

**KAZAK DESTANLARINDAN CEMŞİD
KISSASI ÜZERİNE METİN VE
MOTİF İNCELEMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Esen ULUS

Kütahya – 2022

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**KAZAK DESTANLARINDAN CEMŞİD KISSASI ÜZERİNE
METİN VE MOTİF İNCELEMESİ**

Danışman:
Doç. Dr. Erdal ADAY

Hazırlayan:
Esen ULUS

Kütahya – 2022

Kabul ve Onay

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Doç. Dr. Erdal ADAY (Danışman)		
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Kahraman MUTLU		
Dr. Öğr. Üyesi Münire BAYSAN		

Onay

Doç. Dr. Arif KOLAY
Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Kazak Destanlarından Cemşid Kıssası Üzerine Metin ve Motif İncelemesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

13/06/2022

Esen ULUS

Öz Geçmiş

İlköğretimini Balıkesir'in Ayvalık ilçesine bağlı Küçükköy Mahallesi'nde Necmi Komili İlköğretim Okulunda tamamladı. Liseyi Ayvalık ilçesindeki Ayvalık Lisesinde bitirdi. 2013-2017 yılları arasında Afyon Kocatepe Üniversitesinde okudu. 2018 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans öğrenimine başladı.

ÖZET

KAZAK DESTANLARINDAN CEMŞİD KISSASI ÜZERİNE METİN VE MOTİF İNCELEMESİ

ULUS, Esen

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erdal Aday

Haziran, 2022, 263 sayfa

Destanlar bir toplumun yaşayışı, değer yargıları ve kültürel birikimleri hakkında çeşitli bilgiler verir. Bu yüzden destanlar sayesinde o toplumun birçok kültürel alanında araştırma yapılabilir. Türk destan çalışmalarının merkezinde Oğuz Kağan, Dede Korkut ve Köroğlu gibi kahramanlar vardır. Türkiye’deki destan çalışmaları ve destanların aktarımı 2000’li yıllarda başlamış ve son yıllarda da artmıştır. Bu çalışmada ise Türk dünyası destan geleneği içinde yer alan Kazak Türklerine ait Cemşid Kıssası yapı, muhteva, motif ve metnin Türkiye Türkçesine aktarımı şeklinde incelenmiştir. Kazak Türkçesinde hikâyelik destan türü bağlamında ele alınan bu metinlere kıssa adı verilse de şekil ve içerik açısından bu metinler destan ürünleridir. Çalışma dört bölümden oluşmuş, birinci bölümünde destan terimi, destan anlatıcıları, destancılık geleneği üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm şekil ve muhteva incelemesinin yapıldığı kısımdır. Üçüncü bölümde destanın motifleri bulunup incelenmiş, epizot incelemesi ve epizot özeti verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Cemşid Kıssası hakkında Babalar Sözü adlı kitaptan bilgiler verilmiş ve toplamda 5126 dizeden oluşan destan metni Kiril alfabesinden Latin alfabesine aktarılmış, Latin alfabesinden de Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cemşid Kıssası, Destan, Hikâyelik Destan, Kazak Destanları.

ABSTRACT**TEXT AND MOTIF ANALYSIS ON THE PARABLE OF CEMŞİD FROM
KAZAKH EPICS****ULUS, Esen****Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Erdal ADAY****June, 2022, 263 pages**

Epics give various information about a society's life, value judgments and cultural accumulations. Therefore, thanks to epics, research can be done in many cultural areas of that society. At the center of Turkish epic studies are heroes such as Oğuz Kağan, Dede Korkut and Köroğlu. Studies on epics and the transmission of epics in Turkey started in the 2000s and have increased in recent years. In this study, the Cemşid Parable of the Kazakh Turks, which is in the epic tradition of the Turkish world, has been examined as the transfer of structure, content, motif and text to Turkey Turkish. Although these texts, which are handled in the context of the epic type in Kazakh Turkish, are called tales, these texts are epic products in terms of form and content. The study consists of four parts, in the first part, the term epic, epic narrators, epic tradition are emphasized. The second part is the part where the form and content analysis is made. In the third chapter, the motifs of the epic were found and analyzed, episode analysis and episode summary were given. In the fourth chapter, information about the Cemşid Parable from the book named Babalar Sözü is given and the epic text consisting of 5126 lines in total has been transferred from the Cyrillic alphabet to the Latin alphabet, and from the Latin alphabet to Turkey Turkish.

Keywords: Cemşid Epics, Epic, The Narrative Epic, Kazakh Epics.

ÖN SÖZ

Destanlar, içinde yaşadıkları toplumun aynası olurlar ve o toplumla ilgili kültürü yansıtırlar. Kültürden kültüre, nesilden nesile aktarılan bu destanların içinde sayısız motif yer almaktadır. Destanların özünü koruması için destanlarda kullanılan motifler önemlidir. Çalışmanın konusu olan Cemşid Kıssası da bu destanlardan bir tanesidir. Cemşid Kıssası'nda çeşitli motif grupları yer almaktadır. Bu çalışmada, Stith Thompson'ın Motif Index of Folk Literature adlı eserindeki motiflerden faydalanarak Cemşid Kıssası'nda yer alan motifler çıkartılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Babalar Sözü külliyyatının hikâyelik destanlar bölümünde yer alan 5126 dizeden oluşan Cemşid Kıssası; Kiril alfabesinden Latin alfabesine, Latin alfabesinden de Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Bu çalışmanın bütün sürecinde elinden gelen yardımı esirgemeyen, bana yol gösteren, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Doç. Dr. Erdal ADAY'a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM DESTAN KAVRAMI

1.1. DESTAN TERİMİ.....	4
1.1.1. Kazak Sahasında Destan	6
1.1.2. Kazak Türklerinin Destancılık Geleneği	7
1.1.3. Kazak Destan Geleneğinin Tasnifi	7
1.1.4. Kazak Dinî Destanları.....	9
1.1.5. Hikâyelik Destan.....	10
1.2. DESTAN ANLATICILARI.....	16
1.2.1. İcracılar	16
1.2.1.1. Akın	17
1.2.1.2. Jırav/Cırav	19
1.2.1.3. Jırşı	20
1.2.1.4. Küyşi, Kobızşı, Dombıraşı, Sıbızgışı	21
1.2.1.5. Öleñşi.....	21
1.2.1.6. Sal-Seri	22
1.2.1.7. Äñşi.....	22
1.2.1.8. Baksı	23
1.3. DESTANCILIK-JIRŞILIK GELENEKLERİ VE MEKTEPLERİ.....	23
1.3.1. Batı Kazakistan Geleneği.....	23
1.3.2. Güney Kazakistan Geleneği.....	24
1.3.3. Yedisu Jırşılık Geleneği.....	24
1.3.4. Orta ve Doğu Kazakistan (Merkez Kazakistan-Arka) Jırşılık Geleneği.....	25

İKİNCİ BÖLÜM CEMŞİD DESTANINDA ŞEKİL VE MUHTEVA

2.1. YAPI VE İÇERİK.....	27
2.1.1. Anlatım Tekniği ve Kompozisyon.....	29
2.1.1.1. Formeller	33
2.1.1.1.1. Başlangıç Formelleri	35
2.1.1.1.2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri	35
2.1.1.1.3. Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller	37

2.1.1.1.4. Bitiş Formelleri	37
2.1.1.1.5. Çeşitli Formel Unsurlar	37
2.1.1.1.5.1. Sayılar	38
2.1.1.1.5.1.1. Üç Sayısı	38
2.1.1.1.5.1.2. Yedi Sayısı	39
2.1.1.1.5.1.3. Dokuz Sayısı	40
2.1.1.1.5.1.4. Kırk Sayısı	41
2.1.1.1.5.2. Renkler	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MOTİF VE EPİZOT İNCELEMESİ

3.1. MOTİF TERİMİ	46
3.1.1. Cemşid Kıssası'nın Motif İncelemesi	47
3.1.2. Hayvanlar	47
3.1.2.1. Sihirli Balık	47
3.1.2.2. Konuşan Kuş	48
3.1.2.3. Yardımcı Kuşlar	48
3.1.3. Yasak	48
3.1.3.1. Kimliğin Açıklanması Yasaktır	48
3.1.3.2. Başka Zorunluluklar	48
3.1.3.3. Bir İşi Muayyen Zamanda Yerine Getirme	49
3.1.3.4. Yasağın Kırılması	49
3.1.4. Sihir	50
3.1.4.1. Dönüşüm: İnsanın Başka Bir İnsana Dönüşmesi	50
3.1.4.2. Dönüşüm: İnsanın Vahşi Bir Canavara (memeli)	50
3.1.4.3. İnsanın Katıra, Eşeğe vs. Dönüşmesi	50
3.1.4.4. Dönüşüm: İnsanın Kuşa	50
3.1.4.5. İnsanın Güvercin Olması	51
3.1.4.6. Dönüşüm: İnsanın Sürüngene ve Değişik Hayvanlara	51
3.1.4.7. Dönüşüm: Vahşi Canavarın (memeli) İnsana	51
3.1.4.8. Dönüşüm: Sürüngenlerin ve Türlü Hayvanların İnsana	51
3.1.4.9. Dönüşüm: Nesnenin Başka Bir Nesneye	51
3.1.4.10. Büyülü Kişiyi Ortadan Kaldırma Yoluyla Büyüyü Bozma	52
3.1.4.11. Sihirli Hava Olayı	52
3.1.4.12. Sihirli Meyveler ve Sebzeler	52
3.1.4.13. Sihirli Elma	52
3.1.4.14. Sihirli Eşyalar	52
3.1.4.15. Sihirli Sular ve İlaçlar	53
3.1.4.16. Sihirli Nesnelerin Olağanüstü Bilgi Vermesi	53
3.1.4.17. Sihirli Nesnenin Koruyucu Özelliği	54
3.1.4.18. Sihirli Nesnenin Olağanüstü Ulaşım Sağlaması	54
3.1.4.19. Sihirli Güçlere Sahip Olma	55
3.1.4.20. Sihirbaz	55
3.1.4.21. Sihirli Güçleri Edinme	55
3.1.4.22. Sihirli Uyku	55
3.1.4.23. Sihirli Elementlerin Yönlendirilmesi	56
3.1.5. Harikuladelikler	56
3.1.5.1. İnsanların Olağanüstü Davranışları	56
3.1.5.2. Harikulade Güzellikte Kadın	56

3.1.5.3. Çok Kuvvetli İnsan.....	56
3.1.5.4. Olağanüstü Hadiseler.....	57
3.1.5.5. Realist Rüya.....	57
3.1.6. Devler.....	57
3.1.6.1. Kocaman İnsan Yiyen Devlerin Fiziksel Özellikleri.....	57
3.1.6.2. Cadı.....	58
3.1.6.3. İnsan Yiyen Devin Mağlup Edilmesi	58
3.1.6.4. İnsan Yiyen Devin Öldürülmesi, Sakatlanması ya da Tutsak Edilmesi.....	58
3.1.6.5. İnsan Yiyen Devin Yakınlarının Kahramana Yardım Etmesi	58
3.1.6.6. Devden Kurtarma	59
3.1.7. İmtihanlar.....	59
3.1.7.1. Baştan Geçeni Hikâye Etme	59
3.1.8. Aldatmalar	59
3.1.8.1. Aldatıcı Pazarlık	59
3.1.8.2. Hırsızlıklar	60
3.1.8.3. Ölüm ya da Tehlikeden Aldatma Yoluyla Kaçma.....	60
3.1.8.4. Kurnazlık Yoluyla Öldürme	60
3.1.8.5. Kılık Değiştirme Yoluyla Aldatma	60
3.1.8.6. İftiralar	61
3.1.9. Geleceğin Tayini.....	61
3.1.9.1. Yeminler ve Antlar	61
3.1.9.2. Pazarlıklar ve Sözler.....	62
3.1.10. Şans ve Kader	62
3.1.10.1. Bahisler ve Kumar	62
3.1.10.2. Şans ve Kaderin Değişmesi	62
3.1.10.3. Tesadüfi Karşılaşmalar	62
3.1.10.4. Erkek ya da Kadın Kahramanla Tesadüfen Karşılaşma	63
3.1.10.5. Yardımcılar	63
3.1.10.6. Yardımcı Yaşlı Adam.....	63
3.1.10.7. Yardımcı Yaşlı Kadın	63
3.1.11. Cemiyet.....	64
3.1.11.1. Padişah.....	64
3.1.11.2. Prenses	64
3.1.11.3. Kralın Vezirleri.....	65
3.1.11.4. Baba ve Oğlu	65
3.1.11.5. Asker.....	65
3.1.11.6. Tüccar (Kervancı).....	65
3.1.11.7. Bilgin Kişi	66
3.1.11.8. Ziyafetler	66
3.1.12. Mükâfatlar ve Cezalar.....	66
3.1.12.1. Mükâfatlandırılmış İşler	66
3.1.12.2. Krallık Vererek Mükafatlandırma	66
3.1.13. Esirler ve Kaçaklar.....	66
3.1.13.1. Esir Olma	67
3.1.13.2. Çeşitli Kaçırmalar.....	67
3.1.13.3. Zindana Hapsetme	67
3.1.13.4. Kuyuya Hapsetme.....	67
3.1.13.5. Çeşitli Kurtarmalar	67
3.1.14. Evlilik.....	68

3.1.14.1. Âşık Olma.....	68
3.1.14.2. Âşkın İlan Edilmesi	69
3.1.14.3. Olağandışı Evlilik	69
3.1.15. Din	69
3.1.15.1. Dua	69
3.1.16. Çeşitli Motif Grupları	69
3.1.16.1. Formilistik Sayılar: 300 (3 ve katları)	70
3.1.16.2. Formilistik Sayı: 6	70
3.1.16.3. Formilistik Sayı: 7 ve Katları	71
3.1.16.4. Formilistik Sayı: 9 (99, 900, 999, vb.).....	71
3.1.16.5. Formilistik Sayı: 40	72
3.2. CEMŞİD DESTANININ EPİZOT İNCELEMESİ	72
3.2.1. Epizot Terimi	72
3.2.2. Cemşid Destanının Epizot İncelemesi	73
3.2.2.1. Kahramanın Ailesi.....	73
3.2.2.2. Kahramanın Doğumu	74
3.2.2.3. Kahramana Ad Verilmesi	74
3.2.2.4. Kahramanın Eğitimi	74
3.2.2.5. Kahramanın Sevgili ile Karşılaşması	75
3.2.2.6. Kahramanların Âşık Olmaları	76
3.2.2.7. Kahramanın Gurbete Çıkması	76
3.2.2.8. Sevgilinin Bir Başka Kahramanla Evlendirilmek İstenmesi	77
3.2.2.9. Kahramanın Memleketine Dönüşü	77
3.2.2.10. Sonuç	78
3.3. EPİZOT YAPISI	78
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
CEMŞİD KISSASI	
4.1. CEMŞİD DESTANI (CEMŞİD KISSASI) İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	93
4.2. CEMŞİD KISSASI	94
SONUÇ.....	253
KAYNAKÇA	260
DİZİN	263

TEZ METNİ

GİRİŞ

Kazak halkı çok geniş bir mirasa sahiptir. Onların en önemli manevi miraslarından biri ise destanlardır. Bu destanlar halkların içinden geldiği için onların yaşayışını, kültürlerini, geleneklerini içerirler. Kısaca bu destanlardan Kazak Türklerinin siyasi ve kültürel hayatı hakkında bilgi almak mümkündür. Kazaklarda ve diğer coğrafyalarda destan hakkında geniş tanımlar yapılmaktadır. Destanlar özet olarak kahramanın başından geçen olağanüstü olaylar şeklinde tanımlanabilir. Kazak Türkleriyle ilgili destanların derlenmeye başlanması ise 19. yüzyılda yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde birçok araştırmacı destanlar üzerinde çalışmaya başlamıştır. Dikkat çeken konu ise bu metinlerin Kazan'da yayımlanmış olmasıdır. Bu çalışmada, Kazak destanlarıyla ilgili kısaca bilgi verilmiş; çalışmanın temel amacı olan Cemşid Kıssası'nın motif ve epizotları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma ile Türk dünyası destanlarından birini Türkiye Türkçesine aktarmak, Türk dünyası destanlarının tip ve motif araştırmalarına katkı verilmek istenmiştir. Çalışmaya adını veren Cemşid Kıssası ile Kazak destanlarında yer alan motif ve epizotlar ele alınmıştır. Ayrıca o dönemde yaşayan insanların gelenek ve görenekleri, ahlaki değer yargıları, erdemleri, günümüzde devam eden veya etmeyen alışkanlıkları verilmeye çalışılmıştır.

Cemşid Kıssası'nın Türkiye'de başka bir varyantı yoktur. Bu kıssa Kazakların manevi kültür mirası olan Babalar Sözü'nden alınmıştır. Babalar Sözü'nün birinci tomundan itibaren dokuzuncu tom da dâhil olmak üzere içerisinde hikâyelik destanlar yer almaktadır. Birinci tomda altı tane hikâyelik destan yer alır. Bunlar: Sırşı Molda, Ğayar Katın, Kıssa Zeyne-Zayub, Jetim Ködek, Orka Külşe ve Kıssa Tahir'dir. İkinci tomda sadece Şahmaran adlı hikâyelik destan yer alır. Üçüncü tomda: Kıssa Şerizat, Karkabat, Kulkanıs- Zeberşe, Kıssa Gülşahra Dohtori Sultan Kaşmir yer alır. Dördüncü tomda: Kıssa Hatımtay Jomart, Hikayat Dastan Hatımtay, Kıssa Kasım Jomart, beşinci tomda: Kağira Men Taymus, Hikayat Selimjan, Hikayat Marğuba Katın, Balıkşı ile Ğifrit Kıssası, Tejbakit Horşahra Kız, Kıssa Üş Kız, altıncı tomda: Bolat Janat, Kıssa Samurık, Kıssa Jemşid, Altın Balık, yedinci tomda: Ebuğalisina Ebilharis, sekizinci tomda: Kıssa Kırık Wezir, dokuzuncu tomda: Baktiyar Kıssası, Kıssa Şekir Şekirat Padişa Haşım Balaları, Kıssa Şah Ğabbas Uğlı İranğayıp, Kıssa Hamra Husraw Patşa, Kıssa Melik Hasen destanları yer almaktadır. Babalar Sözü altıncı tomдан alınan bu destanla birlikte

Babalar Sözü altıncı tomda üç destan daha yer almaktadır. Cemşid Kıssası bunların üçüncüsüdür. Kıssa-ı Cemşid, Babalar Sözü'nde yüz yetmiş sayfa beş bin yüz yirmi altı mısradan oluşmaktadır. Çalışmada beş bin yüz yirmi altı mısra Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aktarımda gramerden ziyade arkaik kelimelerin anlamlarında zorlanılmıştır. Arkaik kelimelerin anlamları metin içindeki konumundan anlaşılmasına çalışılmıştır. Cemşid Kıssası hikâyelik destandır ancak Türkiye'de hikâyelik destan hakkında yeterli çalışma olmadığı için hikâyelik destanlarla ilgili yeterli kaynaklara ulaşılammıştır.

Bu çalışmada önce Kazak destanlarından birçoğu araştırılmış, Türkiye Türkçesine aktarılmış hâli okunmuştur. Ardından sözlük araştırması yapılmış metin Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Birçok tez, makale, bildiri, kitap araştırması yöntemlerine başvurulmuştur.

Çalışma toplamda dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde destan terimi hakkında bilgi verildikten sonra Kazak Türklerinde destan terimi ele alınmış, çalışmanın konusu olan hikâyelik destan terimi hakkında bilgiler verilmiştir. Diğer başlıklarda destan anlatıcılarına yer verilmiş ve destancılık geleneklerinden söz edilmiştir.

İkinci bölüm yapı ve içerik kısmıdır. Bu bölümde destanın yapısı, anlatım tekniği ve kompozisyonu incelenmiş, özellikle Cemşid Kıssası'nda yer alan formeller incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ilk olarak motif terimi verildikten sonra Cemşid Kıssası'nda yer alan motifler, Stith Thompson'ın Motif-Index of Folk-Literature adlı eserine göre incelenip verilmiştir. Diğer başlıkta yer alan epizot incelemesi, Ali Berat Alptekin'in Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı adlı kitabındaki gibi incelenmiştir. Son olarak epizot yapısı Cemşid Kıssası'ndan çıkartılıp çalışmaya eklenmiştir.

Dördüncü bölümde ise Babalar Sözü kitabından alınan bilgilere göre Cemşid Kıssası hakkında bilgiler verilmiş, diğer başlıkta ise destanın Kiril alfabesinden Latin alfabesine aktarımı, Latin alfabesinden de Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
DESTAN KAVRAMI

1.1. DESTAN TERİMİ

Destan sözü dilimize Farsça destan sözcüğünden geçmiştir. Sözlüklerde, ansiklopedilerde ve çeşitli kaynaklarda birbirlerine yakın tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

“Destan” sözcüğüne verilen karşılık TDK tarafından yayımlanan Türkçe Sözlük’te aşağıdaki gibi geçmektedir:

Destan: I. isim, edebiyat Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope: Manas, Şehname, İlyada, Kalevala birer destan örneğidir. II. İsim: Bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan, koşma biçiminde, ölçüsü on bir hece olan halk şiiri. III. İsim: Çağdaş Türk edebiyatında biçim ve içerik yönünden, geleneksel destanlardan ayrılık gösteren uzun kahramanlık şiiri (TDK, 2005).

Karşılaştırılmalı Türk Lehçeleri Sözlüğünde destan terimi için birbirine çok benzer sözcükler kullanılmıştır. Farsçadan gelen dastan sözcüğünün dışına çıkılmadığı görülür:

Azerbaycan'da: Dastan,

Başkurtçada: Dastan, epos

Kazakçada: Dastan, jır

Kırgızcada: Dastan

Özbekçede: Dâstân

Tatarcada: Dastan, epos

Uygurca'da: Dastan, rivayet ifadeleri kullanılmıştır. (Karşılaştırılmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü-1, 1992, s.166-167)

Destan türü, diğer Türk lehçelerinde "dastan", "epos", "cır", "comok", "alıptığ nımah", "maadırlıq tool", "olongho", "kay çörçök", "kay şörçek" gibi terimlerle isimlendirilmektedir. Türkiye sahasında "destan" terimiyle, şekil bakımından nazım ve nesir tarihî-menkabevi destanlarla klasik edebiyatın genellikle mesnevi nazım şeklinde yazılmış bazı manzum eserler ve bir kısmı mensur tarzda yazılmış; "Yusuf ile Zeliha", "Leyla ile Mecnun", "Dâstân-ı Ahmed Haramî", "Kabusnâme" vd. gibi eserler ve âşık tarzı şiir geleneğinin "destan" adıyla anılan ürünleri anlaşılır. Türkiye sahasında aşkı ya da âşıklara mahsus evlilik konusunu işleyen ve nazım-nesir karışımı halk hikâyeleri bu terimin dışında tutulurken, diğer Türk boyları arasında ise destan ve diğer terimlerle aşk ve kahramanlık konulu metinlerin hepsi kastedilebilmektedir. Ayrıca, yaratılışı, tufanı

ve kıyameti anlatan mitolojik metinler de kimi araştırmacılarca “destan” teriminin kapsamı içinde düşünülmüştür (Oğuz, vd., 2014, s.161).

Abdurrahman Güzel ve Ali Torun’a göre destan “Bir milletin tarihinde gerçekleşmiş, unutulması mümkün olmayan bir olay üzerine söylenmeye başlayıp gelişmesini asırlarca devam ettiren milli eserlerdir” (Güzel ve Torun, 2012, s.203).

Şükrü Elçin ise şu ifadeleri kullanır:

Destan (epos), bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan “Kahraman Bilge” şahsiyetlerin menkabevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun didaktik hikâyelerdir (Elçin, 1986, s.72).

Karl Reichl ise destanı manzum ya da şiir ile düzyazının bir arada olduğu, birden çok olay örgüsüne sahip olan, bir kutlama havası içinde, çalgı eşliğinde söylenen anlatı olarak tanımlar (Reichl, 2021, s.131).

Mehmet Aça destanla ilgili ise şu cümleleri söyler:

Destanlar Türk topluluklarının dünya görüşlerini, kâinattaki olayları yorumlayış tarzlarını, yaşadıkları tarihi ve sosyal olaylarla onların etkilerini, var oluşlarını ve bağımsızlıklarını sürdürebilmek için yaptıkları iç ve dış mücadelelerini, sosyal hayatla ilgili etkinliklerini kısacası Türk’ü Türk yapan bütün değerleri edebî bir üslup ve kahramani bir eda ile günümüz insanlığına aktaran metinlerdir (Aça, 2002, s. 5).

Naciye Ata Yıldız şu ifadeleri kullanır:

Destan teriminin Türk dünyasında çok geniş bir yelpazeyi içerdiği göz önünde bulundurulduğunda, gerek tasnif ölçütlerinde gerekse aynı ölçüt dâhilindeki sınıflandırmalarda görülen çok şekillilik Türk dünyası destan geleneğinin zenginliğini ortaya koyar. Bu zenginlik özellikle konuyu ön plana alan tasniflerde, türleri kesin çizgilerle birbirinden ayırma zorunluluğunu da beraberinde getirir; çünkü bir destan türünde gördüğümüz bir motifin veya epizotun hatta aynı konunun başka bir destan türünde görülmesi her zaman mümkündür (Ata Yıldız, 2017, s. 248).

Ayşe Yücel Çetin destan için şu cümleleri kullanır:

Destân (epos), bir boy, ulus (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân içinde cemiyetin idaresini ellerinde tutan “kahraman-bilge” şahsiyetlerin menkabevi ve

hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikâyelerdir. Tarihe bağlı olmakla beraber, tarih sayılmayan; ozanların kopuzlarıyla terennüm ettiği; cemiyetin ortak hayat görüşü ve ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için bir “yaratma zemini” ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık ... vb. büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır (Yücel Çetin, 2003, s.17).

1.1.1. Kazak Sahasında Destan

Bütün Türk coğrafyasında olduğu gibi Kazaklarda da kültürel, sosyal, siyasi hayatı yansıttığı için destanların önemi büyüktür. Destanlar sadece kahramanın başından geçen olağanüstü olayları anlatmaz aynı zamanda o bozkırda yaşayan diğer insanların da alışkanlıklarını ve yaşayışlarını göstermektedir. Kazak bozkırında bu nedenlerden dolayı destanlara çok önem verilmektedir ve destanlar birçok isimle anılmaktadır.

Mehmet Aça Kazak sahasında yer alan destanlar için aşağıdaki cümleleri kullanır:

Anadolu sahasında Oğuz Kağan, Köroğlu, Manas, gibi kahramanlık konulu uzun soluklu anlatmalara destan adı verilirken bu tür anlatmalara, Kazak Türklerinin destancılık geleneğinde epos, arhaik epos, köne epos, batırlık epos, kaharmandık köne epos, liro-epos, ğâşıktık epos, romandık epos, batırlık ertegi, cır, batırlar cırı, tarihî cır, ğâşıktık cır, epostık cır, liro epostık cırlar, liro-apikalık cırlar, dastan gibi adlar verilmektedir (Aça, 2002, s.47).

Metin Arıkan Kazak Folklorunda “epos” teriminin, Türkiye Türklerin folklor terminolojisinde kullandıkları “destan” teriminin tam karşılığı olarak kullanıldığını, bu terimin Latince epope manasında ve tam epik özellikler taşıyan hikâye karşılığında verildiğini söyler. Metin Arıkan’a göre bu terim ise; eski, kahramanlık, lirik ve tarihî jırları içine almaktadır. “Jır” sözü hem halk şiiri hem türküsü hem de destan manasında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçe’sinde kullanılan “destan” terimi Kazak folklorunda ayrı olarak ele alınmak istendiğinde ise “Batırlar (Kahramanlık) Jırı, Tarihî Jırlar, Ğâşıktık (Lirik) Jırlar” adını almaktadır (Arıkan, 1999, s.1).

Kazakistan sahası anlatmaları isimlendirilirken aynı tür için farklı adlandırmalar yapılmaktadır. Bu, terimlerin tam olarak belirlenememesinden kaynaklanmaktadır (Yücel Çetin, 2003, s.21).

Şakir İbrayev ise bu tanımlamalara tartışmacı bir üslup ile yaklaşır:

En eski zamanlarda insanların mitolojik duygularının baskın olduğu dönemde ortaya çıkan mı destân, yoksa daha sonraki zamanlarda masalın tesiriyle, türlerin etkileşmesiyle ortaya çıkan mı destândır? Mesela; Er Töştük masalı Kırgızlar'da destân olarak anlatılır. Vak'anın eski olduğuna dair hiçbir şüphe yok. Fakat destânın masal olarak söylenmesi hangi döneme uyar (İbrayev, 1998, s.28).

1.1.2. Kazak Türklerinin Destancılık Geleneği

Kazak dilinde destan için jır, epos ve dastan terimleri kullanılmaktadır. Kahramanlık destanları batırlar jırı, batırlık epos, kaharmandık epos; aşk destanları da lıro-epostik jır, lıro-epos, ğaşıgtık jır, romandık epos olarak adlandırılmaktadır. Bu terimlerin yanı sıra, eski destanlar da köne epos şeklinde ifade edilmektedir. Kazak destanları, şekil bakımından manzum ve manzum-mensur olarak söylenmektedir. Destandan masala doğru dönüşen destanlarda mensur kısımlar daha fazladır. Destanların manzum kısımlarının kara öleñ ve jır şeklinde iki farklı nazım tarzıyla söylendiği görülmektedir. Kara öleñ tarzındaki destanlar 11'li hece ölçüsüyle ve dörtlükler hâlinde söylenir. Kara öleñ tarzında söylenen destanlarda genellikle her mısra da dört kelime bulunur. Jır tarzında söylenen destanların ölçüsü ise 7'li ve 8'li hece kalıplarıdır. Bunların belli bir nazım birimi yoktur. Bu tür şiirlere tüydek adı verilmektedir. Jır tarzında söylenen destanların söylenişi Kara öleñ tarzındaki destanlara göre daha hızlıdır. Genellikle, kahramanlık destanları jır, kara ölen tarzında da aşk destanları icra edilmektedir. Kazak destanlarında mısra başı ve iç kafiyeler en az mısra sonu kafiyeleri kadar önemlidir. Destan icrası sırasında manzum kısımlarda dombıra ve kobuz kullanılmaktadır (Ata Yıldız, 2019, s. 37).

1.1.3. Kazak Destan Geleneğinin Tasnifi

Kazak destanlarının tasnifi sürecinde birçok çalışma mevcuttur. Hepsini burada vermek mümkün değildir. Çünkü bu başlık ayrı bir çalışmayı gerektirecek kadar kapsamlıdır. Bu çalışmada bazı bilim insanlarının görüşlerine yer verilmiştir.

Şakir İbrayev destanlar için geniş bir tasnif yapar:

1. *Masalsı destanlar (Er Töstik, Kulamerger, Muñlık-Zarlık)*
2. *Türk Kağanlığı devrinde oluşan yıllık destanlar (jılnamalar), (Orhon Yazıtları, Kül Tigin hakkındaki destanlar)*
3. *Oğuz destanı (Kitab-ı Dede Korkıt)*

4. *Boy destanları (Alpamış, Kobılandı, Kamber)*
5. *Noğay destanları (Er Tarğın, Kırım'ın Kırk Batırı)*
6. *Tarihî destanlar (Beket, Dosan Batır, 1916 yılı manzumeleri)*
7. *Lirik destanlar (Kozı Körpeş-Bayan Sulu, Kız Jibek, Ayman-golpan)*
8. *Doğu destanları (Zaloğlu Rüstem, hikâyeler ve kıssalar)*
9. *Telif destanları (Esmambet, Ötegen Batır, SuraÇı Batır)*
10. *Sovyet destanları (Amangeldi, Malik Tölegen hakkındaki destanlar) (İbrayev, 1998, s.23).*

Marğulan ise Kazak Türklerinin destanlarını şu şekilde bir tasnife tabi tutmaktadır;

1. *En eski dönemdeki destani cırlar*
2. *Oğuz-Kıpçak döneminde meydana gelen destanlar XI, XII asırlar*
3. *Tarihî devirdeki destanlar XIII, XIV. asırlar*
4. *Cungar feodellerinin Kazak bozkırına yaptıkları baskınları ve onlara karşı yürütülen mücadeleleri anlatan destanlar*
5. *Feodallık (feodal) zıtlıklara karşı mücadeleye bağlı olarak doğan destanlar (Aça, 2002, s.49).*

Başka bir tasnif ise Avelbek Koñıratbayev'in tasnifidir:

Ertegilik Eposu (Er Töstik, Kula Mergen, Talasbay Mergen, Dotan, Muñlık-Zarlık), Türk Kaganatı Devri (Orhun Yazıları, Kültihin Jırı), Oğuz Eposu (Orhun Abideleri, Dede Korkut Kitabı, Oğuzname), Kavimlik Epos (Alpamış, Kobılandı Batır, Kambar Batır), Lirik epos (Kozu Körpeş- Bayan Sulu, Kız Jibek), Nogaylı Eposu (Orak Mamay, Karasay-Kazı), Tarihî Epos (Dosan Batır, Beket, 1917 yılı ve eserleri), Doğu Destanları Rüstem Destanları, vs.) Yazarlık Epos (Esbembet, Ötegen Batır, vs), Sovyet Eposu (Aman Geldi ve Tölege Jırları) (Koñıratbayev, 1975, s.133).

Y. Sübhanberdina ise üç alt başlıkta inceler:

1. *Dinî hikâyeler: Dinî bilgiler, islâmî kaideler, inanç ve nasihatler konu edilir. Salsal ve Zerkum gibi Hz. Ali'nin maceraları ile Battal Gazi'nin maceralarının anlatıldığı Seyit Battal hikâyesi gibi hikâyeler.*
2. *Komşu memleketlerin ve başka doğu halklarının eski efsane - menkıbelerinden gelen hikâyeler: Şahmaran, Seyfil-Melik, Bozcigit, Ebu'lHarir, Şekir-Şekiret, Binbir Gece, Tuti-Nâme, Firdevsî, Fuzulî ve Nizamî'nin Şehnamesi, Leyli-Mecnûn, Tahir-Zühre, Ferhat-Şirin, İskender vb.*

3. *Doğu temeline kurulan, ama Kazak edebiyatında benimsenen, Kazak folklorunun prensipleriyle uyuşan ve asıl eserler arasında sayılan Muñlık-Zarlık benzeri hikâyeler* (Yücel Çetin, 2003, s.7-8).

1.1.4. Kazak Dinî Destanları

Rahmankul Bedibay epik janr sınıfına giren jırlardan bir grubunun dinî destanlar olduğunu, bunların çoğunun 19. yy'ın ikinci yarısında ve 20. yy'ın başlarında ayrı kitaplarda basılarak, halk arasında kısa-hikâye adıyla yayıldığını, destancılar repertuarında da sağlam yere sahip olduğunu söyler. Ona göre dinî destanları toplum önünde güzel üslupla okuyarak, nasihat vermek ayrıca bir gelenek hâline gelmişti. Onları eski Turan'da kıssahan veya kıssacı diye çağırırlardı. Ama son seksen yılda idari rejim ve siyaset yüzünden dinî destanların isimleri bile duyulmamıştı. Bu dönemde İslam dinînin kökünü kurutmaya yönelik camiler yakılmıştı ve içindeki kitaplar da onlarla beraber yok olmuştu (Berdibay, 1995, s.27).

Kazak dastanları ya da kıssalarına bakıldığında bunların genel olarak dinî tahsil almış akınlar tarafından oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Bu akınlar beslenmiş oldukları Doğu edebiyatını sadece öğrenmemişler bunlardan bir kısmını Kazakçaya da aktarmışlardır. Bir kısmı da Doğu edebiyatına ait olan konuları almış ve kendi üslubuyla manzum bir hale dönüştürmüş yani dastanlaştırmışlardır. Bu şekilde nazirecilik geleneği gelişmiştir. Doğunun klasik edebiyatının Kazak bozkırlarında yayılmasına en büyük etkiyi bu tarz akın-jıravlar yapmışlardır. Bu akınların eserlerinin temelini ise Ahmet Yesevi, Rabğuzî, Edip Ahmet Yüknekî gibi kişilerin eserlerindeki dinî motifler teşkil etmektedir. Genel olarak bakıldığında dinî konuda yazan akınlar Kazak nazımının edebî değerini çok ileri taşımışlar ve XX. yüzyıl başındaki nazımın tür olarak zenginleşmesine büyük etkileri olmuştur (Yıldırım, 2015, s.7).

Seyfullah Yıldırım Kazakların Dariyğa Kız adlı kitabında Abıymanulı'nın dinî konularda yazan akınların belli başlı özelliklerini şöyle sıraladığını söyler:

Bu akınların dinî okullarda (medrese) İslamiyet'e uygun olarak yetişmiş kişiler olduğu görülür. Bunların Rusça ve Rus yazarlarıyla tanışıklıkları çok yüzeyseldir. Bunlar Doğu edebiyatını ve bu edebiyatın mekteplerini iyi öğrenip bunların geleneğini, edebî üslubunu benimseyip kendi eserlerinde de bunu uygulamaya çalışmışlardır.

Bu akınlar çocukluklarından itibaren dinî konulardaki eserleri, masal-efsaneleri, kıssa-dastanları ezberlemişler, onlardaki kahramanları taklit edip nasihat ve örnekleri

hissederek büyümüşlerdir. Sonra kuru taklitten manasız ezberden kurtulup, dinî ilimlerle ilgilenerek aradıklarını din yolunda bulmuşlardır.

Bu akınların çoğu büyük medreselerde ders alıp İslami edebiyatın klasik örnekleriyle tanışmış ve dinî ilimlerin özelliklerini tam olarak öğrenmişlerdir (Yıldırım, 2015, s.7-8).

Kazak edebiyatı bilhassa folkloru incelenirken özellikle din konusu ve dinî meselelerle ilgili anlatılar son zamanlara kadar incelenmemiş ve bu konular yok sayılarak görmezden gelinilmiştir. Sovyetler Birliği döneminde Kazak dastanları hakkında araştırma ve incelemelerde bulunan A. Baytursunov, H. Dosmuhamedov, S. Seyfullin, M. Avezov, S. Mukanov, E. İsmailov, B. Şalabayev, K. Jumaliyev, B. Kenjebayev, Z. Ahmetov, R. Simirnova vd. edebiyatçı ve araştırmacılar bu dastanların içerisinde sadece aşk konulu dastanlara değinmişler özellikle din konulu dastanlarla rejim siyasetinin bir sonucu olarak ilgilenmemişlerdir (Azibayeva, 1998, s.5).

Sovyetler Birliği dönemine kadar yayımlanmış olan el yazma örnekleri ele aldığı konulara göre Azibayeva tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. *İslam dininin temelleri ile rükünleri (dinî hakikatler, nasihatler, yasaklar, Kuran okumanın şartları, Allah'a kulluk etmenin kuralları vb. övmek ve onları bozanların cezalandırılması ile ilgili dastanlar,*
2. *Hz. Peygamber, "Müslümanların kurtarıcısı (Mehdi)" ve "Dört Halife" ile ilgili dastanlar,*
3. *Müslüman kahramanlar ile enbiya-evliyaların hayatları ve onların kahramanlıklarıyla ilgili dastanlar,*
4. *İslam'ın yayılması ve yerleşmesi yolunda dinsizler ile mücadeleyi tasvir eden dastanlar (Yıldırım, 2015, s.13-14).*

1.1.5. Hikâyelik Destan

Seyit Kaskabasov Kazak destanlarını genel içerik ve güzellik olarak diğer destanlardan farklı tutar. Kazak destanlarının doğudan geldiğini, bunun bir ülkenin başka bir ülke üzerinde etkisi olmadığını söyler. Ona göre Kazak halkı da doğu halklarından biridir, tüm Doğu kültürünün ortak mirasçısı ve o kültürün yaratıcılarından biridir (Kaskabasov, 2004, s.10).

Kaskabasov, Doğu halklarının farklı siyasi, kültürel ve sosyal koşullar içinde olduğunu bu yüzden de edebiyat ve folklorun kendilerine has olduğunu söyler. Ona göre Kazak bozkırı kendi kültürüyle birlikte Doğu'nun da edebiyatını ve folklorunu almıştır (Kaskabasov, 2004, s. 10).

Kaskabasov destanda mekândan şu şekilde söz eder. “*Destanda genellikle olaylar şehirde veya sarayda geçer. Başkarakterin yolculuğu denizde bir teknede, bir adada geçer, ya da başka bir şehri ziyaret eder. Kahramanların hikâyeleri benzersizdir. İblislerle, iblislerin yaşadığı yerlerde, çeşitli yaratıkların yaşam alanları vb. yerlerde geçer.*” Kaskabasov mekân ile birlikte destanda kahramanın yıkıcı eylemlerinden çok, kahramanın kaygısı, sevgisi, amacına ulaşmakta karşılaştığı zorluklar üzerinde de durmaktadır (Kaskabasov, 2004, s.11-13).

Kaskabasov Kazak destanlarının dili Orta Çağ Türkçesine yakın olduğunu, metin içinde hem eski Türkçe kelimelere hem de Arapça Farsça kelimelere sıklıkla rastlandığı dile getirir. Ayrıca İslam ile ilgili kavramların Türklerin eski inanışları ile iç içe olduğunu ekler (Kaskabasov, 2004, s. 13). Kerem ile Aslı halk hikâyesinde de din unsuru hikâyenin başında göze çarpar. Hikâyenin başında Kerem'in babasının Müslüman, Aslı'nın babasının ise Hristiyan olduğu söylenir.

Destanda ana olaylar genellikle şehirde veya onun dışında gerçekleşir. Destanın kahramanı çitlerle çevrili dış cephesi korumalı, bir kapısı olan güzel bir bahçede yaşar. Rakipleriyle sık sık bu bahçede buluşup kavga eder ya da sevgilisiyle buluşup eğlenir. Düşmanın evi de bir kaledir. Bazı durumlarda kahraman şehirde, dağlarda ya da yer altında yaşar. Ancak düşmanı ile savaşı şehirde ya da açık bir alanda gerçekleşir (Kaskabasov, 2004, s. 14). Çoğu halk hikâyesinde erkek kahramanın babası padişaktır ve sarayda yaşamaktadır.

“*Destandaki olaylar uzak diyarlarda Kazak halkından uzak ülkelerde, Mısır, Şin Maşın, Bağdat, Şam gibi yerlerde geçer. Karakterler de Kazak çocukları değildir. Onlar uzak yabancı halkların çocuklarıdır. Ama herkes Müslüman'dır*” (Kaskabasov, 2004, s. 14). Anadolu sahasında olan halk hikâyeleri ile farklılık gösteririr çünkü Anadolu'da gerçekleşen halk hikâyelerinde olaylar Anadolu etrafında gerçekleşir.

Kaskabasov destanda konunun karakterler birbirlerini görüp âşık olmasıyla başladığını, bazen birbirlerinin haberlerini duyup ya da resimlerini gördüğünü, daha sonra birbirlerini aramaya çıktığını söyler ve devam eder. Ancak hemen seyahat

edemezler. İlk önce hastalanıp yataklara düşerler. Bazı durumlarda uzun bir süre âşık olduğu gerçeğini gizlerler. Aile bunu fark eder ve karakterin aşığını bulması için gitmesine izin verir. Anadolu’da gerçekleşen halk hikâyelerinin çoğunda durum böyledir. Bazılarında ise kahramanlar birlikte kardeş gibi büyürler (Kaskabasov, 2004, s. 16).

“Kahraman yolculukta başka bir kıza âşık olur. Böylece destana yeni bir macera daha eklenir” (Kaskabasov, 2004, s.17).

Özellikle 18. 19. yüzyılda Kazak bozkırının farklı yerlerinde meydana gelen tarihî ve sosyal olaylar aşk destanların konusu olmuştur. Bu tür eserlerde sadece aşk değil dönemin tarihi ve sosyal olayları da yer almıştır. Bu tür destanlar arasında “Kalkaman Mamır”, “Enlik- Kebek”, “Ayman- Şolpan” “Akböpe- Savıtbek” gibi eserler vardır. Bunlar ülkeye yayılmış ve yavaş yavaş folklorik bir özellik kazanmıştır. Sonuç olarak halk varyantları ortaya çıkar. Bu tür eserler arasında popüler olanları “Köle ve Kız”, “Nazımbek ile Külşe”, “Talaylı ile Ayımkız” dır. Bu destanlarda iki gencin aşkı toplumsal bir bağlamda anlatılır. Onların konuları aşağıdaki gibidir:

- Bir kız ve bir erkek âşık olurlar. Erkek fakir, kız zengindir. Kızı başkasına verirler.
- Gençler bu duruma katlanamayınca birlikte kaçarlar.
- Zalim olanlar gençleri bulur. Bazen iki aile tartışır.
- Adamın ailesi kızın ailesine para öder.
- Çocuklar kaçırılıp öldürülür bazen de kaçırılıp götürülürler.

Böyle tipik bir olay örgüsüne dayanan eserler, Kazak toplumunun özünü, aileler arasındaki ilişkiyi olabildiğince gerçekçi bir şekilde göstermeye çalışır (Kaskabasov, 2004, s.18).

Kaskabasov 19. yüzyılda ortaya çıkan kazak destanlarının içeriği hikâyelik destana yakın olduğunu söyler ve içeriklerini aşağıdaki gibi sıralar:

1. Çocuğu olmayan ebeveynlerin mucizevî bir şekilde çocuğu olur ve çocuk büyür.
2. Bir kız ve bir erkek rüyada birbirilerine âşık olurlar.
3. Erkek kızı arar. Kız köye gelir, tanışırlar.
4. Erkek ile kız kaçar.
5. Savaş, fetih ve genç adamın ülkeye güvenli dönüşü.

Böylece hikâyelik destanlarda orijinal konunun hemen hemen korunduğunu söyler (Kaskabasov, 2004, s. 20).

“Kazak destanlarının önemli bir kısmı hikâyelik destanlardır. İçerik ve olay örgüsü bakımından diğer destan türlerinden oldukça ayrılırlar. Hikâyenin konusu olağandışı olaylara, mucizelere, duyulmamış geleneklere kurallara ve düzenlemelere, bunlara aykırı, yerleşik yaşam normlarından hayatta meydana gelen tesadüfi hikâyeye dayanır” (Kaskabasov, 2004, s.20).

Hikâye komik, inanılmaz derecede şaşırtıcı, basit, maceralı merak uyandırıcıdır. Başka bir deyişle hikâye, konu ile süslenir. Olay örgüsünün çekirdeği bir hikâye etrafında toplanır. Hikâye anlatımı çalışmaları karmâşık bir şekilde ortaya koyulur ve bunlara bir kompozisyon eşlik eder. Karakterin mantıklı kararı olayın beklenmedik bir şekilde bitmesi ile sonuçlanır (Kaskabasov, 2004, s.21).

“Böylece bireylerin doğumundan itibaren alınan kararlarla çeşitli sürprizler yaşanır” (Kaskabasov, 2004, s.21).

Bu sonuçlar birkaç destan metni analiz edilerek doğrulanabilir. Örneğin kahramanın bilinmeyen bir güzelliğe âşık olduğu klasik olay örgüsüne dayanan “Sırşı Molda”yı ele alalım. Bu destanda destansı kabile toplumunun kanunu adetleri değil bireyin tecrübe ve gözlemi yüceltilir (Kaskabasov, 2004, s. 22).

Hikâyelik destanın klasik örneği “Ğayr Katın”de görülebilir. Burada güzel bir kadının güzelliğinin tasviri Kazak destanına özgü olmadığı belirtilmelidir. Örneğin “Kulamergen- Joyamergen” destanında kocasını ve çocuğunu terk eden bir hain tasvir edilir. Ancak her şeyden önce burada ana konu bu değildir. Ve “Ğayr Katın” destanında kadının kocasına olan bağlılığından söz edilir. Kocasını sevdiği için ona yardım etmek için çeşitli hileler yapar. Destanın hikâyesi şöyledir: Zavallı kocasına yardım etmek için güzel karısı pazara gider ve yüzünü açar. Daha sonra para kazanmak için şehrin ileri gelenlerini, esnaf, hazinedar gibilerini, eve davet eder. Ancak misafirler evdeyken kocası eve gelir. Bu üç kez tekrarlanır. Misafirleri saklar (Kaskabasov, 2004, s. 22).

İçerik ve olay örgüsü bakımından farklılık gösteren bu masallar, halk masallarını bir araya getirir. Günümüzde hikâye terimi ile hikâye örgüsü terimi çok sık kullanılır. Sebebi hikâye örgüsü denen şey eski zamanda neredeyse tüm halkların folklorunda ve edebiyatında ortaya çıkmış ve bugüne kadar folklor kitaplarında kullanılmıştır. Hikâyenin konuların oluşumuna gelindiğinde genellikle efsanevi kişiliklerle

ilişkilendirilirler. Efsanevi karakterin doğumu hakkında birçok anekdot, bilinir (Kaskabasov, 2004, s. 22).

Kazak hikâyelik destanları konuya dayalı oryantal ve yerel, aynı zamanda ulusal destan gelenekleri kanalında gelişmiştir. Bu nedenle birçok durumda bir olaya, bir gerçeğe, hikâyeye dayanan hikâyelik destan bir karaktere sahiptir. Bu biraz hikâyelik destanlarda prolog ve epik düğümü birleştiren konu zenginliğinde görülebilir (Kaskabasov, 2004, s.23).

Kazak hikâyelik destanlarının başka özellikleri de vardır. Örneğin kahramanlık destanının karakterinin ana özellikleri kahramanlığı ve cesaretidir. Hikâyelik destanda bir karakterin yardımcıları büyücüdür. Onların harika özellikleri vardır. Aynı zamanda insan doğasının çelişkili özellikleri yan yana görülebilir (Kaskabasov, 2004, s. 24).

“Hikâyenin ana karakterleri sadece üst sınıftan insanlar değil aynı zamanda sıradan insanlardır. Tüccarlar, çocuklar, fakirler, marangozlar, din adamları ve diğerleri olabilir” (Kaskabasov, 2004, s. 24).

Kazak hikâyelik destanları başka halklar gibi trajik, hüznü, komik, iyimser vb. özellikleri vardır. Hikâyeye özel bir etki katan genellikle komik, esprili sahneler vardır (Kaskabasov, 2004, s. 24).

Böylece hikâyelik destanların destan anlatıcıları destanın karmâşık bir dalı olarak varyantları ülke geneline yayılmış, halk için dinlenen insanların manevi mirası hâline gelmiştir (Kaskabasov, 2004, s. 24).

Yukarıda belirtildiği gibi hikâyelik destanların temaları ve konuları çeşitlidir. Bununla birlikte en yaygın temalarına göre şu şekilde sınıflandırılabilirler. Bir kadının kurnazlığı kiskanç eş hakkında kadınların dürüstlüğü ve bilgeliği hakkında (Marğuba), dostluk ve bilgelik hakkında (Sırşı Molda), din adamlarını eleştirmek (Bolat Janat), aldatıcılar ve kurnazlık (Üç Kurnaz), tarihi karakterlerin geniş zekâsı, cömertliği nezaketi vb. kişisel özelliklerini açıklayan destanlar (Abuğalisina, Şahmaran, Hatimtay Jomart) destanları gibi (Kaskabasov, 2004, s. 24).

Bir zamanlar oryantal ve yerel hikâyelere dayanan tüm eserler kıssa adı altında yayınlanmış ve ülkede aynı adla tanınmıştır. Aynı zamanda 19. asrın ikinci yarısında 20. yüzyılın başında Kazak folklorundan başka kahramanlık, aşk, tarihî destan metinleri ve kıssa adı altında yayımlanmıştır. Örneğin “Kıssa Kız Jibek (1876)”, “Kıssa Kozı Körpeş (1878)” “Kıssa Alpamıs (1901)”, “Kıssa Neriktin oğlu Şora Batır (1884)”, “Kıssa

Şortanbay (1888)”, “Kıssa Birjan Sal menen Sara kızı Aytıskanı (1898)”, “Kıssa Novızbay Töre Kasın oğlu Abılayhanov (1912)”, “vb. Bazılarına hikaya hikayat denilmiştir. “Hikayat Köroğlu Sultan” (1880) “Hikayat Bulgar Padişahı Gedil Toktamışan Kızı Halimanın Behesi (Halimanın Fiyatı) (1897) “Hikayat Destan Hatımtay (1891) vb. (Kaskabasov, 2004, s. 25).

Yukarıdaki listeden şiir ve şiir şeklinde yazılan tüm eserlerin Kazan devriminden önce kitap olarak yayınlandıklarında Kıssa adıyla adlandırıldığında, kıssa teriminin türün kavramını vermediği açıktır. Ve araştırma literatüründe bahsedilen eserlere destan denir. Kazak araştırmacılar da bunu kabul eder. Zira ele alınan eserlerin ana tür özellikleri Doğu ve Türk halklarının edebiyat ve folklorunda oluşan destan türlerine ait oldukları kanıtlamaktadır (Kaskabasov, 2004, s.25).

“Ciltler halinde basılan destanları, isimlerini, el yazmaları ve kitap kapaklarına yazıldığı şekliyle doğruluk ve kesinliği koruyarak veriyoruz” (Kaskabasov, 2004, s.25).

Dikkat edilmesi gereken başka bir şey hikâyeler yayınlayan edebî nüshalar toplayan şairler, yazarlık meselesini bugünden farklı anlamışlardır. Hatta bazı şairler, derlenen halk eserlerini kendilerine ait saymışlardır. Kıssanın şiirleri bazen Kazak kahramanlarının şarkılarından alıntılar içerir ya da başka bir şairin sözlerini kullanır. Bu nedenle bazen diğer iki eserin temalarının ayrılmaz ve benzer olması şaşırtıcı değildir (Kaskabasov, 2004, s.25).

Verilen bilgilerden hareketle hikâyelik destan ile halk hikâyesi arasında çeşitli benzerlikler ve farklılıklar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Kerem ile Aslı adlı halk hikâyesinde Kerem, Aslı’yı rüyasında görür. Bu durum hikâyelik destanda da vardır. Kerem ile Aslı isimlerini sonradan alırlar, hikâyelik destanda böyle bir olay yoktur. Kerem Aslı’ya kavuşamayınca yataklara düşüp hasta olur, Kerem yolculuğa çıkar ve yolda türlü engellerle karşılaşır (Alptekin, 2016, s.235). Bu anlatılanlar hikâyelik destanda da vardır. Kerem, hikâyenin sonunda yanarak can verir hikâyelik destanda böyle bir olay yoktur.

Tahir ile Zühre adlı halk hikâyesinde Tahir ile Zühre’nın ailesi elma yiyerek evlat sahibi olmuşlardır, aynı evin içinde kardeş gibi büyürler. Bu durum hikâyelik destanda görülmemektedir. Hikâyelik destanda kahraman rüya görerek sevgilisine âşık olur. Tahir, Zühre’ye kavuşmak için çok acılar çekmiştir bu yüzden çektiği acılara daha fazla dayanamayarak Allah’tan canını almasını ister (Alptekin, 2016, s.239). Hikâyelik

destanlarda böyle bir durum verilmemiştir. Ancak kahramanın sevgilisine ararken çektiği zorluklardan bahsedilir.

Arzu ile Kamber halk hikâyesinde Ahmet adında biri sandığın içinde bir çocuk bulur (Alptekin, 2016, s.219). Hikâyelik destanda böyle bir durum yoktur. Kamber ile Arzu birlikte büyürler. Tahir ile Zühre’de de böyle bir durum vardır ancak hikâyelik destanda kahramanlar beraber büyümeyizler.

Hurşit ile Mahımihri halk hikâyesinde Hurşit rüyasında Mahımihri’yi görerek ona âşık olur. Hastalanıp yataklara düşer, bir süre hasta yattıktan sonra yola çıkar. Yolda sevgilisine arar bir saraya girer. Sevgisini bulduktan sonra sevgilisinin başka bir biriyle evlendirileceğini öğrenir (Kaya ve Koz, 2000, s.93). Hikâyelik destanda da bu olaylar görülmektedir. Hurşit ile Mahımihri hikâyesinde Hurşit’e kırklar Mahımihri ile ne zaman kavuşacağı konusunda gün verir hikâyelik destanda böyle bir durum yoktur.

Bütün bunlar ele alınarak hikâyelik destan ile halk hikâyesi arasında benzerlik ve farklılık olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

1.2. DESTAN ANLATICILARI

1.2.1. İcracılar

Destan sözlü olarak aktarıldığı için mutlaka bir icracıya ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden tarihin eski dönemlerinden günümüze kadar olan süreçte destan anlatıcılarına işlevlerine göre farklı isimler verilmiştir.

Tarih öncesi dönemlerin tamamlanmasından sonra tarihi dönemlerin hikâyesini anlatan "destan" ve anlatıcı "destancı" yer alır. Vaka ve kahramanlar itibarıyla tarihe olağanüstü unsurlarla da mitik anlatılara benzemesi mitten destana geçişin sürecinin kaçınılmaz belirtileridir. Sözlü ortamın ürünü olan kahramanlık temalı bu anlatılar, tarihî süreç içinde değişimlere rağmen gerçek vakalar, gerçek kahramanlar olarak değerlendirilmiştir (Yücel Çetin 2016, s.27).

Dursun Yıldırım ise ilk destan anlatıcılarının da MÖ XII. asır ile M.S. I. Asırda ortaya çıktığını belirtir. *"Bugünkü tarihi ve etnografik bilgilere göre daha önceki devrelerde Türk kavimlerinin dinî hayatlarına ait merasimleri idare ettiği tahmin edilen "kam" baksı" "oyun" "ozan" tipleri avcılık ve çobanlık çağında bilinen Türk destan anlatıcıları tipini yaratmışlardır"* (Yıldırım, 1998, s. 151).

1.2.1.1. Akın

Akın kelimesinin Farçadan alındığı konusunda görüşler vardır. Bazı araştırmacılar kelimenin kökünün ak- fiilinden geldiğini ifade ederken bazı araştırmacılar ise kelime sınırlandırarak şair olarak ifade eder. Bunlardan bazıları şunlardır:

Kazak Türklerinin sözlü destanî şiir söyleyicilerinin çoğu, Farsçadan alınmış bir kelime olan, “akın” adını alır. Bu kelime “hatip, öğretici, duacı” anlamına gelen Farsça, “Ahun” kelimesinden alınmıştır (Reichl, 2021, s. 64).

Yücel Çetin ise bu kelimenin çeşitli araştırmacılar tarafından “ak-, hücum et-” fiiline bağlarken, bazıları da Farsça “ahund”a bağlandığını söyler (Yücel Çetin, 2003, s.30).

Karl Reichl diğer terimler gibi bu terimin de anlam olarak açık olmadığını söyler. *“Akın, genelde şairin en geniş şeklini ifade eder ve bundan dolayı Kazak Türkçesinde “şair” için kullanılan en yaygın kelime olarak kullanılırken, sözlü edebiyata uygulandığında, irticalen destanî şiir söyleyen bir destancıyı daha sınırlı olarak ifade eder”* (Reichl, 2021, s.77).

Metin Ergun ise akın kelimesi için Kazak halk şiiri geleneğinde âşık tarzı tipin temsilcilerinden biri olduklarını ve Kazakların son devirlerde eline dombrasını alıp şiir söyleyen herkese akın denildiğini söyler (Ergun, 2002, s.102).

Metin Ergun akınları diğer şairlerden ayıran en önemli özelliğin aytısa düşmeleri olduğunu söyler:

Aytıs, Anadolu-Türk halk şairliği geleneğindeki atışmaya benzerdir. Bugün bazı farkları olsa da tarih içerisinde aytıs ile atışmanın aynı şey olduğu kanaatindeyiz. Aytısta da atışmada da iki âşık (akın) birbirleriyle söz yarıştırlar. Aytıs, Kazak halk şiiri geleneğinin en fazla gelişmiş türüdür. Akınlar, aytıs sırasında birbirlerine, obalarına, uruklarına her türlü kötü sözü söylerler, buna karşılık kendilerini, obalarını ve kendi uruklarını överler (Ergun, 2002, s.104).

Ergun akın olabilmenin dört şekilde mümkün olduğunu söyler:

Kazak akınlık geleneğine göre akın olabilmek dört şekilde mümkündür. Bunlar sırasıyla şöyledir:

- a) Akınlığı düş yoluyla öğrenme,
- b) Akınlığı "bata" (dua, iyi dilek) yoluyla alma,

c) *Nesil takip ederek, yani kendi sülalesindeki akınların yolundan giderek akınlığı öğrenme. Nesilden nesile aktarma yoluyla akınlığı öğrenme.*

ç) *Bunların dışında çalışarak, kabiliyetini geliştirerek akınlığı öğrenme* (Ergun, 2002, s.104).

Metin Arıkan'a göre de akınlar sadece icracı değil aynı zamanda yaratıcıdır. Kazak halk müziği icracılarına Kazaklar, akın, öleñşi ve enşi demektedirler. Kazak bilim adamlarına göre akınlar bu hiyerarşide en ön sırada yer alırlar; çünkü onlar sadece icracı değildirler, yaratıcıdır. Aynı zamanda jırav ile jırşılar gibi destancıdır. Akınlar ayrıca kendi akınlık kabiliyetini dinleyici önünde atışmalara katılarak kanıtlamak zorundadırlar (Arıkan, 2010, s. 24).

Akınlık ve akınlar hakkındaki bu kısa açıklamalardan sonra şimdi cırav ile akınlar arasındaki farkları belirtelim:

a) Akın, sadece bir urugun, bir obanın temsilcisidir. Yani sadece bir uruğun adıyla çıkıp söz söyler. Buna karşılık cıravlar, bütün bir boyun, bütün milletin temsilcisidirler. Cıravlar için uruk veya oba farkı yoktur; bütün uruklara aynı gözle bakarlar ve herkesin yardımına koşarlar.

b) Cıravlar, sadece erkeklerden oluşur. Buna karşılık akınların içinde kadınlar da vardır. Kadın akınlar, erkek akınların karşısına çıkıp serbestçe aytısa düşüp, onlarla söz yarıştırlar.

c) Akınlar, bir nev'i bakşı hekimlerdir. Buna karşılık cıravların bu özelliği yoktur.

ç) Akınlar, halk tarafından tertiplenen her türlü törene iştirak ederler. Düğünlere, ölü aşlarına, sünnetlere katılırlar. Oralarda şiir, şarkı söylerler. Bütün toylar, akınların söylediği bir şiirle başlar. Cıravlar ise bu tür törenlere katılmazlar. Nadiren cenazelere katılıp şiir söylerler.

d) Akınlar, aytısa düşer. Aytıs, gelenekte akın olmanın ilk şartı olarak kabul edilir. Buna karşılık cıravlar, kesinlikle aytısa düşmezler. Cıravların söylediği esas türler ise kahramanlık şiiri ve destandır.

e) Geleneğe göre her akının bir koruyucusu vardır. Meselâ Cambıl'ın koruyucusu aslandı; Süyimbay'ınki ise bozkurt'tur. Bunlara iye de denilir. Aytıs sırasında akının

iyesini görmesi rakibini yeneceğinin işareti olarak kabul edilir. Cıravların ise iyeleri yoktur.

f) Cıravlar, savaşımlara katılırlar. Savaş meydanında söyledikleri destanlarla orduya moral verirler. Akınların böyle bir özelliği yoktur.

g) Yukarıda da belirttiğimiz gibi cıravlar esas itibarıyla kahramanlık şiirleri ve destan söylerler. Az da olsa tolğav ve terme türünde şiir de söylerler. Buna karşılık akınlar, hemen her türde şiir söylerler. Yalnız akınların kahramanlık konulu şiirleri cıravlarındaki kadar uzun değildir. Bununla birlikte akınlar halk hikâyesi türünde eserleri söylerken cıravlar destan (epos) türünde eserleri terennüm ederler.

h) Cıravların esas sazı kopuzdur. Buna karşılık akınların sazı dombıradır (Ergun, 2002, s.103-109).

Görüldüğü gibi akınların halkın içinden geldiğini ama aynı zamanda da her şairin akın olamayacağını dile getirirler. Akınların çeşitli yetenekleri vardır. Onlar sadece icracı değil aynı zamanda yaratıcıdır.

1.2.1.2. Jırav/Cırav

Akınlar gibi destan anlatıcısı olan jıravlar ise her zaman kopuz veya dombıra çalarlar. Bazı araştırmacılar konu eğer kahramanlık ise o zaman kopuzu tercih ettiklerini söyler. Jıravların usta çırak ilişkisi ile yetiştiği söylenmiştir. Bazı sanatçılar jıravların genellikle sadece kahramanlık konulu destanları icra ettiğini dile getirir. Bu araştırmacıların görüşleri şu şekildedir:

Kendisi jırı tolğav yaratabilmekle birlikte eskiden kalıplaşan yaratımları, jırları tekrar düzenleyip geliştirerek kopuz veya dombıra eşliğinde nesilden nesle aktaran icracılara jırav denmektedir. İlk zamanlarda kopuz kullanan jıravların son zamanlarda dombıra kullandıkları görülmektedir (Arıkan, 2010, s.17).

Kahramanlık konulu destanları kopuz eşliğinde terennüm eden jıravlık geleneğinin bozulmasıyla akınlarda olduğu gibi dombıra çalmaya başladıkları da bilinen bir husustur. Kazak Türkleri'nin jıravlık geleneği, çok eski dönemlerden beri büyük şöhrete sahip olan Korkut Ata'ya bağlanmaktadır ve Korkut Ata, ozan ve jıravların piri ve üstadı sayılmaktadır (Aça, 2002, s.76).

Cıravlar usta-çırak ilişkisiyle yetişmektedirler. Jırav olmak isteyen kabiliyetli gençler bir usta jıravın yanında çırak olurlar. Bu çıraklığın belli bir süresi yoktur. Çırak

ustasıyla birlikte gezer, onun kopuzunu taşır, meclislere onunla birlikte katılır, ona hizmet eder ve ayakta bekleyerek onun söylediklerini ezberler. Belli bir süresi olmayan bu çıraklık dönemi, onun bu geleneği tam öğrenmesiyle bitecektir ve buna usta jırav karar verir. Boş zamanlarında da usta çırağı yanına alarak ona bu sanatın inceliklerini öğretir. Çırak, ustasının özel işleriyle de ilgilenmektedir. Onun evinin yiyeceğini, yakacağını da getirir, ustasının bir nevi oğlu olmuştur. Yiyeceğini, yakacağını alıp getirir. Bir nevi o evin oğlu gibidir. Uzun bir süreden sonra çırağın artık yetiştiğine inanıldığı zaman ona bir kopuz yontturulur ve bu ilk kopuz ustası tarafından ona duayla verilir. Bazen ölen bir ustanın kopuzunun da çırağa verildiği olur. Ölen usta jıravın kopuzunun verilmesi, büyük bir törenle olur. Burada usta jıravların eserleri söylenir. Çırak için bugün hayatının en önemli günlerinden biridir. Bugünden sonra da çırak hemen ustasından ayrılmaz, uzun bir süre daha ona hizmete devam eder. Usta bundan sonra tolğav, terme, destanlardan parçalar okumasına izin verir ve bir müddet sonra da yalnız başına çalıp söylemesine izin verir (Ergun, 2002, s.116).

Cıravlar bir dönem ozanlarda olduğu gibi sadece kahramanlık destanlarını kopuz eşliğinde terennüm eden, irticalen manzumeler meydana getiren sanatkârlardır. Bu adı alan sanatkârlar Kazak geleneğinde meydana getiren ve kahramanlık destanlarını en güzel şekilde terennüm destancılar olarak kabul edilmektedir. Kazak hanları ve boyları her zaman cıravları yanlarında bulundurup himaye etmişlerdir. Cıravlar tıpkı ozan olduğu gibi savaşlarda orduları, kahramanlık destanları ve şiirleri söyleyerek coşturmuşlardır. Nogaylı devrinde teşekkül eden pek çok destan cıravlar tarafından teşekkül ettirilmiştir (Aça, 2002, s. 73-74).

1.2.1.3. Jırşı

Jır kelimesi için bazı araştırmacılar jır söyleyen, çok şiir bilen ya da jıravların ilk dönemdeki adlarıdır ifadesini kullanır. Bunlardan bazıları şu şekilde verilmiştir:

Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimler Sözlüğü adlı eserde jırşı kelimesi “Kazakların jır/cır söyleyen destan anlatan kişiler için kullandıkları ad” şeklinde geçer (Kaya, 2007, s.391).

Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü adlı eserde ise jırşı “Çok şiir destan bilen ve onları halka söyleyen kimse, şeyyat” şeklindedir (Koç vd., 2019, s. 207).

Mehmet Aça jırşı için şu ifadeleri kullanır: “Cıravların ilk dönemlerdeki adıkları addır. Daha sonra bu adlandırma, cır çıkarma kabiliyeti olmayan, destanları (Kahramanlık ve aşk destanları) ezberleyerek anlatan sanatkarları tanımlamak için

kullanılmıştır. Gerçek anlamıyla cırşıları termeşiler diye adlandırmak daha uygundur” (Aça, 2002, s.78).

Cırşılık geleneği kendi içerisinde çeşitli mekteplere ayrılmıştır. Berdibay cırşılık geleneği geleneği mektepleri için şu ifadeleri kullanır: “Geniş Kazak bozkırında çeşitli cırşılık mektepleri ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar, bu mektepleri dört gruba ayırmaktadırlar: Batı Kazakistan, Sır boyları, Güney Kazakistan ile Cetisu ve Orta ile Doğu Kazakistan. Bu mektepler birbirinden repertuar ve kullanılan çalgı aleti ve ezgi bakımlarından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Mesela, Batı Kazakistan cırşılarında kahramanlık destanlarını (“Kırımın Kırık Batırı”, vs.) terennüm etmek çok yaygınken Orta ile Doğu Kazakistan bölgesinde aşk destanları (“Kozı Körpeş-Bayan Sulu”, vs.) yaygın bir şekilde anlatılmaktadır. Sır boyu ile Güney Kazakistan bölgesi cırşıları ise hem kahramanlık hem de aşk destanları anlatmaktadırlar. Bunlara ek olarak doğu kökenli hikâyeleri de (“Rüstem-Dastan”, vs) anlatmaktadırlar (Aça, 2002, s.79).

1.2.1.4. Küyşi, Kobızşı, Dombıraşı, Sıbzıgışı

Ergun dombıracı, küy tartıcı, dombıra, kopuz ve sıbzıgı ile halk kompozitorlarının küylerini ve halk küylerini çalanlara verilen isimler olduğunu, küyşilere küy tartıcı, dombıraşı, kobızcı ve sıbzıgışı da denildiğini ifade etmektedir (Ergun, 2002, s.118).

Kopuz Sarını adlı eserde küyşi olarak da adlandırılan diğer tipler hakkında bilgi verilmiştir:

“1) Kobızşı: Küyleri kıl kopuzla veya sonradan yapılan dört bağırsaklı (işek) kopuzla çalanlara verilen addır.

2) Dombıraşı: Halk küylerini dombıra ile çalanlara verilen addır.

3) Sıbzıgışı: Halk küylerini sıbzıgı adındaki müzik âletiyle çalanlara verilen addır. Sıbzıgı, kamıştan yapılan bir müzik âletidir” (Ergun, 2002, s.119).

Bütün icracılara aynı isimlendirmeler verilmemiştir. Böylece bu isimlendirmelerin zengin bir kültürün geleneği olduğu da görülmektedir.

1.2.1.5. Öleñşi

Öleñşide bir müzik aletini çalmaktan ziyade sadece şarkıyı söyleyen kişiye bu isimlendirme verilmiştir.

Kopuz Sarını adlı eserde bu terimi için şu ifadeler geçmektedir:

Öleñşi, öleñ söyleyen demektir. Öleñ ve änleri halk arasında söyleyen, yayan insanlara öleñşi denir. Öleñ, Kazak edebiyatında än (şarkı) mânâsında da, şiir mânâsında da kullanılır. Nasıl cır söyleyene cırşı diyor isek, öleñ söyleyene de öleñşi diyebilir: Yalnız şunu unutmamak gerekir ki, öleñşiler, cırşılardan seviyesinde icracı değildirler. Cırşılar, büyük cırları, hatta destanları bile cırlarlar. Buna karşılık öleñşiler, ancak küçük türleri söylerler. Öleñşilerin irticaleri de yoktur. Gerçi XX. yüzyılda yetisen bazı öleñşilerin irticalen şiir, şarkı söyledikleri belirtilir, fakat bunların sayısı oldukça azdır (Ergun, 2002, s.119-120).

1.2.1.6. Sal-Seri

Bir başka icracı olan sal serilerin araştırmacılar tarafından diğer terimlerle aynı anlama geldiği görülmektedir. Araştırmacılara göre sal-serinin diğerlerinden farklı ise kendi şiirlerinin yanında başkalarının da şiirlerini söylemesidir.

Ergun, Kazak Türklerinin halk şairliği geleneğinin temsilcilerinden bazılarının sal ve seri denildiğini, sal ve serilerin, birbirlerine oldukça yakın olduğunu, hatta son zamanlarda bu adların, birbirlerinin yerine kullanıldığını söyler (Ergun, 2002, s.120).

Sal ve seriler esas itibariyle akındırlar. İrticalen şiir söyledikleri gibi, başkalarının şiirlerini de söylerler. Sallığı ile meşhûr olan Bircan, Azdembay, Şaşuvbay vb. tipler aynı zamanda oldukça güçlü akın idiler. Bunlar çok güzel irticalî şiirler söyledikleri gibi, başkalarının şiirlerini de söylerlerdi. Sal ve serilerin sesleri oldukça güzeldir. Çirkin sesli biri cırav veya akın olabilir ama asla sal veya seri olamaz (Ergun, 2002, s.121).

1.2.1.7. Äñşi

Metin Ergun halk änlerini söyleyenlere äñşi denildiğini, äñşilerin akın olmadığını böylece aytısa düşmediklerini ve irticalen şiir söylemediklerinden bahsederken onların seslerinin çok güzel olduğunu çirkin sesli bir äñşi olamayacağını da ekler (Ergun, 2002, s.110).

Böylece icracı olabilmek için rüya görme, irticalen şiir söyleme konusunda yetenekli olmanın yanında aynı zamanda güzel sesli olmanın da icracı olmanın kurallarından biri olduğu görülür.

1.2.1.8. Baksı

Metin Ergun baksıların Kazakların inancına göre Şamanist dönemdeki din adamlarına verilen isimler olduğunu aynı zamanda bu kişilerin doğumdan ölüme kadar insanlara yardım eden kişiler olduğundan da söz eder (Ergun, 2002, s.110).

Kırgız Kazak Türkleri arasında bakşı, baskı, baksa, şekillerinde yaşayan terim, sihirbaz, üfürükçü, halk hekimine verilen bir sıfattır, Türklerin İslamiyetin kabulünden önceki kam (Şaman) adı verilen “*din adamı dua ile hastalıkları iyileştiren ruhani*” terimine eşdeğer olarak kullanılmaktadır (Köprülü, 1999, s.153).

Bu bilgilerden hareketle bu kişilerin sadece irticalen şiir söyleyen, aktaran olmadığı görülür. Bu kişiler Türklerin en eski dönemlerinden itibaren her alanda onların yanında bulunan çeşitli yeteneklere sahip kişilerdir.

1.3. DESTANCILIK-JIRŞILIK GELENEKLERİ VE MEKTEPLERİ

Destancılar, ürünlerini ya yazarak ya da okuyarak ortaya koyarlar. Bunlar için mekâna, ustaya, karşılaşmalara ihtiyaçları vardır. Her sanatın bir okulu olmasıyla birlikte bir çırağın da onu eğitecek bir ustaya ihtiyacı vardır. Bunlar şu şekilde dile getirilir:

“*Bir ustanın çırağını/çıraklarını etkilemesi sonucu çırakların da ustaları gibi çalıp söylemelerine bağlı olarak oluşan, etkilenilen usta aşığın adıyla anılan geleneğe "mektep" adı verilmektedir*” (Arıkan, 2010, s.45).

Doğan Kaya kol adı verilen geleneği şöyle açıklamaktadır: “*Kol çıraklık geleneği içerisinde birbiri ardına yetişen âşıklar tarafından, odak hüviyetindeki usta aşığa bağlılık duyarak ona ait üslup dil, ayak, ezgi, konu, hatıralar ve hikâyelerin devam ettirildiği mekteptir*” (Kaya, 2003, s.29-30).

1.3.1. Batı Kazakistan Geleneği

Atıray (Batı Kazakistan) merkezlidir. Bu geleneğin en önemli temsilcileri arasında, Kaztuvgan, Şalkiyiz, Dospambet, Jiyembet, Abıl, Nurim, Murat, Kasagan ve Murin bulunmaktadır. Alan olarak Atıray, Mangışlak, Oral, Aktöbe'de etkili olmuştur. Batı Kazakistan jırşıları genellikle Nogay döneminin ele alındığı kahramanlık jırlarını (Kırım'ın Kırk Batırı) söylerlerdi. Bu geleneğin diğer temsilcileri olarak Abıl akını ustaları olarak kabul eden Gilman, Aktan, Aralbay, Marabay, Settigui, Şerniyaz ile Sügir

Mirzawlı'nı gösterebiliriz. Murat, Nurim ve Kaşagan da Abıl'ı her zaman hürmetle anmışlar ve onu ustaları olarak görmüşlerdir (Arıkan, 2010, s.48).

Metin Arıkan K. Sıdıkov'un Batı Kazakistan, Atırav akın ve iravlarının mirası üzerine hazırladığı "Akın-Jıravlar" adlı eserinde repertuar değişiminin örneğini gösterdiğini söyler. Sıdıkov'un, Abıl, Nurim, Kasagan, Karasay, Aktan, destanların usta-çırak ilişkisi içerisinde tarihî serüvenini tespit ederek Batı Kazakistan'daki jırşılık geleneğinin çok önceleri Sıpıra ve Şalkiyiz jıravların ortaya koyduğu geleneğe dayandığını, Gülnar Kendirbayeva'ın ise bu ekolün başlatıcısı olarak efsanevi Dede Korkut'u gösterdiğini söyler (Arıkan, 2010, s.48-49).

1.3.2. Güney Kazakistan Geleneği

Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Kadar Kazak Jırav ve Akınları adlı eserde Metin Arıkan, Esmagambet İsmailov'un Güney Kazakistan jırşılık geleneği ile Sirderya jırşılık geleneğini birlikte değerlendirdiğini ve bu geleneği Sirderya-Güney Kazakistan Geleneği (Mektep) şeklinde isimlendirdiğini söyler. İsmailov'a göre Seyhun Irmağı boyunda ve Güney Kazakistan Bölgesi'nde hem âşıklık jırları hem de kahramanlık jırları söylenmektedir. Bunlara ek olarak Doğu edebiyatı kaynaklı âşıklık, kahramanlık ve dinî hikâyeler, Er Kosay, Karabek, Rüstem, Köroğlu, Emire Emze, Lukpan Ekim, Tak Süleyman, Jüsip Ahmetbek, Leyli Mecnun, Makpal Kız, Tahir Zühre, Bin bir Gece, Şehname, Totinama'nın belli bölümleri, jırşıların repertuarında yer almaktadır. İsatay, Mahambet, Ernazar ve Beket gibi tarihî kahramanları anlatan jırlar da bu bölgede çok anlatılmaktadır (Arıkan, 2010, s.49).

1.3.3. Yedisu Jırşılık Geleneği

Metin Arıkan aynı eserde Rahmankul Berdibay'ın Süyinbay, Jambıl, Kenen Ezirbayev ve Ümbeteli'nin adlarının Yedisu Bölgesi'nde jırşılık geleneğinde mutlaka geçmesi gerektiğini söyler. Rahmankul Berdibay'a göre bu bölgede ilk önceleri Suranşı ve Ötegen Batır gibi tarihî destanlar icra edilirken daha sonraları kahramanlık ve aşk destanları da terennüm edilmeye başlanmıştır. Esimhan Kosbasoray ile Elimkul Jambilov onlardan sonra bu geleneği yaşatıp geliştirmiştir (Arıkan, 2010, s.50).

1.3.4. Orta ve Doğu Kazakistan (Merkez Kazakistan-Arka) Jırşılık Geleneği

Doğu Kazakistan eyaleti, Akmola, Semey, Kökşetav ve Kostanay'ı da içine alan Orta ve Doğu Kazakistan Bölgesi'nde âşıklık jırları (Kozı Körpeş-Bayan Suluv, Ayman Solpan, Kız Jibek vb.) geniş ölçüde yayılmıştır. Bununla birlikte bu bölgede Koblandı, Er Targın, Kambar Batır vb. kahramanlık jırlarının da icracıların repertuarı arasında olduğu bilinmektedir. Kendirbayeva'ya göre bir zamanlar bu bölgede Buhar, Mergenbay, Navşa ve Şapay Kalmagambetov vb. anlatıcıların ekolü yaşamaktaydı ama zamanla sözsüz müzik ve halk müziğinin yaygınlaşmasıyla bu ekol bir kenara itilmiştir (Arıkan, 2010, s.50).

Metin Arıkan destancılık geleneğinin bir zamanlar Kazakistan'da çok yaygın olduğunu dile getirir. Batı Kazakistan ve Sirderya bölgesinde yaşatılan ve “Sirderya geleneği” de denilen bu geleneğin etkisi Güney Kazakistan sınırları içerisindeki Şimkent ile Yedisu bölgesindeki Jambıl'a ve hatta Karakalpaklar ve Türkmenler arasına kadar yayıldığını söyler. Bu bölgede oluşan ve günümüzde de hâlâ canlı olan gelenekte oluşan mekteplerini şu şekilde sıralar:

- a. Anlatıcı Nurtuvgan (Kenjegululı) Mektebi,
- b. Tasbargen ve Janbergen Mektebi,
- c. Omar Şorayak (ulı) ve Turmagambet Mektebi,
- d. Anlatıcı Nartay Bekejanov (1890-1955) Mektebi (Arıkan, 2010, s.50-52).

İKİNCİ BÖLÜM
CEMŞİD DESTANINDA ŞEKİL VE MUHTEVA

2.1. YAPI VE İÇERİK

Destanlar yapıları bakımından genel olarak değerlendirildiğinde manzum, mensur ve mensur-manzum yapıda olduğu görülmektedir.

Cemşid Kıssası'nda her iki anlatım şeklinden faydalanılmıştır. Anlatıma coşku katılması gerektiği durumlarda, bir yolculuğa çıkmak, aşkı dile getirmek, başından geçen olayları anlatmak için manzum kısımlar kullanılmıştır. Burada amaç dinleyiciye ve okuyucuya coşkuyu yansıtabilmektir.

Cemşid Kıssası'nda olay akışını anlatmak ve dinleyiciye olaylar hakkında bilgi vermek için destanın başından itibaren bilinen geçmiş zaman yapısı kullanılmıştır. Cümleler genellikle kısa ve anlaşılırdır. Örneğin:

Babadan yalnız oğul Cemşid bala,

Aklında binlerce kaygı, tasa.

Bir yaşında yetim kaldı, babası öldü,

Yetiştirdi tek başına zavallı ana.

Fakirliği hayatına eşlik etti,

Olmadı kapısında tek bir keçi.

Her kapıda çalışa çabalaya

Oğluna direk oldu zavallı ana.

Eskiden mesken etmiş ata baba,

Emran adlı şehirmiş o zamanda (str. 11-20).

Oturdu altın tahta padişah olup,

Meyramhan hanım oldu ay gibi dolup (str. 841-842).

Anlatıcı destana bir kıssa ile başlayayım diyerek dinleyicinin dikkatini çeker. Dünyanın faniliğinin üzerinde durur ve destana manzum ifade ile başlar:

Yazayım bir destan (kıssa) kaleme alıp,

Dinleyin kulak kesile kalabalık

Kimler geldi bu dünyaya kimler gitti

Hakikatin acısına herkes tanık.

Birini güldürürken, birini ağlatır,

Bir diğeri göremez gözsüz kalır

Başkasının yürümeye ayağı yok,

Hüzünlü, kalbi kırık içi buruk.

Gençliği çile ile geçmiş gitmiş,

Cemşid adlı kahramanın garip.

Babadan yalnız oğul Cemşid bala,

Aklında binlerce kaygı, tasa.

Bir yaşında yetim kaldı, babası öldü,

Yetiştirdi tek başına zavallı ana.

Fakirliği hayatına eşlik etti,

Olmadı kapısında tek bir keçi.

Her kapıda çalışa çabalaya

Oğluna direk oldu zavallı ana.

Eskiden mesken etmiş ata baba,

Emran adlı şehirmiş o zamanda (str. 10-20).

Manzum bölümlerde hece kalıbı çoğunlukla on birli ve yedili şekilde kullanılmıştır. Bununla birlikte hecenin çeşitli kalıpları kullanılır. Tek bir kalıba bağlı kalınmaz. Nazım birimleri de hece ölçüsü gibi değişmektedir. Bazı manzum bölümler on, bazıları dört, bazıları altı dizelerden oluşur. Dize sayıları bunların haricinde de değişmektedir. Bu yüzden belirli bir uyak düzeni yoktur. Metin içerisinde manzum bölümlere oranla çok daha az görülen mensur ifadelerde ise manzum kısımlarda anlatılan olaylar hakkında bilgi verir. Amaç okuyucunun manzum kısımları daha iyi anlayabilmesidir. Olay geçişleri bu mensur kısımlarda daha ayrıntılı anlatılır. Burada okuyucunun manzum kısımlarda gözünden çarpan olaylar belirgin bir şekilde verilir. İlk mensur ifade Cemşid'in meslek bulma konusundaki düşünceleridir:

Cemşid yığidin “Hangi yetenek insana faydalı?” diye düşünürken dedikleri (str. 52-53).

Cemşid balanın kahramanlık, dombıra, sıbızgı, kumar oyunları eğitimi aldığı hakkında (str. 99,-98).

Oğlu annesinin dediklerini duyduktan sonra çok utanarak düşündüğü fikirleri (str. 152-153).

Destanda manzum bölümlerde kafiye ve redif görülmektedir. Destanda kafiye kullanılması anlatıcı ve dinleyici açısından akıcılığı sağlamaktadır. Destanda yer yer Arapça ve Farsça kelimeler bulunsa da destanın açık, anlaşılır bir dili vardır. Devrik cümleler olmasına rağmen kafiye sağlanmış, devrik cümleler destanın ahengini yaratmıştır. Destan hikâyelik destan olarak da geçmektedir. Buna uygun olarak fazlaca motif kullanılır. Zaman kavramı olarak net bir zaman yoktur. Ama bazı yerlerde eyerin daha icat edilmediği ya da halk tarafından bilinmediği görülür. Destanda sürekli şehir değiştirme vardır. En çok adı geçen Ürim adında bir şehirdir. Destanda anlatıcı olayları birbirine bağlamak için manzum kısımlardan sonra sürekli araya girer, sıkılmayın ey cemaat, dinleyin bu sözümü diyerek dinleyicilerin dikkatini tekrar destana vermelerini ister. Çalışmanın konusu olan Cemşid Kıssası, İranlı şair Salman Saveci ile aynı adlı 1700 beyitinin genişletilmiş hali olan Ahmedi tarafından yazılan Cemşid ile Hurşit hikâyesi ile aynı hikâye değildir. Ahmedi'nin ünlü eseri olan Cemşid ile Hurşid adlı mesnevide, Çin hükümdarının oğlu Cemşid ile Rum kayserinin kızı olan Hurşit arasındaki aşkı anlatmaktadır. Cemşid Kıssası'nda ise Hurşit adında bir kadın yer almamaktadır. Kıssada yer alan kadınlar Meyramhan, Mahiron ve Melike Ziba'dır.

2.1.1. Anlatım Tekniği ve Kompozisyon

Türk destanlarının nazım, nazım-nesir ve sadece nesir halde anlatıldıkları bilinmektedir.

Türk destanlarının anlatım teknikleri üzerinde günümüze kadar pek çok değerlendirme yapılmıştır. Mevcut bilgileri tekrarlamadan Türkmen destanlarında kullanılan anlatım tekniğinin nazım ve nesrin nöbetleşe kullanılması olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlatım tekniği, özellikle Oğuz grubu olarak bilinen Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye Türklerinin destanlarında ve halk hikâyelerinde görülür. Özbek, Karakalpak, Kazak Türklerinin destancılık geleneklerinde de rastladığımız bu anlatım tekniğinde destandaki olaylar mensur kısımlarda, destan kahramanlarının konuşmaları, duygu ve düşünceleri ise manzum bölümlerde verilmektedir (Şahin, 2009, s.163-164).

Destan kompozisyonu olarak bakıldığında ise olay örgüsü ve karakter aynı zamanda bir anlatmanın özelliklerinden sadece birini ifade eder; diğer unsurlar ise, düzenleme ve

anlatım tekniğidir. Türk boylarına ait bir destanın kompozisyonu aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Formül Halinde Giriş/ Başlangıç Formeli (Formelleri)

- *Anlatım*
- *Sahne 1*
- *Anlatma Bağlantıları / Geçiş Formeli (Formelleri)*
- *Sahne 2*
- *Sonuç Sahnesi*
- *Formel İfadeyle Bitiş / Bitiş Formelleri (Ata Yıldız, 2021, s.327).*

Cemşid Destanında anlatım tekniği nazım ve nesir bir arada kullanılmıştır. İki bölüm arasındaki bağlantıları sağlamak için bazı formel ifadeler oluşturulmuştur. Bunlar mensur kısımdan manzum bölüme geçerken:

Cemşid yiğidin “Hangi yetenek insana faydalı?” diye düşünürken dedikleri (str. 52- 53)

Cemşid balanın kahramanlık, dombıra, sıbızgı, kumar oyunları eğitimi aldığı hakkında (str. 98-99)

Elkıssa, Cemşid balanın sıfatı (str. 124-125)

Oğlu annesinin dediklerini duyduktan sonra çok utanarak düşündüğü fikirleri (str. 152- 153)

Şimdi ise Bulgarı şehrinden gelen tüccar Kerim ile Cemşid yiğidin konuşmasından bahsedelim (str. 236, 237)

Kerim tüccar ile Cemşid balanın kumar oynaması (str. 441-442)

Kerim tüccarın eşi Meyramhan’a danışması (str. 514-515)

Eşi Meyramhan’ın Kerim’e dediği sözleri (str. 557-558)

Emran şehrindeki padişahı Cemşid’in eşi Meyramhan’a âşık olması (str. 728-729) vb.

Yukarıdaki formel ifadelerin yanı sıra destanın geleneksel kurallar çerçevesinde kalmasını sağlayan başka kullanımlar da bulunmaktadır. Destanda yer alan kahramanlar, çeşitli nesneler, diğer canlılar ve bazı mekân adları gelenek tarafından belirlenmiş bazı sıfatlarla birlikte kullanılmaktadır. “Epitet” adı verine bu sıfatlar bazen tek kelimedden

ibaret olabildiği gibi bazen de kelime gurubu şeklinde de olabilmektedir. Destanın sözlü gelenekte icrasını kolaylaştıran epitetler, her bir destancılık geleneğinde kendine has bir görünüm sergilemektedir.

İlhan Başgöz epiteti, “*Epitet, bir ismi veya folklor araştırmalarında kahramanın ismini bir sıfatla veya isimle veya bir sıfat cümlesi ile tamamlayan söz ve cümlelere verilen addır*” şeklinde tanımlar (Başgöz, 1998, s.35).

Kâmil Veliyev ise epitet kelimesine karşılık olarak “bedii vasıf” ifadesini kullanır: “tasvir edilen hâdisenin bu veya diğer karakter alametlerinin meydana çıkarılmasında, onun kıymetlendirilmesinde mühim rol oynar, hakkında söz sarfedilen eşyaya aydınlık, sûret verir, onun hakkında canlı tasavvur yaratır (Veliyev 1989, s.82).

Cemşid Destanında görülen bazı epitetler ise şunlardır:

Altın taht, toprak, şehir, güzel kızlar (str. 63),

Ömür ulu – ben ise bir uçan kuş (str. 77),

Bahçenin bal ekini kızıl gülün (str. 102).

Yakışıklı alp yiğit göz kamaştıran,

Konuşsa dilinden bal damlayıp.

Yanından uzaklaşmaz gören insan,

Cennetteki meltem gibi bir hoş esip.

Yapısı orta boylu olup yetişt,

Dağ gibi iki omuzu oldu geniş.

Siyah kaş, geniş alın, kömür gözlü,

Yakışıklı bulurdu her kız onu.

Yükseldi itibarı Melik Alpin (str. 133- 141)

Dalıma altın tüylü baht kuşu konup (str. 164)

Kumarbaz” adı takıldı genç yaşında (str. 190)

İpek gömlek” arzulayan zavallı ana (str. 217)

Koydurdu yüksek kürsü, altın kandil (str. 334)

Görünce Meyramhan gibi al yanağı (str. 351)

Yay gibi Cemşid gencin kirpik, kaşı (str. 361)

Altından eyerli kızıl deve ile (str. 462)

Onu da atardım kör zindana (str. 918)

Çoban yıldızı gibi bir güzel kız,

Kırk kız hizmetçisiyle eğlencede.

Badırap Cemşid ile hayretle bakar,

Ay gibi güzelliğine kızın göz kamaşır.

Gevherden yandırmış balmum gibi,

Anlatılmaz kuru söz ile güzelliği (str. 1029,1034).

O derya sen idin,

Ucu bucaksız gök idin.

Bülbül sesini duyup (str. 1141, 1143),

Altın belik, ipek saç (str. 1151)

Suretin nurdan var olan,

Gevher gözlü çiçeğim.

Sizin gibi mücevhere

Ben bir şarkı söylerim.

Yay gibi kaşın gerilen,

Ay gibi boynun eğilen,

Genç ceylan gibi bedenin.

Suretin nurdan var olan (str. 1153-1160),

Destan anlatıcısı destanı nazmın ve nesrin nöbetleşe yer aldığı bir teknikle anlatır, destana formel bir ifade ile başlar:

Yazayım bir destan (kıssa) kaleme alıp,

Dinleyin kulak kesile kalabalık

Kimler geldi bu dünyaya kimler gitti

Hakikatin acısına herkes tanık.

Birini güldürürken, birini ağlatır,

Bir diğeri göremez gözsüz kalır

Başkasının yürümeye ayağı yok,

Hüzünlü, kalbi kırık içi buruk.

Gençliği çile ile geçmiş gitmiş,

Cemşid adlı kahramanın garip (str. 1-10).

Pek çok sahneyi yine formel ifadelerle birbirine bağlar:

Cemşid yiğidin “Hangi yetenek insana faydalı?” diye düşünürken dedikleri (str. 52-53)

Cemşid balanın kahramanlık, dombıra, sıbızgı, kumar oyunları eğitimi aldığı hakkında (str. 98-99)

Son kısımda da anlatıyı formel halini almış bir söz grubu ile bitirir:

Cemşid padişah eşi Mahiron’un düşmanının kızı olduğunu, onun geçmişteki üzerindeki hakkını hatırlayıp Konkar’ı öldürmekten vaz geçer. Baba oğul gibi konuşup anlaşır Konkar’ı Ürim’e padişah atayıp kendileri ise öz yurtlarına döndü (str. 5126).

Nesir bölümlerde anlatıcı olayların ayrıntılarını ve konu geçişi hakkında bilgi verir. Manzum ve mensur kısımları birbirine bağlayan sözler de formel vasfı kazanmıştır.

2.1.1.1. Formeller

Destanlarda kullanılan kalıp ifadeler formel olarak adlandırılmaktadır. Bu konuda bazı görüşler şunlardır:

Doğan Kaya, "Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü" adlı eserinde formel terimini şu şekilde tanımlamaktadır: "*Masalın bünyesinde belirli vazifelere ve belirli bir şekle sahip olan kalıplaşmış bu ifadelere verilen ad*" (Kaya, 2007, s.334).

Bir folklor terimi olarak “formel” Batı dillerindeki çalışmalarda “formel, formul, formula, formulae, formule, formelle” gibi değişik biçimlerde geçmektedir ve Türkiye’de araştırmacılar tarafından yaygın olarak tercih edilmektedir. “Formel” teriminin yanında

araştırmacılar “kalıp sözler”, “kalıp ifadeler”, “masal tekerlemeleri” gibi adlandırmaları bu terimi karşılamak için kullanmaktadırlar (Karagöz, 2020, s.62).

“Masalın bünyesinde, muayyen vazifelere ve 34 muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadeler formel denir” (Sakaoğlu, 2002, s.250).

Ali Berat Alptekin, “Hayvan Masallarının Formel Yapısı” adlı çalışmasında formel için “Masalların bünyesinde bulunan kalıplaşmış ifadeler formel adını veriyoruz” der (Alptekin, 2000, s.159).

Günümüz Folklor Kuramları kitabında Richard M. Dorson, Milman ve Albert Bates Lord’un bu kalıp ifadelerle ilgili olarak, anlatıcının belleğinde bazı kalıpların hazır olduğunu deyim, atasözü, terim, tema, motif öğeleri gibi sözlü ürünü yaratmada kullanılan bu hazır kalıpların yaratıcının işini kolaylaştırdığını ifade eder (Darson, 1984, s.45-46).

Erhan Solmaz, destanın zamanla değişikliğe uğrayıp çekirdek yapısının bozulmamasının nedeninin formeller olduğunu söyler (Solmaz, 2017, s.2).

Hikâyelerde kullanılan kalıp sözler “formel ifadeler” olarak tabir edilmektedir. Bu formül ifadeler önce sözlü halk edebiyatında kullanılmış daha sonra folklorun diğer türlerinde kullanılmaya başlanmıştır.

Sözlü edebiyat şiirde ve düzyazıda sık sık söz kalıplarını kullanır. Bu, sözlü edebiyatın özelliklerinden biridir. Söz kalıpları belli fikir ve duyguları, belirli şekillerde, belli kelime gruplarıyla anlatırlar ve gelenekseldirler. Ritmik özellikleriyle düzyazıdan ayrılırlar. Bu ritim iç uyaklarla, eşit heceli kelimelerin tekrarlanmasıyla, aliterasyon gibi söz sanatlarıyla sağlanır (Bars, 2011, s.8-9).

Doğan Kaya, halk anlatılarında kullanılan formelleri beş gruba ayırır:

1. Giriş formelleri
2. Bağlayış (Geçiş) formelleri
3. Aynı olayın tekrarı durumunda kullanılan formeller
4. Bitiş formelleri
5. Çeşitli formel unsurları (Kaya, 2007, s.335-337).

Bu sınıflandırmadan hareketle bu çalışmada Cemşid Destanındaki bazı formel ifadelerin kullanımı üzerine bir inceleme yapılacaktır.

2.1.1.1.1. Başlangıç Formelleri

“Hikâyenin asıl olayına geçmeden önce, anlatıcının dinleyicilerini hikâyeye hazırlamak amacıyla söylediği kalıp sözlerdir. Çeşitli uzunluk ve yapıda bulunabilirler. Usta anlatıcılar bu kalıp sözlere çeşitli tekerlemeler ekleyerek daha da renkli hale getirirler” (Bars, 2011, s.11).

Yazayım bir destan (kıssa) kaleme alıp,
Dinleyin kulak kesile kalabalık
Kimler geldi bu dünyaya kimler gitti
Hakikatin acısına herkes tanık.
Birini güldürürken, birini ağlatır,
Bir diğeri göremez gözsüz kalır
Başkasının yürümeye ayağı yok,
Hüzünlü, kalbi kırık içi buruk.
Gençliği çile ile geçmiş gitmiş,
Cemşid adlı kahramanın garip (str. 1-10).

2.1.1.1.2. Bağlayış (Geçiş) Formelleri

“Hikâyelerde sıkça kullanılan formellerdendir. Bir olaydan diğer bir olaya geçişi anlatırlar. Anlatıcıların dinleyiciler üzerindeki etkisini arttırma bu formellerin yardımıyla sağlanır” (Bars, 2011, s.11).

Oturdu yoksulluktan kaygılana (str. 322),
Anlattı tüm sırnı Cemşid bala (str. 406)
Kerim tüccar ile Cemşid balanın kumar oynaması (str. 441-442)
Böylece evden çıktı Cemşid bala (str.442)
Böylece sıkıldı Cemşid bala (str. 490)
Şimdi ise eşine sıra geldi (str. 615)
Şimdi ise sırayla attılar âşık,
Ne olur, ne biter diye rengi kaçıp (str. 623-624)

Düşündü Kerim böyle hasret ile,

-Başıma sardı benim bin bir derdi.

Baht gitse tekrardan konması zor (str. 701-703)

Bu sözü doğru bulup yola koyuldu (str. 897)

Böylece Ürim'e yola düştü (str. 973)

Mahiron'un anlattıklarını duyan Camal ona böyle cevap verdi (str. 1209-1210)

Mahir Melik'e nasıl âşık olduğunu Camal'a böyle anlattı (str. 1228-1229)

Melik Mahiron kıza yaşadığı hadiseleri söyle anlattı (str. 1263-1264)

Melik'in dediklerini dinledikten sonra Mahiron ona böyle cevap verdi (str. 1301-1302)

Şimdi ise Melik ile Badırap'tan bahsedelim. Badırap Badampay ile Melik'e geldi. İkisi ata bindi yola koyuldu. O zamanlar eyerin ne olduğunu kimse bilmezmiş. Bir de şalvar giymemiş. Küçük bir kumaşı beline sarıp gezerlermiş. Şimdi ise Melik ile Badırap'ın yolculuğundan biraz bahsedelim (str. 1385-1386)

Şimdi ise Meyramhan'ı bataklıktan götüren kuş hakkında biraz bahsedelim (str. 2089-2090)

Şimdi ise Kozat'ın eline geçen Meyramhan hakkında biraz bahsedelim (str. 2259-2260)

Meyramhan yaşadığı olayları anlattıktan sonra Kozat pehlivan Meyramhan'a acıyıp şöyle dedi (str. 2298-2299)

Şimdi ise Ürim şehrine gelen Kozat pehlivan hakkında biraz bahsedelim (str. 2386-2387)

Şimdi ise Meyramhan'ın Cemşid'i arayışından bahsedelim. Farkagad, Kozat'ı yurda bırakıp, Badırap, Badıran Gaziz'i "askerleri koruyun" diye onları da yanına almayıp kendisi tüccar kılığına girip, kırk deveye hazine yükleyip, hizmetçilerini yanına alıp, kendisi de erkek gibi giyinip, saçın kestirip, bir tacir gibi Meyramhan'ın Hawarzamin şehrini dolaştığından bahsedelim (str. 2834-2835).

2.1.1.1.3. Aynı Olayın Tekrarı Durumunda Kullanılan Formeller

Benzer şekilde ve ifade edilen olaylar ve konuşmalarda kullanılan formellerdir. Kalıp aynen korunmakla birlikte kelimelerde anlatıcıdan kaynaklanan değişimler olabilir (Bars, 2011, s.11).

Şimdi ise Bulgarı şehrinden gelen tüccar Kerim ile Cemşid yiğidin konuşmasından bahsedelim (str.236-237)

Şimdi ise eğlence talep etti (str. 345)

Böylece evden çıktı Cemşid bala (str. 442)

Böylece sıkıldı Cemşid bala (str. 490)

Oturdu bu işi çok düşündü (str. 741)

Otursak sıbızgı sesiyle raxatlanıp (str. 761)

Böylece Ürim'e yola düştü (str. 973)

Böylece Ürim'e yola düştü (str. 989)

Böylece kaleden içeri girdi (str. 999)

Mahir Melik'e nasıl âşık olduğunu Camal'a böyle anlattı (str. 1228-1229)

Melik Mahiron kıza yaşadığı hadiseleri söyle anlattı (str. 1263-1264)

2.1.1.1.4. Bitiş Formelleri

Hikâye sonunda anlatılan olayların bir noktada birleştirilmesinden sonra anlatıcı, hikâyesini uygun bir şekilde tamamlar. Kafiye bazlı bazı sözlerle dinleyicilerin gösterdikleri ilgiyi dikkate alan anlatıcı kısa veya uzun olan bir bitiş formeliyle sözlerini bitirir (Bars, 2011, s.12).

Cemşid padişah eşi Mahiron'un düşmanının kızı olduğunu, onun geçmişteki üzerindeki hakkını hatırlayıp Konkar'ı öldürmekten vazgeçer. Baba oğul gibi konuşup anlaşır Konkar'ı Ürim'e padişah atayıp kendileri ise öz yurtlarına döndü (str. 5126).

2.1.1.1.5. Çeşitli Formel Unsurlar

Yukarıda ifade edilen formellerin dışında hikâyenin çeşitli yerlerine sayı, zaman ve renk bildiren formelleri de ekleyen anlatıcı böylece anlatımını kuvvetlendirmeye çalışır. Dinleyiciler de bu kalıp sözleri her zaman beklemektedir (Bars, 2011, s.13).

2.1.1.1.5.1. Sayılar

Türk Halk Edebiyatı ürünlerinde bir, üç, yedi dokuz ve kırk sayıları formel sayılardır. Bu sayıların kutsal olduğuna inanılır. Anlatıcı bu formel sayıları sıkça kullanarak anlatımı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sayılar her kültürde farklı anlamlara gelmektedir. Ama anlamları ortaktır. Annemarie Schimmel, sayı sembolizminin çeşit çeşit olduğunu belirtirken, hâlâ farklı kültürlerin sayıları yorumlamada şaşırtıcı benzerlikler gösterdiğinin keşfedilebildiğini söyler (Schimmel, 2000, s.9).

2.1.1.1.5.1.1. Üç Sayısı

Fuzuli Bayat üç formelinin hem mitolojide hem de İslamiyet'te evrenin üç bölüm olarak düşünülmesiyle ilgili olduğunu ve buna göre evren gök, yeryüzü (yer-su) ve yer altı olmak üzere üç bölümde düşünüldüğünü söyler (Bayat, 2007, s.40-48).

Tanrı'nın tüm tezahürlerinde, ruh, can ve beden üçlemesi bulunmaktadır. Ruh ateşten, can sudan, beden de topraktan türetilmiştir. İslam düşüncesinde, hakkında en çok sözü edilen sayılardan biri üç sayıdır. Kur'an-ı Kerim'de üçlü alanda yoğunlaşan kavramlar, Hz. Peygamber'in hadislerinde geçen, bazı konu, yer ve şahısların üç zümrede ele alınması ve üç noktada yoğunlaşılması gibi pek çok hususta üç sayısı ile alakasını görmek mümkündür. Ayrıca duaların makbul olması için duanın üç kere tekrar edilmesi hususu da üç ile ilgili bir değeri ifade etmektedir (Işık, 2009, s.448).

Üçlülük, İslamın mutlak tek tanrıcılığında bile kendisine yol bulabilmiştir. İnanç açıklamasının Şii biçimi-"Allah'tan başka tanrı yoktur; Muhammed Allah'ın habercisidir; Ali Allah'ın yakınıdır"- şiirde ve süsleme sanatlarında sayısız Allah-Muhammed-Ali üçlülüklerine yol açmıştır. Bazı aşırı Şii gruplarında, Muhammed, Ali ve İranlı Selman el-Farisi bile bir tür üçlülük olarak alınmıştır. Esas olarak Kürtlerin yaşadığı bölgelerde yaygın olan Ehl-i Hak tarikatında üç, geniş ölçüde kozmolojik söylencelerde kullanılmıştır. Büyük İslam geleneğinde İslam (teslim olmak) ve iman'n (inanç) kuranik bölünmesi, ihsan'ın (iyilik etme) eklenmesiyle artmış ve böylece dinin üç parçalı niteliği netleşmiştir (Schimmel, 1991, s.78).

Bu bağlamdan hareketle Cemşid Destanında da üç sayısını çeşitli şekilde görmektediriz. Bunlardan ilki zaman anlamındadır Konkar Cemşid'den üç aylık süre ister.

Konkar Cemşid ile üç aylık anlaşmak ister:

Cemşid'i buraya getirsek alıp,

Kâhinlerin, pehlivanın çağırıp.

Üç aylık anlaşıp savaşmamaya,

Nasıl olur konuşsak istişare edip.

Kozat'a denk gelecek pehlivanları,

Var ise dünyada bulup getirip.

Deytügen Oraynatan bir pehlivan var,

Çok önce eşittim onu duyup (str. 2555- 2562).

Meyramhan Melike Ziba ile yatağını paylaşmadan önce **üç** gün süre ister (3095-3100)

Meyramhan Melike ve Cemşid dönüş yolunda yanlarına **otuz** kişi alırlar (str. 3260-3261)

Badıran Ğaziz **üç** gündür kayıptır (str. 3761).

Cemşid **üç** pehlivanı olduğundan bahseder (str. 4010-4011).

Ninesi Kamak'a **üç** kere selam gönderir (str. 4023).

Kamak ninesinin yanına gider ve orada **üç** gün kalır (str. 4251-4252).

İhtiyar bir adam, Kamak'a **üç** günlük ders verir (str.4370).

Konkar ile Cemşid'in savaşı **üç** gün sürer (str. 4804).

Cemşid'in asker sayısı **otuz** bine ulaşır (str. 4931).

Destanın başka bir yerinde **üçün** katı olması ile 30 sayısı kullanılmıştır. Mahiron yanına 30 hizmetçi ister:

Mahiron Cemşid'i kurtarmak için çıktığı yolda yanına **otuz** hizmetçi alır (str. 2835- 2842).

2.1.1.1.5.1.2. Yedi Sayısı

Türklerde önemli bir yeri olan yedi sayısının hem geçmişte hem de günümüzde İslami kültürle hayatımıza girdiği belirtilen (hefte) hafta yedi gündür; büyük ayı yıldızı yedi yıldızdan meydana gelir (Ögel, 1993, s.90-92).

Çok eskiden beri yedi, insanlığı kendisine hayran bırakmıştır. Yedi, Yaratılış Sayısı adlı incelemenin yazarı Desmond Varley, kendisinden önce pek çok kişinin yapmaya çalıştığı gibi, ayaltı dünyadaki her şeyi yediye indirgemeye çalışmıştır.

Gerçekten de yedi, dört elemenli kuşatan ve duyusal güçlere karşılık gelen maddi dörtlemeyle (hava = zeka, ateş = istenç, su = duygular, toprak= ahlak) birlikte yaratıcı ilkelerin üçlülüğünü (aktif zeka, pasif bilinçaltı ve işbirliğinin düzenleyici gücü) içerir. Yedinin böyle üçü ruhsal, dördü maddi iki parça ilkeye bölünmesi Orta Çağ yorum biliminde çok sık kullanılmış olup aynı zamanda yedi güzel sanatın trivium ve quadrivium'a bölünmesinin de temelini oluşturur (Shimmel, 1991, s.410).

Cemşid Kerim'e evinde **yedi** külçe altın olduğunu söyler (str. 429- 437).

Cemşid evdeki arpaların ve samanların üstüne **yedi** tane kilim atar (str. 456-463).

Konkar halkının **yedi** kat atasından kaldığını söyler (str. 2547- 2550).

Melike Ziba'nın **yedi** cihanın perisi olduğu söylenir (str.3130).

Cemşid yolda karşılaştığı pehlivana **yedi** atasını anlatır (str. 3303).

Yedi ata Kazak halkında çok önemli bir yere sahip olmakta ve bu destanda da görülmektedir. Kazak halkında yedi kuşağa dâhil olan insanlar yakın akraba kabul edilmiştir ve bu yedi kuşağın kendi arasında evlenmesi yasaklanmıştır. Çünkü Kazak halkı soyun bozulmasından, soy ve genetik özelliklerinin kaybolmasından, akraba evliliğinden kaynaklı sağlık sorunlarından korkmuşlar; kan saflığını korumak için yedi kuşağa da dâhil olan kişilerin evlenmesini yasaklamışlardır. Bu yedi atanın çocukları bir atanın çocukları sayılmıştır. Günümüzde de her Kazak vatandaşı yedi atasını bilmek zorundadır (Kozgambayeva, vd. 2021, s.45-57).

2.1.1.1.5.1.3. Dokuz Sayısı

Dokuz sayısı çeşitli biçimlerde yorumlanabilir. Bazen dokuzu acı ve kederle eş gören ve dokuzuncu mezmurun Deccal'i öngördüğüne işaret eden Petrus Bungus'un vurguladığı gibi katıksız olumsuz özellikler içerdiği söylenebilir. Ama dokuz yine de acı çekme ile bağlantılıdır, çünkü İsa günün dokuzuncu saati (güneşin doğuşundan itibaren, yani öğleden sonra üçte) ölmüştür. None (Latince nona'dan, çn) denilen bu saat, bizim hala kullandığımız noon'a [öğleden sonra] dönüşürken, özel bir keşşsel bağlılığın da işareti olmuştur sonradan (Shimmel, 1991, s.178).

Moğollar ve Türkler dokuz sayısını çok severlerdi. Türklerin önde gelen kabilelerinden birisi Dokuz Oğuzlar olarak bilinirdi. İnsanların önünde dokuz kez eğilmek zorunda oldukları Moğolların Büyük Han'ı dokuz sancakla ya da Cengiz Han'da olduğu gibi dokuz Tibet öküzü kuyruğuyla kendisini belli ederdi. Kutadgu Bilig'i (İyilik Veren Bilgi) yazan, on birinci yüzyıl Orta Asya Türk şairi Yusuf Has Hacıp gün doğumunu, öntü sıra dokuz

altın renkli sancağın taşındığı hükümdarın görünüşüyle karşılaştırır. Dokuz göksel küreden söz eden Türkler, “Dokuzdan öte hiçbir şey yoktur” derler. Bununla birlikte bu sayının daha önemli bir rolü vardır: Orta Çağ, Arap kaynaklarının aktardığı gibi dokuzlu hediyeler vermek adettir ve dokuz basitçe "hediye" anlamına da gelirdi, çünkü Moğol Hindistan'ında bile hediyelerin dokuz parçadan oluştuğu varsayılırdı. Kırım Tatar Hanlığı'nın hükümdarları bile $9 \times 9 = 81$ parça hediye alırdı (Shimmel, 1991, s.183).

Destanda dokuzun katı olduğu için doksan sayısını, Konkar'ın emrinde **doksan** eli olduğunu söyleyerek verir (str. 1430- 1437).

Farkagat'ın **doksan** gün savaş meydanında kalması ile dokuz sayısının katı olan doksandan bahsedilir (str. 1853- 1856).

Simurg kuşu **dokuz** gün aç kaldığını söyler (str. 2190- 2197).

Konkar **doksan** şehirden bahseder (str. 2543- 2546).

Mehramhan **dokuz** deveye hediye yükler (str. 2877- 2880).

Konkar **doksan** şehre kendisine yardım etmesi için haber gönderir (3346-3347).

Konkar'ın emrinde **doksan** şehir vardır (str. 3325).

Farkagat ile Oraynatan **dokuz** gün kavga ederler (str.3450).

2.1.1.1.5.1.4. Kırk Sayısı

Türkler, ilk çağlardan bu yana “kırk” sayısının kutsallığına inanmaktadır.

Hazırlama ve tamamlama sayısı olarak adlandırılan kırk, “büyük sayılar arasında en büyüleyici sayı olarak Orta Doğu’da, özellikle de İran ve Türkiye’de yaygın biçimde kullanılır” (Schimmel, 2000, s. 265).

İslam inancında ilk vahiy Hazreti Muhammet’e kırk yaşında inmiş, Tanrı Âdem’in çamurunu kırk gün yoğurmuş, Mehdi’nin kırk yıl yeryüzünde kalacağına inanılır (Schimmel, 2000, s.268).

Dinî destan metinlerinde kırk peygamberlik yaşı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kahramanlar kırk çuval ekmek yer, kırk koyunu kırdırır, balığın karnında kırk gün kalır.

Erhan Solmaz, kırk sayısının Şamanizm’de de önemli yerini olduğunu, Şamanın göğe yükselişi sırasında kendisine yardımcı yirmisi sağında yirmisi de solunda olmak üzere kırk tane kızı olduğunu söyler (Solmaz, 2017, s.12).

Kerim’in **kırk** kölesi ve hizmetkârı vardır (str. 518- 525).

Mahiron'un **kırk** kız hizmetçisi vardır (str. 1027- 1030).

Kerim'in **kırk** gün boyunca uyuyamadığından bahsedilir (str. 1653- 1656).

Meyramhan Cemşid'i bulmak için yola çıkar ve **kırk** devesine hazine yükler (str. 2834- 2835).

Melike Ziba'nın **kırk** kız yengesi vardır (str. 3052).

Farkagat, Oraynatan ile dövüşmesinde Oraynatan'ı **kırk** adım uzaklığa fırlatır (str. 3444).

2.1.1.1.5.2. Renkler

Reşat Genç renklerin çeşitli sembol anlamları taşıdığından başka onların manevi ve milli anlamları olduğunu söyler. Genç ilk zikredilenlerin esas renkler olduğunu, bunların ise Türklerin tarihinin en eski zamanlarından beri beş ana renk olarak kara, ak, kırmızı, yeşil ve sarı olduğunu ifade eder. Bu renkler aynı zamanda dünyanın dört yönüdür; sarı: merkez, kuzey: kara, güney: kırmızı, batı: ak, doğu: yeşildir (Genç, 1999, s.6-8).

Destanda da bu renklerin dışına çıkılmamaktadır. Sadece bu renklerden bahsedilmektedir.

On bir yaş hayatın **kırmızı gülü**,

Parladı ay gibi **beyaz yüzü** (str.47, 48)

Siyah kaş, geniş alın, **kömür gözlü** (str. 139)

İpek dizgin, çingiraklı **kırmızı deve** (str. 239)

Beyaz yüzü parlayan ay gibi **ak** (str. 252)

Mavi gölün **ak** kuğu (str. 293)

Ak maral gibi kulağı (str. 298)

Gökteki **beyaz kuğunun** sesi gibi (str. 358)

Altından eyerli **kırmızı** deve ile (str. 462)

Götürdü **kırmızı** deveyi dizginden tutup (str. 464)

Ak yüzü doğan ay, güneş gibi (str. 591)

Bembeyaz oldu benzi atıp (str. 594)

Yay gibi gerilen **kara** kaşı (str. 620)
 Köleleri, **kızıl** develeri ve fazlası (str. 785)
 Saldırısam sayısız asker **siyah** duman (str. 909)
 Kız benzedi bahçedeki **kırmızı** güle (str. 1281)
 Düşmüş gibi yakamoz **mavi** denize (str. 1283)
Kızıl yeşil gözücü (str. 1352)
Yeşil al bayrakları dalgalandırıp. (str. 1451)
Kıpkırmızı oldu yiğitlerin gözleri. (str. 1617)
Beyaz kuğu gibi güzelleştim. (str. 2048)
 Ter bastı, üzerleri **beyaz** kırağı, (str. 2449)
 Kızlardır bu dünyanın **kızıl** gülü, (str. 2699)
 Bir anda kaplayan **kara** bulut gibi (str. 3284)
 Tutulmuş güneş gibi **kıpkırmızı** (str. 3293)
Simsiyah karga gibi hepsi de (str. 3384)
Simsiyah Oraynatan alpin boyu (str. 3420)
 Ezildi **kara** toprağın suyu çıktı (str.3439)
Simsiyah gece gibi yüzü, teni (str. 3457)
Kara toprak köpürüp dalgalandı (str. 3519)
Kara toprağa yapıştı (str. 3661)
 Cemşid'e **kara** bulut çöktü şimdi (str. 3729)
 Çöktürüp **kara** duman karabasan (str. 3825)
 Kendi elinde göm de git **kara** yere (str. 4052)
Masmavi dalgalı deryam soldu (str. 4271)
Beyaz sakallı biriyle karşılaştı (str. 4331)
 Kapattı **siyah** bulut güneş gibi yüzünü (str. 4718)
Sararan yaprak gibi yüzü soluğun (str. 4949)

Kara duman kapladı yedi cihanı (str. 5000)

Genç, beyaz rengin Türklerin en eski inançlarından olan Şamanizm ile ilgili olduğunu; adalet, güçlülük, ululuk anlamları taşıdığını anlatır. Aklığın yücelik, temizlik, tecrübe dolu bir hayat anlamı da vardır (Genç, 1999, s.8-10). Destanda beyaz renkten, ak, beyaz, bembeyaz olmak üzere bahsedilir. Örneğin Cemşid, beyaz sakallı biriyle karşılaşır; bu ululuğu ifade etmektedir.

Kırmızı, kıpkırmızı, kızıl, al rengi destanda en çok bahsedilen renkler arasındadır. Genç, kırmızı rengin al ruhu ve al ateş kültü ile bağlantısı olabileceğini ve tarihin başından beri Türklük duygusunu anlatan bir renk olduğunu savunur (Genç, 1999, s. 10-13).

Siyah, kara, kapkara destanda en çok adı geçen renkler arasındadır. Kara rengi genellikle olumsuz durumlar için kullanılır. Yeşil rengi destanda kullanılan diğer renklere dendir. Destanda en az kullanılan renk ise sarıdır. Genç, sarı rengin de Şaman inancından geldiğini söylemektedir (Genç, 1999, s. 21-23).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MOTİF VE EPİZOT İNCELEMESİ

3.1. MOTİF TERİMİ

Motif edebî eserin en küçük ögesine denir. Motif, aynı eser içinde yer alan diğerlerinden "biçim" ya da "anlam" gibi özelliklerden biriyle başkalık arz eder. Edebî eserdeki bir ses, bir söz ya da bağımsız bir ibare bazan bir motif olmaya yeter. Motiflerin bir düzen dâhilinde bileşkesinden edebî eser oluşur, Bazı motifler, eser için vazgeçilmez unsurlardır ki, bunlara temel motifler denir (Karataş, 2001, s. 292).

Türkçe Sözlük motif terimini aşağıdaki gibi tanımlar:

1. Yan yana gelerek bir benzeme işinin oluşturan ve kendi başlarına birlik olan öğelerden her biri: Halı motifi. 2. Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öğe. 3. Bestenin bir parçasına çeşitli yönlerinden birlik sağlayan belirleyici küçük birim Melodi Motifi” anlamlarıyla birlikte, ana motif “Bir sanat eserinde sık sık tekrarlanarak ona özellik kazandıran motif, laytmotif (TDK, 2005).

Alptekin, aslı Latince “motivum” kelimesinden gelen motifin günlük hayatta, musikide, resimde, nakışta ve edebiyatta sık sık kullanıldığını belirtmekte fakat diğer alanlarla edebiyatta kullanılan motif kavramlarının farklı anlamlara sahip olduğunu ifade etmektedir (Alptekin, 2002, s.113).

Hikâye etmenin en küçük unsuru şeklinde tasnif edebileceğimiz motif kavramı üzerinde şimdiye kadar pek çok şey söylenmiştir. Nakışta, resimde ve mimarideki motif kavramı ile halk nesrindeki motif kavramı arasında epeyce farklılıklar vardır. Halk nesrinde motif olabilmesi için olağanüstülüğün olması gerekmektedir. Bu olağanüstülük, kahramanda, olayda, zamanda, mekânda, kısacası nesirdeki her türlü olayda karşımıza çıkabilir (Alptekin 2016, s.295).

Ali Berat Alptekin Stith Thompson’un Motif-Index of Folk-Literature eserinden yararlanarak motifleri şu şekilde tasnif etmiştir:

Buna göre:

A. Mitolojik Motifler

B. Hayvanlar

C. Yasak

D. Sihir

E. Ölüm

F. Olağanüstülükler

G. Devler

H. İmtihanlar

J. Akıllılar

K. Aldatmalar

L. Kaderin Ters Dönmesi

M. Geleceğin Tayini

N. Şans ve Talih

P. Toplum

Q. Mükâfatlar ve Cezalar

R. Esirler ve Kaçaklar

S. Anormal Zulümler

T. Cinsiyet

U. Hayatın Tabiatı

V. Din

W. Karakter Özellikleri

X. Mizah

Z. Çeşitli Motif Gruplar (Alptekin, 2016, s.296).

3.1.1. Cemşid Kıssası'nın Motif İncelemesi

Bu bilgilerden hareketle Cemşid Kıssası'ndaki motif yapısı şu şekildedir:

3.1.2. Hayvanlar

3.1.2.1. Sihirli Balık

B.175. Sihirli Balık

Balıkla ilgili tasavvurlar ağırlıklı olarak İslamiyet sonrasında halk hikâyeciliği geleneğinde kendine yer bulmuştur. Dinî Tasavvufi metinlerin ağırlıklı kaynağı Kur'an ve hadislerdir. Türk- İslam kültüründe balığın tasvir edildiği konulardan en bilineni Kuran'da Saffat Suresi (139-144. ayetler) başta olmak üzere çeşitli ayetlerde anlatılan Hz. Yunus kıssası ile alakalıdır. Yunus Peygamberi karnında taşıyan balık zor durumda kalan Seyyit'in yardımına yetişir ve onu varmak istediği mekâna ulaştırır.

3.1.2.2. Konuşan Kuş

B.211.3. Konuşan Kuş

Konuşan hayvan motifi daha çok masallarda geçse de Cemşid destanında geçmesi bu metnin arkaik metin olduğunu düşündürmektedir.

Cemşid'in kâhini kuş olduktan sonra konuşmaya başlar (str. 1489-1491)

Simurg kuşu ve yavruları kendi aralarında konuşur (str. 2090-2103)

Meyramhan kuşlara kendisini yememesini söyler kuşlar da cevap verir (str. 2141)

Simurg başından geçen olayları Meyramhan'a anlatır (str. 2144)

3.1.2.3. Yardımcı Kuşlar

B.450. Yardımcı Kuşlar

Simurg kuşu bataklığa saplanmış olan Meyramhan'ı bataklıktan çıkarır (str. 2069-2076).

Daha sonra Simurg kuşu ona Kozat adlı bir pehlivandan bahseder. Farkagat'tan onu kurtaracak olanın yine Kozat olduğu söyler. Onu Kozat'a götürmeye karar verir. Meyramhan'a yardım eder (str. 2141-2144).

3.1.3. Yasak

3.1.3.1. Kimliğin Açıklanması Yasaktır

C.422.3. Kimliğin Açıklanması Yasaktır

Zindanda tutulan Cemşid Badırap adlı kâhin tarafından zindandan kurtarılır. Dönüş yolunda bir eve rastlarlar. İçeride gördüğü kıza âşık olan Cemşid kıza âşık olur ve kimliğini gizler (str. 1059-1064).

Cemşid kaçırıldıktan sonra Meyramhan onu aramak için yola çıkar. Ama tüccar erkek kılığına girer saçlarını kestirir ve kimliğini belli etmez (str. 2825-2834).

3.1.3.2. Başka Zorunluluklar

C.680. Başka zorunluluklar

Cemşid hiçbir meslekte para kazanamayacağını anlayınca mecburen kumardan para kazanmak ister. Çünkü annesi açtır eve başka türlü para götüremez (str. 165- 176).

3.1.3.3. Bir İşi Muayyen Zamanda Yerine Getirme

C.755. Bir İşi Muayyen Zamanda Yerine Getirme

Konkar padişah ve Cemşid'in savaşında Konkar padişah Cemşid'den on gün süre ister:

Konkar padişah tasalanıp Cemşid'e ulak gönderdi. "Askerler on gün dinlensin. Ben de biraz toparlanayım" – dedi. Melik de bu sözünü kabul edip dinlenmesine baktı (str. 1629-1630).

Konkar bir başka savaşta yine Cemşid'den üç ay süre ister:

Bana üç ay mühlet ver. Tüm halkımı toplayıp onlarla danışayım içimde ukde kalmasın diye senden zaman istiyorum. Ona kadar sen de halkını topla. Sana kâhinlerini, pehlivanlarını ve Mahiron kızımı da verdim, - diye sözünü bitirdi (str. 2566- 2567).

Cemşid savaşta Konkar'a yenilince Konkar'dan bir ay süre ister. Bu bir ay içinde asker toplayacaktır (str. 3670-3675).

Savaşın sürmesiyle Cemşid Konkar'ı yener. Bu sefer Konkar Cemşid'den on beş gün süre ister (str. 4010-4011).

3.1.3.4. Yasağın Kırılması

C.920. Yasağın Kırılması

Badırap zindanda tutulan Cemşid'i kaçırmak için yola çıkar ve onu zindandan çıkarır:

Böylece gece yarısı zindana gidip,

Bakındı etrafına göz gezdirip.

Hepsi bekçilerin şarap içip,

Uyumuşlar yan yana kendinden geçip.

Bunların giysilerin tamam soyup,

Badırap ateşe verdi bütün yandırıp.

Cemşid'i zindandan çıkarttı (str. 999-1005) .

3.1.4. Sihir

3.1.4.1. Dönüşüm: İnsanın Başka Bir İnsana Dönüşmesi

D.90. İnsanın Başka Bir İnsana Dönüşmesi

Kamak adlı kâhin tanınmamak için başka bir insana dönüşür (str.4228-4229).

Kamak Koşkoy'un şehrine gittiğinde küçük bir çocuğa dönüşür (str. 4551-4553).

3.1.4.2. Dönüşüm: İnsanın Vahşi Bir Canavara (memeli)

D110. İnsanın Vahşi Bir Canavara Dönüşmesi

Kamak sihirle Konkar'ın yanında yatan iki kadını kurt ve kaplana çevirir (str. 3831-3834).

3.1.4.3. İnsanın Katıra, Eşeğe vs. Dönüşmesi

D132. İnsanın Katıra, Eşeğe vs. Dönüşmesi

Kamak adlı kâhin, Şabıran'ı eşeğe dönüştürür (str. 3810-3812).

3.1.4.4. Dönüşüm: İnsanın Kuşa

D150. Dönüşüm: İnsanın kuşa

Cemşid'in kâhini bir kuş suretine bürünür:

Badıran Cemşid yiğidi dinledi,

Badırap askerlerin yanında kaldı.

Bir kuşun suretine bürünüp,

Ürim'in üzerinde döne uçtu.

Bağ bahçenin içinde altın saray,

Kapısının önüne konuverdi (str. 1458-1460).

Konkar'ın kâhini Şabıran, kartala dönüşür (str. 3713-3714).

Kamak, Şabşak ile Leblek'i öldürdükten sonra kuş olup gökyüzüne uçar (str. 4702-4704).

Destanda Cemşid'e yardım edenlerden biri de Tarıkılgakıl adında bir kâhindir. Bu kâhin kuş olup uçar (str. 4773).

Kamak, kuş kılığına girerek esir tutulan Meyramhan'ı kurtarmaya gider (str. 4942).

3.1.4.5. İnsanın Güvercin Olması

D.154.2. İnsanın Güvercin Olması

Kamak adlı kâhin güvercin kılığına girer (str. 4490-4946).

3.1.4.6. Dönüşüm: İnsanın Sürüngene ve Değişik Hayvanlara

D190. Dönüşüm: İnsanın sürüngene ve değişik hayvanlara

Badıran Gaziz, Mahiron'u devden kurtarabilmek için bir yılan kılığına girer (str. 1805- 1810).

Cemşid'in kâhinleri Badıran ve Badırap Ėaziz dağ keçisi kılığına girerler (str. 3707-3710).

Kamak, Mahiron'u kurtarabilmek için kedi kılığına girer (str. 4852).

3.1.4.7. Dönüşüm: Vahşi Canavarın (memeli) İnsana

D.310. Vahşi Canavarın İnsana Dönüşmesi

Konkar, Kiyan adlı kâhinini yanına çağırır. Kâhin kurt ve kaplana dönüşen iki kadını tekrar insana dönüştürür (str. 3955).

3.1.4.8. Dönüşüm: Sürüngenlerin ve Türlü Hayvanların İnsana

D.390. Sürüngenlerin ve Türlü Hayvanların İnsana

Koşkoy'un iki kâhini, Şabıran'ın eşek olduğunu görüp onu tekrar insana dönüştürürler (str. 4224-4225).

3.1.4.9. Dönüşüm: Nesnenin Başka Bir Nesneye

D.450. Nesnenin Başka Bir Nesneye Dönüşümü

Leblek ile Şabşak sihirden bir bulut yaparlar. Daha sonra bu bulutu bir gemiye çevirirler (str. 4226-4230).

3.1.4.10. Büyülü Kişiyi Ortadan Kaldırma Yoluyla Büyüyü Bozma

D.720. Büyülü Kişiyi Ortadan Kaldırma Yoluyla Büyüyü Bozma

Kamak, Cemşid'in tutulduğu sihirli zindanın sahibi yaşlı kadını öldürerek sihirli kuyunun tılsımını bozar. Bu olayı Leblek Şabşak'a anlatır (str. 4608-4615).

3.1.4.11. Sihirli Hava Olayı

D.900. Sihirli Hava Olayı

Kamak adlı kâhin gökten sihirli bulut indirir (str. 3741-3742).

Kamak sihirle gökyüzünde kara bulutlar yaratır (str. 3825).

Koşkoy'un kâhinleri Leblek ve Şabşak, sihirle bir bulut indirip onunla yolculuk yaparlar (str. 4206-4208).

Kamak, sihirli bir bulut indirerek Koşkoy'un şehrine doğru yola çıkar (str. 4323).

Kamak, esir tutulan Cemşid'i ve Cemşid'in ordusunu kurtardıktan sonra onlar için gökyüzünden bir bulut indirir, bütün orduyu bu buluta bindirir (str. 4714-4718).

3.1.4.12. Sihirli Meyveler ve Sebzeler

D. 980. Sihirli Meyveler ve Sebzeler

Konkar'ın kâhini Şabıran; elma, erik gibi sihirli meyveler yetiştirir (str. 3693-3696).

Kamak yolculuk yaparken ormanda sihirli meyveler bulur (str. 4320).

3.1.4.13. Sihirli Elma

D.981.1. Sihirli Elma

Kamak, Leblek adlı kâhini öldürebilmek için ona sihirli elma hazırlar (str. 4448).

3.1.4.14. Sihirli Eşyalar

D.1150. Sihirli Eşyalar

Deytugin Şabıran adlı kâhinin bir torbası vardır. İçi sonsuz büyüklüktedir. Destana göre bu elle taşınır torbaya ne koyulursa koyulsun yine de dolmaz. Destanda bu torbaya insan koyulur ve saklanılır (str. 919-926).

Kamak kâhinlik torbasına Leblek'i koyar ve gizler.

3.1.4.15. Sihirli Sular ve İlaçlar

D.1240. Sihirli Sular ve İlaçlar

Konkar'ın kâhini Şabıran, Cemşid'in halkını uyutmak için sulara ilaç katar ve bu suyu içenler kendinî kaybeder (str. 3697- 3700).

Kamak, sihirle bayıltılan babasına ilaç vererek onu ayıltır (str. 3778-3779).

Kamak, Mahiron'a ilaç damlatarak onu uykusunda kaçırır (str. 3844-3845).

Leblek ile Şabşak sihirli ilaçlar ile Cemşid'in şehrinde yaşayan halkı bayıltır (str. 4218-4219).

Kamak Koşkoy'un şehrinde yaşlı bir kadının evinde kalır. Kadının burnuna ilaç damlatarak onu bayıltır (str. 4560-4564).

Şabşak adlı kâhin Kamak'ın şarabına sihirli ilaç katar ve onu bayıltır (str. 4599-4600).

Kamak, Şabşak adlı kâhinin şarabına ilaç damlatarak onu bayıltır (str. 4684-4686).

3.1.4.16. Sihirli Nesnelerin Olağanüstü Bilgi Vermesi

D.1310. Sihirli Nesnelerin Olağanüstü Bilgi Vermesi

Cemşid'in kâhinleri Badırap ve Badıran Ğaziz, Şabıran adlı kâhinin nerede olduğunu görmek için kitaplarından fal bakarlar ve onun nerede olduğunu görürler (str.3702-3704).

Kamak sihirli taşı ile babasının nerede olduğunu öğrenir (str.3772-3774).

Kamak sihirle Farkagat ile Kozat adlı pehlivanların nerede tutulduğunu öğrenir (str. 3861).

Kamak sihirli fal kitabı ile Cemşid ve askerlerinin nereye kaçırıldığını öğrenir (str. 4252-4254).

Kamak Koşkoy'un şehrine gittiğinde ihtiyar bir adam ona yardım etmek ister. Kamak onun iyi niyetli olup olmadığı konusunda fal kitabını çıkarıp fal bakar (str. 4370-4380).

Cemşid, Mahiron ve Meyramhan'ın nerede olduğunu öğrenmesi için Kamak'a fal baktırır (str. 4830-4831).

Meyramhan, Ğabit adlı bir padişah tarafından kaçırılır. Ğabit, Meyramhan ile evlenmek ister ama Meyramhan ona Cemşid'den bahseder. Ğabit ise hemen bir kâhinini çağırarak Meyramhan'ın söyledikleri konusunda fal bakmasını ister (str.4930-4932).

3.1.4.17. Sihirli Nesnenin Koruyucu Özelliği

D.1380. Sihirli Nesnenin Koruyucu Özelliği

Cemşid'in iki kâhini Badırap ve Badıran Gaziz, Cemşid'i ve ordusunu korumak için ateşten bir kale yaparlar (str. 3561-3565).

Tarikılgakıl adındaki kâhin sihirden bir şehir yapar. Cemşid ve askerleri orada konaklar (str. 4776-4777).

3.1.4.18. Sihirli Nesnenin Olağanüstü Ulaşım Sağlaması

D.1520. Sihirli Nesnenin Olağanüstü Ulaşım Sağlaması

Destanın başka bir yerinde sihirli bir bu torba vardır. Kâhini Cemşid'i bu torbanın içine koyup kaçırır (str. 1487-1495).

Bazıran Gaziz adlı kâhin, Cemşid'in aşığı Mahiron'u torbasına atıp kaçırır (str. 1815- 1820).

Kamak adlı kâhin, babasını ve dedesini sihirli torbasına atıp onları Cemşid'in yanına götürür (str. 3787-3790).

Kamak esir tutulan Mahiron'u torbasına atarak kaçırır (str.3846).

Kamak kâhinlik torbasına Leblek'i atarak onu kaçırır (str. 4680).

Kamak kâhinlik torbasına Mahiron'u atarak kaçırır (str. 4850-4852).

Kamak kâhinlik torbasına Meyramhan'ı atarak kaçırır (str. 4969).

Kamak kâhinlik torbasına Konkar'ı atıp onu Cemşid'in huzuruna getirir (str. 5024-5027).

3.1.4.19. Sihirli Güçlere Sahip Olma

D.1710. Sihirli Güçlere Sahip Olma

Konkar'ın Deytügen ve Şabıran adlı kâhinleri sihir yaparak onu korurlar. Sihirle ateş yakarlar ve kale kurarlar (str. 919- 926).

Daha sonra Cemşid'i arayan kâhin, Cemşid'i sihir yoluyla bulur. Sihirle nasıl bulunduğu destanda anlatılmaz. Sadece sihir yaptığı söylenir (str. 929-937).

Zindana atılan Badıran Gaziz ve Badırap'ı sihirbazlık yetenekleri kurtaramaz. Bu da destanda geçen kâhinlerin türlü yeteneklerinin olduğunu ama güçlerinin yine de bir sınırı olduğu gösterir (str. 1935-1938).

3.1.4.20. Sihirbaz

D.1711. Sihirbaz

Destanın bazı yerlerinde Kamak adlı kâhin sihirbaz olarak tasvir edilir (str.3740).

Kamak sihirbazlık ile bir ejderha yaratır (str. 3794).

Koşkoy adlı kadın hükümdar yanında bulunan sihirbazları çağırır (str. 4224).

Kamak sihirden bulutun içine ev inşa eder (str. 4716).

3.1.4.21. Sihirli Güçleri Edinme

D.1720. Sihirli Güçleri Edinme

Destanda Badırap kâhinin oğlu Kamak, sihirbazlık okulundan mezun olur. Destanda bu sihirbazlık okuluna gidip mezun olan kimseler sihirli güçler edinirler (str.3738-3739).

Kamak, Koşkoy'un şehrinde yaşlı bir adamdan sihirbazlık dersi alır. Bu üç günlük dersten sonra Kamak'ın sihir gücü gelişir (str. 4380-4390).

3.1.4.22. Sihirli Uyku

D.1960. Sihirli Uyku

Koşkoy'un kâhinlerinden Leblek ile Şabşak, sihirli uyku ile Cemşid'in bütün askerlerini uyutur (str. 4216-4217).

3.1.4.23. Sihirli Elementlerin Yönlendirilmesi

D.2140. Sihirli Elementlerin Yönlendirilmesi

Kamak sihirden bir ağ yaratır ve bu ağı Şabıran adlı kâhine yönlendirir. Ağ Şabıran'ı yakalar (str. 3807-3810).

3.1.5. Harikuladelikle

3.1.5.1. İnsanların Olağanüstü Davranışları

F.570. İnsanların Olağanüstü Davranışları

Şabıran fal bakarak Cemşid'in ne yaptığını görür. Cemşid o sırada asker toplar ve yola koyulur. Şabıran adlı kâhin bunu padişahına söyler. Ama destanda falla ilgili olarak gelecekte haber verme yoktur. Sadece olan durumu gösterir (str. 1429- 1430).

Yine başka bir zaman Konkar Şabıran'a fal baktırır. Kızının nerede olduğunu merak eder. Falda kızı Mahiron'un Cemşid'in yanında olduğu onunla birlikte oynayıp, eğlenip, şarap içtiği gözüktür (str. 152-1522)

3.1.5.2. Harikulade Güzellikte Kadın

F.575.1. Harikulade Güzellikte Kadın

Destanda Cemşid ilk olarak Meyramdan'a âşık olur. Meyramhan çok güzeldir. Yüzü ay gibi parlaktır ve onu görenin güzelliğinden başı döner. Güzelliği dilden dile dolaşarak yayılır, dal gibi ince beli, kuğu gibi boynu vardır. Yüzünde tek bir kusur bile yoktur. Bazı adamlar sadece onun güzelliğini gördükleri için eşlerinden ayrılırlar (str. 249- 307).

Destandaki bir diğer güzel kadın Mahiron'dur. Mahiron'un da ay gibi güzelliği vardır. Söz ile anlatılmayan bir güzelliği vardır. Cemşid onu görür görmez âşık olur (str 1031- 1042).

3.1.5.3. Çok Kuvvetli İnsan

F.610. Çok Kuvvetli İnsan

Badırap adlı kâhin çok güçlüdür. Bu da destanda olan kâhinlerin yalnızca sihir özelliği olduğunu göstermez. Badırap zindandaki tutulan Cemşid'i kurtarabilmek için demir parmaklıkları kırar ve Cemşid'i kurtarır (str. 1341- 1342).

Kozat adlı pehlivan şehrin kapısını eliyle dibinden koparır (str. 3882-3884).

3.1.5.4. Olağanüstü Hadiseler

F.900. Olağanüstü Hadiseler

Cemşid'i sudan çıkan bir canavar yutar. Canavar çok büyüktür. Cemşid'i içinde bulunduğu kayık ile yutar (str. 2577-2581).

3.1.5.5. Realist Rüya

F.1063. Realist Rüya

Konkar rüyasında kötü şeyler görür (str. 3927).

Konkar, Oraynatan ile dövüşürken rüyasında onu öldürdüğünü söyler (str. 3987-3988).

3.1.6. Devler

3.1.6.1. Kocaman İnsan Yiyen Devlerin Fiziksel Özellikleri

G.120. Kocaman İnsan Yiyen Devlerin Fiziksel Özellikleri

Kerim Farkagay adlı çok büyük bir devle karşılaşır. Bu dev bir dağın üstünde bir dağ gibi yatan, nefes aldığı zaman rüzgâr esen, ayağı bir dağdan başka bir dağa kadar uzanan, bir dağın zirvesi kadar burnu olan, burun delikleri mağara kadar geniş olan ve dişleri kaya gibiymiş. Farkagay adlı dev o kadar büyükmüş ki üstünde ayı, kaplan oynadığında bit kadar gözükmeyermiş (str. 1638-1665).

Simurg kuşu Kozat adlı bir devden bahseder. Kozat'ın boyu göğe kadar ulaşır, en derin denize girse de ancak ayağına kadar gelir, dağlardan atlayarak geçer, elindeki balığı güneşe uzatsa kurutur, susayınca nehirleri içse kurutur (str. 2141- 2179).

Cemşid, Kasımzeyrin adlı padişahın ilinden kurtarılır. Dönüş yolunda bir dev ile karşılaşırlar. Bu dev etrafı kaplayan kara bir duman gibi, ağzı bir mağara ağzı gibi, başı göğe kadar uzanan bir devdir, adı Baman'dır (str. 3280-3320).

Konkar adlı padişah kendine Oraynatan adlı bir dev bulur. Onun iki bacağından arasından geçenler iki dağ arasından geçtiklerini düşünür, ayağının altında kalanlar ise ölür (str. 3346-3350).

3.1.6.2. Cadı

G.200. Cadı

Destanın bazı yerlerinde Koşkoy'un iki kâhini Leblek ile Şabşak'tan cadı olarak bahsedilir (str. 4221).

3.1.6.3. İnsan Yiyen Devin Mağlup Edilmesi

G500. İnsan Yiyen Devin Mağlup Edilmesi

Burada bir dev bir başka deve mağlup olur. Kozat ve Farkagat savaş meydanında karşılaşır ve dövüşmeye başlarlar. Farkagat tam yenecekken Kozat'ın aklına babasının gücünü getirir ve Farkagat'ı yener (str. 2489- 2516).

3.1.6.4. İnsan Yiyen Devin Öldürülmesi, Sakatlanması ya da Tutsak Edilmesi

G.510. İnsan Yiyen Devin Öldürülmesi, Sakatlanması ya da Tutsak Edilmesi

Konkar pehlivanı Oraynatan, Cemşid'in pehlivanı Farkagat ile savaşıyor, Oraynatan Farkagat'ı yener ve onu bağlayıp tutsak eder (str. 3505-3510).

Oraynatan, Cemşid'in diğer pehlivanı Kozat ile meydana karşılaşır ve savaşırlar. Oraynatan Kozat'ı yener ve onu bağlayarak tutsak eder (str. 3545-3560).

Kamak Oraynatan ile dövüşürken onu sakatlar daha sonra Oraynatan iyileşemez ve ölür (str. 3997-4010).

3.1.6.5. İnsan Yiyen Devin Yakınlarının Kahramana Yardım Etmesi

G.530. İnsan Yiyen Devin Yakınlarının Kahramana Yardım Etmesi

Burada devin yakınları kahramana yardım etmez devin kendisi kahramana yardım eder. Baman adlı dev Cemşid'in amcasıdır. Savaşta Cemşid için savaşağını söyler (str. 3330-3340).

3.1.6.6. Devden Kurtarma

G550. Devden Kurtarma

Kamak Oraynatan adlı devin yanında esir tutulan Farkagat ile Kozat adlı pehlivanları kurtarır (str.3862-3864).

3.1.7. İmtihanlar

3.1.7.1. Baştan Geçeni Hikâye Etme

H.11.1. Baştan Geçeni Hikâye Etme

Kerim tüccara Cemşid ile kumar oynayıp elindeki her şeyi nasıl kaybettiğini bir bir anlatır (str. 855- 862).

Tüccar Kerim'i padişah olan abisine başından geçenleri abartarak anlatır (str. 879- 882).

Cemşid Mahiron'a annesini, babasını, doğduğu yeri, kumarda kazandığı servetini, esir düştüğünü anlatır (str. 1264- 1269).

Simurg kuşu başından geçen olayları Meyramhan'a anlatır (str. 2211- 2213).

Cemşid başından geçen olayları Kamak adlı kâhine anlatır (str.3756-3759).

Kamak, Haman adlı bir pehlivanın yanına gider, ondan kendisine yardım etmesini ister ve başından geçen olayları ona anlatır (str. 4488-4489).

Kamak, esir tutulan Meyramhan'ı kurtarır. Meyramhan dönüş yolunda başından geçen olayları Kamak'a anlatır (str.4878-4880).

3.1.8. Aldatmalar

3.1.8.1. Aldatıcı Pazarlık

K100. Aldatıcı Pazarlık

Meyramhan, Melike Ziba ve Cemşid'i de alıp memleketine dönmek ister. Ama Cemşid padişahın şehrinde esir olarak tutulur. Meyramhan, padişahın yanına köle olarak Cemşid'i ister. Cemşid'in onlara yolda saz çalacağını söyler. Padişah da köle olarak Cemşid'i almalarına izin verir (str. 3250-3260).

3.1.8.2. Hırsızlıklar

K300. Hırsızlıklar

Badırap adlı kâhin, Konkar'a ait olan Badampay adlı atı çalar. At demirden bir evde tutulur ve o eve sadece Konkar'ın kâhini Deytügen Şabıran haftada bir defa girer. Atın bakımını yapar ve çıkar. Arada Konkar atına biner ve gezer. Badırap atın bulunduğu yere gider kendisini Deytügen Şabıran olarak tanıtır. Atı çalar ve gider (str. 1310- 1341).

Kamak Konkar'ın altın tacını çalar (str.3835).

3.1.8.3. Ölüm ya da Tehlikeden Aldatma Yoluyla Kaçma

K500. Ölüm ya da tehlikeden aldatma yoluyla kaçma

Cemşid Kerim'e kumar oynayacak parası olduğu hakkında yalan söyler. Cemşid'in evinde hiç parası yoktur. Buna rağmen kumar oynayabilmek için evinde yedi külçe altınının olduğunu ve hemen getirebileceğini söyler (str. 429- 441).

Kamak cadılar evinde esir tutulur. Bu sırada içeriye Leblek'in kızı gelir. Kamak ona âşık olduğunu söyleyerek kendisini kurtarmasını söyler (str. 4650-4660).

3.1.8.4. Kurnazlık Yoluyla Öldürme

K.910. Kurnazlık Yoluyla Öldürme

Kamak, Koşkoy'un şehrinde yaşlı bir kadının evinde kalır. Kadına türlü yalanlar söyleyerek onun evinde kalır. Kadın baygınken kadını parçalayarak öldürür (str. 4578-4580).

Kamak, Şabşak ve Leblek'i önce kandırır daha sonra öldürür (str. 4688-4700).

3.1.8.5. Kılık Değiştirme Yoluyla Aldatma

K.1810. Kılık Değiştirme Yoluyla Aldatma

Kamak, Koşkoy'un şehrine geldiğinde bir adamla karşılaşır, adama kendini başka biri olarak tanıtır (str. 4246-4253).

Kamak, Leblek'in kılığına girerek Leblek'in arkadaşı Şabşak'ı kandırmaya çalışır (str. 4584-4590).

3.1.8.6. İftiralar

K.2100. İftiralar

Tüccar Kerim, kimsesin ona yardım etmemesi üzerine Koşkoy adlı kadın bir hükümdarın huzuruna gider. Bu kadın hükümdara Cemşid hakkında yalanlar söyleyerek iftirada bulunur (str. 4090-4160).

3.1.9. Geleceğin Tayini

M. Geleceğin Tayini

M. 100- M.199. Ant ve Yeminler

3.1.9.1. Yeminler ve Antlar

M100. Yeminler ve antlar

Farkagat Kozat’a ömrü boyunca dediğini yapacağı konusunda yemin eder:

Konuştun Farkagad öz sırasında,

Otururum ele verip paçamı.

Bin günlük karanlıktan bir günlük aydınlık,

Değerlidir dünyada insan hayatı.

“Ömrüm boyunca dediğini yaparım” deyip,

Dostlaştı verdi söz yemin içip.

-Kozat er sen abi ol ben kardeşim,

Birlikte geçirelim bu dünyayı (str. 2517- 2524).

Cemşid ve Mahiron birlikte kalırlar. Daha sonra Cemşid Mahiron’un çadırda olmadığını fark eder. Konkar’ın kâhini Şabıran Mahiron’u kaçırmıştır. Çok sinirlenerek bütün kâhinlerini çağırır. Kâhinler bu hatayı üstlenirler ve Cemşid’e Mahiron’u bulacağı konusunda yemin ederler (str. 1797- 1804).

Kozat, Oraynatan adlı pehlivan tarafından esir tutulur. Tutulduğu yerden kurtarıldığında bu şehirden öcünü alacağına dair yemin eder (str. 3869).

3.1.9.2. Pazarlıklar ve Sözler

M.200. Pazarlıklar ve Sözler

Farkadat Kozat'a kendisini öldürmemesi için yalvarır. Hayatı boyunca onun yanında olacağını söyler ve her dediğini yapacağını söyler. Bunun karşılığında Kozat Farkagat'ı öldürmez (str. 2517- 2521).

Kamak, Cemşid'e memlekete gitmek istediğini söyler, eğer gitmezse hiçbir işinin yolunda gitmeyeceğini ekler. Cemşid'e iki sonra geleceğine dair söz verip yola çıkar (str. 4067-4070).

Kamak, Meyramhan ile Mahiron'a, Cemşid'i kurtaracağına dair söz vererek yanlarından ayrılır (str. 4315-4316).

3.1.10. Şans ve Kader

N. Şans ve Kader

N.0.- N.99. Bahisler ve Kumarlar

3.1.10.1. Bahisler ve Kumar

N0. Bahisler ve Kumar

Cemşid ile Kerim Kumar oynarlar. Kerim Cemşid'in çok parası olduğunu düşünür ve onunla kumar oynamaya karar verir. Oyun çekişmeli olarak devam eder önceleri Kerim kazansa da daha sonra Cemşid kazanır (str. 464- 497).

3.1.10.2. Şans ve Kaderin Değişmesi

N.130. Şans ve Kaderin Değişmesi

Cemşid Kerim ile kumarını kazanır ve Kerim'in hizmetçilerine karısına bütün mal varlığına sahip olur (str. 701- 716).

Daha sonra Cemşid Kerim'den daha zengin biriyle kumar oynar ve kazanır. Artık o bir padişaktır (str. 811- 850).

3.1.10.3. Tesadüfi Karşılaşmalar

N.700- N. 799. Tesadüfi Karşılaşmalar

3.1.10.4. Erkek ya da Kadın Kahramanla Tesadüfen Karşılaşma

N710. Erkek ya da kadın kahramanla tesadüfen karşılaşma

Cemşid kurtarıldığında ışıklı bir ev görür evin içerisinde bir kız görür. İçeride Meyramhan'dan sonra âşık olduğu Mahiron vardır. Tek istediği o eve girip kıza yaklaşımdır (str. 1017-1038).

3.1.10.5. Yardımcılar

N. 800 Yardımcılar

Cemşid Kerim'in düzenlediği eğlenceye katılmak ister ama giyecek giysisi yoktur. Bir arkadaşı da ona kıyafet alır gelir (str. 316- 325).

Cemşid'in de iki tane yardımcısı vardır. Bunlar Cemşid'in kâhini Badıran Gaziz ve Badırap'tır. Her ne olursa olsun destanda Cemşid'e yardım ederler ve yanında dururlar. Cemşid su canavarı tarafından kaçırılınca Meyramhan hemen bu kâhinleri çağırır ve Cemşid'in nerede olduğu konusunda onlardan yardım alır (str. 968- 969).

3.1.10.6. Yardımcı Yaşlı Adam

N.825. Yardımcı Yaşlı Adam

Kamak Cemşid'i kurtarabilmek için Koşkoy'un şehrine gelir. Bu şehirde yaşlı bir adamla tanışır. Adam ona bu şekilde Cemşid'i kurtaramayacağını ders alması gerektiğini söyler. Yaşlı adam Kamak'a üç gün boyunca sihirbazlık dersi verir (str. 4340- 4370).

3.1.10.7. Yardımcı Yaşlı Kadın

N. 825.3. Yardımcı Yaşlı Kadın

Bir kadın Cemşid'e deri verir. Cemşid'in o an aklına bu deriyi eyer yapma fikri gelir. Destandan hareketle bu fikrin ortaya çıkması eyerin daha önce bilinmediği anlamına gelir (str. 1390- 1407).

Kamak, Cemşid'i zindandan kurtarmak için Koşkoy'un şehrine gider. Bu şehirde yaşlı bir kadının evinde kalır, kadın Kamak'ı oğlu gibi sever (str. 4505-4530).

3.1.11. Cemiyet

P. Cemiyet

3.1.11.1. Padişah

P. 10. Padişah

Emran şahrindeki Cabır adlı bir padişah vardır. Meyramhan'ın dilden dile dolaşan güzelliğini duyar ve Mehramhan'ı daha görmeden ona âşık olur. Onu zorla kendine eş yapmak istemez. Bu yüzden Cemşid ile kumar oynayıp Meyramhan'ı kazanmak ister (str. 729- 736).

Destanda Ürim şehrinin Konkar adında bir padişahı vardır (str. 887-892).

Destanda bir başka padişah ise şöyle geçer:

Hawarzam eskiden beri ulu şehir,

Padişahı Kasımzeyrin Kaba baba.

Hanım da o padişahın kızı imiş,

Hiçbir kadın güzellikte onu geçer.

Merasim böylece tamamlanıp,

Vedalaşp kalabalık evlerine dağılıp (str.2755 -2760).

Destanda bir başka padişah Ğabit'tir. Ğabit Meyramhan'ı kaçıtır (str.4908-4910).

3.1.11.2. Prenses

P. 30. Prenses

Konkar'ın Mahiron adlı bir kızı vardır.

Cemşid'in dediklerini dinleyen kızlar onunla dalga geçip gülerek: -Anlat anlat, - dediler. Bu sırada aralarından bir kız böyle cevap verdi: - Hey derviş, hanımın huzurunda terbiyesiz sözler diyorsun, buna ne demeli. Sen bu kızları ne sandın? Bu kız Ürim şehrinin padişahı Konkar'ın kızı Mahiron hanımdır. Laflarına dikkat et, hanım gazaplanırsa bin canın varsa biri bile kalmaz. Eğer yapabiliyorsan hanımı överek şarkı söyle, onu da yapamıyorsan gözümüzün önünden kaybol-dedi (str. 1131- 1132).

Destanda bir başka prenses ise Kasımzeyrin padişahın kızı Melike Ziba'dır (str. 2777- 2780).

3.1.11.3. Kralın Vezirleri

P.110. Kralın Vezirleri

Konkar vezirlerini yanına çağırır. Vezirlerinden ne yapması gerektiği konusunda fikir alır (str. 3933-3939).

3.1.11.4. Baba ve Oğlu

P233. Baba ve Oğlu

Destanda Badırap kâhinin oğlu Kamak'a rastlanır. Kamak sihirbazlık okulundan mezun olur ve babasının yolundan gideceğini söyler (str. 3738-3739).

3.1.11.5. Asker

P.461. Asker

Mahiron Cemşid'e askerlerini toplayıp kendinî kurtarmasını söyler (str. 1302-1309).

Cemşid askerlerine eyer yaptırır (str.1417-1418).

Konkar'ın kâhini Cemşid'in on iki bin askerle şehre geldiğini söyler (str. 1429-1430).

Konkar ve Cemşid meydanda iki büyük askerini savaştırır (str. 1542- 1551).

Konkar savaşta önce yenilince ordusuna asker toplar (str. 3346-3347).

Konkar, Cemşid yokken onun askerleriyle savaşmak ister (str.3369).

Cemşid'in pehlivanı Baman asker toplayarak savaşa katılır (str. 3594).

Cemşid, ordusuna asker toplamak için Konkar'dan süre ister (str.3672-3673).

Leblek ile Şabşak, Cemşid'in askerlerini kaçıtır (str.4203).

Tarikılgakıl kamıştan asker yapar (str.4731).

3.1.11.6. Tüccar (Kervancı)

P. 431.Tüccar (Kervancı)

Cemşid'in şehrine bir tüccar gelir. Bu tüccar çok zengindir. Emrinde sayısız hizmetçisi vardır. O kadar çok malı mülkü vardır ki bir padişahla bile kıyaslanabilir (str. 237- 256).

Başka bir tüccar ise elindeki her şeyi kaybeden Kerim'e yardım eder. Tüccar Kerim'in abisinin padişah olduğunu bilir (str. 851-862).

3.1.11.7. Bilgin Kişi

P. 485. Bilgin Kişi

Cemşid okulda öğretilen her sözü ezberler ve asla unutmaz. Dokuz yaşındayken çoğu ilme hâkim olur (str. 33-48).

3.1.11.8. Ziyafetler

P.634. Ziyafetler

Cemşid'in yardımına İran'dan on beş bin asker yardıma gelir. Cemşid çok sevinir bunun üstüne ziyafet verir (str.3900-3915).

3.1.12. Mükâfatlar ve Cezalar

Q. Mükâfatlar ve Cezalar

3.1.12.1. Mükâfatlandırılmış İşler

Q.10. Mükâfatlandırılmış İşler

Kerim eğer Farkagat'a Meyramhan'ı kendisine getirirse karşılığında Mahiron'un kendisi ile evleneceğini söyler (str. 1740-1741).

3.1.12.2. Krallık Vererek Mükafatlandırma

Q.112. Krallık Vererek Mükafatlandırma

Mehramhan kumarda Cabır'ı yenince Cemşid padişah olur (str. 817- 850).

3.1.13. Esirler ve Kaçaklar

R. Esirler ve Kaçaklar

3.1.13.1. Esir Olma

R.10. Esir Olma

Kamak şarabına sihirli ilaç katılmasıyla Şabşak'a esir düşer (str.4600-4610).

Meyramhan Ğabit adlı bir padişah tarafından esir tutulur (str.4834).

3.1.13.2. Çeşitli Kaçırmalar

R. 39. Çeşitli Kaçırmalar

Biaban adlı kâhin Cemşid'i burnuna ilaç koklatarak bayıltır. Daha sonra torbasına atar ve onu kaçıtır (str. 929- 937).

Şabıran adlı kâhin Mahiron'un uyurken burnuna ilaç damlatır ve onu kaçıtır (str. 1751- 1762).

3.1.13.3. Zindana Hapsetme

R.41.3. Zindana Hapsetme

Konkar padişahı Cemşid'i kaçıtır. Cemşid'e kardeşine yaptığı şeylerin hesabını sorar ve onu zindana atar (str. 963- 968).

Cemşid'in ordusunun bir kısmı savaşta yenildiği için zindana atılır (str. 1929- 1938).

Kasımzeyrin adlı padişah Cemşid'in kızı ile birlikte yattığını duyar ve onu zindana atar (str. 2787- 2793).

Konkar'ın kâhini Şabıran, Cemşid'in kâhinlerini zindana hapseder (str. 3719- 3722).

3.1.13.4. Kuyuya Hapsetme

R.41.3.4. Kuyuya Hapsetme

Leblek ile Şabşak adındaki iki kâhin, Cemşid ve ordusunu sihirli bir kuyuya hapseder (str. 4260-4262).

3.1.13.5. Çeşitli Kurtarmalar

R.122. Çeşitli Kurtarmalar

Badırap adlı kâhin Cemşid'in tutulduğu zindana girer. Bütün bekçiler içki içip sarhoş olmuştur. Badırap bu bekçilerin üstündeki giysileri tamamen alır ve onları soyar. Daha sonra ise zindanı ateşe verir. Kendileri ise Badırap'ın sihirli torbasından çıkan halatla zindandan kurtulurlar (str. 995- 1008).

Badıran Mahiron'u kurtarabilmek için kuş olur ve Mahiron'un yanına gider. Kuş Mahiron'a Cemşid'den bir mektup getirir. Daha sonra Mahiron'u sihirli torbasına koyarak Cemşid'e getirir (str. 1480-1495).

Mahiron Farkagat adlı devin yanındayken Badıran Gaziz gelir. Mahiron'un bacaklarından zehirli bir yılan gibi çıkar ve birden ejderha olur. O sırada Farkagat adlı dev korkarak uzaklaşır. Badıran da Mahiron'u sihirli torbasına atarak onu kurtarır (str. 1811- 1822).

Simurg kuşu Meyramhan'ı bataklıktan kurtarır (str. 2098-2113).

Meyramhan esir olarak tutulan Cemşid'i Kasımzeyrin adlı padişahın zindanından kurtarır (str. 3260-3265).

Kamak esir tutulan Meyramhan'ı kurtarır (str. 4968-4975).

3.1.14. Evlilik

T. Evlilik

3.1.14.1. Âşık Olma

T.10. Âşık Olma

Meyramhan Cemşid'e âşık olur:

Ardından aynı çıkar söz kafiyesi,

Yay gibi Cemşid gencin kirpik, kaşı.

Yeteneği ile yüzünü hoş buldu,

Meyramhan'ın yiğide gönlü düştü.

“Dünyada hiç keşkesiz gider,-dedi,

İrademin böyle olsaydı mertebesi.

Bu dünya ya azdır, ya da çoktur,

Yoldaştan fazlaymış, - dedi,-altın başı (str. 360- 367).”

Cabır adlı padişah Meyramhan’ın dilden dile dolaşan güzelliğini duyar ve görmeden Meyramhan’a âşık olur (str. 717- 744).

Cemşid Mahiron’a âşık olur (str. 1035- 1042).

Mahiron da Cemşid’e âşık olur (str. 1173- 1188).

Farkagat görmeden Mahiron’a âşık olur (str. 1724- 1728).

Melike Ziba adlı padişah kızı Cemşid’e âşık olur (str. 2769- 2776).

Cemşid de Melike Ziba’ya âşık olur (str. 2781- 2786).

Meyramhan, Ğabit adlı padişahın askerleri tarafından kaçırlır. Padişah, Meyramhan’ı görür görmez ona âşık olur (4895-4900).

3.1.14.2. Aşkın İlan Edilmesi

T.57. Aşkın İlan Edilmesi

Cemşid Mahiron’a aşkını ilan eder (str. 1264-1273).

3.1.14.3. Olağandışı Evlilik

T. 110. Olağandışı Evlilik

Meyramhan Cemşid’i kurtarmak için gittiği yerde padişah tarafından çok beğenilir. Meyramhan kılık değiştirdiği için padişah onu erkek sanır. Padişah Meyramhan ile kendi kızı Melike Ziba’yı evlendirir (str. 3030-3040).

3.1.15. Din

V.DİN

3.1.15.1. Dua

V.50.Dua

Kamak’in ninesi Kamak’a hayır duası eder (str. 4027-4030).

3.1.16. Çeşitli Motif Grupları

Z.Çeşitli Motif Grupları

3.1.16.1. Formilistik Sayılar: 300 (3 ve katları)

Z. 71. 1. 0. 2. Formilistik Sayılar: 300 (3 ve katları)

Konkar Cemşid ile üç aylık anlaşmak ister:

Cemşid'i buraya getirsek alıp,

Kâhinlerin, pehlivanın çağırıp.

Üç aylık anlaşıp savaşmamaya (str. 2555- 2557),

Mahiron Cemşid'i kurtarmak için çıktığı yolda yanına otuz hizmetçi alır:

Hizmetçi otuz kişi yoldaş olup (str. 2841),

Meyramhan Melike Ziba ile yatağını paylaşmadan önce 3 gün süre ister (3095-3100).

Meyramhan Melike ve Cemşid dönüş yolunda yanlarına otuz kişi alırlar (str. 3260-3261).

Badıran Ğaziz üç gündür kayıptır (str. 3761).

Cemşid üç pehlivanı olduğundan bahseder (str. 4010-4011).

Ninesi Kamak'a üç kere selam gönderir (str. 4023).

Kamak ninesinin yanına gider ve orada üç gün kalır (str. 4251-4252).

İhtiyar bir adam, Kamak'a üç günlük ders verir (str.4370).

Konkar ile Cemşid'in savaşı üç gün sürer (str. 4804).

Cemşid'in asker sayısı otuz bine ulaşır (str. 4931).

3.1.16.2. Formilistik Sayı: 6

Z.71. 4. Formilistik sayı: 6

Kerim'in altı külçesi vardır:

Altı külçe Kerim'e nasip oldu (str. 492)

Cemşid ve Kerim'in kumarında altıncı gün olur:

Altıncı gün olanda Kerim beyin (str. 508)

Kerim altı günde Ürim şehrine gider:

Ürim'e altı günde gelip çatı (str. 898)

Badampay adlı atın altı aylık mesafeyi altı günde tamamlaması anlatılır:

Aylık yolu altı günde tamam eder (str. 1318)

Meyramhan Padişah Kasımzeyrin'e altı tonluk gevherden düğme götürür:

Gevherden düğme var altı tonluk (str. 2895)

3.1.16.3. Formilistik Sayı: 7 ve Katları

Z.71. 5. 0. 1. Formilistik Sayı: 7 ve katları

Cemşid Kerim'e evinde 7 külçe altın olduğunu söyler:

Evimde yedi külçe altınım var (str. 433),

Cemşid evdeki arpaların ve samanların üstüne yedi tane kilim atar:

Her birine yedi tane kilim örttü (str. 459).

Konkar halkının yedi kat atasından kaldığını söyler:

Halk idi yedi atamdan bana kalan (str. 2547),

Melike Ziba'nın yedi cihanın perisi olduğu söylenir (str.3130).

Cemşid yolda karşılaştığı pehlivana yedi atasını anlatır (str. 3303).

3.1.16.4. Formilistik Sayı: 9 (99, 900, 999, vb.)

Z. 71. 6. Formilistik Sayı: 9 (99, 900, 999, vb.)

Konkar'ın emrinde doksan eli olduğu anlatılır:

Bulunmuş hükmünde doksan eli (str. 1434).

Simurg kuşu dokuz gün aç kaldığını söyler:

Dokuz gün yemek vermedi aç bırakıp (str. 2190),

Konkar doksan şehirden bahseder:

Doksan şehir yurdumun tümün toplayıp (str. 2545),

Mehramhan dokuz deveye hediye yükler:

Doldurup dokuz deveye hediye yükleyip (str. 2877),

Konkar doksan şehre kendisine yardım etmesi için haber gönderir (3346-3347).

Konkar'ın emrinde doksan şehir vardır (str. 3325).

Farkagat ile Oraynatan dokuz gün kavga ederler (str.3450).

3.1.16.5. Formilistik Sayı: 40

Z. 71. 12. Formilistik Sayı: 40

Kerim'in kırk kölesi ve hizmetkârı vardır:

Kırk tane köle, hizmetkâr (str. 525).

Mahiron'un kırk kız hizmetçisi vardır:

Kırk kız hizmetçisiyle eğlencede (str. 1030).

Kerim'in kırk gün boyunca uyuyamadığından bahsedilir:

Kırk gün boyunca uyumazmış (str. 1655),

Meyramhan Cemşid'i bulmak için yola çıkar ve kırk devesine hazine yükler:

Şimdi ise Meyramhan'ın Cemşid'i arayışından bahsedelim. Farkagad, Kozat'ı yurda bırakıp, Badırap, Badıran Gaziz'i “askerleri koruyun” diye onları da yanına almayıp kendisi tüccar kılığına girip, kırk deveye hazine yükleyip, hizmetçilerini yanına alıp, kendisi de erkek gibi giyinip, saçın kestirip, bir tacir gibi Meyramhan'ın Hawarzamin şehrini dolaştığından bahsedelim (str. 2834- 2835).

Melike Ziba'nın kırk kız yengesi vardır (str. 3052).

Farkagat, Oraynatan ile dövüşmesinde Oraynatan'ı kırk adım uzaklığa fırlatır (str. 3444).

3.2. CEMŞİD DESTANININ EPİZOT İNCELEMESİ

3.2.1. Epizot Terimi

Doğan Kaya epizot terimi için şu ifadeleri kullanır: “*Anlatım türleri içinde yer alan destan, hikâye, masal gibi türlerde bir metnin birbirinden ayrılan, ancak asıl konuya bağlı parçalarına verilen ad. Söz konusu parçalar birbirini tamamlamak suretiyle asıl metni meydana getirir*” (Kaya, 2007, s.313).

Turan Karataş ise epizotu “*Roman, hikâye, masal, destan ve efsane gibi anlatma esasına bağlı metinlerde, asıl olayın içinde bazı yönlerden kendi içinde bir bütünlük gösteren, bir bütün gibi görünen küçük bölümlere verilen isim. Epizotlar. ana konuya bağlı ikinci derecede bir olay gibi görünür*” şeklinde tanımlar (Karataş, 2001, s.135).

Ali Berat Alptekin’in halk hikâyelerini epizotlarına göre incelerken, şöyle bir tasnif sunmuştur:

1. Kahramanın Ailesi
2. Kahramanın Doğumu
3. Kahramana İsim Verilmesi
4. Kahramanın Eğitimi
5. Kahramanların Âşık Olmaları
6. Kahramanın Sevgiliyle Karşılaşması
7. Kahramanın Gurbete Çıkması
8. Sevgilinin Bir Başka Kahramanla Evlendirilmek İstemesi
9. Kahramanın Memlekete Dönüşü
10. Sonuç (Alptekin, 2016, s.92-94).

Ali Berat Alptekin’in tasnifi dikkate alınarak bu bölümde Cemşid Destanının epizotları incelenecektir.

3.2.2. Cemşid Destanının Epizot İncelemesi

3.2.2.1. Kahramanın Ailesi

Destanda kahramanın ailesi ile ilgili bilgiler ilk sayfalarda başlar. Cemşid’in daha bir yaşındayken babası vefat eder. Cemşid’i annesi tek başına yetiştirir. Annesi hayatı boyunca fakirlik çeker, sürekli çalışır. Türk dünyası destanlarında genel olarak kahraman zor şartlar altında büyür. Cemşid destanında da buna örnek vardır (str. 11-20).

Destanın devamında Cemşid’in annesinin yaşlı olduğu, Cemşid’i meslek seçmediği için uyardığı, Cemşid’in tek çocuk olduğu, hayatları boyunca fakirlik çektikleri anlatılır (str. 144-152).

Cemşid'in kumarbaz olup eve uğramadığı, kumarbaz olduğu için annesinin dertlendiği, annesinin ise yemek bulamadığı, aç kaldığı, Cemşid'in kumar yüzünden annesinin yaşadığı evi kaybettiği, annesinin de onu evden kovduğu anlatılır (str. 183-232).

Bu kısım Boratav'ın realist halk hikâyeleri tanımı ile örtüşür. Boratav realist halk hikâyeleri ile ilgili şunları söyler:

Tâli birtakım vakalardan sonra hikâye esas vakaya girer, hikâyenin erkek kahramanından biri, bazen genç, bazen de yaşlı, azılı bir kadının işlettiği batakhaneye düşer; birçok tehlikeler atlattıktan sonra, bir arkadaşının yardımı, padişahın da müdahalesiyle kurtarılır. Batakhane sahibi kadın cezasını bulur... Bu hikâyelerde İstanbul'un zengin muhitlerine mensup kimselerin işleri, güçleri, eğlenceleri, başlarından geçen tehlikeli maceralar anlatılır; vakaların zeminini bedesten, sahaflar çarşısı gibi işyerleri; paşa ve bey konakları teşkil eder. Esas temaları itibarıyla bunlar bizim halk hikâyelerimizden tamamıyla ayrılır. Halk hikâyelerimizde maceraların geniş ve değişik sahalarda geçmesine karşılık, burada İmparatorluğun merkezi biricik sahnedir. Halk hikâyelerinde, kahramanın, aramaya çıktığı ve binbir güçlüğü yendikten sonra elde ettiği sevgilisi maceralarının mihverindedir. Bunlardaki kadın maceraları ise çapkınlık maceralarıdır; halk hikâyelerinde görmediğimiz gulamperestlik burada yer alıyor (Boratav, 2002, s.82-84).

Destanın bazı bölümlerinde Meyramhan'ın ailesinden bahseder. Meyramhan bir yaşındayken yetim kalır (str. 2022-2035).

3.2.2.2. Kahramanın Doğumu

Cemşid Destanı'nda böyle bir epizot yer almamaktır.

3.2.2.3. Kahramana Ad Verilmesi

Cemşid Destanı'nda böyle bir epizot yer almamaktadır.

3.2.2.4. Kahramanın Eğitimi

Cemşid'in yedi yaşına geldiğinde eğitim almak için hazır olduğu, sekiz yaşında ise annesinin onu eğitim alması için kadıya götürmesi anlatılır (str. 33-40).

Cemşid'in Kuran dersleri aldığı, ezber yeteneği olduğu, dokuz yaşına geldiğinde birçok ilme sahip olduğu anlatılır:

Eğitim aldı “elif, be” okuyarak,

Öz vaktinde derslerine katılarak.

Her sözü ezberledi zihninde,

Yanılmadı, şaşmadı bir kere bile.

Dokuz ile on yaşın ortasında,

İlimin hâkim oldu bir çoğuna.

On bir yaş hayatın kızıl gülü,

Parladı ay gibi beyaz yüzü (str. 41-48).

On bir yaşına geldiğinde ise okul ile çok vakit geçirmiş olmasına rağmen hala bir meslek seçimi yapamamasından söz edilir (str. 49-52).

Daha sonra Cemşid'in kendisine meslek olarak kumarbazlığı seçtiği anlatılır. Ayrıca Cemşid kahramanlık, dombıra, kaval, kumar oyunları eğimi almıştır. On sekiz yaşına geldiğinde bu alandaki eğitimlerini tamamlar (str. 99-124).

3.2.2.5. Kahramanın Sevgili ile Karşılaşması

Destanda Cemşid ilk olarak Meyramhan adında bir kadınla karşılaşır. Meyramhan zaten evli bir kadındır. Kerim adlı bir tüccar ile evlidir. Tüccar Kerim bir gün sıkılıp eğlenmek ister ve kendine onu eğlendirmek için birilerini arar (str. 310-315).

Tüccar Kerim bu haberi duyurduktan sonra Cemşid de duyar. Cemşid de gitmek ister ama üzerine giyecek giysisi dahi olmadığı için gidemez. Daha sonra vefalı bir dostu Cemşid' e kıyafet alır ve Cemşid de oraya gider (str. 316-325).

Cemşid eğlenceye gider, orada Meyramhan'ı görür (str. 344-351).

Cemşid'in ilk olarak Meyramhan ile karşılaştıktan sonra ardından Mahiron adında bir kadınla daha karşılaşır. Cemşid Konkar padişahı tarafından kaçırılır orada zindana atılır. Zindandan kurtulması için eşi Meyramhan bir kâhin tutar. Kâhinin adı Badırop'tur. Badırop türlü kılıklerle Cemşid'i zindandan çıkartır ama dönüş yolunda ışıklı bir ev görürler içeride bir kız vardır ve Cemşid orada Mahiron ile karşılaşır (str. 1019-1042).

Destanda Cemşid'in karşılaştığı üçüncü kadın Melike Ziba adında bir kızdır. Cemşid, Kasımzeyrin adlı padişahın yanında şarkı söylerken bu kızla karşılaşır (str. 2770-2780).

3.2.2.6. Kahramanların Âşık Olmaları

Destanda Cemşid önce Meyramhan'a âşık olur. Cemşid eğlenceye gider, orada Meyramhan'ı görür ve Meyramhan'a âşık olur (str. 344-351) .

Cemşid onları eğlendirirken Meyramhan da Cemşid'i görür. Yeteneğini yüzünü çok beğenir ve Cemşid'e âşık olur (str. 360-367).

Cemşid'in destanda ilk âşık olduğu kadın Meyramhan olarak verilir. Daha sonra ise Konkar padişahının kızı Mahiron'a âşık olur (str. 1043-1080).

Mahiron adlı bu kız Cemşid'i ilk gördüğünde âşık olmaz ama Cemşid dombra çalıp şarkı söyleyince bütün kızlar ona hayran olur ve Mahiron da Cemşid'e âşık olur (str. 1173-1188).

Daha sonra birbirlerine aşklarını ilan ederler (str. 1274-1287).

Destanın devamında Cemşid başka bir kıza âşık olur. Cemşid Konkar ile savaşında galip çıkınca bir nehir kenarına gelir orada nehir kenarında bir canavar tarafından kaçırlır Hawarzam adlı bir şehre gelir bu şehrin padişahı Kasımzeyrin Kaba'dır ve onun bir kızı vardır. Adı Melike Ziba'dır. Bu kız Cemşid'e âşık olur (str. 2769-2776).

Daha sonra Cemşid de kıza âşık olmaya başlar (str. 2781-2786).

3.2.2.7. Kahramanın Gurbete Çıkması

Destanda Cemşid sürekli gurbettedir. Kimilerini kendi isteğiyle gerçekleştirir. Kimilerin de ise kaçırlır. Bunlardan ilk olanında Cemşid Kerim'in eğlence düzenleyeceğini duyduğu için yola çıkar. Amacı orada yeteneğini gösterip para kazanmaktır (str. 308-335).

Cemşid ikinci defa gurbete çıkar. O da Cabır adlı bir padişahın onunla kumar oynamak istemesi üzerinedir (str. 743-754).

Destanın bir başka yerinde Cemşid kaçırlır. Çünkü Meyramhan'ın eski eşi Kerim başka bir padişahın yardım ister eziyet gördüğünü, karısını Cemşid'in aldığını söyler. Böylece padişah Kerim ile birlikte birkaç kâhinini gönderir ve Cemşid'i kaçırr (str. 929-944).

Ve böylece cemşid zindanlara düşer (str. 957-966).

Cemşid esir tutulduğu şehirden memleketine döndükten sonra intikam almak için asker toplayıp tekrar Konkar'ın şehrine gider (str. 1415-1418).

Daha sonra Cemşidin yolculuğu tamamlanır (str. 1457-1458).

3.2.2.8. Sevgilinin Bir Başka Kahramanla Evlendirilmek İstenmesi

Destanda Cemşid'in ilk âşık olduğu kişi Meyramhan zaten evli bir kadındır Cemşid onu kumarda Kerim'in elinden alır. Ama destanda Cemşid ile Meyramhan'ın evlenmesi geçmemektedir (str. 249-256).

Daha sonra Meyramhan'ın güzelliğini duyan bir vezir kendi padişahına yani Cabır'a Meyramhan'ın ne kadar güzel olduğunu anlatınca padişah da Meyramhan ile evlenmek ister (str. 719-732).

Padişah Cabır yine de Meyramhan'ı Cemşid'in elinden zorla almak istemez, Meyramhan'ı almasının tek yolu Cemşid ile kumar oynamasıdır. Kumar oynar ve kaybeder (str. 733-744).

Tüccar Kerim Cemşid' e kumarda kaybettiği için Meyramhan'ı Cemşid'e vermek zorunda kalır. Kaybedince çok acı çeker yollara düşer. Yolda Farkagad adlı bir pehlivanla karşılaşır bu pehlivan çok büyük devdir. Ona derdinî anlatır eğer kendisine yardım ederse onun da Mahiron ile evlenebileceğini söyler. Ama bu sırada Mahiron Cemşid ile birlikte yaşamaktadır (str. 1704-1724).

3.2.2.9. Kahramanın Memleketine Dönüşü

İlk olarak Cemşid Kerimle kumar oynamak için memleketine geri dönüp para almak ister. Parasını alıp geri Kerim'in yanına gider (str. 438-455).

Cemşid Kâhin Badırap tarafından zindandan çıkartılır ve memlekete geri dönmek isterler (str. 999-1022).

Cemşid Mahironla oturup konuşur ve Mahiron memleketlerine beraber geri dönemeyeceklerini önce Cemşid'in gidip adam toplayıp geri gelmesini söyler. Babası Konkar'ın bir atı olduğunu bu atın çok hızlı bir at olduğunu bu atla geri dönmesi gerektiğini söyler (str. 1341-1342).

Devamında Badırap Badambay adlı atla Cemşid'in yanına gelir (str. 1385-1417).

Cemşid ile Konkar'ın savaşında Farkagat savaş meydanına gider ve orada savaşır. Bu savaşta Farkagat çoğu kişiyi öldürür böylece Cemşid de zindana düşer. Meyramhan Cemşid'i kurtarabilmek için yola çıkar. Yolda Farkagat tarafından zor anlar yaşar bataklığa saplanır onu o bataklıktan Simurg kuşu kurtarır. Simurg kuşundan yardım ister kuş da onu Kozat adlı bir pehlivana götürür. Çünkü ancak Kozat Meyramha'a yardım edebilirdi. Cemşid tam asılacağı vakit Kozat Meyramhan ile gelir. Kozat önce bütün meydandaki askerleri teketr teker öldürür. Ertesi gün ise Farkagat ile dövüşmeye başlar. Kozat tam Farkagat'ı öldürecekken onun hâline acır ve eğer kendisine yardım ederse onu öldürmeyeceğini söyler., Farkagat da bunu kabul eder. Konkar Cemşid'den 3 ay mühlet ister ve pehlivanlarını kızını alıp gitmesini söyler. Cemşid askerlerini toplayıp oradan ayrılır (str. 2100- 2567).

Destanın sonunda Cemşid, Konkar ile olan savaşında galip gelerek iki kadını da alıp memleketine döner (str. 5126).

3.2.2.10. Sonuç

Destanında sonunda Cemşid, Konkar ile üç yıllık savaşından galip gelir. Konkar ondan af diler, canını bağışlamasını ister. Mahiron babasının bu durumuna çok üzülünce Cemşid'e yalvarır. Eğer babasını öldürecekse kendisini de öldürmesi gerektiğini söyler. Cemşid bu duruma çok üzülür. Konkar'ın Mahiron'un üzerinde hakkı olduğu düşünür. Konkar'ı affeder. Baba oğul gibi konuşup anlaşırlar. Konkar'ı Ürim şehrine padişah yapar. Cemşid de Meyramhan ile Mahiron'u alıp memleketine döner.

3.3. EPİZOT YAPISI

0-100

1. Anlatıcı destana, kalabalığa seslenerek, dünyanın fani olduğunu, bu fani dünyadan kimlerin gelip geçtiğini söyleyerek başlar.
2. Cemşid'in zorlu şartlarda yetişmesi, yaşname türlerinde olduğu gibi her yaşta neler yaptığı anlatılır.
3. Cemşit para kazanmanın yollarını arar.
4. Önceleri kaval, dombra çalarak para kazanmak istese de hiçbir şekilde para kazanamadığı için kumarın kötü bir şey olduğunu bile bile kumar oynamaya karar verir.

100-200

1. Cemşit tamamen büyür; kaval ve dombra çalmayı iyice öğrenir.
2. Cemşid'in çok güzel bir sesi vardır, onun sesini duyan herkes ona hayran olur.
3. Cemşid kumar oynamamak için yollar arar ama annesiyle paraya ihtiyaçları olduğu için oynamak zorundadır.
4. Annesi aç kalsa da Cemşit'in kumar oynamasını istemez ama Cemşid kumar oynamaktan evine uğramaz.

200-300

1. Cemşit oynadığı bütün kumarlarda parasını kaybeder, o artık bir kumarbazdır.
2. Cemşit'in annesi üzüntüden kahrolur, oğluyla ilgili hayalleri suya düşer.
3. Cemşit kumar kadar iyi olduğu saza yönelir ve saz çalıp şarkı söylemeye başlar.
4. Bu sırada Emran şehrine Tüccar Kerim ile eşi Meryemhan gelir.

300-400

1. Meryemhan'ın canı çok sıkıldığı için eşi Kerim bir eğlence düzenlemeye karar verir.
2. Bu haberi Cemşit duyar, oraya gitmek ister ama üstüne giyecek giysisi dahi yoktur.
3. Bir dostu Cemşit'in durumunu anlar ve ona giysi alıp gelir.
4. Cemşid Kerim'in düzenlediği eğlenceye gider, orada Meyramhan'ı görür ve birbirlerine âşık olurlar.

400-500

1. Cemşid eğlencede kendinî Kerim'e tanıtır, saz çaldığını ve kumar oynamayı bildiğini söyler.
2. Bunun üstüne kumara meraklı olan Kerim, Cemşid ile kumar oynamak ister.
3. Cemşit bu teklifi kabul eder, evinde paraları olduğunu, paraları almak için eve gitmesi gerektiğini söyler.

4. Ama evde hiç parası yoktur, Cemşit de çuvallara altın yerine arpa ve saman doldurup geri döner, kumara otururlar, ilk oyunu Kerim kazanır.

500-600

1. Oyun ilerledikçe Cemşit kazanmaya başlar ve bu duruma Kerim'in canı çok sıkılır.
2. Kerim'in bütü malı mülkü Cemşid'in olur.
3. Kerim ile Meyramhan ne yapacakları konusunda konuşurlar.
4. Kerim bunun üstüne hizmetinde olan kırk köleyi ve eşi Meyremhan'ı kumara koyar.

600-700

1. Oyuna tekrar başlarlar, oyunu önceleri Kerim kazanır ve umutlanır.
2. Cemşit kazandığı paraları tekrar kaybeder ve çok üzülür.
3. Tekrar kumara başlarlar ve bu sefer Cemşid kaybettiği paraları tekrar kazanır.
4. Kerim yine eşi Meyramhan'ı kumara koyar ve Meyramhan'ı kumarda kaybeder.

700-800

1. Kerim kumarda her şeyini kaybedince Cemşid'in hizmetine girmek ister.
2. Cemşid'in şehrine gelen bir vezir Meryemhan'ın güzelliğini Cabır adlı padişahına anlatır, padişah Meyramhan'ı görmeden âşık olur.
3. Cabır padişah Meryemhan'ı alabilmek için Cemşid'i haber gönderip onunla kumar oynamak ister.
4. Cemşid bunu kabul eder ve kumar oynamaya başlarlar, oyunu önceleri Cabır kazanır.

800-900

1. Kumarda Cemşid'in kaybettiğini gören Meryemhan, Cabır ile kumar oynamak istediğini söyler.
2. Meryemhan Cabır'ı kumarda kazanır, böylece Cabır'ın bütün malını mülkünü, padişahlığını elinden alır.

3. Erenkabil şehrinden gelen bir tüccar Kerim'i görür, Kerim Konkar padişahın kardeşidir.
4. Tüccar Kerim'i abisine götürür ve Kerim abisine başından geçen olayları bir bir anlatır.

900-1000

1. Konkar olanları duyunca çok öfkelenir ve intikam almak içinkâhinlerinden Deytugin Şabıran'ı görevlendirir.
2. Deytugin Şabıran Cemşid'i kaçıtır onu Konkar padişaha götürür.
3. Konkar Cemşid'e hayatı boyunca zindanda tutulacağını, ömrünü burada geçireceğini söyler ve onu zindana atar.
4. Cemşid'in kaybolduğunu anlayan Meryemhan Badırap adlı kâhini Cemşid'i bulması için görevlendirir ve Badırap Cemşid'in tutulduğu kaleye gider.

1000-1100

1. Badırap zindanı yakar ve Cemşid'i zindandan kurtarır .
2. Dönüş yolunda türlü ışıklar yanan bir saray görürler ve içine bakarlar.
3. İçerideki kızı gören Cemşit kıza âşık olur ve içeri girmek ister.
4. Cemşit kapıyı çalar ve türlü yalanlarla içeri girer.

1100-1200

1. Cemşit içerideki kızları etkilemek için saz çalar.
2. İçerideki gördüğü kızın Konkar'ın kızı Mahiron olduğunu öğrenir.
3. Cemşid çok güzel saz çalıp şarkı söyler böylece Mahiron Cemşid'e âşık olur.
4. Mahiron ne yapacağı konusunda düşünmeye başlar.

1200-1300

1. Mahiron can dostu Camal'a olanları anlatır.
2. Cemal bu aşka destek çıkar.
3. Mahiron Cemşid'in yanına gider ve ona âşık olduğunu söyler.
4. Cemşid de Mahiron'a âşık olduğunu söyler ve birlikte bu şehirden kaçmaya karar verirler.

1300-1400

1. Cemşit Mahiron ile kaçamayacağını anlar ve Mahiron'a önce tek başına gitmesi gerektiğini söyler.
2. Mahiron, Cemşid memleketine dönebilsin diye ona kaçış yollarını söyler.
3. Konkar'ın çok hızlı bir atı vardır bu atla kaçabileceğini söyler.
4. Cemşid ve kâhini Konkar'ın atını çalar, memleketlerine doğru yola çıkarlar.

1400-1500

1. Cemşit memleketine dönüş yolunda yaşlı bir kadından deri parçası alarak askerlerine eyer yapar.
2. Cemşid memleketine geldiğinde asker toplar ve yola çıkarlar.
3. Bu sırada Konkar atının kaçırıldığını öğrenince çok sinirlenir, kâhinlerine ne olduğu konusunda fal baktırır.
4. Cemşit yanında Mahiron'u görmek ister ve kâhinine emir verir, kâhin sihir yoluyla Mahiron'u Cemşit'e götürür.

1500-1600

1. Konkar'ın hizmetçileri Mahiron'un kaçırıldığını söyler, Konkar bu duruma çok sinirlenir.
2. Konkar bütün pehlivanlarını ve askerlerini meydanda toplar.
3. Cemşit ve Konkar savaş meydanında karşılaşır ve savaş başlar.
4. Cemşid'in Malak adlı pehlivanı meydanda Konkar'ın bütün pehlivanların öldürür.

1600-1700

1. Savaş günlerce sürer, şimdiye kadar kimse böyle bir savaş görmez
2. Konkar ve Cemşid savaşa ara vermeye karar verirler.
3. Bu sırada Kerim dünyayı gezerken Farkagat adlı bir devle karşılaşır.
4. Farkagat çok büyük bir devdir, Kerim önceleri ondan korksa da daha sonra başından geçen olayları Farkagat'a anlatır.

1700-1800

1. Kerim Farkagat'a Mahiron'u anlatır, kendisine yardım ederse Mahiron ile evleneceğini söyler.
2. Farkagat bu duruma çok sevinir, sonunda âşık olabileceği bir insan bulur ve Kerim'in teklifini kabul eder.
3. Farkagat ve Kerim savaş meydanına doğru yola çıkarlar ve Konkar'ın yanına gelirler.
4. Konkar'ın kâhini Şabıran, Mahiron'u sihir yoluyla kaçırıp Farkagat'a getirir.

1800-1900

1. Cemşit Mahiron'un yokluğunu fark eder ve kâhinini Mahiron'u kurtarmaya gönderir.
2. Kâhin türlü sihirlerle Mahiron'u Farkagat'ın elinden kurtarır..
3. Farkagat çok sinirlenir ve bunu yapanın kim olduğunu öğrenir.
4. Farkagat savaş meydanına gelerek Cemşid'in pehlivanları ile savaşır ve en sonunda Cemşid'in kâhini Farkagat'a zarar verir

1900-2000

1. Farkagad hemen iyileşir ve meydandaki bütün askerleri öldürür.
2. Konkar böylece savaşı kazanır ve Cemşid'i, askerlerini, kâhinlerini zindana attırır.
3. Savaşın kaybedileceğini anlayan Meryemhan esir düşmemek için ata binip kaçar.
4. Mehramhan'ın kaçtığını fark eden Farkagat, Meyramhan'ın arkasından gider.

2000-2100

1. Meryemhan atı ile çok hızlı gittiği için önünü göremez ve düşerek bataklığa saplanır.
2. Bataklıkta kaderini düşünerek ağlamaya başlar ve öleceğini düşünür.
3. Bataklıkta ölecekken bir kuş sesi duyar ve bu kuş Simurg'dur.
4. Meryemhan'ı bataklıktan bu kuş kurtarır ve onu yemeleri için çocuklarına götürür.

2100-2200

1. Simurg çocuklarına Meryemhan'ı yiyeceklerini söyler.
2. Meyramhan kendisini yememeleri için ağlamaya başlar.
3. Meyramhan başından geçen olayları Simurg'a anlatır
4. Simurg da Mehramhan'a Kozat adlı bir devden bahseder.

2200-2300

1. Simurg ile Meyramhan Kozat'a doğru yola çıkarlar ve Kozat'ın yanına gelirler.
2. Meyramhan bilerek Kozat'ın esiri olur.
3. Kozat Meyramhan'a âşık olur.
4. Meyramhan başından geçenleri Kozat'a anlatır ve Kozat'tan yardım ister.

2300-2400

1. Kozat Meyramhan'ın hâline çok üzülür ve ona yardım edeceğini söyler.
2. İkisi Ürim'e doğru yola çıkar.
3. Kozat ve Meyramhan Ürim'e gelirler.
4. Bu sırada Konkar Cemşid'i artık zindanda tutmayacağını onu öldüreceğini askerlerine söyler.

2400-2500

1. Kozat savaş meydanına gelir.
2. Karşısına çıkan herkesi öldürmeye başlar.
3. Kozat bütün askerleri öldürmeye başlayınca karşısına Farkagat gelir.
4. Farkagat ve Kozat savaşmaya başlar.

2500-2600

1. Kozat Farkagat'ı yener. Kozat Farkagat'ı öldürecekken Farkagat Kozat'tan af diler ve arkadaş olurlar.
2. Cemşid'i zindandan çıkarırlar ve savaşı Cemşid kazanır.
3. Konkar Cemşid'den üç ay ister.

4. Cemşid ve ordusu dönüş yolunda bir nehrin başına giderler ve nehirden çıkan bir canavar Cemşid'i yutar.

2600-2700

1. Cemşid canavarın içindeyken açıp ateş yakar.
2. Canavar dayanamaz ve Cemşid canavarın içinden çıkar.
3. Cemşid'i gören insanlar Cemşid'e ne olduğunu sorar, Cemşid yalan söyler.
4. Cemşid o gün şehirde düzenlenen bir eğlenceye gider.

2700-2800

1. Eğlencede Cemşid saz çalıp şarkı söyler, herkes ona hayran olur.
2. Eğlencede şehrin padişahı Kasımzeyrin Kaba'nın kızı Melike Ziba da vardır.
3. Melike Ziba Cemşid'i çok beğenir ve âşık olur.
4. Cemşid de kıza âşık olur, sarhoş olup beraber uyurlar.

2800-2900

1. Padişahın hizmetçilerinden biri Cemşid ile Melike Ziba'nın beraber uyuduğunu söyler.
2. Babası çok sinirlenip Cemşid'i zindana atar.
3. Meyramhan bu sırada Cemşid'in kaçırıldığını fark eder ve kâhinleri yanına çağırarak Cemşid'i kurtarma planları yapar.
4. Meyramhan erkek kılığına girip Cemşid'i bulmak için yola koyulur.

2900-3000

1. Meyramhan Cemşid'i bulur ve önce padişahın karşısına gelir.
2. Kendisini padişaha başka biri gibi tanıtır, padişah Meyramhan'ı çok beğenir.
3. Meyramhan eğlence görmek istediğini söyler, şarkıcılar ve Cemşid gelir.
4. Cemşid saz çalar. Meyramhan Cemşid'in ne kadar zayıfladığını görür.

3000-3100

1. Meyramhan geri dönmek ister ama padişah kabul etmez.

2. Padişah Meyramhan'ı erkek sandığı için kendi kızı ile evlenmesini ister, Meyramhan da evlenmemek için bahaneler arar.
3. Padişah kararlıdır bu yüzden hemen düğün için eğlence düzenler, Cemşid de burada şarkılar söyler.
4. Meyramhan Cemşid'e bir şarap uzatır, şarabın içinde Meyramhan'ın yüzüğü vardır, Cemşid'den kendisini fark etmesini ister.

3100-3200

1. Meyramhan ve Melike Ziba evlenir; Meyramhan, Melike Ziba ile türlü yalanlarla yatağını paylaşmaz.
2. Evliliklerinin ikinci gecesi Meyramhan, Melike Ziba'ya daha önce evlenmiş bir kadınla evlendiği konusunda yalan söyler.
3. Melike Ziba da Cemşid ile yaşadığı aşkı aklına getirir, bu aşk yüzünden birlikte bir gece geçirirler, saraydaki kızlar bu durumu görünce Cemşid hapse atılır.
4. Melike Ziba başından geçen olayları bir bir Meyramhan'a anlatır.

3200-3300

1. Meyramhan, Melike Ziba ile Cemşid'in bu yaşadığı aşkı dinledikten sonra onların aralarına girmek istemez.
2. Meyramhan, Melike Ziba'yı Cemşid'i hapisten çıkarması için yüreklendirir.
3. Meyramhan ve Melike Ziba, Meyramhan'ın memleketine dönmeye karar verirler.
4. Dönüş yolunda Cemşid'i de köle olarak yanlarına alırlar ve yolda Meyramhan tüm gerçekleri Melike Ziba'ya anlatır.

3300-3400

1. Yolda bir pehlivan yollarını keser, Cemşid ile tanışır ve bu pehlivan Cemşid'in amcası Baman'dır.
2. Baman, Cemşid yerine Konkar ile savaşmak ister.
3. Konkar'ın daha önceden Cemşid'den istediği üç aylık müsaade sona erince Konkar kendine hemen Oraynatan adlı bir pehlivan bulur.

4. Konkar Cemşid'in sürgünde olduğunu öğrenir ve askerlerini alıp Cemşid'in yurduna saldırmaya karar verir.

3400-3500

1. Cemşid'in pehlivanları Cemşid'in gecikmesinden kaygılanıp kâhinlere fal baktırır ve kâhinler şehre düşmanların saldıracaklarını görürler.
2. Böylece askerler hazırlanır ve meydana karşılaşırlar.
3. İlk olarak meydana Konkar'ın pehlivanı Oraynatan ve Cemşid'in pehlivanı Farkagat çıkar, önce konuşurlar daha sonra savaşmaya başlarlar.
4. Farkagat savaşta Oraynatan'a yenilir ve Oraynatan onu bağlar.

3500-3600

1. Cemşid'in diğer pehlivanı Kozat, Farkagat'ın başına gelenlere çok üzülür, Cemşid'in yüzüne nasıl bakarım düşüncesiyle meydana çıkar.
2. Kozat ile Oraynatan dövüşmeye başlar, bu dövüş on beş gün sürer.
3. Kozat dövüş sırasında ufak bir hata yapar ve Oraynatan onu da yenip bağlar.
4. Bu olay üzerine Cemşid'in kâhinleri korunmak için ateşten bir kale yaparlar.

3600-3700

1. Cemşid bu sırada geri döner, pehlivan Baman, Oraynatan ile dövüşmeye karar verir.
2. Baman ile Oraynatan dövüşmeye başlarlar, dövüş on beş gün sürer, ikisinin de gücü birbirine denk olduğu için savaşın galibi olmaz.
3. Baman ile Oraynatan birkaç gün dinlensin diye Cemşid ve Konkar araya başka askerleri koyup savaştırır, Cemşid ordusuna asker toplamak için Konkar'dan bir ay müsaade ister.
4. Konkar'ın kâhini Şabıran, Cemşid'in planlarını görüp engeller, Cemşid de kendi kâhinlerine Şabıran'ı yakalamaları için emir verir.

3700-3800

1. Şabıran adlı kâhin bir gün yola çıkar, Cemşid'in kâhinleri Badırap ve Badırhan Gaziz, dağ keçisi kılığına girip Şabıran'ın peşine düşerler.

2. Şabıran ikisini de yakalayıp yer altında bir zindan yapar onları bu zindana gömer, üstlerine ağaç diker.
3. Badırap kâhinin oğlu Kamak sihirbazlık okulundan mezun olur, babasının ve dedesinin yanına gitmeye karar verir.
4. Kamak Cemşid'in huzuruna gelir, kim olduğunu anlatır; fal bakarak babasının, dedesinin nerede olduğunu öğrendikten sonra onları kurtarır.

3800-3900

1. Kamak ailesini kurtardıktan sonra sihirden bir ejderha yapar.
2. Konkar'ın kâhini Şabıran Meyramhan'ı kaçırmak için Cemşid'in memleketine gelir ve Kamak sihirle Şabıran'ı yakalar, eşeğe dönüştürür.
3. Kamak, eşeği yani Şabıran'ı babası Badırap'a emanet ederek Konkar'ın şehrine yola düşer.
4. Kamak, Oraynatan tarafından bağlanan Farkagat ile Kozat'ı kurtarır.

3900-4000

1. Cemşid bu olaya çok sevinir ve karınca gibi bir sürü asker İran'dan Cemşid'e yardım için gelir.
2. Konkar, Farkagat ile Kozat'ın kaçırıldığını duyunca Kiyan adlı bir kâhinini çağırır.
3. Kâhin Kozat'a olan biten her şeyi anlatır.
4. Konkar savaş meydanına Oraynatan'ı gönderir, Kamak ile Oraynatan meydana karşılaşırlar ve dövüşmeye başlarlar.

4000-4100

1. Kamak Oraynatan'ı mızrak ile yaralar böylece onu yener, Konkar böyle olunca Cemşid'den on beş gün süre ister.
2. Kâhin Kamak ninesinden bir mektup alır, mektupta çok hasta olduğu öleceği yazar, bunun üzerine Kamak Cemşid'den iki gün izin isteyip memleketine gider.
3. Bu sırada Meyramhan'ı kaybeden Kerim, Fişakayran adlı şehre gider, bu şehrin hükümdarı MelikeZeyrin Koşkoy adında bir kadındır.

4. Kerim bu kadına başından geçen olayları Cemşid'i kötüleyerek anlatır.

4100-4200

1. Kerim Melikezeyrin Koşkoy'dan yardım ister.
2. Kerim Melikezeyrin Koşkoy'a Cemşid'in ona âşık olduğunu onu da Meyramhan ve Mahiron gibi kendine eş yapacağını söyler.
3. Melikezeyrin Koşkoy, Leblek ile Şabşak adlı iki kâhinini yanına çağırır.
4. Kâhinlerine bu olayın gerçekliği konusunda fal baktırır.

4200-4300

1. Koşkoy kâhinlerine Cemşid'i yakalamaları için emir verir ve kâhinler Cemşid için yola çıkar.
2. Kâhinler Cemşid'in şehrine varırlar, eşek olan Şabıran'ı fark ederler, onu eski hâline çevirirler.
3. Bu iki kâhin Cemşid'i, onun askerlerini, pehlivanlarını sihirli bir bulut ile kaçıır, Meyramhan ile Mahiron kurtulurlar.
4. Bu sırada Kamak Cemşid'in şehrine geri döner, ortalarda kimseyi bulamayınca gidip olan biteni öğrenmek için fal baktırır, kurtulan Meyramhan ve Mahiron'u görür.

4300-4400

1. Kamak, Meyramhan ile Mahiron'u bırakarak Cemşid'i ve ordusunu kurtarmak için yola çıkar.
2. Leblek adlı kâhin yollara sihir yapar, Kamak bunu fark edince Fişakayran adlı şehre bir bulut ile gider.
3. Kamak şehre gelir ve şehirde dolaşırken yaşlı bir dede ile karşılaşır.
4. Bu dede aslında bütün kâhinlerin başı Tarıkılgakıl'dır.

4400-4500

1. Kamak, Tarıkılgakıl adlı bu kâhinden üç gün sihirbazlık dersi alır, Tarıkılgakıl bu derslerde Kamak'a Cemşid'i nasıl kurtaracağını öğretir.

2. Tarıkılgakıl, Kamak'a Koşkoy'un iyi görüştüğü Haman adlı bir yiğitten bahseder, Kamak'a Haman ile görüşmesi gerektiğini söyler.
3. Kamak Haman ile görüşür, böylece Haman gidip Koşkoy'dan Cemşid'i ister.
4. Kamak daha sonra Cemşid'in tutulduğu sihirli zindana doğru yola çıkar.

4500-4600

1. Kamak küçük çocuk kılığına girer ve yolda yaşlı bir kadınla karşılaşır, bu kadına kim olduğu konusunda yalan söyler.
2. Kamak yaşlı kadının evinde kalır ve onunla ana oğul gibi olurlar.
3. Yaşlı kadın uyuyunca Kamak kadının burnuna ilaç döker ve kadının evinde sihirli zindanın yerini öğrenir.
4. Yaşlı kadını öldürüp oradan ayrılır, sihirli zindandan Cemşid'i kurtarabilmek için Leklek'i bayıltır, onun kılığına girip Şabşak ile buluşur.

4600-4700

1. Şabşak bu durumdan şüphe duyar, Kamak'ı bayıltır ve Leklek'i kurtarır.
2. Kamak'ı cadı evine götürürler ve onu ayağından ters duracak şekilde asarlar.
3. Cadı evine Leblek'in kızı gelir, Kamak ona türlü laflar eder ve Leblek'in kızı Kamak'ı çözer.
4. Kamak gidip Leblek'i bayıltır, onu kâhin torbasına atar, Leblek'in kılığına girer daha sonra Şabşak'ı da kandırarak onu da torbasına atar ve ikisini de öldürür.

4700-4800

1. Kamak sihirli zindana gider, sihirli bir buluta Cemşid'i, pehlivanlarını, askerini buluta bindirip kurtarır.
2. Kamak Tarıkılgakıl adlı kâhinin şehrine gider.
3. Tarıkılgakıl sihirden bir şehir yapar, Cemşid ve askerleri orada konaklar.
4. Kamak bu sırada Cemşid'in akrabası Haman'ı aramaya gider.

4800-4900

1. Kamak Haman'ı bulur ve Cemşid'in yanında savaşması için çağırır, Haman kabul eder.
2. Kamak bulut indirir, hepsi buluta binerler ve Konkar ile savaşmaya giderler.
3. Yolda Kamak, Cemşid'e fal bakar. Meyramhan esir düşmüş Mahiron babasının yanındadır.
4. Kamak Mahiron'u alıp gelir, bu sırada da Meyramhan'ı da askerler kaçıır ve bir padişaha götürürler.

4900-5000

1. Meyramhan kendisini kaçıran Ğabit adlı padişah ile tanışır.
2. Ğabit, Meyramhan'ın güzelliğini görünce karısını boşayıp Meyramhan'ı almak ister ama Meyramhan Cemşid ile evli olduğunu ve Ğabit'e Cemşid'in kim olduğunu anlatır.
3. Kamak Meyramhan'ı bulmak için yola çıkar, kuş olup Meyramhan'ı alır gelir.
4. Cemşid kalabalık bir ordu ile Konkar'a doğru yürür.

5000-5100

1. İki ordu meydanda karşılaşır ve savaş başlar.
2. Savaşı Cemşid kazanır, askerlerine Konkar'ı kendisine getirmeleri için emir verir.
3. Konkar Cemşid'den af diler, Mahiron da Cemşid'den babasını affetmesini ister.
4. Cemşid Konkar'ı affeder, onu Ürim şehrinin padişahı ilan edip kendi de kadınlarını alıp memleketine doğru yola çıkar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
CEMŞİD KISSASI

4.1. CEMŞİD DESTANI (CEMŞİD KISSASI) İLE İLGİLİ BİLGİLER

Keşafudin Şahmardanulı Fabdullin tarafından yayımlanan Cemşid Kıssası adlı kitap, 1889-1897 yıllarında Kazan'daki Çirkova adındaki mirasçılar yayınevinde iki kere yayımlanmıştır. Eserin el yazması Millî Bilimler Akademisinin, Millî Bilimsel Kütüphanesinin nadir eserler bölümündedir. Eser Kiril harflerine aktarılarak “Babalar Sözi” adlı külliyyatın 6. cildinde yeniden yayımlanmıştır. Destanı söyleyen Ertay Külsariyev'dir. Ertay Külsariyev destanın Fars dilinde olduğunu, eseri Jusipbek Şayhislamuglı'nın düzyazı ile tekrar yazdığını söyler. Cilt için sunulan metin, Ertay Külsariyev'in 1940 yılında kendi elleri ile yazmış olduğu el yazmasıdır (Babalar Sözü, 2004).

Destan 166 sayfa 5126 mısradan oluşmaktadır. Metindeki olaylar, Cemşid'in Kerim adlı tüccarın eşi Meyramhan adındaki eşine âşık olmasıyla başlar. Ne yapıp edip tüccar ile kumar oynar ve onun malını, mülkünü ve eşini elinden alır. Bundan sonra Kerim, Ürim padişahı Konkar'ın yanına gelip başından geçenleri anlatır ve ondan yardım ister. Konkar, Meyramhan'ı Cemşid'in elinden kurtarıp malını mülkünü geri alıp kendine vermeye söz verir. Böylece bitmek bilmeyen mücadele devam ederek savaş başlar. Yine de Cemşid'in tüm yaptıklarının nedeni aşk, sevgi ve güzelliştir (Babalar Sözü, 2004).

4.2. CEMŞİD KISSASI

	Älqissa, söz jazayın qalam alıp,	Yazayım bir destan (kıssa) kaleme alıp,
	Tıñdañız qulaq qoyıp, barşa xalıq.	Dinleyin kulak kesile kalabalık
	Kim kelip, dünüyege kim ketpegen,	Kimler geldi bu dünyaya kimler gitti
	Aqiqat opasız köpke anıq.	Hakikatin acısına herkes tanık.
	Birewlerdi küldirip, birew jılap,	Birini güldürürken, birini ağlatır,
	Keybirewdiñ qoyıptı közin alıp.	Bir diğeri göremez gözsüz kalır
	Bazbir jannıñ basarğa ayağı joq,	Başkasının yürümeye ayağı yok,
	Qayğılı köñilderi jabıq, jariq.	Hüzünlü, kalbi kırık içi buruk.
	Jastıq jası qorlıqpen ötken eken,	Gençliği çile ile geçmiş gitmiş,
10	Jämşid degen bir batır özi ğarip.	Cemşid adlı kahramanın garip.
	Atadan Jämşid batır tuvan dara,	Babadan yalnız oğul Cemşid bala,
	Oyında tolıp jatır qayğı – sāna.	Aklında binlerce kaygı, tasa.
	Bir jasında yetim qalıp, ākesi ölip,	Bir yaşında yetim kaldı, babası öldü,
	Ösirgen tärbiyelep tapqan ana.	Yetiştirdi tek başına zavallı ana.
	Kedeyliğı ömirine joldas bolğan,	Fakirliğı hayatına eşlik etti,
	Bitpegen esigine jalğız qara.	Olmadı kapısında tek bir keçİ.
	Ärkimniñ kirin juwıp, awuqat etip,	Her kapıda çalışa çabalaya
	Şeşesi balasına bolğan pana.	Oğluna direk oldu zavallı ana.
	Burınnan meken etken babaları	Eskiden mesken etmiş ata baba,
20	Sol waqıtta Emran degen eken qala.	Emran adlı şehirmiş o zamanda.
	Bir jastan Jämşid jastıñ astı jası,	Bir yaşı geçmişti Cemşid'in yaşı,
	Bölekşe basqalardan bar tulğası.	Kimseye benzemezdi vücut yapısı.
	Süyinip, közin salıp quwanışpen,	Mutlu oldu, sevinçle oğluna baktı,
	Mıñ mārte şükir eter öz anası.	Bin kere şükür etti öz anası.
	Jigittey on bestegi boptı jası,	On beş yaşlı yiğit gibi oldu yaşı,
	Kem emes heş adamnan mārtebesi.	Hiç kimseden eksik değil mertebesi.
	Ekinşi jası keldi arttan quwıp,	İki oldu günler günü kovalayıp,
	Asıl azdan şıǵadı abzal tuwıp.	Bilgisiz insandan bilge doğup.
	Üşten ötip törtinşi bolğanında,	Üçü geçip dört yaşa dolduğunda,
30	Adamğa jıyırma jas boldı juwıq.	Büyüdü yirmi yaşlı yiğit gibi olup.
	Beş jasında anasına qızmet jasap,	Beş yaşında anasına hizmet etti,
	Balanıñ adal tuwğan jönin quwıp.	Ana sütü helallığını laik olup.
	Altıdan ayaq bastı jeti jasqa,	Altıdan adım attı yedi yaşa,
	Jämşidtiñ basqalardan köñli basqa.	Cemşid'in düşüncesi tamam başka.
	Minez, bilim, sabırlıq bir özinde,	İradesi, ilim, bilim, sabırlıyla,
	Bolıptı meyirimdi qarındaşa.	Yetiştı merhametli karındaşa.
	Segizdiñ keldi sada qıp dāl jasına,	Sekiz yaşın geldiğinde eşigine,
	Qaraydı körgeñ adam tulğasına.	Göz almadan bakar insan yapısına.
	Şeşesi Mālik jastı qasına ertip,	Anası Melik'in ¹ götürdü kendisiyle
40	Tapsırğan oqısın dep moldasına.	Teslim etti eğitim için mollasına.
	Oqıdı “ālip, bi” dep sabaq alıp,	Eğitim aldı “elif, be” okuyarak,
	Küninde waqtısimen turar barıp.	Öz vaktinde derslerine katılarak.

¹Melik (padişah, hükümdar) – Cemşid karakterini betimlemede sık sık kullanıldığı için kendi ismine dönüşmüştür.

	Aytqan sözdi saqtaydı zeyinine, Jañılıp, jaza baspas jalğız qarip.	Her sözü ezberledi zihninde, Yanılmadı, şaşmadı bir kere bile.
	Toğız benen on jastıñ arasında Gılımnıñ bir parasin bildi anıq.	Dokuz ile on yaşın ortasında, İlimin hâkim oldu birçoğuna.
	On bir degen ömirdiñ qızıl gülü, Aq jüzi bolğan eken ayday jarıq.	On bir yaş hayatın kızıl gülü, Parladı ay gibi beyaz yüzü.
	On birge amandıqpen qadam bastı, 50 Oquwmenen ötkizdi osı jastı.	On bir yaşa sağlıkla adım attı, Okul ile geçirdi bunca vakti.
	Jigitinde on eki bir oy tüyip, “Qanday öner jaqsı” dep köp oylastı.	“Yeteneğin hangisi iyi” diye On ikisinde düşünceye daldı gitti.
	Älqissa, Jämşid balanın “qanday öner adamğa paydalı?” dep oylap aytqan sözi:	Cemşid yiğidin “Hangi yetenek insana faydalı?” diye düşünürken dedikleri:
	On eki jasqa kelip otır oylap, Sabaq tastap ömiri ketpes oynap.	On ikisinde daldı gitti düşünceye, Meslek olmadan bir ömü rgeçmez böyle.
	“Batırlıq – bir дәreje er jigitke, Düşpanğa qılış şapsam qanğa boylap.	“Kahramanlık – rütbedir yiğit için, Kılıç çeksem düşmanın kanın döke.
	Nayza sap, sadaq tartsam, sawıt kiyip. Mıñ – mıñnan әsker bastap şıqsam jaynap.	Mızrak atıp, yay gersem, zırh içinde, Binlerce asker ile emrimde.
	Tulpardıñ qaptalınan qan keştirip, 60 Qırğında qalıñ jawdı şıqsam aydap.	Kartal gibi at üstünden kana boğa, Dar etsem bu dünyayı düşmanıma.
	Batırlıq – el qorğanı, el ırısı, Elin kelip jaw alsa, qaynaydı işi.	Alp yiğitler – halkının güvenliği, Eline düşman girse yanar içi.
	Altın taq, aymaq, qala, suluw kızdar Batırdiki emes pe, kelse küşi?!	Altın taht, toprak, şehir, güzel kızlar, Yiğidin değil mi olsa gücü?!
	Buwraday qañtardağı qarsı şawıp, Qayralıp bir – birine azuw tisi.	Kıştaki buğra gibi karşı koyar, Bilenerek birbirine azı dışı.
	Ekinşi, önermen de joldas bolsam, Sıbızgı, dombıranı men üyrensem.	İkinci yetenekle de dostluk etsem, Sıbızgı, dombıra çalmayı öğrensem.
	Küy tartsam dutarmen neşe türlü, 70 Jigit bolsañ, bolıñdar segiz qırlı.	Ezgi çalsam dutar ile türlü türlü, Yiğit isen olmalısın, sekiz sırlı.
	Dos – düşmannan aqırın birdey saqtan, Adamğa ayılmasın işten sırtıñ.	Dostundan düşmanından eşit korun, Kimseye söyleme kendi sırtını.
	Sıbızgı, sırnay tartsam inqıldatıp, Xalayıq tamaşağa tursa batıp.	Sıbızgı, sorna çalsam mızıldana, Elim eglense büyük kıvançla.
	Mäjilis, ulı duwman bolğan jerde Mastanıp qız – bozbala qalsa jatıp.	Mecliste, halk toplanan yerde, Nazlansa genç kızlar ve delikanlı.
	Ömirdiñ ulı – men bir jıl qusı, Düniyede әli kelse eser kişi.	Ömür ulu – ben ise bir uçan kuş, Sıra gelse bu dünyadan göçeriz biz.
	Tarqatar qasiretin qay – qaydağı, 80 Kirlese bir sebepten adam esi.	Dağıtır musibeti bin bir türlü, Dünyayı kirlitse Ädemoğlu.
	Qayğı degen adamnıñ nağız jawı, Sarğayar zapıranday onıñ tüsi.	Tasadır insanın asıl yağı, Srarır yaprak gibi yüzü.

	Jawğa qoldan joldasın xeşkim bermes, Ajıratar ärkimniñ kelse küşi.	Düşmana dostunu kimse vermez, Çeker alır dostunu olsa gücü.
	Barlığı ğılımnenen tabıladı, Bilimnen türli öner ağıladı.	Her şey bilim ile keşfedilir, Bilimde binlerce sır gizlenir.
	Janıñ jas, öziñ jalğız bolsan dağı, Bilimsiz kări, jastar bağınadı.	Yaşın genç, başın yalnız olsa bile, Eğitimsiz zayıftır yaşlı da, genç de.
	Ol dağı bir önerge jatpas pa eken, 90 Qumar oynap mal tapsam nağıladı?	Eğitim de bir yetenek sayılmaz mı Kumar oynayıp mülk toplansam olmaz doğru.
	Därtikem, qumar oynap, atsam asıq, Önerdiñ eñ qorı ğoy, özi pasıq.	Eziyetsiz kumar oynasam, atsam âşık, Yeteneğin en kötüsü, en kirlisi.
	Bir küni köp dünüye utıp alsam, Mas bolıp qalmaspın ba suwday taşıp.	Bir günü hesapsız kazansam servet, Sarhoş olmaz mıyım sel gibi taşıp.
	El – jurtım oynış dep jaman körse, Basqa käsip etermin qayda barıp?”	Halkım kumarbaz diye sevmezse, Başka iş yapacağım nereye varıp
	Bärin de istesem dep oylap otır, Özimen – özi söytip aqıldasıp.	Her şeyi yapabilesem diye düşünür, Kendi kendi ile danışır bala Cemşid.
	Älqissa, Jämşid balanın batırlıq, dombıra, sıbızğı, qumar oyındarın oqiğanı:	Cemşid balanın kahramanlık, dombıra, sıbızğı, kumar oyunları eğitimi aldığı hakkında:
	Oqidı Mälik bala öner, bilim, 100 Baqılıq tärbienin barlıq türin.	Öğrendi Melik oğul yetenek, bilim, Dünyevi terbiyenin tüm çeşidin.
	Sıbızğı, dombıra men neşe qılı, Baqşanıñ bal egindi qızıl gülün.	Sıbızğı, dombıra ile nice türlü, Bahçenin bal ekini kızıl gülün.
	Önerge neşe qılı boldı jetik, Awızben ayıp bolmas mıñnan birin.	Yeteneğin nice türlüşüne oldu hâkim, Parmakla saymak olmaz binde birin.
	Aspannan kus aynalar basıp ötpey, Jämşidtiñ estip qalsa şıqqan ünin.	Gökyüzüne kuşlar uçar yere konmaz, Cemşidin duyar duymaz sesin.
	Saznağma neşe türli duwtar şalıp, Tıñdaydı suw tübinde jüzgen balıq.	Saznagme nice türlü ezgi çalıp, Dinliyor su dibinde yüzen balık.
	Jämşidtiñ kündiz – tüni qoşamettep, 110 Qasında joldas bolğan qanşa xalıq.	Cemşidi gece gündüz alkışlar ile, Yanında dostluk etti nice kalabalık.
	Bul önerdi qatasız üyrenge soñ, Endi qumar atadı asıq alıp.	Bu yeteneği eksiksiz öğrendikten sonra, Sıra geldi kumara, âşık atmaya.
	Tört asıq ädemilep jonıp aldı, Jämşidtiñ bul önerden oyı bardı.	Dört aşığı güzelce yonttu temizledi, Cemşidin bu yeteneğe gönlü vardı.
	“Därtikem” dep arqanda kewde qağıp, Törtewi dört türli bop tura qaldı.	Dertikem” diye atanda gövde gere, Dördü de dört farklı konuşlandı.
	Qaqpadı adam ulı bul oynan, Tep – tegis, birin qoymay utıp aldı.	Kazanmadı başkaları bu oyunda, Birini bırakmadan Cemşid kazandı.
	Talabı tawday bolıp künnen – künge, 120 Osımen utamın dep dünüye – maldı.	Şöhreti dağ gibi büyüdü gün geçtikçe, Tüm serveti kazanırım dedi böylece.
	Bilgenşe qanşa önerdi tärtibimen, On segizge Jämşidtiñ jası bardı.	Yetenek öğrenene kadar binlerce, Cemşidin yaşı geldi on sekize.
	Oquwın tamam etip, oyda maqsat, Endi käsip etsem dep osılardı.	Eğitimin tamamlayıp, amaçladı, Şimdi meslek edinsem diye bunları.

	Älqissa, Jämşid balanın sipatı:	Elkıssa, Cemşid balanın sıfatı:
	Önerge Mälük bala boldı jetik, Özi qatar balalar qızmet etip. “Jämşidim aman bolsa ölmepin” dep, Otırar kempir – şalıñ talap etip. Kümisten tartqan sımday bolıp, 130 Süykimdi jigit boldı boyğa jetip. Adasqan azamatqa aqıl bolıp, Turadı el – jurtına jol kösterip.	Yetenekli büyüdü Melik bala, Yaşıtları kendisine hizmet edip. “Cemşid’im sağ olursa ölmem” deyip, Dilek diler genci, yaşlısı dua edip. Gerile çekilmiş gümüş tel gibi, Yakışıklı yiğit oldu bir dağ gibi. Yolunu şaşanlara akıl verip, Bilge oldu halkına yön gösterip.
	Suluwlık sipattarın sonday artık, Turadı söz söylese boyñ balqıp. Qasınan keter emes körgeñ adam, Peyiştñ samalınday esken añqıp. Denesi orta boyly boladı jana, Qaqpaqtay eki iyıǵı bitken dara. Qara qas, jazıq mañday, qara közdi, 140 Süykimdi köretin kızdar jana. Köbeydi qoşameti Mälük erdiñ, Aynala, töñireǵı qız – bozbala. “Künde topır, künde toy, muniñ ne?” – dep, Bir küni aşuwlardı kempir ana. -Bul topırdan önetin däneme joq, Bir käsipke şıq, - dedi, - bayǵus bala.	Yakışıklı alp yiğit göz kamaştırın, Konuşsa dilinden bal damlayıp. Yanıdan uzaklaşmaz gören insan, Cennetteki meltem gibi bir hoş esip. Yapısı orta boyly olup yetiştı, Dağ gibi iki omuzu oldu geniş. Siyah kaş, geniş alın, kömür gözlü, Yakışıklı bulurdu her kız onu. Yükseldi itibarı Melik Alpin, Çepeçevre etrafı kızla yiğit. “Her gün bayram, her gün seyrın, nedir?”- diye Bir günü çok kızdı yaşlı anne. - Kalabalıktan sana yok bir fayda, Bir mesleǵı seç – dedi zavallı ana.
	Kempir ayttı: - Sen ediñ jalǵız balam, Bir seni bolad dep em jañǵa panam. Tört atañnan kedeylik bir üzilmey, 150 Awzım jarıp jemedim tätti taǵam. Kiyerge köylek, bütün däneme joq, Tünimen bit jeydi, ketti mazam.	Kadın dedi: - Sensin benim yalnız oğlum, Senden başka yok benim dayanır dağım. Dört babana eşlik etti fakirlik, yokluk, Karnım doya yemedim lezzetli tamam. Hiç olmadı doğru dürüst kıyafetim, Geceleri bit kemirir olmadı huzurum.
	Älqissa, balanıñ şeşesiniñ sözine uyalıp, käsip etuwge oylanǵanı:	Oğlu annesinin dediklerini duyduktan sonra çok utanarak düşündüǵü fikirleri:
	Şeşesi aşuwlardı qaxar etip, Osı söz Mälük jasqa ketti ötip. -Apatay, şayıdan köylek kişşermin, Ölmesem, osı bastan käsip etem. Özim de qattı uyalıp qaluwşı edim, Etiñdi qasıǵanda tır – tır etip. Köylegiñniñ barlıǵı örım – örım, 160 Tumsıq jaǵı qayqayǵan jırtıq etik. Qolda bolsa bir sizden ayarım joq,	Annesi çok kızdı, üzüldü, kahroldu, Bu durum genç Melik’i kahretti. -Anacıǵım ipekten gömlek diktireceǵım, Sağ dursam, şimdiden meslek edineceǵım. Kendim de arada çok utanırdım, Sen derini kaşıyanda tır-tır edip. Elbisenin her yeri yırtık yırtık, Ayaǵındaki çizmenin burnu yırtık. Elimde olsa ben senden esirgemem,

	Anajan, joqşılıqqa amal neşik?!	Anacığım, gözü kör olsun yoksulluğun.
	Qaysibirin qoldansam bolar eken,	Edinsem hangi mesleği olur faydalı,
	Tabılar bir basımnan talay kəsip.	Dalıma altın tüylü baht kuşu konup.
	İstetsem batırlıqtı jöni kelmes,	Seçersem kahramanlığı olmaz doğru,
	Baqıtın öz qolınan heşkim bermes.	Bahtını kendi eliyle kimse vermez.
	“Jayawdıñ şanı şıqpas” degen söz bar,	“Yayadan toz kalkmaz” demiş atalar,
	Astımda tulparım joq mağan teñdes.	Binmeye atım yok bana laik.
	Än qosıp sıbızğımen bolsam seri,	Ezgi çalıp sıbızğıyla olsam çalgıcı,
170	Düniye tarapınan eşteme önbes.	Dünya serveti elime geçmez.
	Molda bop bala oqıtsam, säldemdi orap,	Molla olup eğitim versem, çalma çalıp,
	Aqı berip baylar da qabil körmes.	Zenginler para vermeyi kabul etmez.
	Därtikem, qumar oynap bir köreyin,	Şansıma, kumar oynamayı deneyim,
	Budan başqa närseñiñ jöni kelmes.	Bundan başkası bizi varlı etmez.
	Utsam da, utılsam da özüm bilem,	Kazansam, kaybetsem de ben bilirim,
	Say, jırağa oynaymın adam körmes.	Dağda, taşa oynarım kimse görmez.
	Ol endi Kumar oynap, kəsip etti,	Oğul artık kumarı meslek edinip,
	Tampıldap tort asıqtı jatr şasıp.	Arka arkaya dört aşığı dağıtıp.
	Eñbek etip üyrengeñ kəsibim dep,	Emekle edindiğim mesleğim deyip,
180	Osıdan tabamın dep jeytin nəsip.	Kumardan bulurum yiyecek nasip.
	Birigip qay – qaydağı oynışıldar,	Toplandı dağdan kırdan oyuncular,
	Waqtında apaq – sapaq uşırasıp.	Selam verip, selam alıp tokalaşıp.
	Jämşid bala üy körmes boldı endi,	Cemşid bala evine uğramaz oldu,
	Jalğız kemrip qaqıdı qarnı aşıp.	Yalnız kadın kurudu karnı acıkıp.
	Otradı jalğız kempir kaygılanıp,	Tasalanır tek başına zavallı ana,
	Aqılın anda – sanda aytar barıp.	Düşünür yalnız oğlunu kaygılanıp.
	Uttırıp bar kiyimin, jap – jalañaş,	Kaybedip tüm giysisini çırılçıplak,
	Bir künde üyge keldi qayta aynalıp.	Bir günü eve geldi dönüp dolaşıp.
	Jämşid bala: - Jılaymın, qor qıldı, - dep,	Cemşid: - Ağlarım, zorda kaldım ana,
190	“Qumarşı” dep bir jaman ataq alıp.	“Kumarbaz” adı takıldı genç yaşında.
	Araq – şarap barlığın qosıp işip,	Arak-şarap her şeyi bir tüketip,
	Jap – jalañaş jatağı änge salıp.	Şimdi ise çırılçıplak şarkı söyleyip.
	Bul bala qumarşı bop jaza bastı,	Bu yiğit kumar oynayıp hata yaptı,
	Qay – qaydağı buzıqtar aralastı.	Dağ-taştaki bozgunculara karışıp.
	Kiyer kiyim üstinde däneme joq:	Giymeye üzerine kıyafet yok,
	-Apa, tamaq ber, - dedi, - qarnım aştı.	-Ana yemek ver – dedi – karnım acıktı.
	Kempir ayttı: - Zäriñdi iş, jalğız bala,	Yaşlı kadın dedi: -Zehir iç zavallı bala,
	Bolar dep em janıma seni pana.	Olursun diye tek başıma dayanır dağ.
	Altın basıñ qor qılıp, qumarşı bop,	Kumarla dertsiz başını derde soktun,
200	Sendey tegi bar ma eken jüziqara?!	Senin gibi utanmaz var mı bu dünyada?!
	Jämşid ayttı: - Apatay, aşuwanba,	Cemşid dedi: -Anacığım bana kızma,

	Berip qalar bir küni Quday Tağala.	Bir günü nasibimi verir Yaradan Allah.
	Qumarşıdan tarqamas tegin qumar,	Kumarbaz hiç bırakır mı kumarını,
	Bar oynışı jiynaldı bir kün jana.	Bir günü tüm kumarbazlar toplandı.
	Jiyıldı qumarşılar qurttay qaynap,	Toplandı kumarbazlar arı gibi vızıldaya,
	Araq işip, sol üyge salıp oynaq.	İçki içip, toplandığı evi toz toprağa kata.
	“Baladan körge döylet osı ma” dep,	“Oğlumun mürüvveti bu mu”-deyip,
	Qayğırıp kempir otır osını oylap.	Düşünür zavallı kadın tasalana.
	Uttırdı Jämşid bala barlıq pulın,	Kaybetti tüm parasını Cemşid bala,
210	Üstindegi kiyimi julım – julım.	Üzerinde giysisi param-parça.
	Qumar istiñ qızığı qanday jaman,	Kumara çok kötü olmak bağımlı,
	Tağı salıp, ayrıldı barlıq üyin.	Oynayıp kaybetti evini barkını da.
	Ayrıldı bar üyinen qumar oynap,	Kaybetti evini kumar masasında,
	İs etpey balalıqpen tübin oylap.	Genciydi düşünmedi enine boyuna.
	Utıp alğan qumarşı jan koya ma,	Kazanan öylece boş durur mu?
	Kempirdi balasimen şıqtı aydap.	Kadını oğlu ile evden kovdu.
	“Şayı kölek kiyem” degen bayğus kempir	“İpek gömlek” arzulayan zavallı ana,
	Dalada qaldı endi sorı qaynap.	Sokakta kaldı şimdi tek başına.
	Qamıstan balağan qıp basın buwıp,	Çalıdan derme çatma alaçıkta,
220	Kiyimsiz, aş – jılañaş jatadı közi jaynap.	Aç susuz, çırlıçplak kaldı orada.
	Adastı aqılınan Jämşid bala,	Yolunu şasırdı Cemşid bala,
	Künde qarğap otır gey tapqan ana.	Her gün kızar oğluna zavallı ana.
	Bay bolmaqqa tort asıq oynap edi,	Dört âşıkla zenginlik düşüncesi,
	Aqırında tappadı basqa pana.	En sonunda bulamadı başka çare.
	“Opasız bul önerim boldı gey, - dep,	“Bu fikrim akılsızca oldu, - diye,
	Än qossam, - dep oyladı,- dombırağa”.	Ezgi çalsam-diye düşündü-dombırada”.
	Saz qosa tartamın dep aldı nayın,	Saz da çalmayı düşündü hazırlandı,
	Biledi än qosuwdıñ barlıq jayın.	Bilirdi şarkı söylemeyin püf noktasını.
	Şaqırıp künde qonaq qurmetpenen,	Ağırlandı saygıyla her gün konuk,
230	Jämşid jas söytip işti et pen şayın.	Bala Cemşid böylece doyurdu karın.
	Şeşesi qurap otır kürke işinde,	Zavallı anası yalnız oturur alaçıkta,
	Dep aytar: “Quw jalğızdı ne qılayın”.	Düşünür: “Zavallı bu oğullu ne yapayım?”
	Önerge Jämşid bala bolğan şeber,	Cemşid bala ustası oldu bu işin,
	Qız – bozbala qasında künde erer.	Kız-yiğit çepeçevre olur daim.
	Bulğarı şaxarınan bir sawdager	Bulğarı şehrinden bir tacir,
	Emrannıñ qalasına kirip keler.	Emran şehrine girip gelir.

	Älqissa, endi sözdi Bulğarı şaxarınan kelgen sawdager Kärım men Jämşid balanın jolıǵısınan esteñizder:	Şimdi ise Bulğarı şehrinden gelen tüccar Kerim ile Cemşid yiğidin konuşmasından bahsedelim:
	Emranğa Bulğarıdan kirip kelgen, Saltanat porımdarın ärkim körgeñ.	Emran'a Bulğarı'dan girip gelen, Saltanatlı nice nice yiğit gördüm.
	Qızıl nar qoñırawlı, jibek buyda,	İpek dizgin, çingiraklı kızıl deve,
240	Noqtaların esipti öñşeñ zerden.	Yulaların kaplamış saf zerden.
	Toltırıp bes jüz tüye qazına artqan, Bärine de qimbattan kilem japqan.	Dopdolu beş yüz deve servet yüklü, Deve üstünde pahalı kilim örtülü.
	Altın, kumis, laǵıldın qısabı joq, Jibekten bärine de arqan tartqan.	Sayı hesapsız altın, gümüş yakut, Her birine ipekten halat çekmiş.
	Qızmetker adamdarı, bir baybatşa	Sayısız hizmetçiler, sanki bey padişah,
	Keruwenniñ sarayına tüsip jatqan.	Kervansarayına duraklayan.
	Barlıǵınıñ qojası Kärım mırza, Ömirde kemdiǵı jok saltanattan.	Hepsinin ağası Kerim Efendi, Hiçbir eksiǵı yok saltanatının.
	Kerüwenniñ sarayına tüsti barıp,	Kervansarayında durakladı,
250	Neşe kün otırıptı demin alıp.	Nice gün konakladı, raxatlandı.
	Keruwen başı Kärimniñäyeli var, Aq jüzdi şaǵıladı ayday jariq.	Kervanbaşı Kerim'in bir eşi var, Beyaz yüzü parlayan ay gibi ak.
	Jüzin körgeñ adamdar talıp tüser, Essiz bolıp şıǵılǵan qanşa xalıq.	Yüzünü görenlerin başı döner, Kendinden geçip düşen nice insan.
	Bärine sol şaxardıñ maǵlum bolıp, Birinen – biri estip xabarlanıp.	Bu şehirde herkese malum oldu, Ağızdan ağıza dolaşarak yayıldı.
	Awuzben aytıp bolmas gızdın yüzin, Gawxarday calbırağan eki tulım.	Söz ile anlatılamaz güzelliǵı, Gevher gibi sallanır iki belıǵı.
	Şolpannıñ yulduzınday eki közi,	Çoban yıldızı gibi iki gözü,
260	Körgendey boldı xalıq xordın gızın.	Bir huri görmüş gibi şehir halkı.
	Qız Sıpatı	Kızın sıfatı
	El jinalıp kelgen soñ,	Halk toplandıktan sonra,
	Qız jan – jaqqa qaradı.	Güzel kız etrafına baktı.
	Näzik belı buralıp,	İnce belı dal gibi eğile,
	Aqquday moynın taradı.	Kuǵu gibi boynunu salladı.
	Narkesken altın qanjarday,	Çok keskin altın hançer gibi,
	Közi tüsken adamnıñ	Ona bakan insanın,
	İşin jarıp baradı.	İçini alev sarardı.
	Qız sipatın qarasañ,	Kız yüzüne bakarsan,
	Aq betinde kirşik joq,	Yüzünde hiç kusur yok,
270	Aydın köldiñ quwınday,	Kuǵu gibi mavi gölün.
	Eki közin qarasañ,	Gözlerine bakarsan,
	Batırdıñ altın tuwınday.	Bahadırın miǵferi.
	Söylegen sözi mazalı	Her sözü bir espri
	Sarı altınıñ buwınday.	Parlayan kılıç gibi.
	Awızdan şıqqan lebizi	Aǵzından çıkan her nefsi,
	Peyiştin şarbat suwınday.	Cennetin şerbet suyu gibi.

	Körge jannıñ bəri de	Gören canın her biri
	Qızğa közin tesedi.	Kıza baka kalırdı.
	Jüzin körüp bul qızdıñ	Yüzünü görüp bu kızın,
280	Şın janınan keşedi.	Canını feda ederdi.
	Ğaşıqtıq tüsip basına,	Sesini duyan insanlar
	Bosattı boyın, müşeni	Aşk şerbetini içerek,
	Estigeni dawısın.	Dizinin bağı çözülür.
	Otırğan sonda orını,	Oturan yeri orada,
	Gawhar tastay jaltırap,	Gevher taş gibi parlar,
	Mıqınına tüsip tur	Beline kadar sallanır
	Altın aydar tulımı.	Altın ay gibi beligi.
	Bağalaydı on qızğa	Denk gelir on kıza
	Şaşınıñ jalğız qılını.	Saçının yalnız bir teli.
290	Miwalı daraq sekildi	Bir ağaç gibi meyveli
	Körseñ onıñ turısın.	Görmeli onun duruşun.
	Boy nusqasın qarasañ,	Boyuna onun bakarsan,
	Qoğalı köldiñ qurağı.	Mavi gölün ak kuğu.
	Sipatına qarasañ,	Sıfatına bakarsan,
	Erlerdıñ mingen pırağı.	Alplerin binen Burak'ı.
	Üzilip ketpey neğıp tur	Kopmadan nasıl duruyor
	Altınnan soqqan sırğası.	Altından yapılmış küpesi.
	Kermaralday qulağı	Ak maral gibi kulağı
	Altınnan soqqan tumarday.	Altından yapılmış muska gibi.
300	Bas porımı nusqası	Boyun başının yapısı,
	Qıya jonğan qalamday,	Sivri yontulmuş kalem gibi.
	Eki qası qiyılıp	İki kaşı çizilmiş,
	Şam şäriptiñ ustası.	Balmumu ustası.
	Bul qızdıñ Meyramxan dep atın qoyğan,	Kızın adını Meyramhan koymuş,
	Sipatın aytıp bolmas oylap oymen.	Sıfatı ifade edilemez kuru söz ile.
	Ğaşıqtıqpen qatının talaq etip,	Âşık olup eşine boş ol verip,
	Keybirew öz üyine saldı oyran.	Bazıları ocaklarını söndürmüş.
	Ärkim – aq äyeline emes ırza,	Bazı erkekler eşlerinden olmadı razı,
	Ğaşıqsız jan bolmadı osı qızğa.	Aşk olmayan can olmadı bu kıza.
310	Mastıqpen “zeriktım” dep söz şığardı,	Sarhoşken “sıkıldım” dedi,
	Bir küni keruwen başı Kärım mırza.	Bir günü kervanbaşı Kerim Bey.
	- Äñşi, küysi, sawıqsıl jigit bolsa,	Şarkıcı, eğlence sever yiğit olsa,
	Qonaq bolsın dep aytqın, kelsin munda.	Misafir olsun deyin, gelsin buraya.
	Köterse könilimdi änmen şırkap,	Eğlendirse beni şarkı söyleyip,
	Dep aytqın tolıqtıram dünye – pulğa.	Cebini doldururum para-pula.
	Osınday Kärım mırza xabar etti,	Böylece Kerim Bey haber saldı,
	Bu xabar talay jerge tarap ketti.	Bu haber birçok yere yayıldı.
	Duwtarmen än qosatın önerpazdar,	Dutarla şarkı söyler şarkıcılar,
	Bäri de baramız dep ümit etti.	Hepsi gideriz diye umut etti.
320	Jämşid te barğandarın täwir körer,	Cemşid de gidenlerin çoğun gördü,
	Kiyimniñ joqtıgınan qayğı şeger.	Giysisi yokluğundan tasa çekti.

	Otırdı joqşılıqtan qaygılanıp,	Oturdu yoksulluktan kaygılana,
	Munıq äñşi ekeni jurtqa anıq.	Onun şarkıcı olduğu yurda tanık.
	Jämşidtiñ aytpay sırın biletuğın	Cemşid'in kimseye demediği sırın
	Kelipti bir zamandas kiyim alıp.	Gelmişti bir dostu giysi alıp
	Äkelgen kidi Jämşid asıl tastın,	Cemşid giydi getirilen yakut taşı,
	Aldırdı birin qoymay saqal, şaşın.	Kestirdi bırakmadan sakal, saçın.
	Kerüwenniñ sarayına qadam bastı,	Kervansarayına adım attı,
	Bırqatar ertip alıp qurbılasın.	Yanına alıp birkaç arkadaşın.
330	“Än şırqap, qızdı körıp qaytamız, - dep,	“Şarkı söyleyip, kızı görüp döneriz, - diye,
	Mırzanıñ qanday eken ıqılası”.	Bunun için ne yapabilir bize beyi”, - diye.
	Enisti baq sarayğa qadam basıp,	İndiler bahçeli saraya adım atıp,
	Köristi qürmetpenen amandasıp.	Selamlaştı saygıyla görüşüp.
	Qoyğızdı qulla, kürsi, altın qandil,	Koydurdu yüksek kürsü, altın kandil,
	Ziyapat aspaptarı qup jarasıp.	Ziyafet aletleri çok yakışıp.
	Meyramxan äyeli men Kärım mırza,	Meyramhan eşi ile Kerim Bey,
	Otırdı quşaqtasıp, kup minäsip.	Sarılıp oturdular, çok yakışıp.
	Tolıqsıp, jüz qubılıp mayda sözi,	Heyecanlı, yüzü kızarıp, ince sözlü,
	Ezuw tartıp közderin jumıp – aşıp.	Çekinerek gözlerini kapatıp açıp.
340	Ertenen keşke deyin tatqan tağam,	Sabahtan akşama kadar yenilen lokmam,
	Qandiwlat, şaxd, şeker, piste, badam.	Kandiulat, şaht, şeker, fıstık, badem.
	Altın zerli şaqşamen şarap işip,	Altından kadeh ile şarap içip,
	Sel ağızğanday boldı tağam.	Sel akıtmış gibi doldu lokma.
	Munımen qızmeti tamam ötti,	Bununla hizmetini bitirdi tamam,
	Al endi oyun – külki talap etti.	Şimdi ise eğlence talep etti.
	-Mäjilistiñ qurmeti üşin söyleñiz, - dep,	-Meclisin hürmetine konuşun,-diye,
	Jämşidke barşaları guzıp etti.	Cemşid'i oturanlar teşvik etti.
	Dombıra qoluna alıp, jüz qubılıp,	Dombırayı eline aldı, yüzü değişip,
	Sırlı söz tüydektelip endi ketti.	Sırları boncuk gibi dile döküldü.
350	Jämşidtiñ şıqtı söytip aşı teri,	Cemşid'in böylece dili açıldı,
	Körgeñ soñ Meyramxanday qızıl betti.	Görünce Meyramhan gibi al yanağı.
	Qolında sıbızğısı, awzında nay,	Elinde sıbızğısı, ağızında neyi,
	İşuwsız qaldı qolda quyılğan şay.	İçilmeden kaldı sofrada koyulan çay.
	Jämşid jas bulbuldayın sayrap otır,	Cemşid genç bulbul gibi ötüyordu,
	Munday jan tuwa bermes dünyeye – ay?!	Böyle can sık gelmez dünyaya vay!
	Şığadı küy men äni ottay şalqıp,	Sesi ile ezgisi etrafı sardı,
	Es qalmay estigender ketti balqıp.	Duyanlar sarhoş oldu sese daldı.
	Aspandağı aqquwdıñ dawsınday	Gökteki beyaz kuğunun sesi gibi
	Barğan sayın tüsedı artıp – artıp.	Gittikçe arta arta sesi yükseldi.
360	Artınan birdey şığar sözdiñ maşı.	Ardından aynı çıkar söz kafiyesi,
	Qiyılğan Jämşid jastıñ qalam qası.	Yay gibi Cemşid gencin kirpik, kaşı.

	Öneri men jamalın birdey körüp, Meyramhan tüşip otır ıqlası.	Yeteneği ile yüzünü hoş buldu, Meyramhan'ın yiğide gönlü düştü.
	“Dünyede heş armansız öter, - deydi, Ärkimniñ munday bolsa marhabası.	“Dünyada hiç keşkesiz gider,-dedi, İrademin böyle olsaydı mertebesi.
	Dünyiyası iä az şığar, iä köp bolar, Qurbıdam artıq eken, - dedi, - bası”.	Bu dünya ya azdır, ya da çoktur, Yoldaştan fazlaymış, - dedi,-altın başı”.
	Türlenip Jämşid otır änge salıp, Uşqan qus tündap jatır, suwda balıq.	Cemşid oturur çeşitli şarkı söyleyip, Uçan kuş onu dinler, suda balık.
370	Taw, tasta türli xaywan boyı balqıp, Ottamay bet – betimen tura qalıp, Sanduwğaş, bulbulımen türli qustar	Dağ taşa türlü hayvan raxatlanıp, Otlamadan birbirine baka kalıp, Ötleğeni, bülbülü nice tür kuş
	Qulaq salıp tañırqap qona qalıp. Otırğan mäjiliste barlıq adam	Onu dinler hayranlıkla dala konup. Mecliste oturan tüm insanlar
	Jıgıldı bet – betimen esten tanıp.	Düştüler birer birer kendinî kaybedip.
	Jıgıldı boyı balqıp Kärım jerge, Än men şarap mastığı boldı birge.	Kerim bey humara batıp düştü yere, Şarkıyla şarap sarhoşluğu yatırdı yere.
	Ğaşıqtıq maxabbatı oyında bop, Meyramhan basın süyep Jämşid erge.	Aşk ile muhabbeti aklında dolanıp, Meyramhan başını yasladı Cemşid alpe.
380	Mastıqpen esten tanıp bəri jattı, Dünyede ğaşıqtıqtıñ derti qattı. Barlığı öz ornında domalanıp, Sonumen aqırısı tañ da attı.	Sarhoş oldu uzandıuyudu herkes, Bu dünyada aşkın derdi çok acı. Her biri öz yerinde döne dolaşıp, Böylece zaman geçip şafak söktü.
	Aldımen Kärım turdı közin aşıp, Meyramxan Jämşid jastı jatır basıp. “Bul qanday ädepsizdik ettiñiz” dep, Äyelin oyatadı betin aşıp. - Äñşi jigit bolğan soñ täwir körüp, Jatırmısız iyiskep mawqıñ basıp?	İlk önce Kerim kalktı gözünü açıp, Meyramhan Cemşid'e uyur sarılıp. “Bu nasıl edepsizlik yaptınız”-deyip, Eşini uyandırdı yüzünü açıp. -Şarkıcı olduğu için kendine denk görüp, Yattın mı kokusundan lezzet alıp?
390	Meyramxan söz söyledi jawap qatıp: Şoşınıp ornınan turdı atıp: -Şaraptıñ mastığımen esim bilmey, Bayqamay kim ekenin qaldım jatıp.	Meyramhan sıçrayıp yerinden kalkıp, Konuştu, eşinin sorusunu cevaplayıp: -Şarabın sarhoşluğu, kendimi kaybettim, Kim olduğunu fark etmeden kaldım yatıp.
	Kärımjan, qattı sözdi aytpa mağan, Qanday adam qas eter, janım, sağan. Amanatqa qıyanat ete almaysız, Ömirim bolğanınşa bəri tamam. Bul sözben äyel eri rizalanıp, Oyandı uyqısının barlıq adam.	Kerimcan, acı sözler deme bana, Nasıl insan hasım olur sana. Emanete ihanet edemezsin, Kalbimin son atışına kadar. Bu söze kadının eşi razı oldu, Herkes uyandı uykuda yatan.
400	Qaytadan şarap işip bastı zayttı, Jämşidti jannan artıq qurmet etti. -Dünyede qanşa öner bilesiñ, - dep, Kärım er Jämşid jasqa jawap etti.	Tekrardan kadehler dolduruldu, Cemşid'e büyük hürmet gösterildi. -Nice türlü yeteneğin var,-deyip, Kerim alp Cemşid gence soru sordu.

	-Öz qolıñnan keletin isterindi Barlıgın aytıñız, - dep gıdır etti.	-Mahir olduğun konuyu say tımünü Hepsini asta anlat bize, – dedi.
	Sır aytar Jämşid bala jawap qatıp: -Osı küyimmen jürmin suwday şalqıp, Talabım tawdan ülken tılsım dariya, Batırlıq qoldan keler mılıq atıp.	Anlattı tım sırnı Cemşid bala: -Bu ezgi çalarım su gibi akan, Amacım dağdan büyük tılsım deryam, Tüfek atıp kahramanlık da yaparım.
410	Än qossam süyinbeytin adam bolmas, Jäne qumar oynaymın üyde jayıp.	Sevinmeyen insan olmaz şarkı söylesem, Bir de kumar oynarım evde oturup.
	“Därtikem” dep jerge birdi qoysam, Bir – aq künde qalamın malğa batıp. -Orınsız maqtandıñ, - dep, - bayğus bala,	“Dertikem” deyip yere biri koysam, Bir günde servet toplarım param artıp. -Yersiz övündün zavallı bala,-deyip,
	Kärim mırza küledi ezuw tartıp. Kärim ayttı: - Jaramas berek maqtan,	Kerim bey gülmekten karnı ağırıp. Kerim dedi: - Yaramaz kendin övme boşa,
	Jalğan söz janğa ziyan, qattı saqtan. Qumar oynap ataqqa şıqqan bolsan, Malıñ qanşa aytıñız sonan tapqan.	Dikkat et yalan söz sana ziyan. Kumar oynayıp şöhet kazandıysan, Servetin kaç kumardan kazanan.
	“Men – aqpın” dep menimen ärkim oynap,	Benimle oynayan her kumarbaz,
420	Bar mülkinen ayrılıp qayğı tartqan. Düniyeñ jetkilikti jigit bolsan, Sizderge laiq pa üyde jatqan? Arındağan jigitti ap qoyatın Men edim ejelden bir qandı qaqqan.	Mal mülkünü kaybedip kaygılanan. Mal mülkü yeterli er yiğit isen, Sana yakışır mı evde yatmak? Ben diyen delikanlıyı söndüren Beniydim ecelin bir kanlı kapan.
	Aytıldı Kärim erdin barlıq sırı, Oyınğa qumarlıqta bolğan türi. Jämşidtiñ oynamaqqa oyı ketip, Şınında bolmay otır qolda pulı.	Döküldü Kerim erin bütün sırı, Zamanında kumar da oynamış gibi. Cemşid’in oynamaya aklı gitti, Açıqçası yok idi avucunda para pulu
430	Jämşid ayttı: - Söz tında, Kärim mırza, Qabağat qızmetiñe boldıq ırza. Siz ben biz qumar oynap körsek qayter, Men dağı kem emespin düniye – pulğa. Üyimde jeti simbal altınım var, Artqızıp keltirermin qazır qolğa. Dalada beker turıp maqtanğanşa, Utqanımız şığarmız sonda qırğa.	Cemşid dedi: - Kerim bey sözümü eşit, Gösterdiğin hürmetin olduk rıza. Sizinle kumar oynasak olur nasıl, Benim de cebim dolu para pula. Evimde yedi külçe altınım var, İstersen getiririm hemen buraya. Boşuna oturup övünmektense, Aramızda kazanan çıkar yükseklere.
	Kärim de osı sözdi qabıldanıp, Jämşidke: - Keltir,-dedi,-pulıñdı alıp.	Kerim de denileni doğru buldu, Cemşid’e:-Getirt,-dedi,-paranı buraya.
440	Qumar oynap qumardan şığamız, - dep, Ekewi jatır endi dayarlanıp.	Kumar oynayıp serveti kazanırız-diye, İkisi de kollarını sıvayıp hazırlanıp.
	Älqissa, Kärim sawdager men Jämşid balanın qumar oynawğa kiriskeni:	Kerim tüccar ile Cemşid balanın kumar oynaması:
	Sonimen üyden şıqtı Jämşid bala,	Böylece evden çıktı Cemşid bala,

	Oyında joqşılıqqa tappas sana.	Ne yapsın yoksulluğa yoktur çare.
	Jeti simbal altınnan bir tiin joq,	Yedi külçe altın değil bir kuruş yok,
	Qayğırıp kedeylikten tüsti jara.	Tasalandı yoksulluk kalbine açtı yara.
	“Jalğanşısı sawdagerge bolmain dep,	“Tüccara yalancı olurum deyip,
	Boldım,-dep,-opinatin wağdağa.	Sözüne durmayan oldum – deyip,
	Tawsılğan bolsa da esepse”,-dep,	Bitmiş olsan bile hesapla,-deyip,
	Ketedi bir qiyalğa osı arada.	Daldı hayallere bu arada.
450	Aqılmen taptı söytip bir is oylap,	Düşüne düşüne buldu bir çare,
	Köñili köterilip şoqtay jaynap.	Keyiflendi körüklenmiş bir alevce.
	Arpanıñ sabaninan qapqa salıp,	Arpanın samanını çuvala doldurdu,
	Simbaldap “kazınam” dep jatır baylap.	“Hazinem”, külçem deyip ağızını bağladı.
	Jeti simbal tastay qıp buıp qoydı,	Yedi külçe altın gibi sardı hazır,
	Kölikke artatın qıp iñğaylap.	Atlara yüklemeye oldu hazır.
	Jämşid jas osılayşa amal taptı,	Cemşid genç böylece çare buldu,
	Joqşılıqtıñäseri odan qattı.	Yoksulluğun eseri hayalden güçlü.
	Ärkimnen ötiñişpen surap alıp,	Her kesten ödünç için aldı,
	Är türlü bärine de kilem japtı.	Her birine yedi tane kilim örttü.
460	Säwlettep saltanatı porımdarın,	Asalet ile saltanatın gösterişi,
	Sırtınan körgeñ jandı tañırqattı.	Gören can şaşırdı, hayret etti.
	Zerlegen aşamaylı qızıl narğa,	Altından eyerli kızıl deve ile,
	Bes jigit qızmetker keledi artta.	Hizmetçi beş yiğit gelir arkada.
	Jetelep qızıl narın alıp barıp,	Götürdü kızıl deveyi dizginden tutup,
	Sondaylıq qoşamettep qanşa xalıq.	Ayakta alkışladı toplanan kalabalık.
	Jämşid jas bir kojayın retinde,	Cemşid genç hükümdarmış gibi,
	Kerüwenniñ sarayına tüsti barıp.	Kervansarayına çattığında durakladı.
	Jämşidtiñ dünyesi köp eken dep,	Cemşid’in mal mülkü çokmuş deyip,
	Sawdager Kärim mırza rizalanıp.	Kerim tüccar içinden oldu razı.
470	Otırdı jük tüsirip majırasıp,	Oturdu yükleri indirenler bakıp,
	Quwandı şarap işip, tatıp näsip.	Sevindi şarap içip lezzet alıp.
	Al ändi qumar oyun bastamaq bop,	Kumara başlamaya hazırlanıp,
	“Därtikem” ura berdi asıq şaşıp.	“Dertikem” atıverdi aşığı şaşırıp.
	Qumardı kezek – kezek atıp jatır,	Kumardı, sırasıyla âşık attı,
	Sawdager dünyeye äbden batır.	Tacir servete belinden battı.
	“Kärimdi qaytıp utıp alamın”, - dep,	“Sonunda Kerim’i kazanırım”-deyip,
	İşinde qayğısımen Jämşid paqır.	İçinden kaygılandı Cemşid fakir.
	Otırdı biri utıp, biri alıp,	Oturdular biri kazanıp, biri kaybedip,
	Bir ketse, ekinşide qaytıp alıp.	Bir kaybetse, ikinci de geri alıp.
480	Jaxankeş Kärim er de oynış eken,	Tacir Kerim er de kumarbazıymış,
	Jür eken bul oyındı bastan bağıp.	Meğerse her zaman kumar oynarmış.
	Jämşidtiñ aşıлмаған qalıñ sorı,	Cemşid’in hiç azalmadı çilesi,
	Bolmay jür qayda barsa munıñ jolı.	Açılmadı nereye gitse onun yolu.
	Jarım tün şamasında mäni bolmay,	Ay çıktı, gece de yarılardı oyun yoğun,
	Kärimge qayta bastı puldıñ köbi.	Kerim bey kazandı paranın çoğun.
	Jeti simbal pulınıñ biri qaldı,	Yedi külçe altının biri kaldı,
	Utlatın Jämşidtiñ sorı bardı.	Kaybeden Cemşidin çilesi vardı.
	“Aqıqat saban tıqqan bileği – aw!! dep,	“Samanlı çuvaları görecek”-dedi.

	İşinen köp ökinip, qattı uyaldı.	İçinden pişman oldu, çok utandı.
490	Qısıldı osılayşa Jämşid bala, Ölimnen uyat küşti, bolıp nala. Altı simbal Kärimgə näsip bolıp, Bir – aq simbal pul qaldı jeke dara. Jämşidtiñ jılağanı qabıl bolıp, Endi näsip oñdadı beyşarağa. Öz pulın tügelimen utıp alıp, Kärimgə ayaq bastı qayta jaña.	Böylece sıkıldı Cemşid bala, Ölümden namus güçlü bu halde. Altı külçe Kerim'e nasip oldu, Tekçe bir külçe kaldı balada. Cemşid'in dileği kabul oldu, Şimdi şans güldü zavallıya. Öz parasın tamamen geri aldı, Kerim'in parasına adım attı.
	Bul oyun bargan sayın boldı qızıq, Qanşa jurt qarap otır közin süzip.	Bu oyun gittikçe oldu sefahat, Kalabalık uyumadan gösterdi merak.
500	Kärimniñ köp dünüyesin utıp alıp, Saraydñ bir jağına jatır jiip.	Kerim'in hesapsız mülkün kazanıp, Sarayın bir köşesine koydu toplayıp.
	Qızıqtı dünüye utıp alğanına, Jämşid te jetsem deydi armanına. Bul Jämşid dünüye utıp alğan sayın, Köbeydi jora – joldas jan – jağına.	Sevindi sayısız mülk kazandığına, Cemşid de istedi çatmak arzusuna. Genç Cemşid her defa kazananda, Çoğaldı dost arkadaş etrafında.
	Oynadı neşe künde körmeý uyqı, Utlıp sawdagerdiñ ketti siqı. Altınşı kün bolğanda Kärim erdin Jämşidteki bolıptı barlık mülki.	Oynadı nice gün hiç uyumadı, Kaybeden tüccarın canı sıkıldı. Altıncı gün olanda Kerim beyin, Cemşid'in olmuştı bütün mülkü.
510	Bar malın birin qoymay utıp aldı, Äyeli men ekewi bosqa qaldı. “Dünüyesiz qatındı qaytemin” dep, Sol jerde Meyramhanğa aqıl saldı.	Birini bırakmadan tüm kazandı, Eşi ile Kerim bey çulsuz kaldı. “Devletsiz kadını ne yapayım”-dedi, Orada Meyramhan'a söz başladı.
	Kärim sawdagerdiñäyeli Meyramxanğa aqlıdasıp aytqanı:	Kerim tüccarın eşi Meyramhan'a danışması:
	Kärimniñ qumar oynap ketti malı, Küzeldi dünüye üşin ğaziz janı. Adastım, aqıl tawıp beriniz dep, Sol jerde äyeline aytqan zarı:	Kerim'in kumarda kaybetti malın, Feda etti mal mülk için aziz canın. Şaşırdım, yolumu göster dedi, Orada eşine anlattı derdin:
	-Jan joldasım, qulaq sal, Aytar arız mende bar.	-Can yoldaşım, kulak ver, Diyecek söz bende de var.
520	Eldi qaytip köremin, Qoldan ketti barlıq mal. Dünüye de kerek bolmasa ed, Utlıdı degen jaman ar, Qolımızda barımız Qırıq qulım qızmetker.	Yurduma nasıl dönerim, Elden gitti bütün mal. Servetini istemem, Kaybetmek çok kötü ar. Elimizde varımız Kırk tane köle, hizmetkâr.
	Elge qaytip baramın, Oylasam oyım jetpeydi, Öşpedi qayğı – sanası Bulğarı şaxar patşanıñ.	Yurda nasıl dönerim, Düşünsem aklım hiç almaz. Bitmedi derdi çilesi, Bulgarı şehir padişahın.
530	Jüzin qaytip köremin	Yüzüne nasıl bakarım,

	Sopiya qut ananın.	Kutsal Meryem ananın.
	Köringenge külki bop,	Alay olduk herkese,
	Qısqardı – aw qayran qadamım.	Kısaladı artık adımım.
	Jan joldasım, Meyramxan,	Can yoldaşım, Meyramhan,
	Tapsaňşı munıñ amalın.	Hadi bul bunun devasın.
	Qurmetti zayıp, jan joldas,	Canım eşim, can yoldaşım,
	Bolıp edin qosılıp.	Olmuştun benle evlenip.
	Aqıldan tanıp men turmın,	Yolumu şaştım ben şimdi,
	Közimniñ jası josılıp.	Gözümün yaşı dökülüp.
540	Qayğımın aqır ölem dep,	Kederden ölürüm deyip,
	Janımnan turmın şoşınıp.	Canımdan dururum sakınıp.
	Talayları jılattım,	Birçoğunu ağlattım,
	Utıp alıp dünyesin.	Kazananda servetin.
	Qaldım endi tosılıp,	Kaldım şimdi çuvalsız,
	Ömirde betime bir qaytpas,	Ağlasam geri hiç dönmez,
	Jıyıp em dünyeye esirip.	Biriktirdiğim devletim.
	Zarın aytıp Kärim er,	Derdinî deyip Kerim Bey,
	Äyeline eñiredi.	Eşine durdu ağlayıp,
	Qulı men äyel ekewin	Kölesi ile eşi ikisin
550	Qumarğa salam degenge,	Kumara koyarım diye,
	Aytuwğa awzı kelmedi.	Söyler söz bulamayıp.
	Danıspan tuwğan Meyramxan	Bilgeymiş eşi Meyramhan
	Aytpasa da bilip tur.	Demese de anladı.
	Jönin bayqap ärneniñ,	Durumun görüp eşinin,
	Kärimdi sonda toqtatıp,	Kerim'i asta durdurup,
	Köziniñ jası burşaqtap,	Gözünün yaşını döküp,
	Ağıtıp sözdi söyledi.	Boncuk gibi dökü sözleri.
	Meyramxan äyeli Kärim erine aytqan sözi:	Eşi Meyramhan'ın Kerim'e dediği sözleri:
	Meyramhan sonda söyleydi:	Meyramhan şimdi dillendi:
	-Janday dosım, tarıqpa,	-Can yoldaşım, sıkılma,
560	Köziñniñ jasın ağıtpa.	Gözünün yaşın akıtma.
	Baqıt qonıp basiña,	Baht kuşu konup başına,
	Şığıp edin jariqqa.	Geldin bu yalan dünyaya.
	Birde kayqı, birde şat,	Birde kaygı, birde şad,
	Heşbir adam turmaydı,	Hiçbir insan durmazdır,
	Ömirde bir tür, qalıpta.	Ömürde bir durumda.
	Awğa adasıp tüsedı,	Ağa yanılp düşer ki,
	Suwdağı nahan balıq ta.	Suda yüzen balık da.
	Ayu, qabılan, jolbarıs	Ayı, kaplan, aslan da
	Qaqpanğa tüser jañılıp,	Kapana düşer yanılp,
570	Osıdan oylap parıqta.	Böyle düşünüp anla.
	Aytatın bolsan bir sözdi,	Diyecek sözün var ise,
	Jasırap, jawıp qaytesin,	Hiç çekinme, gizleme,
	Aydan aşıq anıqta.	Ortaya koy açıkça.
	Kolıñnan ketti dünyeye – mal,	Elinden gitti servet mal,

	Men edim sağan jaqsı jar.	Ben idim sana iyi yar.
	Ömirlik joldas biz edik,	Ömürlük yoldaş biz idik,
	Endi menin tilimdi al.	Şimdi benim fikrimi al.
	Tağı da oynap, oylanıp,	Yine de düşünüp oyna,
	Qırıq qul men Meyramhan,	Kırk köle ile Meyramhan,
580	Bärimizdi qabat sal.	Hepimizi koy kumara.
	Baqtıñ tayıp ketpesin,	Şansın yaver gitsin,
	Köp dünyeni qoytıp al.	Mal mülkünü geri al.
	Siz üşin tüstim qumarğa,	Siz için düştüm kumara,
	Menen aqıl surasañ,	Benden fikir sorarsan,
	Osılay boldı bizdin hal.	Böyle olacak bizim hal.
	Olay bulay bop ketsem,	Düşüncemiz ters çıksa,
	Köriserge kün jaqsı,	Çok iyi bak kendine,
	Aman bop turğın, ğaşıq jar.	Sağlıkta ol âşık yar.
	Kärimniñ qabıl boldı oydağı isi,	Kerim'in onaylandı düşüncesi,
590	Qırıq kulğa ne qılsa da keler küşi.	Kırk köleye ne derse yeter gücü.
	Didarı tuwğan ayday, şıqqan künde	Ak yüzü doğan ay, güneş gibi,
	Qimastan Meyramhandı qaynaydı işi.	Meyramhan'a kıyamayıp yanar içi.
	“Bir sizden ayrılısam ne bolam” dep,	“Sizi de kaybetsem nasıl olur” deyip,
	Qubılıp ne qılı bop ketti tüsi.	Bembeyaz oldu benzi atıp.
	Aqırı ümit etip utamın dep,	Sonunda kazanmaya umut edip,
	Qızıqtı körinbedi dünyesi.	İlgisini çekmedi malı mülkü.
	Közinen Kärim mırza tökti jastı,	Gözünden Kerim Bey döktü yaşı,
	Utilıp dünyesinen baqtı qaştı.	Kaybeden gönlünden huzur kaçtı.
	Kul men äyel barlığın salamın dep,	Kölelerle eşini koyarım deyip,
600	Şağırdı qaytasınan Jämşid jastı.	Çağırdı tekrardan Cemşid balanı.
	Sawdager şağırğan soñ keldi Jämşid,	Tacirin davetine geldi Cemşid,
	Tolğıp dinîyağa köñili jariq.	Sahibi mal mülkün gönlü açık.
	“Oynalıq endi qumar” dep aytadı,	“Oynayalım yine kumara”- deyip,
	Jämşidke Kärim mırza kün şıgarıp.	Cemşid'e Kerim Bey ıstık saçıp.
	Artar jük, malı, jaqın tuwısı joq,	Mal mülküm, yakın dostum da yok,
	Qulımdı qaytemin dep alıp qalıp.	Köleyi ne yapayım yanımda tutup.
	Oynawğa endi ekeyi maquldaştı,	Şimdi ikisi anlaştı oynamaya,
	Jämşid te osı sözdi kabıldanıp.	Cemşid de bu sözü kabul edip.
	Sawdager pul ornına saldı quldi,	Tacir bey para yerine koydu kulun,
610	Amalsız maqul sözben quldar turdı.	Çaresiz söz diyemez kullar yazık.
	Ötkeldikten öteyik dep mal sipatti,	Dar geçitten geçen hayvan gibi,
	Köziniñ jasımenen betin judı.	Gözünden akan yaş yüzünü yıkadı.
	Baqtı jolı baylanıp sawdagerdiñ,	Tüm yolları bağlanmış bu tüccarın,
	Ayrılıp bärinen de Quday urdı.	Kaybetti elindeki olan varı.
	Al endi äyeline kezek jetti,	Şimdi ise eşine sıra geldi,
	Kärimniñ berekesi äbden ketti.	Kerim'in huzuru hiç kalmadı.
	“Alar zaman bar ma” dep Meyramxandı,	“Bana nasipmiş” deyip Meyramhan,
	Jämşid jas zor quwanış, ümit etti.	Cemşid genç içinden umutlandı.
	Eki mın dildä boldı äyel bası,	İki bin akçe oldu kadın pahası,
620	Qılğan qalamday boğ qara qası.	Yay gibi gerilen karakaşı.

	“Qadirsiz qūñ qatarlı satıldım” dep, Tıyılmay ağıp otır közden jası.	“Değersiz kul gibi satıldım”-deyip, Durmadan akıyordu gözden yaş.
	Al endi kezek – kezek attı asıq, Ne bar, ne joq bolar dep tüsi qaşıp. Kärim er uttu sonda Jämşid erdi, Qaytarıp köp dünyesin bolıp näsip. “Miñga qoydım Meyramhan seni” dep,	Şimdi ise sırayla attılar âşık, Ne olur, ne biter diye rengi kaçıp. Kerim bey kazandı Cemşid genci, Geri aldı mal mülkün oldu nasip. “Bine koydum Meyramhan seni” - deyip,
	Sawdager köterilip suwday tasıp. Utgızğan qul äzirinşe sonda qalıp. 630 Qırıq qul azirinşe sonda qalıp	Tacir heyecanlandı su gibi taşıp. Kaybeden kullarını geri kazandı, Kırık kul şimdilik Cemşid’de kaldı
	Opasız baqıt boldı bul özi dep, Jämşid bek qabağat qayğılandı. “Men burın tap osınday utuwşısı edim”, - dep, Kärim er köterilip söz şığardı.	Çok büyük darbe oldu bu durum deyip, Cemşid yiğit tasalandı biraz içten. “Ben önce tam böyle kazanırdım”, - deyip Kerim bey onurlanıp söz başlattı.
	Jämşidke salıp edi qırıq quldı, “Alam” dep jazatayım ketken puldı. -Men qısılgan waqıtımdı sasqalaqtap, Äyeldi bağaladım osı sındı.	Cemşid’e kaybetmişti kırk kulunu, “Alırım” deyip kaybettiğim pulumu. -Ben sınırlı vaktimi boş harcamadan, Kadına paha biçtim tam bu türlü.
	Quldardı pul ornına atıp jadır, 640 Quwanıp bayğustar ketip jadır. “Alam” dep Meyramxandı ümit etken	Kulları para yerine dağıttı, Sevinip zavallılar gülerek gitti. “Alırım” deyip Meyramhan’ı umutlanan
	Qısılip terlep otır Jämşid paqır. Kolında qırıq quldan onı qaldı, Boluğa endi aynaldı taza taqır. Jämşidtiñ sol zamanda ketti sorı, Qoldağı bar dünyesi, bar on qulı. -Tüstegidey boldı, - dep,-qayran zaman, Qayta qondı basına ketken bağı.	Sıkıldı, ter bastı Cemşid fakiri. Elinde kırk kuldand onı kaldı, Tekrardan dönüştü çulsuz, fakir. Cemşid’in bu sırada bitti çaresi, Elindeki tüm serveti var on kulu. -Rüyadaki gibi oldu bu zaman,-deyip, Tekrar konu başına baht kuşu.
	“Atandım Jämşid mırza keşe ğana, 650 Qürmet qıp jası kişi, ülken ağa, Altın basım qul bolıp bir – aq künde, Boldım – aw otıratın bosağada. Sonşa dünya közime bir körinbey, Ümit qıp moynım sozdım qızğa jana. Oyin bop köp dünyeye qalıp edi, Qayta qurap qaladı – aw, ğarip ana”.	“Daha dün Cemşid Bey adı almıştım, Karşımda eğilirdi genci, yaşlısı. Altın başım kul oldu tek bir günde, Dönüştüm zavallıya oturan sövede. Onca servet gözüme hiç gözükmedi, Umutla boyun eğdim tek bir kıza. Mal mülke alışmıştı kısa vakitte, Tekrardan çulsuz kaldı zavallı ana”.
	Otırdı terlep – tepşip, şart jüginip, Bir quldı bir mın dildä jadır urıp. Jämşidtiñ utulğanın estigen soñ, 660 Şeşesi sol zamanda keldi kirip:	Oynadı kara ter basıp, düşüp kalkıp, Bir kulu bir bin akçeye oturdu utup. Cemşid’in kaybettiğini duyduktan sonra, Anası tam bu sırada geldi girip:

	-Tuwmay ketkir önerden sadağa ket,- Dey sala şapalaqpen qaldı urıp. “Ölimnen uyat küşti” degen edi, Qaraydı qapalıqtan jerge kirip.	-Vah soysuz yetenek senin neyine,- Oğlunun yüzüne tokta vurup. “Ölümnden namus güçlü” derlerdi, Utançtan fare deliğine girip.
	Jämşidtiñ bek qıncaldı ğaziz janı, Sırı qaşıp, tartılıp işke qanı. Anası ayttı: - Ümitiñ ne sebepten, Bayağı utatuğın oyınıñ kani? Üş jılday oqıp edin tört asıqtı, 670 Jolina sarıp etip dünyanı. Ölip qalsañ sol öner işte keter, Buggingi künnen basta onı.	Cemşid’in çok zorlandı aziz canı, Benzi atıp, çekilip yüzündeki kanı. Anası dedi:- Ne için umut ettin, Daha dünkü kazandığın oyunun hani? Üç sene boyunca okudun dört aşkı, Bu yolda sarf edip tüm varını. Ölürsen bu yetenek boşa gider, Bugünkü günden başla onu.
	Bul sözge Jämşid bala qayrattandı, On qulın qolındağı biraq saldı. “Därtikem” dep kewdege bir urğanda, Tört asıq tort türlü bop tura qaldı. Suw sınapıy tolqığan dünye şirkin, Jämşidke az waqıtta kayta aynaldı.	Bu sözeden Cemşid bala bir güç aldı, Elindeki on kulunu tek seferde saldı. “Dertikem” diye göğsüne vuranda, Dört âşık dört türlü konum aldı. Sel gibi dolup taşan dünya hali, Cemşid’in yüzüne tekrar şans güldü.
	Mıñ dildä körinbedi bir som pulday, 680 Oynadı küni – tüni bes kün tınbay. Ayrılıp bar dünyeden Kârim mırza, Qaraydı Meyramxañğa burıñıday.	Bin akçe gözükmeydi bir sikke gibi, Oynadı gündüz gece beş gün devamlı. Kaybetti bütün servetini Kerim tacır, Baka kaldı Meyramhan’a önceki gibi.
	Äyelin burıñıday tağı saldı, Qiyar oyı bolmaydı ğaşıq jardı. Sol siyaqtı perizat Meyramxandı Tört asıqpen Jämşid er utıp aldı.	Eşini öncekisi gibi yine kumara koydu, İçi yandı kıyamadı âşık yara. Bu sefer peri kızı Meyramhan’ı, Dört âşık ile Cemşid er kazandı.
	Ökindi sol siyaqtı joldasına, Oyınıñ közi jetip endi bolmasına. Jämşid er utıp alıp Meyramxandı, 690 Şıntaqtap otırğızdı öz qasına.	Pişman oldu, acıdı can yoldaşına, Anladı şansının yine olmamasına. Cemşid yiğit kazanıp Meyramhan’ı, Saygıyla oturttu kendi yanına.
	Otırdı Jämşid kelip qasın qağıp, Kârimge qasirettiñ otın jağıp. “Bar dünye, äyelimnen men ayrıldım, Jer betine siyamın qayda barıp. Öz basin sap aqırı tağı oynadı, Utılsam jüremiñ dep otıñ jağıp.	Oturdu Cemşid bala kendinden razı, Kerim’e hasretin ateşin yakıp. “Tüm varım, can eşimden ayrıldım, Nereye gitsem sığarım yer küresine. Sonunda koydu öz başını kumara, Kaybetsem hizmetinde olurum köle.
	Qul etsin eger utsal meni ğarıp, Qayğırıp jürgenimşe künde ölip. Qosılğan ğaşıqtıqpen maxbüb jardıñ 700 Ölgenşe jüreyin dep jüzin köröp”.	Köle etsin eğer kazansa beni, Çile çekmektense her gün ölüp. Severek evlenen büyük aşkla, Hiç olmasa öleyim ay yüzünü görüp”.
	Oyladı Kârim sonday qasiretti, -Basıma saldı,-deydi,-bul mıñ dertti. Baq taysa, basqa qayta qonu qın, Utılıp aqırında özi ketti.	Düşündü Kerim böyle hasret ile -Başıma sardı benim bin bir derdi. Baht gitse tekrardan konması zor, Kaybetti sonunda kumarda kendini.

	Ayrılıp sən – saltanat, barlığınan, Quldarınıñ qatarında qızmet etti.	Ayrıldı şöhrət, şandan, saltanattan, Köleler ile birlikte hizmet etti.
	Qayğısın joqşılıqtıñ tartqan Jämşid Bir – aq künde muratqa kâmil jetti.	Çilesin yoksulluğun çeken Cemşid, Bir günde arzusuna hemen yetti.
710	Muratqa Jämşid otır qanıp, Buringı qasirettiñ bəri ketip. Alıptı Meyramxanmen juptılanıp, “Baqtıma sebep bol” dep ümit etip.	Hayatından zevk alıp oturur Cemşid, Önceki hasretinin hepsi gidip. Çift gibi Meyramhan’a sarılıp, “Mutluluk kaynağı ol” deyip umut edip.
	Düniye jetkilikti bir basına, Saldırdı qanşa saray qup tüzetip. Başada sayrap turğan bulbul qustay Otırdı Meyramxanmen äzil etip.	Mal mülkü yeterli tek başına, İhtişamlı nice saray yaptırdı. Bahçede öten bülbül gibi Meyramhan ile sohbet edip oturdu.
	Otın ap, suwın kuyadı Kârim ğarip, Moynı – ırğay, bitı – torğay ketti arıp. Meyramxannıñ jurt asqan suluwlığın	Odun toplayıp, su getirir Kerim zavallı, Boynu – kıl, eti – çil gibi zayıfladı. Meyramhan’ın destan olan güzelliği,
720	Bir wâzir öz xanına aytqan barıp. -O, ğajap, sonday jan da tuwadı eken, Jüzin körgeñ adamdar qalar talıp.	Bir vezir öz padişahına gelip anlattı. -O Yaradan, öyle güzeller gelirmiş dünyaya, Yüzünü görenler düşer gözleri kamaşıp.
	Bu şaxarda qumarşı Jämşid bala Otır ğoy sawdagerden utıp alıp. Taqır – ay, sizge layıq äyel eken, Bir körsen, bolar edi ebin tawıp. Xanına bul sözbenen saldı bülük, İşine ğaşıqtıqtıñ otın jağıp.	Bu şehirde kumarbaz Cemşid bala, Kumarda onu tüccardan kazanıp. Hünkârım, size laik kadınıymış, Bir görsen iyi olurdu fırsat bulup. Bu sözle padişahın kanına girdi, Kalbine aşkın ateşin yakıp.
	Älqissa, Emran şaxarındağı hannıñ Jämşidtiñ äyeli Meyramxanğa ğaşıq bolıp, ğaşıqtıqtan istegen xaylası:	Emran şehrindeki padişahı Cemşid’in eşi Meyramhan’a âşık olması:
	Emranda han bolıptı Cabır degen, 730 Baqtı asıp turğan barlıq elden. Aytqan soñ Meyramhannıñ suluwlığın, Sol waqıtta öz oyına bir is kelgen. “Handıq qıp zorlıqpenen tartıp alsam, Estigen uyat bolar, - deydi, - elden. Jämşidpen qumar oynap utıp alsam, Öneri artıq emes, sirä, menen.	Emran’da padişah varmış Cabır diyen, Talihli etrafındaki bütün elden. Duyunca Meyramhan’ın güzelliğini, Aklına padişahın bir fikir gelen. “Hükümdarlık edip zorla alsam, İşiten ayıp olur – dedi- elden. Cemşid ile kumar oynayıp kazansam, Çok yetenekli değildir benden.
	Zorlıqtı öz elimde boldırmayın, Bul sırdı xeş adamğa bildirmeymin. Jämşidpen oynamağım – baqtım artıq, 740 Sondıqtan patşa bolıp men jürmin”.	Zorbalığa öz elimde müsaade etmem, Bu sırı hiçbir insana bildirmem. Cemşid ile oynarım – şansım artık, Bu yüzden padişahıyım bu elin”.
	Otırdı osı isti köp oylanıp, Köñlinde ğaşıqlığı aydan anıq. Jiberdi bir jasawıl sol zamanda,	Oturdu bu işi çok düşündü, Kalbindeki aşk ateşi alevlenip. Cemşid’e bir ulağını gönderdi,

	“Jämşidti toqtatpastan kelgib alıp”.	“Cemşid’i bekletmeden getir”-deyip.
	Jasawıl esti sala tura şaptı,	Ulak emri duyunca yola çıktı,
	Ekpini jasawıldıñ qanday qattı.	Dört nalla rüzgar gibi gelip çattı.
	-Xan şaqırdı, toqtawsız jüresiz, - dep,	-Han çağırdı, hemencecik gidelim,- dedi,
	Jämşidti bara salıp ıgırlattı.	Cemşid’in iki ayağını bir pabuca soktu.
750	Jämşid te keldi sonda qabıldanıp, Eşqanday seskenbedi jabırqanıp. Hannıñ saltanattı sarayında	Cemşid de geldi han emrine uyup, Hiçbir korku fark edilmez gönlü açık. Padişahın saltanatlı sarayında
	Otırdı siz – biz deşip rızalanıp. Jabırqap söz söyledi Jämşid erin:	Sizli bizli saygıyla sohbet edip. Çekine söz söyledi Cemşid bala:
	-Bilmedim xanımızğa ne keregin?	- Hanımıza nasıl değer faydam?
	-Bul jerge kelgeniñiz sebebi ne, Aytayın az мәsele endi sizge.	-Buraya gelmenizin sebebi ne, Anlatayım meseleni biraz size.
	Azıraq dombıramen än şırqasañ,	Azıcık dombırayla şakrı söylesen,
	Tıñdar ek qulaq qoyıp bärimiz de.	Dinlerdik kulak verip hepimiz de.
	“Jäne de qumar oyun biled” deydi,	“Üstelik kumar oyunu bilir”- dedi,
760	Jayılğan sarın bolıp talay jerge.	Yayıldı avaz olup tüm şehire.
	Otırsaq sıbızgımen biraz toylap, Än men küy köñildegi kirdi joymaq.	Otursak sıbızgı sesiyle raxatlanıp, Şarkıyla ezgi gönlün kirini yıkamak.
	Jurt maқтаған önderin qanday eken, Jäne tağı bayqasaq qumar oynap.	Halk övdüğü yeteneğin nasılıymış, Üstelik bir denesek kumar oynayıp.
	Jabır xan aytıp boldı madduğasın, Bäriniñ bildi sonday ıqılasın.	Cabır han anlattı arzu isteğin, Herkesin öğrendi bu niyetin.
	Hannıñ sözün jıqpay, köñilin qımay,	Han sözünü ikilemeden, kalp kırmadan,
	Qolğa aluwdı oylandı dombırasın.	Düşündü ele almayı dombırasın.
	Jämşid töñkerilip şırqağanda,	Cemşid bala avazla şarkı söyleyende,
770	Qayran bop han otırdı şayqap basın.	Hayranlıkla han dinledi başın sallaya.
	Bosatıp bar deneni, tamırların,	Gevşetip tüm vücudu, damarları,
	Qayğılı jan ağızda közden jasın.	Üzgünler akıttı gözden yaşını.
	Odan soñ sıbızgını zırqıratı,	Ardından sıbızgıyı sızlattı,
	Boy şımırılöp kewdeni qaltıratı.	Vücut sızladı, eklemler titretti.
	“Munday jan ömirimde körmedim” dep,	“Böyle insanı hayatımda görmedim” diye,
	Jabır xan köp süyinip, jawap ayttı.	Cabır han çok sevindi cevapladı.
	Jabırdıñ şın maqsatı qumar oyun,	Cabır’ın asıl amacı kumar oyun,
	Än men küydi aqrı qup toqtattı.	Şarkı, ezgiyi sonunda duraklattı.
	Xanmenen qarsılasıp Jämşid mırza,	Han ile karşılaştı Cemşid yiğit,
780	Tört asıq qattap ustap endi atar.	Dört aşığı eline alıp şimdi attı.
	Oynadı erteden keş asıq şaşıp,	Oynadı akşama kadar âşık atıp,
	Jabır han utpaq bolıp bağı asıp.	Cabır han kazanacak gibi yolu açık.
	Jämşidtiñ üyindegі köp dünüyesin	Cemşid’in evindeki çok mülkü malı,
	Quldarı qızıl narmen jatır tasıp.	Köleleri, kızıl develeri ve fazlası.
	Mıñdap salsa bolmaydı bir tiyınday,	Binlerce koysa görünmez bir akçece,

	Jämşid jan saladı endi surı qaşıp.	Şimdi ise Cemşid balanın benzi kaçtı
	Utıldı sonımenen barlıq pulı,	Kaybetti böylece tüm para pulun,
	Qora-jay saltanattı, qanşa qulı.	Sarayların, saltanatın nice kulun.
790	Jämşidtiñ taza taqır bolğandığın,	Cemşid'in çulsuz, fakir olduğunu,
	Meyramxan özi kelip kördi munı.	Meyramhan gözleriyle gördü onu.
	Jämşidtiñ qalğan eken jalğız bası,	Cemşid'in kalmış bir tek yalnız başı,
	Qanı qaşıp, ürpigen basta şaşı.	Benzi atmış, ürpermiş başında saçı.
	Meyramxan jan joldası, ömir serik,	Meyramhan can yoldaşı, hayat eşi,
	Ölmeli üyindegi ulı anası.	Zavallı evindeki yaşlı anası.
	Jabır xan söz söyledi jeldey esip,	Cabır han konuştu yelce esip,
	Otırğan Meyramxandı közi tesip:	Sabahtan Meyramhan'ı gözüyle yiyip:
	-Utar em jer – jahannıñ bärin qoymay,	-Utardım karşıma çıkana bırakmadan,
	Jämşid qusap qumardı etsem kāsip,	Cemşid gibi kumarı meslek etsem.
	Qaz ilmes qara qarğa qayıranmen	Kargalar gaklayıp ses salsa da,
800	Aq tuyğındı jeñe me ol egesip.	Atmacayı yenebilir mi karşılaşa.
	Äñşi, küysi önerim bar degeñse,	Şarkıcı, ezgici yetenikle övünmektense,
	Sen mağan qızmet iste, kelgin köşip.	Gel dinle yanıma taşın bana hizmet öde.
	Meyramxan bul sözine namıstanıp,	Meyramhan bu söze çok arlandı,
	Qızdardı eki beti şuğılalanıp.	Kızardı iki yanağı alev aldı.
	Jabır xanğa sol jerde jawap etti:	Cabır hana yerinde cevap verdi:
	- Jämşidtiñ oynaymın, - dep,-özin salıp.	-Cemşid'in başın koyup oynarım,- dedi.
	Jämşid söz söyledi jawap aşıp:	Cemşid de söz söyledi cevaplayıp:
	-Toqta, - dep Meyramxanğa aşuw basıp.	-Dur,-diye Meyramhan'a çok kızıp.
	İnsanı bul dünyeniñ önegesiz,	İnsanın bu dünyada hiç örneksiz,
810	Jüristik armansız biz kol ustasıp.	Çok gezdik, dolaştık el ele tutuşup.
	Äyeli ayttı: - Bul söziñ tura kelmes,	Eşi dedi: -Bu sözün doğru olmaz,
	Talaptanbay dünyesin heşkim bermes.	Çabalamadan malını kimse vermez.
	Jabırdıñ jalğan sözi janğa battı,	Cabır'ın yalan sözü canımı yaktı,
	Er jigir ardan ölerü aştan ölmes.	Delikanlı ardan ölür, açlıktan ölmez.
	Könbeymin tiri bolsam bul qorlıqqa,	Alışmam ölsem de bu eziyete,
	Däwletim bolmasa da bugan teñdes.	Devletim olmasa da eşit onunkine.
	Oynaymın bul qumarğa sizdi salıp,	Oynayacağım bu kumarı sizi koyup,
	Maqul dep otıra ber rizalanıp.	Onay verip oturun razı olup.
	Utılmaq ekewmiz de qul men qūñ bop,	Kaybetsek ikimiz de kul, köle oluruz,
820	Jüremiz suwın quyıp, otın jağıp.	Birimiz odun alıp, diğeri suyun koyup.
	Köndirdi aqırında Jämşid erdi,	İkna etti sonunda Cemşid alıp,
	Meyramxan osılayşa sözge salıp.	Meyramhan böylece sohbet edip.
	Bolıptı mıñ dildäday Jämşid bası,	Bin akçe paha biçildi alp Cemşid'e,
	Qayğırıp qapalıqpen ketti surı.	Kaygılandı, tasa ile benzi attı.
	Jabır han men Meyramxan oyun bastap,	Cabır hanla Meyramhan oyuna başlattı,

	Bir dambıl ala almadı kündiz – tüni.	Hiç ara vermedi geceyi gündüz aydınlattı.
	Dildanı kündiz – tüni otır tögip,	Gece gündüz akçeyi suca döktü,
	Jabırdıñ boyı balqıp qızdı körip.	Cabır han raxatladı kızı gördü.
	Segiz kün damıl tappay, aqırında	Sekiz gün aralıksız oynadı sonunda,
830	Meyramxan Jabır xandı şıqtı jeñip.	Meyramhan Cabır hanı kazandı.
	Jabırdıñ ketirdi söytip sorın,	Cabır hana böylece çile çektiirdi,
	Saltanat sarayların, barlıq qolın.	Saltanat, sarayını elinden aldı.
	“Büytip tiri jürgense, öleyin” dep,	“Böyle yaşamaktansa öleyim”-deyip,
	Salıptı öz bası men patışalığın.	Öz iradesi ile tahtından indi.
	Baqıtı Meyramxannıñ suwday taşıp,	Sevinci Meyramhan’ın sel gibi taşı.
	Utıptı tük qaldırmay birdi berip.	Kazandı bırakmadan ona bir çırpı.
	Ayrıldı Jabır xan altın taqtan,	Cabır han indi altın tahtından,
	Patşalıq hükim etken barlıq baqtan.	El çekti hükmettiği topraklardan.
	Quldardıñ esebinde qol quwsırıp,	Kölelerin sayesinde sıcak yatakta,
840	Qızmet qılıp Jämşid erge otın jaqqan.	Hizmetçiler Cemşid’in evini ısıtan.
	Otırdı altın taqqa patşa bolıp,	Oturdu altın tahta padişah olup,
	Meyramxan xanım boldı ayday tolıp.	Meyramhan hanım oldu ay gibi dolup.
	Tüzetip qaru – sayman eskirgenin,	Tamamlayıp silah, sürsat eksiklerin,
	Erlerdiñ qatarında elin qurıp.	Erlerden ordu yaptı tekrar baştan.
	Alğaşqı Kärım degen sawdager de,	İlk olarak Kerim adlı tacir dahi,
	Sol jerde qızmet etken qorlıq körip.	Orduda hizmet etti çile çekip.
	Monşanıñ otın jağıp, löñgi berip,	Hamamın ateşini yakıp, havlu verip,
	Qayğımın jılağanda Jürge erip.	Dayanamadı ağladı çile çekip.
	Jamağat, jalıqpastan tındañızdar,	Cemaat sıkılmadan kulak verin,
850	Aytayın bir xadisa jawap berip.	Anlatayım bir hadise cevap verin.
	Älqıssa, endi söz Emran şaxarına Bulğar şaxarınan kelgen sawdagerden söz estiniñizder:	Şimdi ise Emran şehrine Bulgar şehrinden gelen tacirden söz edelim:
	Erenqabil şariden kerüwen keldi,	Erenkabil şehrinden kervan geldi,
	Aralap dñniya üşin talay jerdi.	Dolaşarak servet için birçok yeri.
	Monşağa Walsaw degen barıp edi,	Hamama Ualsaw diyen biri geldi,
	Kärımdı löñgi bergen sonda kördi.	Kerim’i havlu sunan o zaman gördü.
	Kärımdı tanuwşı edi bastan burın,	Kerim’i tanırdı çoktan beri,
	Baybatşa saltanattı şattıq küyin.	Bey, padişah, saltanatlı günün.
	Körisip bir – birimen quşaqtaşıp,	Selamlaştı birbiriyle kucaklaşıp,
	Aytısı işindegi barlıq sırın:	Anlattılar içindeki bütün sırın:
	-Ayrılp bar dñniye, äyelimnen,	-Ayrıldım mal mülkümden, eşimden,
860	Bop turğan osı küñgi mına türim.	Böylece düştüğüm bu durum.
	İnisi patşasınıñ bolğannan soñ,	Kardeşi padişahın olduğu için,
	Sawdager akt isimen berip qolın.	Tacir onu kurtarmaya verdi sözün
	Sawdager arız berdi Jämşid erge,	Tacir dilekçe yazdı Cemşid alpa.
	Kelgenin bayandadı osı jerge:	Geldiğini bildirdi bu şehre:
	-Kärım degen kulıñız koluñdağı,	-Kerim adlı köleniz elinizdeki,
	Patşanıñ inişi edi bizdin elde.	Padişahın kardeşiydi bizim elde.

	Sol kuldı bizge satsañ, alar edim,	O köleyi bize satsan alırdım,
	Özimmen qaytar edim alıp birge.	Dönerdim yanıma alıp birlikte.
	“Körip tastap kettim” dep patşağa aytsam,	“Gördüm oraya bıraktım” dersem,
870	Tiridey qağadı gıoy meni jerge.	Çivi gibi çakacak beni yere.
	Tıñdadı Jämşid patşa qulaq salıp,	Dinledi Cemşid padişah kulak verip,
	Kärimniñ bul jumısı bastan anıq.	Kerim’in bu durumu ilk baştan belli.
	“Quldıqtan azat ettim,-dedi,-sonda,	“Kölelikten özgür bıraktım – dedi,
	Qaytem,-dep,-obalına munıñ qalıp”.	Lazım değıl zavallının vebaline kalıp”.
	Sawdager quldıq urıp, bek süyinip,	Tacir de saygıyla eğildi, çok sevinip,
	Qaytarıp öz eline ketti alıp.	Döndüler öz yurduna onu gitti alıp.
	Biaban Ündi eline sapar etip,	Biaban Ündi eline sefer edip,
	Tapsırdı ağasına alıp barıp.	Teslim etti abisine kendisi varıp.
	Söyleydi ağasına körgenderin,	Anlattı abisine gördüklerin,
880	Mexnat jamandıqpen jürgenderin.	Eziyet çile ile gün geçenin.
	Sawdager sebebimen ölim jetpey,	Tacirin vesilesi ile ölmeden,
	Aqırı ata – jurtın körgenderin.	Sonunda yurduna kavuşanın.
	Älqıssa, endiğı sözdi Kärimniñ ağası inişine: - Ölseñ de namısıñdı jibermey öl. Ölmeşeñ, äyeliñdi kaytarıp al, dep jol körsetip ayıp turğan sözi:	Şimdi ise Kerim’in abisinin kardeşine: - Ölsen de namusunu koruyarak öl. Ölmesen, eşini geri getir, - diyerek yön gösterip konuşan sözü:
	Ağası aşuwlandı inişine,	Ağabeyi çok kızdı kardeşine,
	Ayrılp dünyesinen jürisine.	Kaybedip malını düştüğü durumuna.
	-İzdenip bir ğayardı tawıp alıp,	-Araştır, bir çare bul bu derdine,
	Köziñniñ qimılda, - dep, - tirisinde.	Hayattayken getir-dedi, - dirisinde.
	Bulğarı ol Ürimge qaraydı eken,	Bulğarı Ürim’e ait imiş,
	Xükimi bir – aq jerden taraydı eken.	Hüküm tek bir yerden çıkar imiş.
	Ürimniñ padişası Qonqar degen,	Ürim’in padişahı Konkar diyen,
890	Bir özin mın kisige balaydı eken.	Eşit görür tek başını bin kişiye.
	Deytuğın Şabırañ ğayarı bar,	Deytügen Şabıran kâhinleri var,
	Aylaker, ärbir iske jaraydı eken.	Hilekâr, her bir işin yolun bilir.
	Barğaniñ Qonqar şahqa tuwra keler,	Gitmeye Konkar şaha mecbur oldu,
	Zariñdı aytqannan soñ qabıl körer.	Derdinî anlatırsa belki kabul eder.
	Alarsıñ andan keyin äyeliñdi,	Geri alırsın ondan sonra eşini,
	Qayırıp Şabırañğa qosıp berer.	Geri verip Şabıran ile gönderir.
	Bul sözdi qabıl körip, jürip ketti,	Bu sözü doğru bulup yola koyuldu,
	Ürimge altı künde barıp jetti.	Ürim’e altı günde gelip çatdı.
	Aldına Qonqar şahtın basıp qoyıp,	Önünde Konkar şahın başını eğip,
900	Äwelden oqiğasin ayıp ötti.	İlk baştan olayları eksiksiz anlattı.
	-Emranda qorlıq etti mağan Jämşid,	-Emran’da Cemşid bana eziyet etti,
	Bar dünye, äyelimdi tartıp alıp.	Mal mülküm, eşimi elimden aldı.
	İä, taqsır, Jämşidten keginde äper,	Hünkârım Cemşid’den öcümü al,
	Kelip em quwat tutıp sizge şağıp.	Yanına geldim sizden medet umup.

	Älqissa, Ürim patşası Qonqar Kärimnen bul sözdi estip qanı qaynap, közi jaynap, aşuwanıp Kärimge aytqanı:	Ürim padişahı Konkar Kerim'in dediklerini duyunca kanı kaynayıp, gözleri parlayıp, Sinir küpüne dönüşerek Kerim'e şunu dedi:
	Qonqardıñ aşuwanıp ketti surı, Ömirde jeñer emes heşkim munı.	Konkar'ın sinirden benzi attı, Hayatta mağlup edemez kimse onu.
	-Kegiñdi äperem,-dep- ol Jämşidten, Sırtına kiyiminiñ şıqtı tugi.	-Öcünü alırım,-dedi,- o Cemşid'den, Giysisinin dışına çıktı tüyü.
	-Qaptasam qalıñäsker – qara tuman, Emrannıñ tiri qalması birde – biri.	-Saldırısam sayısız asker- siyah duman, Emran'da kimse kalmaz bir tek biri.
910	Jämşid degen bul özi qaydan şıqtı, Jaq edi estigenim heşbir munı.	Cemşid kimdir, o da nereden çıktı, Hiçbir zaman duymadım önce onu.
	Ol Qonqar şıday almay aşuwanıp, Jäne bir oyğa tüsti qayta aynalıp.	Konkar er dayanamadı çok kızdı, Tekrardan bir düşünceye daldı.
	“Jibereyin ğayarımdı bugün tünde, Jämşidti äyelimen keler alıp.	“Göndereyim kâhinimi bugün gece, Cemşid'i eşi ile getirir bu şehre.
	İzdep kelgen el bolsa tağı körsem, Zıdangğa ömirinşe qoysam salıp”.	Ardından gelen bir insan olsa, Onu da atardım kör zindana”.
	Deytuğın Şabırañ bar ğayarı	Deytuğın Şabıran adlı kâhinler,
920	Büldirer aşuwlansa dünyeni. Här türlü jüristegen kündiz – tüni, Körmeydi heş waqıtta adam anı.	Dağıtır çok kızarsa dünyamızı. Durmadan yol giden gece gündüz, Göremez hiçbir vakit insan onu.
	Siqırmen ot jandırıp qorğan jasap, Şaxarın qorğap turadı, padişanı.	Sihirle ateş yakıp, kale kurup, Şehrini korur daim padişahın.
	Xikmet bir dorbası bardı jāne Salsa tolmas jāne de dünyeni.	Hikmetli torbası vardı daha, Koysa da hiç dolmaz tüm dünyayı.
	Kärimge bul ğayarın qosıp berip, Jämşidti ustamaq bop ketti bari.	Kerim'e bu kâhini eşlik etti, Cemşid'i tutmaya hepsi gitti.
	Älqissa, endi sözdi Emran şaxarındağı Jämşidten estiñizder. Jämşid xan bolıp raxat dâwren sürüp otıra beredi. Bir künderi äyeli Meyramxan tamaşalaıp sayahattawğa patşalıq äsker, oynış qızdardı qasına ertip, tawğa şığıp, tamaşamen jata beripti. Sol kezde Jämşid jalğız üyde qalğanda Kärim men Şabırañ ğayar kelip jolığısuwınan estiñizder:	Şimdi ise Emran şehrindeki Cemşid'den biraz bahsedelim. Cemşid han tahtında öz saltanatını sürdüdü. Günlerin birinde eşi Meyramhan gezmeye padişah askerlerini, oyuncu kızları yanına alıp, dağa tırmanıp, eğlenip dinlenmeye gittiler. Tam bu sırada Cemşid evde tek kalanda Kerim ile Şabıran kâhinin geldiği:
	Sarayda jalğız jatqan Jämşid bala, Bolmağan köñilinde heşbir säna.	Sarayda yalnız kaldı Cemşid bala, Yok idi gönlünde hiçbir tasa.
930	Biaban en dalada tınbay jürüp, Emrannıñ şaxarına keldi jaña.	Biaban durmadan yol yürüyüp, Emran şehrine adım ata.
	Körinbey siqırmenen xayla etip, Köz bolğan Jämşidke osı arada.	Gözükmeden sihirle çare bulup, Rastladı Cemşid'e bu arada.
	Murnına iisketip dârmem beyiis,	Burnuna koklattı cebindeki ilacı,

	Torğa sap alıp ketti jüziqara.	Çuvala koyup götürdü yüzü kara.
	Bul ğayar Jämşid erdi ketti alıp,	Bu kâhin Cemşid alıp götürdü,
	Taba almay Meyramxandı qayran qalıp.	Bulamadı Meyramhan'ı hayret etti.
940	Ğaşıq jar, mahnübäsi bolmağan soñ,	Aşk yâri, sevgilisi olmayınca,
	Kärim de renjidi qattı nalıp.	Kerim de üzülüp şikâyet etti.
	“Asıqpasañ üyiñde ustarım” dep,	“Acele etme evinde tutarım” deyip,
	Kärimdi Şabırañ sözge salıp.	Kerim'i Şabıran sözüyle avutup.
	Arada azdı – köpti sapar etip,	Arada azdır çoktur sefer edip,
	Qoñqarğa Jämşid erdi berdi aparıp.	Konkar'a Cemşid alıp teslim etti.
	Apardı xaylamen Jämşid jastı,	Götürdü hile ile Cemşid genci,
	Ğayardıñ osılayşa öneri astı.	Kâhin da böylece şöhet kazandı.
	Ürimde Qoñqar şahqa barğannan soñ,	Ürim'de Konkar şahı geldikten sonra,
	Bir dâri işkizip közin açtı.	Bir ilaç içirip gözünü açtı.
950	Otırdı qayran bolıp, aşıp közin,	Oturdu hayretle gözünü açtı,
	Bilmedi ne bolğanın özi – özin.	Bilemedi ne olduğunu şastı.
	Sarayınıñ sän – saltanat bäri bitip,	Sarayı, şan şöhetini bitip,
	Estidi Qoñqar şahtın aytqan sözün.	Eşitti Konkar şahın sesini.
	Söyledi Qoñqar padişa sonda orğıp:	Konuştı Konkar padişah sonra taşa:
	-Kärim degen sawdagerge ettin zorlıq,	-Kerim adlı tacire verdin azap,
	Barğanda şaxarıña talap alsan,	Gelende şehrine akın etsek,
	Sol zorlığıñ – öziñe bolar qorlıq.	Zorbalığın kendine verir azap.
	Öziñdi ğayarlarım keldi alıp,	Seni ise kâhinlerim getirdi,
	Tandırıp esiñnen, qapqa salıp.	Geçirip kendinden çuvala koyup.
	Ürimniñ patşası menmin – Qoñqar,	Ürim'in padişahı benim – Konkar,
960	İä, Jämşid, tanıp qoyğın, esiñe alıp.	Bak, Cemşid iyi tanı aklına tutup.
	Ğumırın endi öter qorlıqpenen,	Ömrün artık geçer çile ile,
	Körmeysiñ dünyada endi jarıq.	Görmezsin dünyada artık ışıq.
	Bul sözge Jämşid patşa qayğılandı,	Bu söze Cemşid padişah tasalandı,
	Qorlıqpen aladı dep ğaziz jandı.	Azap ile alacak diye aziz canı.
	Qoñqar şah hüküm etip aşuwlalıp,	Konkar şah hüküm verdi çok kızarak,
	Zındanğa alıp barıp endi saldı.	Zindana götürüp şimdi attı.
	Bul Jämşid osılayşa jata tursın,	Bu Cemşid böylece yata dursun,
	Aytayın Meyramxannan endi xaldi.	Anlatayım Meyramhan'ın şimdi halin.
	Älqıssa, endigi sözdi Meyramxannan estiñizder. Äyeli tawdan üye kelse, üydegi Jämşid xan yoq. Meyramxan elin jııp alıp, kitap aştırdı. Sol elde Badırañ Ğaziz, Badırap degen eki ğayar bar eken. Badırañ Ğazizdiñ balası Badırap eken. Sol Badırap ğayarlıqta beyqısaq eken. Sol jerde kitap aşıp, Jämşidtiñ qayda ketkenin qarap aytadı: - Jämşidti Ürim şaxarınıñ Qoñkar patşasınıñ ğayarı Şabırañ alıp ketipti.	Şimdi ise Meyramhan hakkında konuşalım. Eşi dağdan eve geldiğinde evdeki Cemşid hanı bulamadı. Meyramhan halkı toplayıp danışıp, Emran şehrindeki kâhin, falcıları çağırıp fal baktırdı. Bu yurttan Badıran Ğaziz, Badırap adlı iki kâhin varmış. Badıran Ğaziz'in oğlu Badırap'mış. İşte bu Badırap kâhinlikte sınır tanımazmış. Orada fala bakıp Cemşid'in nereye gittiğini söyledi:

	Kärim sawdagerden sebep bolğan eken. Aparıp zıdanğa salıp qoyıptı, - dep barlıǵın aytıp ötedi. Al, endi “men Jämşidti izdeymin” dep Badıraptıñ jolğa tüskeni:	Cemşid’i Ürim şehriniñ padişahı Konkar’ın kâhini Şabıran götürdü. Bu duruma Kerim tüccar sebep olmuş. Zindana attırmış, - diye her şeyi anlattı. Şimdi ise, “Ben Cemşid’i arayacağım” – diye Badırap’ın yola koyulması:
970	Badırap Jämşidti izdep tüsti jolğa, Qaramadı asıǵıp oñ men solğa. Bir jındı qatarında kiyim kiyip, Qorjın, dorba arqalap, tayaq qolda.	Badırap çıktı yola Cemşid’i bulmaya, Bakmadı alelacele sağa sola. Bir deli suretinde giysi giydi, Heybe, torba alıp, sopa elde.
	Ürimge sol porımnen jürip ketti, Qandaylıq xayla etse özi epti. Biaban dariya şölde sapar etip, Bir küni darbazağa kelip jetti.	Böylece Ürim’e yola düştü, Her türlü hile etse onun işi. Biaban derya, çölde sefer edip, Bir günü kaleye geldi çatıp.
	Qaqpada qalıñ äsker turğan qarap, Heşkimdi jibermeydi bular ayap. Aydarha sipatında palwandarı, Jüzine bolar emes adam qarap.	Kalede birçok asker vardı, Kimseyi içeriye bunlar almadı. Ejdeha suretinde pehlivanları, Yüzüne bakamaz insan dayanıp.
980	Şınhırlap bazbirewin baylap qoyğan. Qaharlansa dünüyeni eter xarab.	Zincirle birilerini bağlamışlar, Kızarsa dünyayı eder helak.
	Äskerdiñ köptiginen esebi joq, Badırap jılap turdı müsäpir bop. -Şaxarğa endirgin, - dep jılap – eñirep, Künköris, qayır surap ketemin, - dep. “Kembağal adam eken jibergin” dep, Şaxarğa kirgizipti birewi kep.	Askerin çokluğundan hesabı yok, Badırap ağılıyordu zavallı olup. -Şehri beni de al, – diye yalvarıp, Geçim için dilenip giderim,-deyip. “Zavallı adammış bırakın” deyip, Girmesine izin verdi biri gelip.
	Sonimen darbazadan kirip ketti, İşine ol şaxardıñ kelip jetti. Diwana qatarında qayır surap, Neşe kün şaxar işin sayran etti. “Jämşidti qanday jerden tabamın” dep, Balnama kitap aşıp aqıl etti.	Böylece kaleden içeri girdi, Merkezine şehrini geldi çatı. Derviş suretinde dilenip, Nice gün dolaştı şehri gezip. “Cemşid’i nereden bulurum” deyip, Fal baktı sakince düşünüp.
990	Körindi osınday is kitabında, “Qoñqardıñ barǵın” degen zindanına. “Uyıqtaydı qarawıldar, - dep aytıptı, Jol aşır jarım tünde barsan onda”.	Gördü böyle bir iş baktığı falında, “Konkar’ın git” diyen zindanına. “Uyuyacak bekçiler,- diye görünmüş, Yol açık gece yarısı gitsen oraya”.
	Zıdanğa sonimenen tünde barıp, Qaradı atırbına közin salıp. Barlıǵı qarawıldıñ şarap işip, Jatıptı bet – betimen esten tanıp. Bulardıñ bar kiyimin tonap alıp, Badırağ jiberdi otqa jaǵıp. Jämşidti zındannan alıp şıqtı, Hikmet qapşıǵınan arqan salıp. Birin – biri tiri körıp quwanışp,	Böylece gece yarısı zindana gidip, Bakındı etrafına göz gezdirip. Hepsi bekçilerin şarap içip, Uyumuşlar yan yana kendinden geçip. Bunların giysilerin tamam soyup, Badırap ateşe verdi bütün yandırıp. Cemşid’i zındandan çıkarttı, Hikmetli torbasından halat atıp. Birbirini görünce çok sevinip,
1000		

	Ekewi sır surastı awlaq barıp.	İkisi konuştu az öteye varıp.
	Jämşid er söz söyledi qurmet etip,	Cemşid alp konuştu saygıyla,
1010	Badırap quwanıştan jarq – jurq etip,	Badırap sevincinden gözü parlaya.
	-Osıdan qaytsek kekti biz alamız,	-Bunlardan ne yapıp alırsız intikam,
	Qoñqardıñ ketti, - deydi, - korlıǵı ötip.	Konkar'ın zülmü -dedi- cana batıp.
	Kärimniñ sözün söylep namıs üşin,	Kerim'in sözüne göre namus için,
	Zındanǵa saldı, - deydi, - azap etip.	Zindana attı,-dedi-azap verip.
	Badırap Jämşidke ayttı: - İä, taqsır,	Badırap Cemşid'e: -Buyur hanım,
	Bul sapar amandıqpen elge jetip.	Varalım yurdumuza sağ selamet dönüp.
	Şıǵuǵa bul şahardan qanday hayla,	Var mı yol bu şehirden sağ çıkmaya,
	Bir ziyan bola ma dep ğaziz janǵa?	Bir zarar gelir mi yoksa bu aziz cana?
	Aynala qorǵandardan adam ötpes,	Etrafta kale gibi kalabalık,
1020	Jaǵalap baqtıñ işin jürdi sonda.	Vakit geldi şansını sınamaya.
	Badırap Jämşidpenen kele jatsa,	Badırap Cemşid ile gelirken,
	Şam janǵan neşe türli bir sarayda.	Mum yanar nice türli saraylarda.
	Saraydıñ saltanatı jannan asqan,	Sarayın ihtişamı göz kamaştırır,
	Sondaylıq sipattaǵan asıl tastan.	Duvarını kaplamış zer taşlarla.
	Otır dep ne sebepten bul waqıtta,	Bu vakte kadar neden mum yanar deyip,
	Bul üydi körmek üşin jaqındaǵan.	İkili bu evi görmek için yakınlaşır.
	Tusına terezeniñ keldi jetip,	Yaklaştı pencerenin tam dibine,
	İşinde ne bar, ne joq ümit etip.	İçinde olup bitene bakmaya.
	Şolpannıñ juldızınday bir sulu qız	Çoban yıldızı gibi bir güzel kız,
1030	Qırıq qız nökerimen tamaşa etip.	Kırk kız hizmetçisiyle eğlencede.
	Badırap Jämşidpenen tür sıǵalap,	Badırap Cemşid ile hayretle bakar,
	Sululuq sipatına qızdıñ qarap.	Ay gibi güzelliğine kızın göz kamaşır.
	Gawhardan jaǵıp qoyǵan şam – sıraqtay,	Gevherden yandırmış balmum gibi,
	Sipattap bolar emes heş baǵalap.	Anlatılmaz kuru söz ile güzelliği.
	Altınnan omırawı tolǵan alqa,	Gerdanı dopdolu altın halka,
	Ömirde körgeñ emes munday qalqa.	Hayatında rastlamadı böyle halka.
	Aq jüzin körgennen soñ es qalmadı,	Ay yüzünü görünce kendinî kaybetti,
	Qasına qayter edi jaqın barsa.	Ne olur yanına kızın yakınlaşsa.
	Bul kızdın jamalınan kün köringen,	Bu kızın yüzünde güneş doğan,
1040	İnjuw, jawhar üstinde kiyim kigen.	İnci, gevher üzerinde giysi giyen.
	Bul türli saltanatın körgennen soñ,	Böyle bir saltanatı görür görmez,
	Jämşidtiñ ğasıqtıqpen işi küygen.	Cemşid'in kalbine aşk ateşi düşen.
	Badırapqa Jämşid ayttı: - Tilimdi alıp,	Badırap'a Cemşid dedi: -Beni dinle,
	Bul jerde siz turdıñız raxattanıp.	Siz burda bekleyin biraz dinlene.
	Men kazir ruksat surap üyge barıp,	Ben ise izin alıp eve girip,
	Bul kızben söylesemin jawap alıp.	Bu kızla konuşurum sohbet edip.
	Saǵınıp köpten beri jürüşü edim,	Uzun zaman oldu çok özledim,

	Azıraq sıbızgımen bir �n salıp.	Birazca sıbızgıyla �arkı s�yleyip.
	Ajal jetse �lermin osı jerde,	Ecel gelse �l�r�m tam bu yerde,
1050	D�niyede adam turmas baqı qalıp.	D�nyada kimse ya�amaz baki kalıp.
	Bul s�zdi Badırap ta k�rdi maqul,	Bu s�z� Badırap da g�rd� makul,
	Qayır�ı qatarında J�m�sid paqır.	Dilenci suretinde Cem�sid fakir.
	-Enem, - dep, - ruqsat bolsa osı �yge,	-�zin olsa bu eve gireyim,-deyip,
	Esigin qaqtı sonda taqır – taqır.	Kapısını �aldı b�yle takır-takır.
	J�rgirip sol zamanda bir qız keldi,	Ko�arak bu sırada bir kız geldi,
	-Bul kim? – dep a�uwanıp jawap berdi.	-Kim o?-diye kızarak cevap verdi.
	-Mezgilsiz na�ıp j�rgen adamsın? – dep, -	-Vakitsiz gelen nasıl insansın?-dedi,
	K�zi�ndi �ap���n endi jo�alt, - dedi.	G�zlerim g�rmesin seni defol, - dedi.
	J�m�sid ol qız��a: - Men diwana,	Cem�sid ise k�z:-Ben bir budala,
1060	Bop j�rgen j�ndilıqtan bir p�ruana.	I�ık etrafında d�nen bir pervane.
	Baq�ı, balger, a�amın qumalaqtı,	Falcıyım, k�hinim, a�arım yol,
	Ayt�nız osı s�zdi xanı�a�a.	S�yleyin bu s�z�m� hanımına.
	Men da�ı Qo�qar �ahtın adamımın,	Ben de Konkar �ahın adamıyım,
	J�n be eken t�netkeni aydala�a.	Do�ru olmaz geceleşem dı�arıda.
	S�yledi esik�i qız xanı�a�a:	Anlattı kapıcı kız hanımına:
	-Bul �yge qonamın deydi bir diwana,	-Bu evde kalayım der bir bi�are,
	“Qobızben k�y tartamın, qumalaq sap”, -	“Kopuzda ezgi �alıp, fal bakarım” -
	Dep zarlap jılap otır bosa�ada.	Diyerek a�layıp durur bizim kapıda.
	Suluw qız s�z s�yledi sonda turıp,	G�zel kız s�yledi kapıcı k�za,
1070	Aqquwday k�lden u�qan moyın burıp:	Ku�u gibi boyunun burup:
	-Aqıqat j�ndi bolsa j�ndi ���ar,	-Belki de s�z�nde hakikat var,
	Saw adam t�n i�inde kelmes j�rip.	Akıllı karanlıkta gezmez dola�ıp.
	Esik a�, diwana kelsin beri,	Kapıyı a�, dervi�i al i�eri,
	Bir t�nge otırayıq mazaq qılıp.	Oturalım onunla dalga ge�ip.
	�lgi qız ertip keldi J�m�sid erdi,	Kapıcı kız getirdi Cem�sid alpı,
	Otır�an �oqtay jaynap qızdı k�rdi.	Oturan yıldız gibi kızı g�rd�.
	�yilip tal �ıbıqtay J�m�sid mırza,	E�ilip ince dal gibi Cem�sid bala,
	Ol qız��a qol quwsırıp s�lem berdi.	G�zel k�za saygıyla selm verdi.
	-Oypırım – ay, qızd�n b�ri munda eken,	-T�m g�zel kız buradaymı�,-deyip,
	-dep,	
1080	Awzına kelgen s�zin s�yley berdi.	Aklına ilk gelen s�z� deyiverdi.
	Ol qızdar k�lip jatır bu�an qarap,	Kızlar ise g�l�yor ona bakıp,
	Irj�n – ırj�n etedi ala� – ala�.	Kahkahaya bo�uldu y�z� kızarıp.
	-Ah, d�niye, �tken zaman boyda bolsa,	-Vah d�nya, ke�ke �nce olsaydı ya,
	Qaysısın alar edim sonda ta�dap.	Hangisini alır edip arasından se�ip.
	“Jezdem” dep baldızdarım oyn – sawıq,	“Eni�te” diye baldızlarım oyun oynayıp,
	���n – topır qızdarmenen salsam oyna�.	Kalabalık bu kızlarla e�lensem oynayıp.

	Barlıq qız jıldıñdar munşa nağıp, Men turmın bul isiñe qayran qalıp.	Bunca kız buraya niye topladınız, Ben ise bu işe bakarım hayran kalıp.
	Onan da bir – bir bayğa tiip alıp, Jatqanıñ jaqsı emes pe raxattanıp.	Bundansa birer zenginin yâri olup, Daha iyi olmaz mı raxata kavuşup.
1090		
	Bala tapsan tağı da ol bir qızıq, Ol ketkeniñ artında tuqım qılıp.	Çocuk yapsan daha da doğar merak, Böylece koyarsın ardında bir rızık.
	Bul topırdan, şırağım, tük önbeydi, Birewiñ mağan tiigin tilimdi alıp.	Kalabalık günler size hiç fayda etmez, Birin benle evlenin bana verip kulak.
	Älqissa, bul sözge qızdar külip: - Anıq diwana, oydağı sözün ayttı, bul saw adam bolsa hanısanıñ aldında ädepsiz söz ayta ma, - dep söz şığardı. Al sonda älgı sulu kız turıp Jämşidke ayttı: - Äy, diwana, sizdin aytqan tiliñizdi alaylıq, osı qızdan bir qız sizge berilgen, bugün sonıñ toyı bolsın, al, endi toy bastap biraz ölen aytıp jiberiñiz, - dedi. Jämşid: - Maqul, bul toydı men bastayın, - dep bir sıbızgı qolına alıp aytqan öleni:	Cemşid'in bu sözüne kızlar gülüşüp: - Bak işte bu gerçekten bir budala, ne söylediğini bilmiyor. Eğer akli salim bir insan olsaydı hanımın yanında böyle terbiyesiz söz söyler miydi? – dedi. Tam bu sırada olan biteni izleyen güzelliği dillere destan olan kız Cemşid'e bakarak sessizliğini bozdu: - Hey, derviş, senin dediğine uyalım, buradaki kızların birini seninle evlendiriyorum, bugün düğünüdür, hadi bakalım şimdi düğünü başlayıp bir şarkı söyleyiver, - dedi. Cemşid ise: - Dediğiniz gibi olsun. Düğünü şarkımla ben açayım, - diye eline sıbızgısını alıp, ezgi çalıp böyle şarkı söyledi:
	-Al, toyımdı bastayın, Sıbızgı söyle sıñqıldap.	-Hadi düğünü balayayım, Sızlata sıbızgı çalayım.
	Qızdardan uyat boladı, Şıqpay qalsañ qıñqıldap.	Kızlara ayıp olmasın, Çalamazsam sızlatıp.
	Mağan bari qarap tur Qaysımızdı alad dep,	Herkesin gözü bende Hangimizi seçer deyip,
1100	Tuyğında közi jıltıldap. Däwletindegı Qoñqarşa	Yıldız gözleri parlayıp. Saltanatı gibi Konkar'ın
	Sırt kiyingen bulardı, Bordağı malday bılqıldap,	Garip giyinen bunların, Semiz mal gibi parlayıp,
	Eki emşegin qaraşı, Tösine kirip tırsıldap.	İki memesine bir bakın, Göğsünü yırtar patlatıp.
	Quşaqtasın bir qızben Töseğine uyıqtasam,	Sarılarak bir kıza Yatağında uyusam,
	Baldızdarım oyatsa, “Tur” dese de turmasam,	Baldızlarım kaldırsa, “Kalk” dese de kalkmasam,
1110	Sözün qabıl qılmasam. -Buzdıñdar, - dep, - uyqımdı,	Sözlerini hiç duymasam. -Uyandırdın,-deyip-uykumdan,
	Aşuwlalıp şındasam. Al, tañdaymın biriñdi	Gazaplanarak çok kızsam. Şimdi seçeceğim birini,
	Söziñdi jalğan qılmasañ. Qaysıñ jaqsı köresin	Dediğın sözünü tutsan. Hanginiz beni sevecek
	Qonağım dep sıylasañ. Qaysıñ meni süyesin,	Misafir diye ağırlayacak. Hanginiz aşık olacak,
	Özderiñ qalap tiesin.	Kendi isteyerek evlenecek.

1120	Diwana bop mal tapsam, Qorjın dorba köterip, Tayım bolıp jüresiñ. Osı bastan aytayın, Jırtıq köylek kiyesiñ. Baq, sarayım mende joq Qamıstan soqqan balağan, Eñkeyip oğan kiresin. Qalıñdıqtı tañdayın, Keltirip sözdiñ jüyesin.	Derviş olup servet kazansam, Heybe, torba üstlenip, Her yerde bana eşlik edip. En başından söyleyeyim, Yırtık elbise giyersin. Bağ, sarayım yok benim, Kamışla yapılmış alaçık, Eğilip oraya girersin. Şimdi kendime yar seçeyim, Seçerek sözün çiçeğin.
1130	Ortañdağı bəriñmen Jaman dep heşkim tastamas, Jeti künge tosıpsıñ.	Varınız elde bir benim Kötü diye kimse atamaz, Yedi günde bitersin.
	Jämşidtiñ bul sözine qızdar külip, mazaqtap: - Söyley beri, - dedi. Sonda bir qız turıp jawap etti: - Ey, diwana, munıñ qalay, xanısanıñ aldında ädepsiz söz söyleysiñ. Bul qızdardı kim dep tursıñ? Bul qız osı Ürim şaxarınıñ patşası Qoñqardıñ qızı Mahiron degen hanısa osı. Abaylap söyle, xanısa aşuwlansa, mıñ janıñnan bir janıñ da qalmaydı. Onan da bilseñ hanısanı maqtap ayt, bilmesen sandalmay kete ber, - dedi. Al sonda Jämşid aytadı: - Men bir jürgeñ diwanamın, aqlım bütün emes, jınım ustağanda bir türli aytamın jäne de esim kirse bir türli aytamın. Al, endi saw künimde (gi) aytayın ölenimdi, - dep dombıranı qolına alıp söyley bastadı.	Cemşid'in dediklerini dinleyen kızlar onunla dalga geçip gülerek: - Anlat anlat, - dediler. Bu sırada aralarından bir kız böyle cevap verdi: - Hey derviş, hanımın huzurunda terbiyesiz sözler diyorsun, buna ne demeli. Sen bu kızları ne sandın? Bu kız Ürim şehrinin padişahı Konkar'ın kızı Mahiron hanımdır. Laflarına dikkat et, hanım gazaplanırsa bin canın varsa biri bile kalmaz. Eğer yapabiliyorsan hanımı överek şarkı söyle, onu da yapamıyorsan gözümüzün önünden kaybol, - dedi. Cemşid ise kıza böyle cevap verdi: - Ben bir gezen dervişim, aklı salım değilim, cinlerim tepeme çıkanda başka konuşurum, aklım başıma gelende farklı konuşurum. Şimdi ise müsaadeniz ile hazır aklım başımdayken bir şarkı söyleyeyim size, - diyerek dombrasını eline alıp şarkı söylemeye başladı.
	Jämşid sonda şöyledi: -Aldayar, taqsır, hanısa, Näsildi bolsan padişah, Aytar sözim tipti köp, Neşe türli xadisa. Baqıttı bolar ärkim – aq, Basına Qıdır darısa. Dariya aram bolmaydı, İt jabılıp sarısa.	Cemşid böyle başladı söze: -Sayın sultanım, hanımım, Neslin senin padişah, Diyecek sana sözüm çok, Nice türlü hadise. Mutlu olurum gönlüm ak, Başına baht kuşu konsa. Derya yardım edemez, İtler toplanıp saldırısa.
1040	Söytken dariya sen edin, Şalqıp jatqan ken ediñ. Dıbısıñdı esitip, Bir türmen kep edim. Ğaşıqtıq degen qasiret,	O derya sen idin, Ucu bucaksız gök idin. Bülbül sesini duyup, Birazcık söz şöyledim. Aşk alevi hasretten,

	Aytip turğan öleñim.	Armağan sana bu sözü
	Jamandıqpen oylasan,	Kötülüğü düşünsen,
	Aqiqat menin ölerim.	Hakikat benim ölümüm.
	Men ölgende oylañız	Ben ölede düşünün
1150	Qanşa payda kelerin.	Ne kadar faydalı olurun.
	Altın aydar, jalıñ şaş,	Altın belik, ipek saç,
	Asıp tuwğan perisin.	Çok güzel bir perisin.
	Sipatıñ nurdan jaralğan,	Suretin nurdan var olan,
	Gawhar közdi zeregim.	Gevher gözlü çiçeğim.
	Özderiñdey asılğa	Sizin gibi mücevhere
	Söylep – söylep berem men	Ben bir şarkı söylerim.
	Tirliktiñ ne isime keregin.	Yay gibi kaşın gerilen,
	Qalamday qasıñ qiyılıp,	Ay gibi boynun eğilen,
	Sadaqtay sağaq iyilip,	Genç ceylan gibi bedenin.
1160	Qozı jawırın jebenıñ.	Suretin nurdan var olan,
	Jämşidtiñ san qubılıp sıqtı äni,	Cemşid'in bülbül gibi çıktı sesi,
	Sawsaqtap şertip otır dombıranı.	Parmakla türlü çaldı dombıranı.
	-Wa, ğajap, bul diwana emes qoy, - dep,	-Eh Yaradan, bu derviş değil,-deyip,
	Adastı aqlınan qızdıñ bări.	Şaşırdı oturan kızın hepsi.
	Bäriniñ boyı balqıp, qayran bolıp,	Her biri raxatlanıp, hayret edip,
	Bolar dep qanday janniñ ğasıq jarı.	Olacak hangi şanslının biricik yarı.
	-Bir xikmet diwanada bar eken, - dep,	-Bir hikmet bu dervişte varmış,-deyip,
	Mahiron da aqlmenen bildi ändi.	Mahiron da öğrendi, anladı şimdi.
	Jämşid er tarttı tağı sıbızğını,	Cemşid alp pek hoş çaldı sıbızgıyı,
1170	Bulbuldıñ teñ kelmeydi bugan üni.	Bülbülün de benzemez buna sesi.
	Mas bolıp qızdıñ bări qulap jatır,	Şarhoş olup durmadan kızlar gülür,
	Almaday pişip turğan küzdi küngi.	Elma gibi yetişen sonbahar günü.
	Topırlap qızdıñ bări jattı sulap,	Kızların her biri yattı uzanıp,
	Jämşid te tolıqsıdı bolıp sınap.	Cemşid'i heyecan bastı titreyip.
	-Düniye – ay, osı meni almaydı – aw, - dep,	-Allah'ım, beni yiğit seçmez"-deyip,
	Kebir qız teris qarap jatır jılap.	Bazıları arkasın dönüp oturdu ağlayıp.
	İşine ğasıq otı qasiret bop,	İçindeki aşk kıvılcımı aleve dönüşüp,
	Mahiron de sabırlıqpen otır sınap.	Mahiron da sabırla oturdu sinayıp.
	“İşinde osı köptiñ uyat bolar,	“Kalabalık kızların yanında ayıp olur,
1180	Söylessem aqiqatın munıñ surap”.	Söylesem gerçeği yiğide gönül verip”.
	Ğasıqtıq Mahironğa jannan ötti,	Aşk ateşi Mahiron'un için sardı,
	Mundayın körmedim dep asıl tekti.	Böyle bir soylu erkek görmedim dedi.
	-Toqtat,-dep diwanapa – dombıranı,	-Durdur,-dedi dervişe-dombıranı,
	Qızdarğa: “Jatıñız” dep ämir etti.	Kızlara: “Uyuyun diye emir verdi.
	Amalsız xanışadan qorıqqaninan,	Çaresiz hanımlarının korkusundan,
	Artına qaray – qaray qızdar ketti.	Baka baka arkasına kızlar gitti.
	“Bul özi diwana emes, jan küydirer”,	“Bu adam derviş değil delikanlı”,
	Künkildep bet – betimen ösek etti.	Mızıldana burun altından gıybet etti.
	Artında bul qızdardıñ boldı közi,	Kızların sırtında fayda oldu gözü,

1190	Qızdardıñ qulağında Mälik sözi. -Xanışa bärimizge jat dep ayttı, Qosılmaq diwanağa bugün özi.	Kızların kulağında Melik sözü. -Hanımım hepimize uyuyun dedi, Evlenecek derviş ile bugün özü.
	Älqıssa, endigi sözdi Mahironnan estıñızder. Mahiron qızdardıñ bärin özdi – öz bölme sarayına jiberip, öziniñ sarayına özi barıp otıradı. Mälikke bir bölmeğe tösek saldırıp berip jatqızıp, al endi öziniñ ğaşığı jañğa batıp, özimen ömir serik, ärqaşan bolsa sırlasıp turatın bir Jamal degen qızdı şaqırıp alıp, sırlasıp aytıp otırğan sözi:	Bundan sonra ne olduğunu Mahiron’dan dinleyelim. Mahiron kızların hepsini kendi odalarına, saraylarına gönderip, kendi sarayına geldi. Melik için ise bir odaya yatak yaptırıp, onu oraya yerleştirdi. Kendisinin ise aşk alevi içini sardı. Her zaman yanında olan, istediği vakit sırın paylaştığı Camal adlı kızı çağırıp ona sırnı şöyle anlattı:
	Nazım Mahiron	Mahiron
	-Jamal – ay, beri kelşi, zamandaşım, Birge jasap kelemiz jastıq jasım. Tuwğannan anamızdan niettes bop, Bop jürsiñ qaşan bolsa aqıldasım. İşip – jemey mas bolıp bir närsege, Bul künde aynalıp tur menin basım. Ayttırmay sır biletin qatarımsıñ, 1200 Bul istiñ siz tabarsız şın dawasın. Bul qayğı däl kimnen bop turğanı, Sizden surar bul özi emes buyım. Sän – saltanat saray men osı baqıt Közime körinbeydi eki tım. Aytarğa awzım barmas köñilim arman, Qozğaladı osılayşa basta mıım. “Adassam aql bolad” dewşi em sizdi, Bul iske tabıladı sizden tüyin.	Camal’ım, buraya kel arkadaşım, Birge gün geçiririz can kardeşim. Doğduğumuz günden beri yanımdasım, Her zaman oldun benim danışmanım. Şarap içmedi ama sanki sarhoşum, Bugünleri çok döner oldu başım. Söyletmeden sırnı bile yoldaşım, Bu işin sen bilirsin asıl dermanın. Bu kaygının nereden çıktığını, Sana sorarım ben değilim kendim. Şan şöhet sarayda böyle bir baht Gözümde değeri yok iki kuruş. Diyemem utanırım kalbimi açıp, Ağrır düşündükçe baştaki beynim. “Şaşarsam yön gösterer” derdim seni, Bu işe sen bulursun bir çözüm.
	Älqıssa, Mahironnıñ bul sözün estip, Jamal qızdın aytqan sözi:	Mahiron’un anlattıklarını duyan Camal ona böyle cevap verdi:
	-Xanışa, sözim tında, janday dosım, 1210 Kelmedi qalayınşa köñil xoşın. Tabarmın esen bolsam madduğañdı, Bir menen tügeldense ol jumısıñ.	Hanımın, beni dinle can kardeşim, Bu yüzden mi gönlün kara yok keyfin. Bulurum sağlık olsa bu işe çözüm, Bununla tamamlansan biter mi işin.
	Bir sizden ayarım joq qoldan kelse, Kimder jasıp, qor bolmas qayğı körse. Ğaşıqtıq, qayğı – qasiret, awruımenen Adamdı qor qıladı bul üş närse.	Ben sizden esirgemem elden gelse, Kimler üzülüp ağlamaz tasa çekse. Büyük aşk, kaygı hasret, acı ile, İnsana çile verir bu üç nesne

	Den sawda esep emes joqtıq, baylıq,	Sağlık olsa fark etmez yoksulluk, varlık,
	Qayğı degen ol özi anıqtarlıq.	Tasadır, kaygıdır varlığın ölçeri.
	Dünyede ğaşıqtıñ derti jaman,	Dünyada aşığın derdi çok yaman,
1220	Köz körse, qol ustamay qoyar zar qıp.	Göz görse de tutamazsın kalır ukte.
	Şaqırdıñ sırıñdı aytıp öz qasıña,	Yanına çağırdın sırını paylaşmaya,
	Bul künde awruw joq bir basıñda.	Bugünleri ağrı sızı yok altın başında.
	Qayğı – qapa köretin heş jöñiñ joq,	Kaygı, tasa çekecek hiç derdin yok,
	Bir adam kele almaydı öz qasıña.	Bir insan yaklaşımaz senin yanına.
	Ğaşıqtıq qasiretke kez bop qapsız,	Aşk hasreti ile karşılaşmışsınız,
	Söziñniñ qarap tursam tuğlasına.	Dediklerinin bakarsam anlamına.
	Aytip ör armanıñdı olay bolsa,	O zaman anlat şimdi tüm derdinî,
	Şığaram älim kelse qır basına.	Çıkartayım elimden gelse dağ başına.
	Älqissa, Mahirdiñ Mälikke ğaşıqtığın sipattap, Jamal qızğa aytip otırğan sözi:	Mahir Melik’e nasıl âşık olduğunu Camal’a böyle anlattı:
1230	-Jamaljan, aqıldı bop tuwdıñ dana,	Camalcan, akıllı doğdun baştan,
	Ärqaşan bolıp jürsiñ mağan pana.	Her zaman bana oldun sığınak.
	Diwana bolıp kelgen qonağımız	Derviş suretinde gelen misafirimiz
	Ört bolıp jüregime saldı jara.	Alev oldu kalbime açtı derin yara.
	Bul qonaq diwana emes nağız şındı,	Bu misafir derviş değil asıl budala,
	Sipatı saltanattı, sonday sındı.	Devletli duruşu var güzel duruşu.
	“Erden öner qutulmas” degen söz bar,	“Yiğitten yetenek kurtulmaz” derler,
	Bul özi jigit eken segiz qırlı.	Bu yiğidin on parmağında on marifet.
	Bul jerge bir sebeppen keluw kerek,	Buraya bir nedenle gelmiş olması gerek,
	Ğaşıqtıq söz aytadı toqsan türli.	Aşık dediğin söz söyletir bin bir türlü.
1240	Jaynağan jay tasınday porımı bar,	Parlayan çay taşı gibi gösterişli,
	Qaqpaqtay jawırındı, qanday nurlı.	Geniş omuzlu, yüzü ışıklı.
	Jamal – ay, endi ayağın öziñ jönde,	Camal’ım, şimdi sonunu kendin getir,
	Quşaqtasıp aytatın işte sırdı.	Sarılarak anlattığım içimdeki sırı.
	Qonaqtı, maqul körsen, kelgin alıp,	Uygun görürsen misafiri getir,
	Surayın jon – josığın jöñge salıp.	Sorayım misafirden hal hatır.
	Aqiqat bizdi izdep kelgen bolsa,	Hakikat bizden yana olsa eğer,
	Orırsaq jarasqanday raxattanıp.	Oturalım yakışıp birbirimize.
	Jamal qız maqul körip turıp ketti,	Camal kız makul gördü yerinden kalktı,
	Aldına Mälik erdin kelip jetti.	Anında Melik alpın yanına geldi.
1250	“Xanışa sizdi munda şaqırad” dep,	“Hanımım sizi yanına çağırdı” dedi,
	Älgi qız mayda sözben ğuzır etti.	Camal kız emri kısa sözle ifade etti.
	Quwanıp uşıp turdı Mälik mırza,	Sevinçten göğşe uçu Melik yiğit,
	Şaqırğan qurmetine bolıp ırza.	Çağırıp gösterdiği saygıya oldu rıza.
	Hanışa sarayına barğannan soñ,	Hanımın geldikten sonra sarayına,
	Qaytadan qol alıştı sonda qızğa.	Tekrardan eğilip selam verdi kıza.
	Mahiron altın taqta otır edi,	Mahiron altın tahta oturuyordu,
	Sipatı bir ğajayıp uqsap nurğa.	Ay yüzü öyle güzel benzer nura.

	Mahiron söz söyledi jawap berip, Birin – biri körgeñ soñ köñli erip.	Mahiron konuştı cevap verip, Birbirini görünce gönü açılıp.
1260	-Jürisiñ diwanalıq, näsiliñ artıq, Bul jerge qay taraptan tursız kelip? Oydağı oqıǵañdı ayıp ötsi, Mānisiñ bastan – ayaq biz estilik.	-Gezersin neslin mi derviş, Buraya ne taraftan geldin dönüp? Yaşadığın hadiseyi anlat baştan, Anlamını dinleyelim en başından.
	Älqissa, Mäliktiñ Mahiron qızǵa bastan keşken oqıǵasın aytqanı:	Melik Mahiron kıza yaşadığı hadiseleri söyle anlattı:
	Söyleydi Mälik sonda ata – tegin, Emran şaxar qalasın, tuwǵan jerin. Baq – dāwlet, patşalıq dāwren sürip, Qoñqarǵa qolǵa tūsip kelgenderin. -Bul künde tiri zından, sizdi körüp, Baylanǵan ǵaşıqtıqtıñ işte şerin.	Şimdi ise Melik anlattı ata babasın, Emran şehrini, kalesini, doğdu yerin. Saltanatlı, devletli devir sürüp, Konkar’a esir düşüp getirildiğin. -Bugün ise canlı zından sizi görüp, Vuruldu aşk zincirine böyle.
1270	Bir sizge armanımdı aytpay kestem, Onan da jaqsı emes pe maǵan ölüm. Öziñe ǵaşıqtıqtan sabırım joq, Oqıǵam osılayşa, qara kögim.	Şimdi size derdimi ben demesem, Bundansa daha iyi bana ölüm. Bir sana âşık oldum sabırım yok, Hadisem böyledir mavi gözlüm.
	Ǵaşıqlıq Mahirona sonday qattı, Bul qız da äsili näsilin bärin ayttı. -Öz tenim ölsem dağı arman joq, - dep, Belgili adam eken asıl zattı. Meniñ ǵaşıǵım bir sizden eki ese, - Jämşidke külimsirep qolın arttı.	Mahiron’da büyük aşk var ona karşı, Bu kıza soyun sopun hepsini anlattı. -Benim dengim ölsem de gözüm kalmaz, Çok meşhur insanıymış saltanatlı. Benim aşkım sizinkinin iki katı,- Cemşid’e gülümsedi elini boynuna attı.
1280	Otırdı siz – biz deşip bular birge, Uqsadı baw – baqşada qızıl gülge. Bulttan şıqqan künde bop şuǵlalanıp, Tüskendey ay säwlesi aydın kölge. Mahiron Mälik erdi şınaşaqtap, Otırdı armansız bop dünyede. Söz qalmaq ayılmağan, türli lāzzat, Endi armanı depo tır jatsaq birge.	Oturdular sizli bizli bunlar sohbette, Kız benzedi bahçedeki kırmızı güle. Buluttan çıkan güneş gibi gülümseyip, Düşmüş gibi yakamoz mavi denize. Mahiron Melik alpın elini tutup, Yok artık bu dünyada içinde ukte. Söz kalmadı denilmemiş gönle hoş, Şimdi arzusu uyusak deyip birlikte.
	Aqırı oyda maqsut, bitti arman, Bir minwut uyqu körmey uzın tañnan.	Sonuncu dileği de kabul oldu, Sabaha dek hiç göz kırpamadı.
1290	Elge qayıp jetemiz degen oymen, Ümit etip söyledi ötken xalden.	Yurda nasıl döneriz düşüncesi, Umutla kıza anlattı düşüncesin.
	Jämşid ayttı: - Mahiron, ǵaşıq jarım, Sizge aytar oyımdağı bul armanım. Bul jerden qalay şıǵıp biz ketemiz, Qolǵa tūsek bolmaydı menin mānim. Sizdi tastap ömirde kete almaymın, Joliñda sarıp etem ǵaziz janım. Aqıldassaq jarım emes, bütün bolmaq,	Cemişid dedi:-Mahiron can yoldaşım, Aklımı kurt gibi yer bu düşüncem. Buradan nasıl çıkıp gidebiliriz biz, Tutulursak iyi olmaz benim halim. Sizi burada bırakıp hiç gidemem, Yolunda feda ederim bu aziz canım. Danışsaksak yarım olmaz olur tamam,

	Bul istiñ siz aytıñız endi amalın.	Bu işin şimdi söyleyin bir çözümün.
1300	Janğa saya joldas, xaylası mol,	Arkadaşım çıkar yol, çaresi bol,
	Badırap qasımda bar bir ğayarım.	Yanımda var Badırap kâhinim.
	Älqıssa, Mäliktiñ bul sözün Mahiron estip, Mälikke Mahironnıñ aytqanı:	Melik'in dediklerini dinledikten sonra Mahiron ona böyle cevap verdi:
	Mahiron Jämşidke ayttı: - Sabır äyla,	- Sabret, - Mahiron Cemşid'e dedi,
	Köredi sabırlı jan ärbir payda.	Sabırlı insan her zaman görür fayda.
	Bul sapar meni alıp kete almaysız,	Bu sefer beni kendinle götüremezsın,
	Jämşidim, aqırın küt, tübin oyla.	Cemşid'im az sabır et, sonunu düşün.
	Bir ğayar bar Şabırañ bizdin elde,	Bir kâhin var adı Şabıran bizim yurtta,
	Qoymaydı jasırınsañ da qanday sayğa.	Seni bulur gizlensen de dağda taşa.
	Öz basıñ aman – esen elge barıp,	Altın başın sağlıkla yurduna dönsün,
	Äsker jiip, küşpenen kelgin munda.	Asker topla, orduya yine dön buraya.
1310	Eliñe jayaw jürip jetuw qın,	Yurduna yürüyerek çatmak zor iş,
	At – turman, qolıñda joq heşbir buyım.	Ne atın, ne sürsatın var elinde.
	Qandaylıq joqtıǵıñnıñ sebepterin,	Neden bunun imkansız olduǵın,
	Aytayın men sizderge barlıq sıırım.	Anlatayım ben size bütün sıırım.
	Meniñäkem Qoñqardıñ bir atı bar,	Benim babam Konkar'ın bir atı var,
	Sipattap aytıp bolmas anın türin.	Söz ile anlatılmaz onun görünüşü.
	Ol attın Badampay dep aytar atın,	O atı Badampay diye çağırır adın,
	Qarǵıp şapsa baradı kusqa jaqın.	Dört nalla koşa yetişir kuşa yakın.
	Aylıqtı altı künde tamam eter,	Aylık yolu altı günde tamam eder,
	Ğayıptan payda bolǵan deydi zatın.	Gaipten gelen derler onun zatın.
1320	Ol attı temir üyge turar baǵıp,	O atı besler demirden evde,
	İşine jolamaydı böten xalıq.	Giremez yabancı insan o eve.
	Deytuǵın Şabırañ bir bar ğayarı,	Deytügen Şabıran kâhini var,
	Suwıtar är aptada terin alıp.	Soǵutur haftada bir terini alıp.
	Astına Qoñqar patşa özi minip,	Arada Konkar padişah gider binip,
	Keledi sayahat qıp tawğa barıp.	Gezmeye dağ taşa seyahat edip.
	Jibergin Badıraptı Badampayğa,	Gönderin Badırap'ı Badampay'a,
	Qolınan keler bolsa onıñ hayla.	Gerçekten elinden gelirse bir deva.
	Şabırañ ğayardıñ isi ötpeytin	Şabıran kâhinin yaptığı yürümesin,
	Osınday bir ğajayıp etsin hayla.	Elinden geliyorsa budur güzel çare.
1330	Qoñqardıñ ğayarınday anda barsın,	Konkar'ın kâhininin yanına varsın,
	Sol attı suwıtam dep surap alsın.	Atını soǵuturum diye ondan alsın.
	“Jügirtip saxarağa kelemen” dep,	“Boz kırdı koşturup gelirim” desin,
	Aşqın dep darbazağa jetip barsın.	Açın diye kalenin kapısına dayansın.
	Dep oylap Şabırañ qaqqanı aşar,	Habersiz olan Şabıran kapıyı açar,
	Tanımay Badırapdı qara basar.	Badırap'ı tanımaz o şaşıp kalır.
	Badampay qolğa tüsse, baqıttı jol,	Badampay'ı elde etsek yolun açık,
	Sizder sıñdı elderdiñ baǵın aşar.	Sizin gibi yiğitlerin bahtı açılır.
	Jämşidim, jolıqqanşa kim bar, kim joq,	Seninle görüşene dek neler olur,
	Tiri bolsam men emes qayta basar.	Sağ kalırsam ben değilim geri adım atar.
1340	Qaruw, qayrat asa köp ap kelmeseñ,	Asker, silah sürsat çok getirmesen,
	Qoñqardıñ palwandarı qanıñ şaşar.	Konkar'ın pehlivanları kanını döker.

	Əlqissa, Mahiron bul sözdi ayıp bolğan soñ jäne Mälikke aytağı: -Al endi sizdin şıǵatuǵın sebebinizdi taǵı da aytayın. Bizdiñ mına baqşamızdaǵı aǵıp jatqan suwdıñ bası şaxardıñ qorǵandap qoyǵan duwalının astınan tesip qoyǵan, sonan keledi. Sol suw ötken jerden Badırap ğayar amaldap temir qazıǵın alıp, sizdi ötkizer, - dep Mahiron qız sözün toqtatıp, Mälikpen quşaqtasıp, qol alışıp qala berdi. Jämşid üyden şıǵıp Badıraptıñ qasına kelip oqıǵanı bir – bir bayan etti. Bul sözdi Badırap makul körip, su ötken jerge kelip qadaǵan temirlerin sıdırıp, Mälikti dualdan ötkizip jiberip “al endi men Badampayǵa barayın” dep, ertemen Qoñqardıñ at baqqan adamına baradı. Şabırañnıñ suwretinde bolıp “patşa jiberdi, attı suwıtamın” dep. At baqqan adamnan attı aladı. Ol däl tanımay, Şabırañ ğayar dep senip qala beredi. Badırap Baydampaydı minip jönep beredi. Badırap ğayardıñ Baydampaydı minip, darbaza esikke kelgenin tolǵar attın sipatı:	Mahiron bu sözleri dedikten sonra bunlar ilave etti: -Şimdi ise sizin şehirden çıkış yolunuzu da söyleyeyim. Bizim bu bahçede akan su şehrin kale duvarlarının altından geçen arıktan gelir. İşte bu suyun geçtiği yerden Badırap kâhin demir parmaklıkları bir şekilde kırıp sizi geçiriverir, - diyerek Mahiron sözünü bitirdi ve Melik’e sarılıp vedalaştı. Bundan sonra Cemşid evden çıkıp Badırap’ın yanına gelip gerçekleşen olayları ona anlattı. Melik’in anlattıklarını duyan Badırap onun dediklerine katıldı ikisi birlikte suyun geçtiği yere geldi. Arıktaki demir parmaklıkları kırıp Melik’i kale duvarlarından geçirdi ardından “şimdi ise ben Badampay’ı almaya gideyim”- deyip, sabah erkenden Konkar’ın atlarını besleyen adamın yanına geldi. Şabıran’mış gibi davranıp: “Padişah gönderdi, atı soğutmama lazım” – dedi. Atları besleyen adamdan Badampay’ı aldı. Yazık adam ise tanıyamadığı için atı Şabıran kâhine verdiğini sandı. Badırap ise Badampay’a binip yoluna devam etti. Badırap kâhinin Badampay’a binip kale kapılarına yaklaştığı sıradaki padişahın meşhur atının dış görünüşü:
	Minip alıp Badırap	Ata binip Badırap
	Badampaymen jöneldi.	Badampay’la yola koyuldu.
	Altınnan jabuw japtırıp,	Altından çaprak örttürüp,
	Jibekten arqan taqtırıp,	İpekten dizgin taktırıp,
	Öñi asılǵa bölendi.	Çepçevre gevhere sarıldı.
	Eki qulaq tigilip,	İki kulağı dikleşip,
	Batırlar alǵan nayzaday,	Asker mızrağı gibi,
	Aq mandayı jaltırıp.	Ay gibi alnı parlayıp.
1350	Mıñ teñgelik aynaday,	Bin akçelik ayna gibi,
	Jaydıñ atqan oǵınday,	Yaydan çıkan ok gibi,
	Qızıl – jasıl körinip,	Kızıl yeşil gözüküp,
	Eki közi jaynadı – ay!	İki gözü parlayıp.
	Aranday aşıp azuwın	Aǵızını aslan gibi açıp
	İşi pısıp zerigip,	Sessizlikten sıkılıp,
	Aydaharday alışıp,	Ejderha gibi coşup,
	Aspanǵa qarǵıp oynadı – ay!	Göge doğru şaha kalktı.
	Jibek emes, qıl da emes,	İpek deǵıl, kıl deǵıl,
	Quyırq penen jaldarı.	Kuyruǵu ile yelesi.
1360	Asqar tawdıñ şoqısı,	Kayalı daǵın zirvesi,

	Tört türde bolıp köringen,	Dört türlü göze görünen,
	Eki qol, eki sandarı.	İki ön iki arka ayakları.
	Altı qulaş azuwı,	Altı karış azısı,
	Aydarhardıñ jalmanı.	Ejderhanın ağızı.
	Bes arşın dep ayıptı	Beş arşın diye demiş
	Qabırğanıñ arası.	Kaburgalarının arası.
	Jartastay bop köringen	Kaya taşı gibi gözükən
	Tisiniñ sipat qalası.	Dişlerinin tamamı.
	Bir ayrıq köldey döñgelek	Tekerlek gibi yuvarlak
1370	Tört ayaqtıñ şaması.	Dört ayağının toynakları.
	Zamanında Badampay	Vaktiyle Badampay
	Barlıq tulpat ağası.	Tüm atların ağası.
	Jetip keldi Badırap,	Hızlı çattı Badırap,
	Badampaydı ağızıp.	Badampay'ı koşturup.
	Qarsı aldında adamnıñ	Karşılar gibi insanı
	Basınan qarğıp qağınıp.	Başını iki yana sallayıp.
	-Şapşañ aş, - dep, - qaqpanı, -	-Çabuk aç,-dedi kapıyı,
	Asıǵısıp qabınıp.	Acele ile sabırsızlanıp.
	“Şabırañ ğayar, - dep, -	“Şabıran kâhindir,-deyip,-
1380	At suwıta barad”, - dep,	At soǵutmaya gider”,-deyip,
	Seksen palwan sol jerde,	Seksen pehlivan orada,
	Darbaza aştı jabılıp.	Kapıyı açtı toplanıp.
	Şıǵıp alıp bul jerden,	Çıktıktan sonra oradan,
	Badırap sonda jöneldi,	Badırap yola koyuldu,
	Oydağı maqsut tabılıp.	İsteği yerine gelip.
	Älqıssa, endi sözdi Mälik pen Badıraptan estiñiz. Badırap Badampaymen Mälikke kelip, ekewi mingesip alıp jüre berdi. Ol zamanda er toqımdı heşkim bilmeydi eken. Jäne dambıl kimeydi eken. Biraz şüberekti löñgi dep tartıp jüre beredi eken. Al endi Mälik pen Badıraptıñ saparınan estiñizder:	Şimdi ise Melik ile Badırap'tan bahsedelim. Badırap Badampay ile Melik'e geldi. İkisi ata bindi yola koyuldu. O zamanlar eyerin ne olduğunu kimse bilmezmiş. Bir de şalvar giymezmiş. Küçük bir kumaş beline sarıp gezerlermiş. Şimdi ise Melik ile Badırap'ın yolculuğundan biraz bahsedelim:
	Badırap Jämşid erge keldi şawıp,	Badırap Cemşid'e dört nalla geldi,
	Buringı qoyğan jerden aldı tawıp.	Daha önce konuştuğu yerde buldu.
	Mingesip Badampayğa sapar etti,	Bindiler Badampay'a yol çıktı,
	Ğayardan Şabırañ qattı qawıp.	Tehlikeli Şabıran'dan uzaklaştı.
1390	Badırap ğayarlıqta xaylası bar,	Badırap'ın sihirbazlık yeteneği var,
	Sol zaman burşaqpenen jawǵızdı qar.	Anında nohut ile yağdırdı kar.
	Ol qamal ornatıptı köp tosqawıl,	Böylece oluşturdu bir çok engel,
	Aspanğa jalın şıǵıp tönge munar.	Göge doğru alev çıktı söndü orda.
	Qanşa kün jaydaq atpen sapar etip,	Nice gün eyersiz atla yol kat edip,
	Quyırğı oyıldı, qanşa şıdar.	Kan çıktı kalçaları yara olup.
	Küni – tüni dambıl tappay kele jatsa,	Gece gündüz molasız devam edip,
	Qarasın bir jalǵız üy kördi bular.	Sevindi ışık yanan bir ev görüp.
	Sol üyge köringen soñ bular keldi,	Bu eve yakınlaştı içeri girdi,
	Bir kempir kön ilegen munı kördi.	Deri yontan yaşlı kadını gördü.
1400	Jämşidtiñ öz oyına aqıl tüsip,	Cemşid'in aklına bir fikir geldi,

	Kempirdiñ sonda könin suraydı endi:	Kadından elindeki derisini istedi:
	-Anajan, men suradım köniñdi ber,	-Anacan, elindeki deriyi ver,
	Kelgenim sapar tartıp qanşalıq jer.	Nice nice kat ettim mesafeler.
	Bul jerde öte mağan kerek boldı,	Burada ona çok ihtiyacım var,
	Balañnıñ osılayşa önerin kör.	Böylece oğluna yardımcı ol.
	Kempir de sözün jıqpay bere saldı,	Kadında gönlünü kırmadı verdi,
	Bul köndi atqa salıp jasadı er.	Bu deriyi ata örttü yaptı eyer.
	Ol köndi alıp barıp atqa saldı,	Bu deriyi götürüp ata örttü,
	Üstine Mälik batır minip aldı.	Üzerine Melik yiğit biniverdi.
1410	“Adamğa jaylı närse boladı – aw” dep,	“İnsana çok raxattır” dedi,
	Şoşaytıp aldı – artın häm şığardı.	Arkasını önünü düzeltiverdi.
	Ağaştan er istedi Jämşid batır	Ağaştan eyer yaptı Melik yiğit
	Aqırı miras bolıp keyin qaldı.	Sonunda miras olup bize kaldı.
	Biaban en dalada tınbay jürüp,	Biaban boz kırında hiç molasız,
	Eline saw – salamat bular bardı.	Yurduna sağ salım dönüp geldi.
	Qaytadan patşalıqqa otırğan soñ,	Tekrardan tahtına çıktıktan sonra,
	Qoñqarğa attanbaqqa xabar saldı.	Konkar’a gitmek için haber saldı.
	Älqıssa, endiği sözdi Jämşid patşanıñäsker jıyıp, Qoñqarğa baruwınan estinızder. Mälik türli önerpazdarın jıyıp, barlıq äskerge ağaştan er jasatıp berdi. Jäne de abıroysız bolmasın dep butına ıstan kigizip, türli palwan, türli aylaker, ğayar, sıqırşılarnı alıp 12 miñ äskerimen Ürim şaxarına jönep berdi. Jäne de mundağı öz ornındağı wäzirine: “Bizden xabarsız bolmañız, artımızdan äsker jürgizip turıñız”, - dep tapsıradı. Jäne äyeli Meyramxandı alıp ketedi. Ğayardıñ bastığı Badırañ Ğaziz, onıñ balası badırap barlığı Ürim şaxarına rawan boldı.	Şimdi ise Cemşid padişahın ordu toplayıp Konkar’a akın etmesinden bahsedelim. Melik usta marangozlarını toplayıp ordunun tüm askerlerine ağaştan eyer yaptırdı. Üstelik itibarsız gözükmegin diye şalvar giydirip, nice pehlivan, nice hilekar, kâhin, sihirbazlarını yanına alıp 12 bin askeri ile Ürim şehrine yola koyuldu. Yurundaki kendi yerine tayin ettiği vezirine: “Bizden devamlı haber alın. Sürekli arkamızdan asker gönderin”,-diye talimat verdi. Bir de eşi Meyramhan’ı da kendisi ile birlikte götürdü. Badıran Gaziz, onun oğlu Badırap başta olmak üzere bir çok kâhin ile Ürim şehrinin yolunu tuttu.
	Ürimge Jämşid patşa ketti jürüp,	Cemşid padişah Ürim’e yola koyuldu,
	Aybatı saltanatın qup bildirip.	Heybetli saltanatının gücünü belirtip.
1420	Saznağma, neşe türli tamaşamen,	Çalgı çengi, nice türlü eğlence ile,
	Sondaylıq parasatpen oynap – külip.	Böyle yüksek morel ile oynayıp gülüp.
	Taw – tasta xaywandar ketti qaşıp,	Dağ taştaki hayvanlar kaçtı gizlenip,
	Sarındı kele jatqan bular bilip.	Ses gürültüyü yaklaşan bunlar bilip.
	Mingeni tulpar menen öñkey tobışaq,	Her birinin bindiği asil cinsli at,
	Qırmenen saz jerlerdiñ şanı şığıp.	Boz kırla, kuru tepelerin tozun uçurup.
	Palwandar toqsan qabat sawıt kiyip,	Pehlivanlar doksan kat zırh giyininip,
	Bir tawdı qalqan qılıp moyınğa ilip.	Bir dağı kalkan gibi boynuna asıp.
	Segiz jüz batpan keler şoqparları,	Sekiz yüz batman kadar tokmakları,
	Ayağı süyretilip pilge minip.	Uçları sürüklenip file binip.

	Älqissa, Jämşid bul türli parasatpen kele bersin. Endiği sözdi Ürim şaxarındağı Qoñqardan estiñiz. Mälik ketken soñ, zindannan xabar aladı. Zindan qarawıldarı barlıq kiyiminen ayrılıp, jāne dağı Mälikten tağı ayrılıp, Qoñqarğa mağlum etti. Qoñqar Şabırañ ğayarın şaqırıp, oqiğanı bayan etti. Sol mezgilde Baydampay attı bağatın atşı Qoñqarğa arız boladı. -Taqsır, tulparıñdı Şabırañ ğayarıñız minip ketip edi. Eki kün boldı joq, ğayarıñız munda tur, tulpar joq. Şabırañ ğayar aytadı: - Men attı mingenim joq, - deydi. Sol waqıtta Şabırañ kitap aşıp “başqa ğayar kelgen bolmasın” dep qaradı, kördi. Badırap kelgen, Jämşid alğan atqa mingesip Emran şaxarına ketken. Qawipti, baruğa jol joq. Waqıtın berip jāne de qayta baldamağa qaraydı. “Jämşid munda kele me, kelmey me?” dep qaradı. “Jämşid kele jatır 12 miñäskerimen” dep oqiğanı bir – bir bayan etti. Al endi Qoñqar qaharlanıp, jan – jaqqa xabar etip, äsker qamın etedi. Ürim patıçası Qoñqardıñ dayındığı:	Şimdilik Cemşid böyle gösterişle yoluna devam etsin. Ona kadar Ürim şehrindeki Konkar’dan bahsedelim. Melik kaçıp gittikten sonra zindanda olup bitenlerden haberdar olur. Zindan bekçileri üzerindeki giysilerini de Melik’i de kaybettiğini Konkar’a bildirir. Konkar Şabran kâhinini yanına çağırıp olanları anlattı. Bu sırada Badampay atı besleyen adam Konkar’ın huzuruna gelir. Hükümdarım, atınız Badampay’ı kâhininiz Şabıran binip gitmişti. İki gündür kayıp. Kâhininiz burada ama atınız yok, - der. Bunaları duyan Şabıran: Ben atı binmedim de hiçbir yere gitmedim, - dedi. Ardından Şabıran: “Başka kâhin gelmiş olmasın”, - diye fala baktı. Badırap gelmiş Cemşid’i de aldığı atabindirmiş Emran şehrine gitmiş. Oraya gitmek çok tehlikeli. Biraz dinlendi ve tekrardan: “Cemşid buraya gelecek mi, gelmeyecek mi?”- diye fala baktı. “Cemşid 12 bin askeri ile yola koyulmuş”- diyerek olayları birer birer anlattı. Bunu duyan Konkar ise etrafa kahrını saçıp dört tarafa haber gönderip asker toplamaya başladı. Şimdi biraz da Ürim padişahı Konkar’ın hazırlığından bahsedelim:
1430	Qoñqardıñ bul sözdi estip, ketti surı, Sırtına kiyiminiñ sıqtı tügi. Qarağan hükimine qanşa xalıq, Bar eken bir basında toqsan eli. Är balası är jerge patşa bolğan, Alam dep oylamağan heşkim munı. “Tez zaman äsker alıp kelsin munda”, Şapqızdı şabarların kündiz – tüni.	Duyunca bunları Konkar’ın benzi attı, Giysisinin dışına tüyleri çıktı. Hükümüne tabi nice yurdu, Bulunurmuş hükmünde doksan eli. Alp oğlu alp gibi padişah olmuş, Fethetmeyi düşünmeyen kimse onu. “Çabucak asker toplayın buraya”, Gönderdi ulaklarını gece gündüzü.
1440	Şabarlar kündiz tüni ketti jürüp, Quyınday Qoñqar şahqa tüsti bülük. Mälik kep meni aladı, oyında joq, Badampay tulparına işi küyip. Ürimdi qalıñäsker ketti qaptap, Bärine jasawıldan xabar tiyip. Eseptep aytıp bolmas heşbir munı, Bolmaydı birewdi birew bilip. Künbatis, küñşığs ta kelip jatır,	Ulaklar gece gündüz yol kat etti, Konkar shahta başladı karışıklık. Fethedilecek düşüncesi aklında yok, Badampay atına içi yanıp. Ürim’i sayısız asker yağmalayıp, Bu haber bekçiden geldi duyulup. Sayısın anlatmak hiç imkansız, Birini biri tanıyamaz bilip. Batıdan da doğudan da geliyorlar,

	Astında kerigi önşen batır.	Ön safta silahlı hep pehlivanlar.
	Bes jüz batpan qolında şoqparı bar,	Beş yüz batman elindeki tokmakları,
	Duşpanğa salamız dep zamanaqır.	Düşmanın başına sürdü kara bulutları.
1450	Ürimniñ atırabına turdı barıp,	Ürim'i çepeçevre durdu sarıp,
	Jasıl ala tuwları jelbir qağıp.	Yeşil al bayrakları dalgalandırıp.
	Äskerdiñ aylanası ottan qorğan,	Askerlerin etrafı alevden kale,
	Siqırmen Şabırañ turğan bağıp.	Şihirle Şabıran durdu kurup.
	Künirensə palwandar qaharlanıp,	Kükrese pehlivanlar gazaplanıp,
	Qorqadı suw tübinde jatqan balıq.	Korkardı su dibindeki balık.
	Jamağat, jalıqpastan tındañızdar,	Hey cemaat sıkılmadan kulak verin,
	Mälikten söz söyleyin sır şığarıp.	Melik'ten bahsedeyim sıırı açıp.
	Älqıssa, endigi sözdü Mälikten estiñızder. Jämşid qanşa kün jol jürüp, awır äskerimen Ürimniñ şaxarına jaqındap, bir özen boyına tüsip, qos tigip qonıp jatadı. Sol zamanda Badırap ğayardıñäkesi Badırañ Ğazızdı şaqırıp alıp: - Meniñ ğasıq jarım Mahironı sağındım jäne wağdam bar edi Ürim şaxarına kelgen küni ğayardı jiberip aldırmanın degen, sol sizdin qoldan keledi. Men hat jazıp, mör masıp bereyin, siz barıp alıp keliniz, - dep jumsağan soñ, Badırañ Ğazız maqul bolıp jürüp ketti. BadırañĞazızdıñ Mahiron qızğa baruwınan söz:	Şimdi ise biraz Melik'ten bahsedelim. Cemşid nice gün durmadan yol geldi. Ordusu ile Ürim şehrinin yakınlarında bir nehir kenarına duraklayıp çadır dikip mola verdiler. Bu sırada Badırap kâhinin babası Badıran Gaziz'i yanına çağırtıp: - Ben âşık yârımı Mahiron'ı çok özledim. Üstelik Ürim şehrine geldiğimde bir kâhin gönderip seni aldırtacağım diye söz vermiştim. Bu iş sen yerine getirebilirsin. Ben mektup yazıp kendi mührümü vurayım siz gidip onu getirin, - deyince Badıran Gaziz tamam deyip yola koyuldu. Badıran Gaziz'in Mahiron kızı getirmek için çıktığı yolculuktan bahsedelim:
	Badırañ Jämşid erdin tilin aldı,	Badıran Cemşid yiğidi dinledi,
	Badırap äsker qorıp munda qaldı.	Badırap askerlerin yanında kaldı.
1460	Bir qustiñ sipatınday özi bolıp,	Bir kuşun suretine bürünüp,
	Ürimdi uşıp jürüp sır aynaldı.	Ürim'in üzerinde döne uçtu.
	İşinde baw – baqşanıñ altın saray,	Bağ bahçenin içinde altın saray,
	Esiginiñ aldına qona qaldı.	Kapısının önüne konuverdi.
	“Bul üyde qanday adam bar eken” dep,	“Bu evde nasıl insan yaşar” deyip,
	Az toqtap, qulaq qoyıp tıñday qaldı.	Duraklayıp, kulak verip dinlemedi.
	Otırdı totı qus bop jüz qubılıp,	Oturdu papağan oldu kılık değışip,
	Sol üyde qızdar jürgen oyun qılıp.	Evde ise eğlenir kızlar oyun oynayıp.
	Än saldı bir azıraq neşe älden,	Şarkı söyledi bülbül gibi öttü,
	Dawısın estip qızdarğa tüsti bülük.	Sesini duyan kızlar dona kaldı.
1470	“Wa, ğajap qanday şıqtı bul dawıs” dep,	“Allah'ım nerden geldi bu ses” deyip,
	Dalağa şıqtı bări tügel jügirip.	Düşünmeden dışarı çıktı hepsi koşup.
	Adasqan soqır qus dep oylasın dep,	Şaşırmış kör kuşuymuş desinler deyip,
	Otırğan eki közin mıqtap jumıp.	Oturdu iki gözünü sık kapatıp.
	Dalağa şıgıp qızdar köre qaldı,	Dışarı çıkan kızlar kuşu gördü,
	Qonıp turğan bul qusti ustap aldı.	Konup oturan bu kuşu tutuverdi.
	Suluwlıq sipatına qayran qalıp,	Güzelliğine kuşun hayran oldu,
	Aldına Mahironniñ alıp bardı.	Huzuruna Mahiron'un götürdü.

	Jumılğan eki közin körgennen soñ,	Kapalı iki gözünü gördükten sonra,
	Otır dep soqırılıqtan söz şığardı.	Kör kuşmuş bahçeye konmuş dedi.
1480	Qus bolıp ğayar otır közin jumıp,	Kuş olup kâhin oturur gözün kapatıp,
	Basqa qız öz jayına ketti jürüp.	Kızlar ise bıraktı onu işleriyle uğraşıp,
	Bul qusta bir oqığa bar şığar dep,	Bu kuşta bir gizem vardır deyip,
	Mahiron köz ayırmas fahim qılıp.	Mahiron gözünü almadan oturur bakıp.
	Sol zaman jatar waqıt bolğannan soñ,	Vakit geçip uyu zamanı geldikten sonra,
	Xan qızı bölmesine jattı kirip.	Han kızı uyumaya odasına yöneldi kalkıp.
	“Tañ atqan soñ dâriğer şaqıram”, - dep,	“Şafak sökünce hekim çağırırım,”- deyip,
	Qoyıptı öz qasına otırğızıp.	Kör kuşu odasına koydu götürüp.
	Basqa qız sonımenen jatıp qaldı,	Kızlar ise kendi odalarında uyudu,
	Soqır qus sonda turıp söz şığardı.	Kör kuş ise o zaman dillenip konuştu.
1490	Jämşidtiñ jazğan hatın bergennen soñ,	Cemşid’in mektubun verdikten sonra,
	Mahiron oqıp körüp, bek şattandı.	Mahiron okuduktan sonra mutlu oldu.
	Ğaşıqqa qosılattın waqıt eken dep,	Aşkım la kavuşacak zaman geldi deyip,
	Sipattı kiyim kiyip sayarlandı.	En güzel giysisin giyinip hazırlandı.
	Xikmet dorbasına salıp alıp,	Hikmetli torbasının içine koyup,
	Jämşidke az zamanda alıp bardı.	Cemşid’e kısa zamanda ulaştırdı.
	Quwandı joldasına Mâlik jana,	Sevindi yârini gören Melik bala,
	Mahiron jaylı minez sonday bala.	Mahiron sakın huylu güzel bala.
	Körisip, quşaqtasıp Meyramxanmen,	Selamlaşıp, sarıldı Meyramhan’la,
	-Salamat, jaqsımı(sı)z, - dedi, - apa.	-Selametsinizdir,-dedi,- ana.
1500	Şattıqpen bular munda jata bersin,	Kıvançla bunlar burada kalsın,
	Qızıdardan söz söyleyik endi jana.	Bahsedelim saraydaki kızlar hakkında.
	Älqıssa, endigi sözdi Mahironnıñ artında qalğan köp qızdan estıñızder:	Şimdi ise Mahiron’un bırakıp gittiği kızlar hakkında biraz bahsedelim:
	Tañ attı sol zamanda mağlulanıp,	Şafak söktü yavaşça gök ağarıp,
	Kün şıqtı rawşan bolıp etip jariq.	Güneş doğdu gümüş gibi parlayıp.
	-Xanşa endi qaşan turadı, - dep,	-Hanımımız ne zaman uyanır,-deyip,
	Telmirip qızdar otır esik bağıp.	Kızlar bekleri göz almadan kapıya bakıp.
	Heş xabar tüske deyin bolmağan soñ,	Öğleye kadar hiçbir ses çıkmayınca,
	Barlığı şuwıldadı ayğay salıp.	Bir ağızdan hepsi gürültü yaptı bağışıp.
	-Bir bäle osı qızğa bolğan – dür,-dep,	-Başına kızın geldi bir hadise,-deyip,
	Esikti buzdı sonda baltanı alıp.	Kapıyı kırdılar baltayı alıp.
1510	Qız turmaq, ustap alğan soqır qus joq,	Kız değil tuttukları kör kuş bile yok,
	Turadı altın saray essiz qalıp.	Altın saray bomboş durur içinde kimse yok.
	Şuwıldap qızdar bayğus oybay saldı,	Bağışıp ortalığı ayağa kaldırdı,
	Aşılmas bir bälege bular qaldı.	Çözüksüz bir belayı başına sardı.

	Soqır qustı ustağan qız bayğustıñ	Kör kuşu tutan zavallı kızı
	Jabılıp jündey tütüp basın jardı.	El birliğıyle dövüp başını yardı.
	-Bärimizge kesiri tiyer boldı,	-Hepimize zararı dokunacak,
	Öltir,-deydi birewi,-sorlı qardı.	Öldür,-dedi birisi,-kızcağızı.
	-Soqır qus ne jep qoydı, ne ap ketti,	-Kör kuş ne yedi ne götürdü,
	Jalası qılğanmen bizde qaldı.	Günahı ne yapsak da bize kaldı.
1520	Ne bolsa da öletin boldıq qoy, - dep,	Ne olsa da sonumuz geldi deyip,
	Patşağa bayandadı barlıq xaldı.	Padişaha anlattı bütün olayı.
	Älqissa, qızdar bastan – ayaq oqiğasın Qoñqar patşağa ayıp bolğan soñ, Qoñqar aşuwanıp, Şabırañ ğayarına baldama aştırdı. Qaradı, kördi. “Mäliktiñ ğayarı alıp ketip tur. Mahiron Jämşidtiñ şatırında oynap – külip, şarap işin otır” dep jawap berdi. Qoñqardıñ sabır – tağatı qalmay “maydan jerge şıq” dep barlıq äskerin sap tüzip turğanınan estiniñizder:	Kızlar olan biteni en başından Konkar padişaha anlattıktan sonra Konkar çok kızdı. Şabıran kâhinine fal baktırdı. O fala baktı gördü. “Melik’in kâhini kızı götürmüş. Mahiron Cemşid’in çadırında oynayıp, eğlenip, şarap içiyor”, - diye cevap verdi. Konkar’ın sabır taşı çatladı: “Savaş meydanına çıkın,” – diye tüm askerlerini sıraya dizip savaşa hazırlandığından bahsedelim:
	Qoñqardıñ aşuwandı qanı qaynap,	Konkar çok kızdı, gazaplandı kanı kaynayıp,
	Qutırğan jolbarıstay közi jaynap.	Kudurmuş kaplan gibi gözleri parıldayıp.
	“Jämşidti bir sağatta joq qılğan”, - dep,	“Cemşid’i bir saatte yok edin” – deyip,
	Äskerin top – tobımen şıqtı aydap.	Askerlerini hepsini gönderdi kovalayıp.
	Bosattı palwandarın sol zamanda	Salıverdi pehlivanların tam bu sırada,
	Burında şınjırmenen qoyğan baylap.	Önceleri zincire vurduğu bağlayıp.
	Bazbir palwan minedi aydaharğa,	Bazı pehlivan biniyor ejderhaya,
	Jılandı qılış etip qaru saylap.	Yılanı kılıç niyetine silahlanıp.
1530	Keledi baz birewi pilge minip,	Bazıları geliyor file binip,
	Ayağı pil üstinen süyretlip.	Ayakları üzerinden sallanıp.
	Segiz jüz batpan qolında kürzisi bar,	Sekiz yüz batman elinde tokmağı var,
	Tastı ursa ketedi eken kömir qılıp.	Taşa vursa parçalanır kömür olup.
	Solayşa maydan jerge turıp barıp,	Böylece savaş meydanına varıp,
	Esepsiz jiyıldı sonşa xalıq.	Sayıp toplandı büyük kalabalık.
	Qoñqardıñ osındaylıq aybatına	Konkar’ın aslan gibi heybetine
	Qaradı Jämşid er de közin salıp.	Bakakaldı Cemşid’de hayran olup.
	Bular da soğısqa äzirilenip,	Onlar da savaşa hazırlanıp,
	Betpe – bet bola qaldı bul da barıp.	Karşısına dikildi hemen varıp.
1540	Köptigi duşpanınıñ öyğa kelmes,	Çokluğu düşmanın urunda olmayıp,
	Şoşınıp, seskenbeydi jalğız ğarip.	Korkarak çekinmedi Cemşid yiğit.
	Älqissa, endi söz Qoñqarmen Jämşidtiñ soğısqa şığıp, soğısuwğa jekpe – jek palwan şıgarğanınan estiniñizder:	Şimdi ise Konkar ile Cemşid’in savaşa hazırlanıp savaşmaya teke tek pehlivan çıkarttığından bahsedelim:
	Sap tüzdep eki äsker qarsılasıp,	Meydanda iki asker karşılaşıp,

	Ketipty jer – jahandı tozan basıp.	Ortalık görünmedi toz kalkıp.
	“El körer esendikpen zaman joq” dep,	“Sağ kalıp yurda dönmek yok” deyip,
	Qostastı qorqaqtarı qol ustasıp.	Vedalaştı korkaklar tokalaşıp.
	Qoñqardıñäskerinen şığa şaptı,	Konkar’ın askerini düşüre vurdu,
	Bir batır kerigine qamşı basıp.	Bir yiğit gergedanına kamçı vurup.
	-Jekege şığatuğın adam bolsa,	-Teke tek çıkacak biri varsa,
	Öltirem, - dep aytadı, - qanın şasıp.	Öldürürüm,-dedi,-kanını döküp.
1550	Jämşidtiñ Malaq degen bir batırı	Cemşid’in Malak adlı bir yiğidi
	Sol zaman jetip bardı asıp – sasıp.	O zaman ortaya çıktı sabırsızlanıp.
	Qoñqardıñ palwanınıñ atı Jadır,	Konkar’ın pehlivanının adı Cadır,
	Şoqparın qolına aldı abır – sabır.	Tokmağını eline aldı apır sapır.
	Salıstı Malaqpenen kezek – kezek,	Dövüştü Malak ile teke tekte,
	Körmedi bir – birine ölim, jäbir.	İkisi de ölmedi sık dayanır.
	Kürzini Malaq batır qolına aldı,	Tokmağı Malak yiğit eline aldı,
	Qabağat sabırsız bop aşuwladı.	Gazaplanıp sabırsızlanıp kızdı.
	Aqırıp, aybattanıp siltegende,	Bağırıp öfkesiyle sallayanda,
	Jadırdıñ sol küyinde basın aldı.	Cadır’ın o hareket başını aldı.
1560	Maydanda Malaq turdı ses körsetip,	Meydanda Malak durur gözdağı verip,
	Qaradı jannıñ bəri tamaşa etip.	Gözünü almaz kalabalık onu seyredip.
	Qoñqardıñäskerinen Sayıl degen	Konkar’ın askerine Sayıl adlı
	Bir batır bulttay qaynap keldi jetip.	Bir yiğit kara bulut gibi geldi çatıp.
	-Ataqtı, dañqı şıqqan menmin Sayıl,	-Şanlı, şöhetli o meşhur benim Sayıl,
	Oy, Malaq, qaldı, - dedi, - qazañ jetip.	Vah Malak bittin-dedi,-ecelin gelip.
	Öltirdiñ Jadır degen joldasımdı,	Öldürdün Cadır adlı can yoldaşımı,
	Bayqawsız burın urıp qatıl etip.	Fark etmeden tokmakla katledip.
	Malaq ayttı: - Jaramas beker maqtan,	Malak dedi: - Yaramaz boş övünme,
	Men de bir aq tuyğınmın qanat qaqqan.	Ben de bir atmacayım kanat çırpın.
1570	Jaqsı körsen Jadırdıñ artınan bar,	Çok seversen Cabır’ın ardından git,
	Lazım emes, jan dosıñ jalğız jatqan.	Doğru olmaz dostunu yalnız bıraksan.
	İstey ber, qoldan keler isiñ bolsa,	Hadi yap yapabilecek bir şeyin varsa,
	Qaruwıñ tolıp jatır qanşa batpan.	Gücün var sayısız nice batman.
	Osımen qarsılaştı bular jana,	Böylece karşılaştı bunlar da,
	Batırlıq aybatına joqtı şama.	Yiğitlik heybet yoktu hal çare.
	Sayıl er urğanında aşuwlalıp,	Cayıl yiğit vurduğunda öfkeyle,
	Qalqanı Malaq erdin boldı para.	Kalkanı Malak yiğidin oldu pare.
	Ajalsız bolğan soñ aman qalıp,	Eceli gelmediğinden o sağ kaldı,
	Tänine qanşa jerden tüsti jara.	Vücudu nice yerinden aldı yara.
1580	Endi kezek Malaqqa kelgennen soñ,	Şimdi sıra Malak’a geldiğinden,
	Şoqparın köterdi sonda jaña.	Tokmağını kaldırdı Malak bala.
	Şokparmen qanşa batpan qaldı salıp,	Nice batman tokmağını salladı vurup,
	Jığıldı Sayıl batır esten tanıp.	Yere düştü Sayıl er kendin kaybedip.
	Bul Sayıldıñ ölgenin körgennen soñ,	Sayıl yiğidin öldüğünü gördükten sonra,
	Qoñqardıñäskerleri qayğılanıp.	Konkar’ın askerleri üzüldü kayğılanıp.

	Sol zaman barlıq äsker ketti qaptap,	Bu sırada bütün askerler başladı savaşıp,
	Kürzi, şoqpar barlığın qolına alıp.	Mızrak, tokmak her şeyini eline alıp.
	Jämşid te äşkerine buyırıq etip,	Cemşid de askerlerine emir verip,
	Qosıldı qan maydanğa bəri barıp.	Katıldı kan meydana ileri gidip.
1590	Bolmadı birewin birew bilip,	Tanıyamaz meydanda birin biri,
	Soğısıp barlığına tüsti bülük.	Savaştlar herkes kendinî güçlü bilip.
	Kürkirep kündeý bolıp, ot jarqıldap,	Kükreyip güneş gibi alevler sıçrayıp,
	Ayaspay birin – biri jatır urıp.	Acımadan birin biri düşürdü vurup.
	Ölgender töbe – töbe bolıp qaldı,	Ölenler tepe gibi her yerde birikip,
	Kerigi batırlardıñ qanğa jüzip.	Gergedanları yiğitlerin kanda yüzüp.
	Oğınday jay tasınıñ zırqıraydı,	Tanıyamaz meydanda birin biri,
	Qalqanı basındağı ketse sınıp.	Savaştlar herkes kendinî güçlü bilip.
	Qabağat bir osınday soğıs qıldı,	Böylece şimşek gibi savaş oldu,
	Bolmaydı ajratıp kün men tündi.	Kimse gündüzle geceni ayıramadı.
1600	Qarayıp jer – jahandı tuman basıp,	Göz gözü görmez etrafı duman sardı,
	Heş soğıs bolğan emes osı sindi.	Hiç savaş olmamıştı bunun gibi.
	Tawlardan tas domalap, zilzala bop,	Dağlardan taş yuvarlandı deprem oldu,
	Say – saydan su ornına qandar jürdi.	Arıklardan su yerine kanlar aktı.
	“Düniye tamam bolad” dep oyladı,	“Kıyamet geldi” diye düşündü,
	Barlığı tirliginen küder üzdi.	Hepsi yarınından umudu kesti.
	Bul soğıs batırlarğa boldı bir sın,	Bu savaş yiğitlere oldu sınav,
	Tınbastan soğısıptı on eki kün.	Durmadan savaştlar on iki gün.
	Kim jeñdi, kim jeñildi bilip bolmas,	Kim kazandı kim kaybetti hiç bilinmez,
	Eşqanday bere almaydı buğan bir şın.	Kimse üretemedi buna bir çözüm.
1610	Qabağat eki äsker kördi jäbir,	Zayiat iki asker yaralandı,
	Almaydı kündiz – tüni tipten damıl.	Gece gündüz molasız savaştı.
	Bolğanda on üç künniñ şamasında,	Olunca on üç gün savaş başlayalı,
	Baraban “toqtasın” dep qaqtı dabıl.	Davullar “dursun” diye vuruldu.
	Dabıldı estigen soñ qayttı bəri,	Davul sesinden sonra hepsi döndü,
	Köripti qındıqpen oqiğanı.	Başlarından geçirdi böyle zor olayı.
	Jalañdap qoyğa şapqan aş qasqırday,	Koyuna saldıran aç kurt gibi,
	Qızarıp eki közi batırları.	Kıpkırmızı oldu yiğitlerin gözleri.
	Jämşidtiñ äşkerdi de tüsti barıp,	Cemşid’in askerleri de geri dönüp,
	Bar – joğın esepedi qağaz alıp.	Kimlerin olmadığını saydı kağıt alıp.
1620	Ölipti bir miñäsker bul soğısta,	Bu savaşta bir bin askeri kaybetmiş,
	Qalıptı qanşa adamı jaralanıp.	Nice askeri ise topallar yaralanıp.
	Qoñqar da öz äşkerin sanap körip,	Konkar da kendi askerini sayıp,
	Är toptan batırları qisap berip.	Her gruptan bir yiğit hesap verip.
	Soğıstıñ sol kündeğı qattısınan,	Savaşın o günlerdeki şiddetinden,
	Maydanda bes miñ adam ketken ölip.	Meydanda beş bin asker gitmiş ölüp.
	Bul iske Qoñqar sonda küyüp – janıp,	Bu sonuca Konkar’ın içi yanıp,
	Jıladı şaşın julıp qayğılanıp.	Ağladı başına dövdü tasalanıp.
	-Bir soğısta ölgeni munşa adam,	-Bir savaşta öldü bu kadar insan,

	Jämşidti ala almaymız, - dedi, - jeñip.	Cemşid'i yok edemeyiz – dedi-galıp gelip.
	Älqissa, Qoñqar patşa qayğılanıp, Jämşidke kişi jiberdi. “On künge äsker damıl alsın, men bas – ayağımdı jinap alayın” dep. Mälik te bul sözdü qabıl körüp, jata berdi. Endi sözdü bayağı Jämşidke äyelin utqızğan Kärim sawdagerden estinizer:	Konkar padişah tasalanıp Cemşid'e ulak gönderdi. “Askerler on gün dinlensin. Ben de biraz toparlanayım” – dedi. Melik de bu sözünü kabul edip dinlenmesine baktı. Şimdi ise kumarda Cemşid'e eşini kaybeden Kerim tüccar hakkında biraz bahsedelim:
	Nazım Kärim	Kerim
1630	Kärimniñ ötken isi köpke anıq, Tıñdañız, jalıqpastan qanşa xalıq. Meyramxan äyeline ayrılgan soñ, Jüripti qapalıqpen qayğılanıp.	Kerim'in olayını çoğu insan bilir, Dinleyin sıkılmadan kalabalık. Meyramhan eşini kaybettikten sonra, Yaşadı tasalanıp kayğılanıp.
	Qoñqarğa arız bolıp, ğayarlanıp, Zındağa Mälik erdi qoyğan salıp. Zındannan Jämşid şığıp ketkennen soñ,	Konkar'a şikayet edip, yalvarıp, Zindana Melik yiğidi attırıp. Zindandan Cemşid kurtulduktan sonra,
	Düniyeni kezip jürdi şır aynalıp.	Dünyayı gezdi durmadan dolanıp.
	İzdedi palwan men aylakerdi, Tınbastan qıdırtıptı talay jerdi.	Aradı pehlivan ile hilekarı, Durmadan dolaşmış nice yeri.
1640	Zäñgi degen xalıqtıñ bir batırı Tawıptı Farqağad degen erdi.	Zengi adlı halktan bir yiğidi Bulmuş Farkagad adlı yiğidi.
	Qanşa kün sapar etken aşıp – arıp, Jämşidten bere me dep keğ-gimdi alıp. Bir tawda meken etip jüredi eken, Qaradı taw işinen közin salıp.	Nice gün sefer etti gezip dolaşıp, Cemşid'di kovalayıp öcümü alıp. Bir dağı mesken edip yaşarmış, Bu yiğidi aradı dağı taşı dolanıp.
	Tay üstinde tawday bop birew jatır, Äytewir qımıldaydı top qarağay, Qoqañ – qoqañ etedi jelbir qağıp.	Dağ üstünde dağ gibi biri yatar, Kıpırdıyor vücudu nefes alıp. Bir dağın güneyinde gür çam ağaç,
1650	Murtı eken top qarağay qımılдаған, Bul Kärim özi barıp körgeni anıq.	Sallanır iki yana rüzgarda esip. Bıyığıymış gür çam ağacı kıpırdanan,
	El – jurt bolğan emes, munda qala, Ömirde körgen emes qatın – bala. Qırıq kün uyqı körmey jüredi eken, Bir jatsa on bes künde turar jaña.	Ne yurt ne şehir olmuştı burada, Hayatında olmamıştı kadın, bala. Kırk gün boyunca uyumazmış, Uyusa uyanırmış on beş günde.
	Jatıptı bir jartastı jastıq etip, Ayağı ekinşi taw turğan jetip. Sekildi eki közi eki dariya, Köriner Nil dariyaday jarq – jurq etip.	Yatarmış bir kayayı yastık edip, Ayağı ikinci dağa kadar uzanıp. Parlayan iki gözü iki derya, Gözükür Nil deryası gibi parlayıp.
1660	Bir tawdıñ şoqısında murını bar, Tanawın aňgarlı sayday etip.	Bir dağın zirvesi gibi burnu var, Burun delikleri geniş mağara gibi.
	Jartastay körinedi şıqqan tisi,	Kaya gibi gözükür dişleri,

	Köriner kömeyinen barlıq işi.	Gözükür ağzından midesi.
	Ayu, qabılan üstinde oynaq sap jür,	Ayı, kaplan üzerinde oynayıp,
	Bit şıqqanday körinbes, joq jumısı.	Bit kadar da gözükmez onların duruşu.
	Otırdı barıp körüp Kârim paqır,	Yaklaştı yanına Kerim tacir,
	Oyanıp uyqısınan älgi batır.	Uyandı uykusundan o batır.
	Şımdamay aybatına qorıqqanının,	Dayanamadı heybetine korkusundan,
	Bir jerge jasırındı Kârim aqır.	Bir yere saklandı Kerim tacir.
1670	Ol batır türegelip tüşkirindi,	O batır kalkanda hapşırıldı,
	Murnınan elik qarğıp ketip jatır.	Burnundan elik koşarak çıktı.
	Jartas dep elik kirgen murınına,	Kaya diye elik girmişti burnuna,
	Juwsağan pahattanıp bolımına.	Dinlenmişti elik yazık burnunda.
	Otırdı qayran bolıp Kârim sonda,	Oturdu hayret edip Kerim buna,
	Taň qalıp bul zâñginiñ qılığına.	Şaşırıp bu yiğidin yaptığına.
	Älqissa, Kârim sawdager Farqağadı körüp zâresi uşıp, barayın dese janınan qorqıp, barmayın dese qayğısı janına batıp oyladı: “Aqırı ölgen adamın göy, tiri adam bolsam jurt işinde jürmes pe edim”, - dep, qolın qusırıp, Farqağadqa baradı. Farqağad muni körüp ala közimen qarap: -Sen ne, jerdiñ qurtımısıñ? – dep söylegende, Farqağadtiñ awzınan şıqqan leppen jündey uşıp, bir äri, bir beri qalqıp tura almaydı. Farqağad Kârimniñ qorıqqanın bilip: -Ey, beyşara, qorıqpa, sen mağan düşpandıq etetin adam emessiñ göy, bir sebeppen kelgen bolarsın, - dep qasına otırğızıp qoyadı. Kârim şoşañdap otıra almağan soñ, Farqağad öziniñ bir murtınan ustatıp qoyıp: -Al, endi oydağı armanındı ayt, - dedi. Sonda Kârimniñ aytqan sözi Farqağadqa:	Kerim tacir Farkagad’ı gördükten sonra hayrete düştü. Yaklaşmak ister yanına ama çok korkar. Gideyim diye düşünürse içindeki derdi onu yer. Orada şöyle düşündü: “Zaten ölmüş bir insanım. Hayatta olan biri olsaydım yurumdan böyle bezer miydim?”- diyerek elini göğsüne koyup Farkagad’ın yanına yaklaştı. Farkagad onu görünce kırmızı gözleri ile ona bakıp: Sen ne findık kurdu musun? – dedi ve Kerim’in ondan korktuğunu fark edip: Hey zavallı benden korkma. Sen bana kötülük yapabilecek insan değilsin, gelmenin bir nedeni olmalı, - diyerek taciri yanına oturttu. Kerim sürekli kayarak raxat oturamayınca Farkagad bıyığının bir teline tutundurup: - Şimdi ise derdinî anlat, - dedi. İşte o zaman Kerim Farkagad’a şöyle demiş:
	Kârim sonda jıladı,	Kerim o zaman ağladı,
	Köziniñ jası möltildip.	Gözünün yaşı sel oldu.
	Bir murtınan ustap ap,	Bıyık teline tutunup,
	Buwradayın selkildep,	Hüngür hüngür sallanıp,
1680	Ayağına bas qoyıp	Ayağına başını yaslayıp,
	Ögizdeyin öñkildep,	Öküz gibi hisıldayıp,
	Aytatın osı arızın,	İçindeki derdinî anlatmaya
	Awzı kelmey keñkildep.	Çok utanıp çekinip.
	Farqağad dem alsa,	Kerim o zaman ağladı,
	Üki kusap jılpıldap.	Gözünün yaşı sel oldu.
	-Farqağad batırım,	Farkagad pehlivanım,
	Tıñdağın menin zarımdı.	Dinle benim derdimi.
	Bir duşpanğa kez bolıp,	Bir düşmana denk gelip,

	Ketirdi menin sänimdi.	Kaybettirdi benliğimi.
1690	Emran degen şaxarda	Emran adlı şehirde,
	Jämşid degen er şığıp,	Cemşid adlı bir yiğit,
	Talap aldı malımdı.	Elimden aldı malımı.
	Jahannın qızıl güli edi,	Yakamın kızıl gülü idi,
	Tartıp aldı jılatıp	Elimden aldı ağlatıp,
	Meyramxan degen jarımdı.	Meyramhan adlı yârımı.
	Qoñqar degen patşağa	Konkar adlı padişahın
	Kelip arız bolıp em,	Yanına geldim şikayetle,
	Bir ğayarın jiberip,	Bir kâhinin gönderip,
	Zıdanğa Mâlik salındı.	Zindana Melik’i attırdıp.
1700	Onan şığıp boşanıp	Oradan çıktı kurtulup,
	Köp äskerin jııp kep,	Sayırsız ordusu ile gelip,
	Qoñqarmen jatır soğısıp,	Konkar ile şu an savaşıp,
	Onan arman qağınıp.	Bu derdim içimi kemirip.
	Elden quat ketken soñ,	Halkın gücü kalmayınca,
	Basına qayğı jetken soñ,	Başına bela gelince,
	Sizdiñ estip dabıstı,	Sizin şöhretinizi duyunca,
	“Barıp kel, - dep, - batırğa”	“Yanına git,-deyip-alpın”
	Qoñqar mağan jalındı.	Konkar bana yalvardı.
	Ol Qoñqardıñ bar edi,	O Konkar’ın var idi,
1710	Mahiron degen bir qızı,	Mahiron adlı bir kızı,
	Jağadağı kundızı.	Gökyüzündeki yıldızı.
	Şın sıpattap aytayın,	Sıfatın tasvir edeyim.
	Şolpannıñ tuwğan juldızı.	Çoban yıldızının yıldızı.
	Sol qızın sizge beredi,	Bu kızını size verecek,
	Sizdi jaqsı köredi.	Sizi de o sevecek.
	Baldızdarıñ qolpaştap,	Baldızların sizi saracak,
	Artıñnan sizdin eredi.	Arkandan senin gelecek.
	Tawda jalğız jürgeñse,	Dağda yalnız gezmektense,
	Sol qızdı öziñ alsañşı.	Bu kızla sen evlensen.
1720	Qolıñnan bări keledi,	Elinden her şey gelir,
	Baq – sarayda, batırım,	Bahçeli sarayda yığdım,
	Xanısanı kuşaqtap,	Han kızına sarılıp
	Qızıqpenen ötkizgin	Neşe ile geçirin,
	Düniye degen nemeni.	Kalan bu kısa ömürü.
	Älqissa, Kârimniñ bul sözün Farqağad estip quwanıp türegeldi. -Sen mağan dos adam ekensin, eki armanım bar edi: birinşi armanım, soğısar jaw tappay jür edim. Ekinşi armanım, özime layıq bir suluw kız tappay jür edim. Al endi Qoñqarğa barayın, duşpanın tabanına salayın, senin äyeliñdi alıp bereyin, köziñniñ jasın köreyin. Özim Mahironı alıp	Kerim’in bu dediklerini duyunca Farkagad çok sevindi ve dedi: Sen bana dost canmışsın. İki arzum vardı. Birinci arzum savaşacak düşman bulamıyordum. İkinci arzum ise kendime laik evlenecek kız arıyordum. Şimdi ise KOnkar’ın yanına gideyim. Düşmanını yerle bir edip yok edeyim. Senin eşini geri alıp sana vereyim. Seni de sevindireyim. Kendim de Mahiron ile evlenip mutlu

	oynap – küleyin, - dep, Ürim şaxarına jönele berdi.	ömür süreyim, - diye Ürim şəhrine doğru yola koyuldu.
	Farqağadtñ Ürimge kelisi	Farkagad'ın Ürim'e gelişi
	Keledi Farqağad mañ – mañ basıp,	Geliyor Farkagad adım atıp,
	Sırtınan Mahironğa bolıp ğaşıq.	İçinden Mahiron'a oldu âşık.
	“Jaraqsız jawğa barma” degen bar dep,	“Silahsız düşmana gitme” sözü var deyip,
	Şoqparın üş miñ batpan beline asıp.	Tokmağını üç bin batman sırtına alıp.
1730	Sekirdi aşuwanıp tawdan – tawğa,	Atladı gazaplana dağdan dağa,
	Belsenip Farqağad sıqtı jawğa.	Cesaretle Farkagad çıktı yola.
	Kärimdi iğına mingizipti,	Kerim'i omuzuna bindirmiş,
	Siyaqtı baqqa qonğan qara qarğa.	Gözükür karga ağaca konmuş
	Ürimge bir künderi keldi jetip,	Ürim'e bir günde geldi çatıp,
	Eşqanday toqtamaydı sabır etip.	Hiç duraklamadı sabır edip.
	-Qaqpanı qaydan izdep jüremiñ, - dep,	-Kapıyı nerden arayacağım,-deyip,
	Duwaldan jüre berdi attap ötip.	Duwardan atlayıp geçip.
	Taw sipat palwandı körgennen soñ,	Dağ gibi pehlivanı gördükten sonra,
	Qorıqtı barlıq jurtı esi ketip.	Korktu şehir halkı aklı gidip.
	Andan soñ Kärim özi jürüp ketti.	Bundan sonra Kerim indi omuzundan,
1740	-Bul jerde turdıñız, - dep, - damıl etip.	-Burada durun, -dedi-biraz dinlenip.
	Älqissa, Kärim sawdager Farqağadtı şaxar işine qoyıp, özi Qoñqar patşağa barıp bastan – ayaq Farqağadtñ jayın söylep: -Taqısır, sizdin baqtıñızğa layıq batır eken. Jämşidti qalay da bolsa jeñip beredi, biraq oğan bir uağdam bar edi. Qoñqar patşa qızı Mahironı beremin dep ayıp edim, bul Farqağadqa Mahironı körsetip qoysaq, sizdin aytqanıñızdı isteydi, - dep sözün toqtattı. Qoñqar qattı quwanıp aytadı: - Biraq bizdin qolımızda Mahiron joq, Jämşidtiñ qolında. Onı qaytip alardıñ amalın Şabırañ ğayar biler, - dep, Şabırañ ğayarğa barmaq bolıp uağda beredi. Sonan keyin Faraqağadqa barıp jüz körisip, barlığı qurmettep, sarayğa sıyıp otıra almaytın bolğan soñ, baqtıñ işine kilem, körpe salıp otıradı. -Batır, Mahiron ğaşıq jarıñızdı jarım tünde äkep beremiz, -dep koyadı. Farqağad murtın sılap, qızben oynamaq bolıp taranıp otıra beredi. Älqissa, endigi sözdi Şabırañ ğayardan estiniñizder. Mahironı Farqağadqa äqep bermek bolıp, onıñ tün işinde Mäliktiñäskerine barganı:	Kerim tacir Farkagad'ı şehir merkezinde bırakıp kendisi Konkar padişahın yanına gelip. En başından Farkagad olayını şöyle anlattı: Hükümdarım, tam size laik bir pehlivanmış. Ne yapar eder Cemşid'e galip gelir. Ancak ona bir söz verdim. Konkar padişah kızı Mahiron'u seninle evlendirecek demiştim. Farkagad'a Mahiron'un yüzünü bir gösterirsek sizin dediğiniz her şeyi yapacak, - deyip sözünü bitirdi. Konkar çok sevinip cevap verdi: Fakat Mahiron bizim elimizde değil. Cemşid'in yanında. Onu nasıl geri alacağımızın yolunu Şabıran kâhin bilir, - deyip Şabıran kâhinin yanına gitmek için söz verir. Bunun ardından Farkagad'ın yanına varıp onunla selamlaşıp, saygı gösterip saraya davet eder. Fakat o saraya sığamayacağı için bahçeye kilim, döşek serip orada ağırlar. Pehlivanım, Mahiron âşık yârinizi gece yarısına kadar getireceğiz, - dedi. Farkagad bıyıklarını okşayıp, kıza sarılıp seveceğini düşünerek üzerine çeki düzen verdi. Şimdi ise biraz Şabıran kâhin hakkında biraz bahsedelim.

		Mahiron'u Farkagad'a getirmek için onun gece yarısında Cemşid'in askerinin yanına şöyle gelir:
	Jämşidke Şabırañ ketti jürip,	Şabıran Cemşid'e doğru yola çıktı,
	Qandaylıq alsam deydi amal qurıp.	Nasıl bir çare kurup kızı alsam dedi.
	Badırap ottan qorğan jasap qoyıp,	Badırap ateşten kale duvarı yaptırıp,
	Äskerdi jürip edi küzet qılıp.	Askerler etrafında dolandır bekçilik edip.
	Eşqanday xayla etip bolar emes,	Bu işi hiçbir çare bulunur gibi değil,
	Qayran bop qarap turdı dımı qurıp.	Hayretle bakakaldı çaresi tükenip.
	Jalını bul ottardıñ köke jetti,	Alevi bu ateşin göğə ulaştı,
	Bir xayla Şabırañ sonda etti.	Şabıran bir çare şimdi buldu.
	Üstine temir sawıt kiyip alıp,	Üzerine demir zırh giyinip,
1750	Qaq jarıp qalıñ ottan ötip ketti.	İki ayırıp alevi içeri girip.
	Jämşidtiñ bardı jürip şatırına,	Cemşid'in yakın geldi çadırına,
	Kez bolğan qalıñ uyqı ğapılına.	Denk geldi ağır uyku zamanına.
	Mahiron jalgız özi uyıqtap jatır,	Mahiron yalnız yatıp uyuyordu,
	Er Jämşid Meyramxanday jaqınında.	Cemşid ise Meyramhan'ın yanında.
	Murnına Mahironnıñ dări saldı,	Burnuna Mahiron'un ilaç damlattı,
	Mas qılıp qapşığına salıp aldı.	Sarhoş edip çuvalının içine attı.
	Badırap, Badırañ Ğaziz qatalasıp,	Badırap, Badıran Ğaziz hata yaptı,
	Ğayardıñ qelgendiğın bilmey qaldı.	Kâhinin geldiğini fark edip bilemedi.
	Körinbey Şabırañ ketti şığıp,	Gözükmeden Şabıran gitti çıkıp,
1760	Öziniñ şaxarına bardı jürip.	Kendi şehrine gitti yol alıp.
	Mahiron kay zamanda keledi dep,	Mahiron ne zaman gelecek deyip,
	Otırğan Farqağad qulaq türip.	Otururdu Farkagad kapıyı gözetleyip.
	Bul ğayar Mahirondı jasandırıp,	Bu kâhin Mahiron'u süsleyip,
	Aldına ol palwannıñ keldi kirip.	Odasına pehlivanın geldi girip.
	Aq jüzin ğaşıq jardıñ körgennen soñ,	Ay yüzünü âşık yârin gördükten sonra,
	Tarandı Farqağad murtınan külip.	Sevindi Farkagad burun altından gülüp.
	Mahiron munı körıp boldı qayran,	Mahiron gördüklerine oldu hayran,
	“Bul jerge keldim, - dedi, - äldeqaydan,	“Buraya geldim,-dedi-nasıl nerden,
	Bul özi menen ümit etip otır,	Bu kimdir benden bir şey umut eden,
1770	Adam da emes, jın da emes, xaywan”.	Ne insan, ne şeytan tam bir hayvan”.
	Jılağan tıñdar emes qızdıñ sözün,	Ağladı kimse dinlemedi kızın sözün,
	Bul zâñgi ayırmaydı eki közin.	Pehlivansa ayırmadı kızdan gözün.
	Al endi Mahironğa jaqındasıp,	Şimdi ise Mahiron'a yaklaşıp,
	Ağaştıñ sipatınday sozdı qolın.	Ağacın budağı gibi uzattı elin.
	Mahiron qorıqqanıñ qarğıp ketti,	Mahiron korkusundan yere düştü,
	Bul qanday qasiret dep zarlıq etti.	Bu nasıl felaket deyip düşündü.
	Oynawğa bul qızıbenen jöni kelmes,	Sevişmek bu kız ile doğru olmaz,
	Zâñginiñ zorlıq iske köñili ketti.	Pehlivanın zorba işe akılı gitti.

1780	Bul qızdın qol – ayağın qoydı baylap, Etuge qaşuwğa şart, bir is oylap. Arada ülken – kişi sonday parıq, Jutıp qoysa ketkendey külip – oynap.	Bu kızın el-ayağını sardı bağlayıp, Kız düşünü kaçacak bir şey arayıp. Karşısında koskoca insan dağ gibi, Yutarsa gidecek güle oynayıp.
	Qız yatır qasiret urıp bozdap, qaqsap, Qandı jas eki közden ağıp eki jaqtap. Qızığın Mahironğa Farqağad otır, Mısıqtay tışqan quğan arsalaqta. Buwraday burqıratıp köbik şaşıp, Boldırğan özgizdey bop til salaqta. Är istin layığın oylamağan, Zänği de boladı eken munday aqımaq.	Kız yatıyor bağırır ağlayıp sızlayıp, İki gözünden kanlı yaş gitti akıp. Farkagad Mahiron'a sevgiyle bakıp, Fare kovalayan kedice kahkaha atıp. Deve gibi etrafa köpük saçıp, Yorulan öküz gibi dili sallanıp. Her işin doğrusunu düşünmeyen, Pehlivan da olurmuş böyle ahmak.
1790	Mahiron uşıradı munday xalge, Jamağat, jalıqpastan jaqsı tında. Azıraq bir мәsele söz aytayın, Jәмşid te qalıp edi beyğam anda.	Mahiron şimdi düştü böyle hale, Cemaat sıkılmadan iyi dinle. Birazcık bir meseleden bahsedeyim, Cemşid de kalmıştı gamsız diğer yanda.
	Oyanıp uyqısınan padişahın, Köñili awıp Mahironğa barğan anda.	Uyandı uykusundan padişah, Gönlü isteyip Mahiron'un vardı yanına.
	Qaraydı Mahiron joq, ketken alıp, Şaşırdı ğayarların aşuwanıp. -Bul jerge Şabırañ kelgen bolar, Jürsinder sen ekewiñ ne (ni) bağıp?	Bir baktı Mahiron yok çadırdı, Çağırdı kâhinlerin çok kızıp. -Buraya Şabıran gelmiş olmalı, İkiniz gezersiniz nereye bakıp?
1800	-Qatalıq bizden boldı bul sapar, - dep, Qalıptı Badırañ Ğaziz qattı uyalıp. “Jer jüzinde bar bolsa tabarmın”, -dep, Sol jerde qasam etip söz şıǵarıp.	-Hatayı biz yaptık bu sefer-deyip, Badıran Gaziz çekindi çok utanıp. “Yer yüzünde olursa bulurum”, - deyip, Tam orada yemin etti ant içip.
	Badırañ Ğaziz ketti qaharlanıp, Kişkentay jılan sipat bola qalıp. Sıqırlıq xaylaları sonday küşti, Qoñqardıñ şaxarına tüsti barıp.	Badıran Gaziz gitti kahırlanıp, Küçücük yılan suretine girip. Şihirbazlık emelleri çok güçlü, Konkar'ın şehrine geldi çatıp.
1810	Mahiron ğaşıq jarmen oynamaq bop, Jür edi Farqağad azaptanıp.	Mahiron sevgili yar ile sevişmeye, Seviniyordu Farkagad hazırlanıp.
	Almaydı heşkim tartıp qızdı munan, Ol zänği buyırmastan ümit qılğan, Ol ğayar Mahironnıñ taqımınan, Aydahar şığa keldi zärli jılan.	Almadı kimse kızı onun elinden, Pehlivan nasip olmayana ümit eden, Kâhin ise Mahiron'un bacaklarından, Ejderha suretinde çıktı zehirli yılan.
	Iskırdı aydahar bop awzın aşıp, Ol zänği qorıqqanının ketti qaşıp. Ğayarlıq qaltasına salıp alıp, Jöneldi Badırañ da qayta basıp.	Islık çaldı ejderha olup ağzını açıp, Pehlivansa korkusundan gitti kaçıp. Kâhinlik torbasına kızı atıp, Geri döndü Badıran da yola çıkıp.
1820	“Mahiron ğaşıq jarım, ne boldı?” dep, Otırğan Mälük er de qattı jasıp.	“Mahiron âşık yârim nerde?”-deyip, Otururdu Melik yiğit çok kaygılanıp.

	Sol zaman Badırañ Ğaziz alıp keldi, Mälük er Mahironın esen kördi.	Bu sırada Badıran Gaziz kızı getirdi, Melik er Mahiron’u sağ salım gördü.
	“Şaşıñız jatqan adam şaşınday” dep, Jämşidtiñ öz oyına tarlıq keldi.	“Saçın sevişmiş insan saçığı” deyip, Cemşid’in aklına bin türlü fikir geldi.
	-Palwanmen Farqağad qosıldıñ ba, Sırıñdı jasırma, - dep suraydı endi.	-Pehlivan Farkagad ile birlikte oldun mu, Hiçbir şey gizleme benden,-diye sordu.
	Mahiron Jämşidke ayttı sözdiñ basın, Zäñginiñ zorlıq qılğan oqığasın.	Mahiron Cemşid’e anlattı olayı baştan, Pehlivanın zorbalık gösterdiği çabası
	-Bayladı qol – ayağım, amalım joq, 1830 Solayşa tarqatıldı basta şaşıım.	-Bağladı elimi ayağımı, hiç çarem yok, Böylece dağıldı saçım başım.
	Heş zäbir onan basqa körgeñim joq, İä, Jämşid, renjime, asıl zatım.	Hiç zarar bundan başka görmedim, Böyle Cemşid üzülmeye altın yârim.
	Aqiqat aramdıq is etken bolsam, Ötedi qorlıqpenen jastıq jasım.	Hak eten kötü emel yapmış olsam, Geçerdi zorbalıkla gül bu genç yaşım.
	Otırdı Jämşid sonda qayğılanıp: -Şaşıñnan ayıbın tur mağlulanıp, Baylasa qol – ayaqtı ıqtıyarsız,	Duyunca bunları Cemşid kaygılandı, -Saçlarından tüm emelin belli olur, Zorlukla bağladıysa el ayağın,
	Qalayşa aman qoydı seni nağıp?!	Nasıl oldu seni bıraktı hiç zararsız?
	Suraymın aqiqatın ğayarlardan	Soracağım gerçekleri kâhinlerden,
1840	Öziñdi sol zäñgiden kelgen alıp.	Seni kurtaran o pehlivanın elinden.
	Älqıssa, endi sözdi Mahiron sındı ğaşıq jatınan ayrılğan Farqağad batırdan estiñizder. Farqağad aydarhadan qorqıp qaşıp ketip edi ğoy. Bir mezgilde qayıp kelip qarasa, aydarha da, qız da joq. Aşuwlalıp, aqırıp şaxardı basına köterip, tün işinde jurt bülümip, aqırğan dawsınan üyler qulap, buwaz qatın bala tastap, jurt qırğınga uşırap qaldı. Sol mezgilde Şabırañ ğayar kelip Farqağadın sebebin suradı. Farqağad aytadı: -Meni aldap qız berip, onı qayıp alıp ketip, meni mazaqtaysıñdar. Onıña könbeymin. Ğaşıq jarımdı tawıp ber, bir kün de bolsa közim üyrenip qalıp edi, - deydi, - iä, bomasa bul şaxardı bir künde joq qılattın şamam bar. Bul sözge Şabırañ jawap berip: - Batır, olay emes, ol qızğa ğaşıq jalğız siz emes. Jämşid degen bizdin bir duşpanımız bar. Sol qız üşin elimizben soğısıp jayır. Sol Mäliktiñ ğayarı alıp ketken şığar. Bizdi qınama,öziñnen	Şimdi ise Mahiron âşık yârinden ayrılan Farkagad hakkında biraz bahsedelim. Farkagad ejderhadan korkup kaçmıştı. Bu olaydan birkaç vakit geçtikten sonra gelip baktı ortada ne ejderha var ne de kız. Bağırıp çağırıp şehrin altını üstüne getirip gece yarısında herkesi ayağa kaldırıp, onun bağırın sesinden evler yıkılıp, hamile kadınlar düşük yapıp, yurt sanki bir katliama uğramış gibi oldu. Bu sırada Şabıran kâhin gelip Farkagad’tan bu gürültünün nedenini sordu. Farkagad ise böyle cevap verdi: Beni kandırıp bana kızı verdinîz, sonra da tekrar elimden alıp benimle dalga geçersiniz. Bu yaptığınızı kabul edemem. Âşık yârimi bana bulup getir. Bir gün bile olsa ben ona alışmıştım, - dedi, - dediğimi yapmasan bu şehri bir günde yerle bir edecek güce kadirim.

	körmeseñ, bizden körme. Qoynındağı jariñnan ayrılıp qalğanıñ qalay? Qız kerek bolsa, Jämşidpen ertemen maydan jerge barıp: -Mälik, jekege palwandarıñdı şığar, bolmasa qatınımdı ber, - dep söz şığardı. Älqissa, endigi sözdi Farqağadtıñ soğısqa şıqqanının estiniñizder:	Pehlivana Şabıran böyle cevap verdi: - Pehlivanım öyle değıl, o kıza aşık olan sadece siz değılsiniz. Cemşid adlı bizim bir düşmanımız var. Mahiron için bize savaş açtı. Belki de o Melik'in kâhini götürmüştür. Bizi kınama ve bu olaya da kendinî suçla bizi suçlama. Yatağındaki yârinini nasılolurda başkalara kaptırırsın? Eğer kıza çok aşıkсан Cemşid ile savaşıp onun elinden al, - dedi. Bu sözlere Farkagad çok gazaplandı. Sabah erkenden savaş meydanına gelip: Melik, teke tek dövüşmeye pehlivanlarını çıkart, yoksa kadınımı geri veri, - dedi. Şimdi ise Farkagad'ın dövüşe çıkmasından biraz bahsedelim:
	Al endi Farqağad aşuwlalıp,	Şimdi ise Farkagad çok gazalanıp,
	Şenine bolar emes adam barıp.	Yanına mümkün değıl yakın varıp.
	Şaştarı tikireyip terek sipat,	Saçları diken diken kavak ağacı gibi,
	Barıptı maydan jerge ayğay salıp.	Duruyor savaş meydanında bağırap.
	Taw men tas zilzala bop, tas domalap,	Dağ taşa deprem oldu, taş yuvarlanıp,
	Es qalmadı estigen barlıq xalıq.	Kimse kalmadı duymayan herkes duyup.
	Jämşidtiñäskerinde sur qalmadı,	Cemşid'in askerinde cesaret kalmadı,
	Bir soyqan bolatını tipti anıq.	Bir demir çelik gibi yumruğu katıp.
	-Jiber,-dep, -palwanıñdı,-ayğay saldı,	-Gönder, -diye,-pehlivanını,-bağırdı,
1850	Qorqıttı aybatımen sonşa jandı.	Korkuttu heybeti ile nice insanı.
	Jämşidten Malaq batır barıp edi,	Cemşid'den Malak er çıkmış idi,
	Sol zaman urmay – soqpay baylap aldı.	Anında savaşmadan tutup bağladı.
	Batırlar kezekpenen jatır barıp,	Pehlivanlar sırasıyla meydana çıktı,
	Barğanın Farqağad jatır baylap alıp.	Çıkanları Farkagad tutup bağladı.
	Sol küni toqsan palwan qolğa tüsip,	O günü doksan pehlivan ele geçip,
	Qayıttı barabanın bular qağıp.	Döndüler davulların bunlar çalıp.
	Jämşidtiñ bar äskerin qayğı bastı,	Cemşid'in askerlerin tasa sardı,
	Qoştasıp tünimenen quşaqtastı.	Vedalaştı gece boyu sarılıştı.
	Elge tiri barğannan sälem aytıp,	Yurda dönenden selam gönderip,
1860	Ağayın, qatın – bala, bawırlastı.	Akraba, ahbap, çoluk çocuğu özleyip.
	Tañ atıp maydan jerge tağı keldi,	Şafak söktü meydana yine geldi,
	Qorqıttı Farqağad barlıq eldi.	Korkuttu Farkagad bütün halkı.
	“Zäñgimenen soğısıp qalayın”, - dep,	“Pehlivanla savaşayım”, - dedi,
	Badırañ Ğaziz ğayar jetip keldi.	Badıran Ğaziz kâhin koşarak geldi.
	Söz ayttı bul ğayarğa: -Jürsiñ nağıp?	Farkagad kâhine:-Ne işin var?-dedi,
	Ğayar ayttı: - Soğısam senimen anıq,	Kâhin ise:-Dövüşeceğim seninle,- dedi.

	Jämşidtiñ palwandarı bitkennen soñ,	Cemşid'in pehlivanları tükendikten sonra,
	Endigi kün ne bolar sağan qalıp.	Şimdi bütün umudunu sana mı arttı.
	-Ajalına asıqqan, jerdiñ qurtı,	-Eceline susayan fındık kurdu,
1870	Qazıqtay jibereyin jerge qağıp.	Kazık gibi çakıvereyim toprağa seni.
	Birinşi bul zāñgige kezek jetti,	İlk olarak pehlivana sıra verildi,
	Şoqparın däl töbeden perip ketti.	Tokmağını tam tepeden indirdi.
	Sınaptay tolqıp turğan ğayar sumray,	Derya gibi taşan kâhin hilekar,
	Butınıñ arasınan ötip ketti.	Ayaklarının arasından arkaya geçti.
	Aytadı Farqağad sonda külip:	Farkagad dedi iste şimdi gülüp:
	-Äy, sorlı, kettin, - dedi, - jerge kirip,	-Ey zavallı gittin mi yere girip,
	Şoqparın köteripti körmek üşin,	Tokmağını kaldırdı bakmak için,
	Ğayardı qarap jatır zāñgi üñilip.	Kâhini arıyordu pehlivan eğilip.
	Ğayar tur art jağında munı bağıp,	Kâhin ise arkasında durdu ona bakıp,
1880	Zāñgi jür jer sıgalap azaptanıp.	Pehlivansa uğraştı onu bulmaya çalışıp.
	Kötinen körinip tur işi – qarnı,	Götünden gözüküyor bağırsakları,
	Tartıptı Badırañ Ğaziz qarmaq salıp.	Çekip çıktı Badıran Gaziz zıpkın atıp.
	İlindi qarmaq barıp ilingen soñ,	Takıldı bağırsağa zıpkın varıp,
	Qos qoldap ğayar tarttı bilek salıp.	Bağırsaka zıpkın girip takıldıktan sonra,
	Jöneldi Farqağad ayğay salıp,	İki elle kâhin çekti kolunu salıp.
	Ğayardı döngeletip süyrep ketti.	Zıpladı Farkagad bağırip çağırıp
	Asawday arqan tartqan qarğıp – qarğıp.	Hırçın at gibi koşturdu büyük adım atıp.
	Artına Farqağad qaramadı,	Farkagad arkasına hiç bakmadı,
1890	Ğayarmen jöndep soğıs sala almadı.	Kâhinle doğru dürüst savaşmadı.
	Şıǵarıptı jeti kezdey köten işek,	Dışarı çıkmıştı yedi katlı bağırsak,
	Sarıldap taw suwınday qanağanı.	Kükreyip dağ çayı gibi kanı aktı.
	Japtı Badırañ Ğaziz bir şuñqırğa,	Kapattı Badıran Gaziz bir çukura,
	Qarmağın qayta tawıp ala almadı.	Zıpkınını tekrar bulup alamadı.
	Jetkizbey Farqağad ketti qaşıp,	Şimşek gibi Farkagad gitti kaçıp,
	Bolat temir qadalğan uwday aşıp.	Çelik demir saplanmış gibi çok acı.
	-Bäleni işimdegi alıñdar, - dep,	-Belayı içimden çıkartın,-deyip,
	Şaqırdı öz ğayarın asıp – sasıp.	Çağırttı kendi kâhini sabırsızlanıp.
	Tört – bes juwan qarağay kestirip ap,	Dört beş kucak çam ağacı kestirip,
1900	Quyırıqqa otırıptı mıqtap basıp.	Üzerine oturdu sıkı basıp.
	Otırdı on kün turmay, qusşa qonıp,	Oturdu on gün kalkmadan bir kuş gibi,
	Qoñqar da bağıp jatır malın qonıp,	Konkar da onu besledi koyun kesip.
	-Jämşidti bir sağatta tındıram, - dep,	-Cemşid'i bir saatte yok edeceğim,-deyip,
	Osıdan jazılsam, - dep, - täwir bolıp.	Bu işten kurtulsam-deyip,-çabuk iyileşip.
	Älqıssa, endigi sözdi Farqağadтан estıñızder. Farqağad jarasınan jazılıp işi qaynap, közi jaynap, ğayardıñ	Şimdi ise biraz Farkagad'dan bahsedelim. Farkagad'ın yarası iyileşip içi kaynayıp, gözleri parlayıp,

	qorlığı ötip, Mahiron ғаşığı ketip, bir künderde maydan jerge şığıp soǵıaqaanınan estiñizder:	kâhinin ona yaptıkları canını acıtıp, Mahiron aşkıdan ayrılıp günlerin birinde savaş meydanına gelip dövüştüğünden bahsedelim.
	Nazım Farqağad	Nazım Farkagad
	Şığıptı Farqağad aşuwanıp,	Çıkmıştı Farkagad gazaplanıp,
	Qızarıp eki közi ottay janıp.	Kızarmış iki gözü ateş gibi yanıp.
	Şokparın üş miñ batpan iqqqa asıp,	Tokmağını üç bin batman sırtına alıp,
	Şıday ma buğan qarsı adam barıp.	Dayanır mı buna karşı hiç insan gelip.
	Mälikten bir palwan şığa almadı,	Melik'ten bir pehlivan çıkamadı,
1910	Barlığı tömen qarap esten tanıp.	Hepsi de yere bakıp kendinî kaybedip.
	“Bul sapar qaterli jol boldı ğoy”, - dep,	“Bu sefer yolumuz açık değıl”-deyip,
	Mälik te keyin turdı qattı nalıp.	Melik de kaygılandı çok tasalanıp.
	Kürkirep turıp aldı älgi batır,	Kükreyip aslan gibi durdu yiğit,
	Saladı barğan janğa zamanaqır.	Götürür karşısındakine kıyamet.
	-Kelmeseñ özim barıp qırayın, - dep,	-Gelmezsen kendim gelirim,-dedi,
	Äskerge endi ayañdap kele jatır.	Şimdi ise askere doğru geldi.
	Äskerge jetip keldi bulttay qaynap,	Askerlerin yanına geldi sel gibi taşıp,
	Ajdaha sipatında közi jaynap.	Ejderha suretinde gözleri parlayıp.
	Aş qasqır aralastı qalıñ qoyğa,	Aç kurt gibi karışan koyun sürüsüne,
1920	Şuwlalıp qırıp jatır salıp oynaq.	Gürültüyle saldırdı tuttuğunu katledip.
	Öriske jayatuğın mal sipattı,	Yaylada otlayan koyun gibi,
	Qaldırmay bări äskerdi ketti aydap.	Bırakmadı bir asker hepsini kovalayıp.
	Qoñqardı alam degen Jämşid mırza	Konkar'ı yeneceğim diyen Cemşid dahi
	Tutqınğa tüsti sol küni közi jaynap.	Esirliğe düştü o günü gözleri parlayıp.
	Qırğınnan qalğandarı tüsti qolğa,	Katliamdan sağ kalanı esir düştü,
	Kez boldı qalıñäsker münday sorğa.	İlk kere denk geldi asker bu olaya.
	Jämşidten endi quat ketkennen soñ,	Şimdi ise Cemşid gücünü kaybedince,
	Meyramxan bir ğajayıp tüsti oyğa.	Meyramhan'ın aklına geldi bir düşünce.
	Meyramxan Badampayğa minip aldı,	Meyramhan Baydampay'a bindi,
1930	-Qorıqpa, ber(mey)min, -dep, - buğan jandı.	-Korkma veremem bu canı,-dedi.
	Qañğırıp qaşıp jürip öleyin, - dep,	Dolanıp kaçarak öleyim,-dedi,
	Bet alıp bir dalanı şığa saldı.	Yol aldı bozkıra doğru sürdü atı.
	Äyelmen jumısı joq ol waqıtta,	Kadını düşünmeyen bu sırada,
	Kärim men Farqağad bilmey qaldı.	Kerim ile Farkagad ise bilemedi.
	Äskerdi köp qırğınğa uşratıp,	Ordu ise büyük kayıpla karşılaştı,
	Zıdanğa topırlatıp barıp saldı.	Kalanını zindana götürdü attı.
	Badırap, Badırañ Gaziz ğayarları	Badırap, Badıran Gaziz kâhinleri
	Siqırlıq oyını kelmey qaldı.	Sihirbazlık emelleri kurtaramadı.
	Bastarın tömen qaratıp qoysa,	Başlarını aşağıya sallandırıp assa,
1940	Ğayardıñ odan keyin bolmas mäni.	Kâhinin bundan başka olmaz derdi.
	Jawın jeñip alğan soñ Kärim mırza,	Düşmanına galip geldikten sonra,

	Meyramxan eske tüsti ğaşıq jarı.	Meyramhan'ı hatırladı âşık yâri.
	Qaradı, bul âskerde Meyramhan joq,	Aradı arasında Meyramhan yok,
	Kârimge qasiretpen tüsıptı şoq.	Kerim'in kalbine hasretin ateşi yandı.
	Andan soñ ol zâñgige arzı boldı,	Ardından pehlivanın yanına geldi,
	“Bolmasa Meyramxanım keregi joq”.	“Bulunmasa Meyramhan'ım lüzümü yok”.
	Älqıssa, endigi sözdı Kârim sawdagerden estıñızder. Meyramxannıñ qaşıp ketkenin bilip, Farqağadqa arız boldı. -Menimen şın dos bolsan ğaşığım Meyramxandı tawıp ber. Berbeseñ, dostıqtı keşirem, - degen soñ Farqağad maqul körıp: -Jaraydı, endi men Meyramxandı izdep tawıp sağan qosıp, sonan soñ özım Mahırondı alayın jäne qaytıp kelip Jämşıdıtı öltiremin, - dep Kârimmen uağda etip, Meyramxandı izdep şığadı. Älqıssa, endigi söz Meyramxannıñ qaşqanı, Farqağadtıñ quwğanınan estıñızder:	Şımdı ise biraz da Kerim tüccardan bahsedelim. Meyramhan'ın kaçtığını öğrenip Farkagad'ın yanına geldi ve: Benım gerçek arkadaşım isen aşkım Meyramhan yârımı bul. Eğer onu bana getirirsen seninle ömür boyu dost olacağım, - dedi. Farkagad onun sözünü doğru bulup: Tamam. O zaman ben şımdı Meyramhan'ı arayıp bulayım. Ondan sonra gelip kendim Mahıron ile evleneyim. Ardından zindana geri dönüp Cemşid'i öldüreceğim, - diye Kerim'e söz verip Meyramhan'ı aramak için yola koyuldu. Şımdı ise Meyramhan'ın kaçışından Farkagad'ın ise onu kovalamasından bahsedelim.
	Meyramxan Badampaymen ketti jürıp,	Meyramhan Badampay'a gitti binip,
	Közınıñ ala almaydı jasın tıyıp.	Sılemedi gözlerini yaşını kurutup.
	Japañğa jalğız özi şıqqannan soñ,	Tek başına yapayalnız çıktıktan sonra,
1950	Ömırden bul tırşılık künder üzip.	Hayattan, yarınından umudunu kesip.
	Tulparğa jeldey jürık qamşı bastı,	Atına yel gibi koşan kamçı vurdu,
	Sol zaman qanşa ülken tawdan astı.	Böylece nice yüce dağı arkada bıraktı.
	-Baqtısız sorlı tuwğan men boldım, - dep,	-Talıhsız, bahtsız doğulan benim,- dedi,
	Ömırde körem be, - dep, - Mälik jastı.	Tekrardan görür müyüm Melik'i,- dedi.
	Solayışa qasiret şegıp jürıp ketti,	Böylece hasretle yola çıktı,
	Oydağı qapalığı qattı ötti.	Bu düşünce aklını kurcaladı.
	Jamağat, jalıqpastan tındañızdar,	Cemaat sıkılmadan kulak verin,
	Aytayın tuwğan erden biraz keptı.	Anlatayım yiğitten biraz sözü.
	Taw men tas dariyadan attap ötip,	Nice dağı, taşı, deryayı geçti,
1960	Sol zaman Meyramxandı quıp jetti.	Ardından Meyramhan'ın geldi.
	Tulpar ada qutqarmaydı qaşqanında,	Atı da kurtarmadı koşsa dahi,
	Kim körgeñ bul sıyaqtı qara betti.	Kim gördü bunun gibi eri.
	Bir tawdıñ keldi ekewi arasına,	Bir dağın geldi ikisi arasına,
	Oylanıp Meyramxan da şamasına.	İyi düşündü Meyramhan da.
	Tawdan tawğa sekirip qoyar emes,	Dağdan dağa atlayıp durmayacak gibi,
	Qasıptı qayta aynalıp dalasına.	Tekrardan döndü bozkır tarlasına.

	Meyramxan tülki sipat, zāñgi – tazı,	Meyramhan tilki gibi pehlivan tazı,
	Qısılıp qorıqqanının qızdın xalı.	Çekindi korkudan titredi kızın hali.
	Şomılıp qara terge köbik basıp,	İslandı boncuk tere köpüklenip,
1970	Bulañdap qutıla almay Badampayı.	Koşsa da kurtulamadı Badampay da.
	Tulparğa taw menen tas jaysız boldı,	Ata da dağ taş büyük engel oldu,
	Salıptı Farqağad ta qızğa qoldı.	Uzattı Farkagad kıza kolunu.
	Kelgen soñ tegis jerge sonda tulpar,	Geldikten sonra düzenliğe,
	Qısqarıp qoyandayın butın sozdı.	Dört nalla at koştı uzun yolu.
	Meyramxan qorıqqanının qattı sasıp,	Meyramhan korkusundan şaşırdı,
	Ol zāñgi arsalañdap awzın aşıp.	Pehlivansa kahkahayla ağzın açtı.
	Tulpardıñ quyrıǵına qol salǵanda,	Badampay’ın kuyruǵundan tuttuǵunda,
	Jıǵıldı Farqağad omaqasıp.	Yere düştü Farkagad sırt üstü.
	Bir tawdın şoqısında denesi bar,	Bir dağın zirvesi gibi yapısı var,
1980	Şañ – topır özin – özi qaldı basıp.	Toz toprak kapladı üstünü örttü.
	Meyramxan art jaǵına bir qarap ap,	Meyramhan arkasın bir kez bakıp
	Jöneldi tulparına qamşı basıp.	Koşturdu atına kamçı vurup.
	Urıptı jıǵılǵanda tasqa basın,	Düşende başını taşa çarpıp,
	Esinen Farqağad qaldı adasıp.	Farkagad kendinı o zaman kaybedip.
	Ol zāñgi bir kün, bir tün talıp jattı,	Pehlivan bir gün bir gece ayılamadı,
	Qanşalıq murınınan qandar aqtı.	Burnundan sel gibi kanlar aktı.
	Bolǵanda ekinşi kün zordan turıp,	İkinci gün olunca zar zor kalkıp,
	Artınan Meyramhannın ayañdaptı.	Ardından Meyramhan’ın baktı.
	Qarası körinbeydi qarağanmen,	Karaltısı gözükmey ufukta,
1990	Tulpardıñ qarǵıp şapqan izi taptı.	Badampay’ın dört nalla koşan izine rastladı.
	Ayañdap Farqağad kele jatır,	Ardından Farkagad koşarak gitti,
	“Qayıp barǵan uyat, - dep, -maǵan aqır”.	“Eli boş dönmek bana ayıp”-dedi.
	Zāñgiden qattı qorqıp ketip edi,	Pehlivandan çok korkmuş idi,
	Meyramxan ne boldı eken, äyel paqır.	Meyramhan ne yapmıştır zavallı.
	Kündiz – tünü qaşa berdi qamşı basıp,	Gece gündüz koşturdu kamçı vurdu,
	Ketipty qanşa qabat tawdan asıp.	Uzaklaştı nice sıra dağlardan geçti.
	Bolǵanda jarım tünniñ şamasında	Olanda gece yarısı sıvri karanlık,
	Kez bolǵan bir dariya uşırasıp.	Karşısında bir büyük derya çıktı.
	Jaǵalap dariyanı tömen şaptı,	Deryanın kenarıyla aşağı koştı,
2000	Ekpini tulpar attın qanday qattı.	Şimşek gibi atın koşuşu çok hızlı.
	Baqtına aşılmayǵan sebep bolıp,	Bahtına görünmez kaza oldu,
	Tulparı bir batpaqqa kelip battı.	Badampay bir bataklıǵa saplandı.
	Tulparın turǵızam dep attan tüsip,	Badampay’ı kaldırmaya attan indi,
	Meyramxan beyşara bop ol da jattı.	Zavallı Meyramhan da saplandı.
	At turmaq bir öz basın qutqara almay,	At deǵıl kendi başını kurtaramayıp,
	Qayǵının osılayşa dāmin tattı.	Sıkıntıyı böylece başına topladı.
	Älqıssa, endigi sözdi batpaqqa jıǵılıp jatqan Meyramhannan estiñizder.	Şimdi ise bataklıǵa saplanan Meyramhan hakkında biraz bahsedelim. “Altın başım bu ıssız

	“Qayran basım dalada qalatın boldı”, - dep zarlap aytqan zarı:	bozkırda bataklığa saplanarak yok olacak mı?” – diye ağlayarak şunları dedi:
	Nazım Meyramxan	Nazım Meyramhan
	Meyramxan sonda jılaydı,	Meyramhan şimdi ağladı,
	Köziniñ jasın bulaydı.	Gözünün yaşı durmadı.
2010	Özi jalğız, özi jas,	Hem güzel kız hem çok genç,
	Batpaqqa batıp jatqan soñ,	Bataklıkta boğulduktan sonra
	Buğan qayıp şıdaydı.	Buna nasıl dayanırdı.
	-Ajalsızdan ümitker,	-Ecel yoksa umud var,
	Aqırın ber, - dep suraydı.	Sonun hayır et,-dedi
	Aşılmağan baqıtım – ay,	Açılmadı bahtım vay,
	Kez qıldı mağan laydı.	Düşürdü beni bu hale.
	Bawırı suıq qara jer,	Bağrı soğuk kara toprak,
	Mağan raqım qılmaydı.	Bana merhamet etmedi.
	Ölip qalsam bul jerde,	Ecelim gelse bur yerde,
2020	Eki közimdi oyıp jep,	İki gözümü oyup yiyip,
	Semirter boldım qumaydı.	Besleyeceğim akbaba çakalı.
	Ata – anadan tuwğanda,	Anadan ben doğduğumda,
	Oñbap edim basında.	Yazılmış bahtım kara.
	Bir jasımda jetim qap,	Bir yaşımda yetim kaldım,
	Esti bolıp eseydim	Akıllı zeki büyüdüm
	Köringenniñ qasında.	Herkesin kapısında.
	Jeti jasqa jetken soñ,	Yedi yaşa geldiğimde,
	Otin alıp, suw quyıp,	Odun toplayıp, su getirdim,
	Otırdım oşaq basında.	Oturdum ocak başında.
2030	On bir jasqa kelgende,	On bir yaşa geldiğimde,
	Körgen adam bir qarap	Gören insan bir daha baktı
	Qılğan qara qasına.	Yay gibi siyah kaşıma.
	On eki jasqa jetkende,	On iki yaşa geldiğimde,
	Qızmerker bolıp istedim	Hizmetçi oldum çalıştım
	Sawdager Kärım qasına.	Tacir Kerim’in yanında.
	Aq jüzime qızığıp,	Ay yüzüme âşık olup,
	Kärım meni sıyladı.	Kerim bana saygı gösterdi.
	Qazanşı qıp qaratıp,	Kazancı yaptı mutfakta,
	Kündikke meni qımadı.	Köleliğe beni laik görmedi.
2040	Eriksiz meni âyel qıp,	Zorla beni yar etti,
	Jas şağımda qınadı.	Gençliğimi mahvetti.
	Köñilsiz jürdim, amal joq,	İstemedem durdum çaresiz,
	Aldıma üyip qoysa da	Önüme servet serse de
	Esepsiz şirkin dünyanı.	Sayısız mal mülkünü.
	Qumarğa sap utıldım,	Kumara koydu kaybetti,
	Kärımnem söytip qutıldım.	Kerim’den böyle kurtuldum.
	Er Jämşidke tigen soñ,	Er Cemşid’le evlenince,
	Aq tuyğınday jutındım.	Beyaz kuğu gibi güzelleştım.
	Bul okığalar bolğanda,	Bu olaylar olduğunda,
2050	Farqağadqa kez bolıp,	Farkagad’a den geldim,
	Tulparğa minip sıtıldım.	Ata binip ben kaçtım.

	Qutqaram dep Mälikti,	Kurtaracağım diye Melik'i,
	Minip em atqa quwanıp.	Binmişim ata sevinip.
	Jer jüzinde er bolsa,	Dünyada başka er varsa,
	Aytam dep arız jılanıp.	Anlatacağım diye derdimi.
	Muratıma jetem dep	Amacıma çatacağım deyip
	Jämşidimmen şığarıp.	Cemşid'i ben çıkartırdım.
	Opasız, şirkin, düniye – ay,	Adaletsiz yalan dünya vay,
	Oylağan jetpey maqsutqa,	Ulaşamadım arzuma,
2060	Batpaqqa qaldım suwalıp.	Bataklığa saplanıp kaldım.
	Bäri qabat izdese,	Peşime düşüp ararsa,
	İzimmen meni tabadı.	İzimden beni bulacak.
	Qorlıqpenen joq qılıp,	Zorbalıkla yok edip,
	Qanşa azapqa saladı.	Nice azap verecek.
	İzder, surar adam joq.	Arayan soran kimse yok,
	Elime barar zaman joq.	Yurduma döner zamanım yok.
	Qanşalıq äsker, Jäşidim,	Nice askerler Cemşid'im,
	Beker ölip qaladı.	Boş boşuna ölecek.
	Meyramxan arman etip ötken xalin,	Meyramhan arzuladı geçen günün,
2070	Batpaqqa jabırtırıp barlıq qanın,	Bataklığa akıta bütün kanın.
	Bolğanda tañğa jaqın taw jañğırıp,	Şafak sökende dağ taraf ağarıp,
	Sol kezde payda boldı qattı sarın.	Bu sırada yaklaştı gürültü ses.
	Quyılıp aydaharday kele jatır,	Koşarak ejderha gibi geliyordu,
	Aspannan jay tüskendey şığıp jalın.	Gökten şimşek çakmış gibi alevlenip.
	Sol zaman kelgen boyı alıp ketti,	Bu sırada geldiği gibi götürdü,
	Batpaqta jayqan attı qız ben bärin.	Bataklığa saplanan kız ile atın.
	Batpaqtıñ talay jerin ketti qazıp,	Bataklığın bir çok yerini gitti kazıyıp,
	Meyramxan qorıqqanınan öle jazıp.	Meyramhan korkusundan kalbi durup.
	Köz jetpes ala qardıñ naq basına,	Göge ulaşan yüce dağın zirvesinde,
2080	Tastadı uyasına alıp barıp.	Bıraktı götürüp yuvasına.
	Ölmese de, ölimşi bolıp qaptı,	Ölmese de ölmüş gibi oldu,
	Qaradı sol mezgilde közin salıp.	Gözün açtı etrafına bakınıp.
	Qarasa bir qus otır eki bastı,	Bakanda iki başlı bir kuş vardı,
	Ağızdı Meyramhan da közden jastı.	Meyramhan gözlerinden yaş akıttı.
	Qanat, quyuq, bänri de, öñ gawhardan,	Kanat, kuyruk her şeyi saf gevherden,
	Qiratar aşuwlansa taw men tastı.	Dağıtır gazaplınsa dağı taşı.
	Sıyğanday awzına bir Alataw,	Sığacak ağızına bir yüce dağ,
	Silkinip qanat qağıp közin aştı.	Uyandı kanat çırpıp gözünü açtı.
	Älqissa, endigi sözdi Meyramxandı alıp kelgen qustan estiñiz:	Şimdi ise Meyramhan'ı bataklıktan götüren kuş hakkında biraz bahsedelim:
2090	Alıp kep qus otırdı demin alıp,	Getirdi yuvasına kuş konup,
	Talpınıp balapanı qanat qağıp.	Çabalayıp yavruları kanat çırpıp.
	“Anamız adam etin äkeldi” dep,	“Anamız insan eti getirdi”, -deyip,
	Şırıldap öz lebizi bek şattanıp.	Cırlayıp ağızını kocaman açıp.
	-Aldımen qızdı jeymiz, - dep aytadı,	-İlk önce kızı yiyelim, - derdi,
	Erteñge tura tursın atı qalıp.	Yarına bırakalım atı bekletip.

	Sol zaman ülken qus ta jawap etti, Söyledi balapanğa sır şığarıp:	Bu sırada büyük kuş cevap verdi, Konuştu yavrularına bakıp:
	-Erteñgi şabıtımda kettim uşıp, Jür edim köpten beri işim pısıp.	-Erkenden ava çıktım gittim uçup, Uzun zamandır istiyordum çok sıkılıp.
2100	Şarıqtap uşıp bara jatqanımda, Qaradım bir batpaqqa közim tüşip.	Kanat çırpıp gittiğimde uçup, Aşağı baktım bir bataklığa gözüm dalıp.
	Ölik dep oylap edim, adam men at, Sol boyı ayağımın kettim qısıp.	Leştir diye düşünmüştüm insan ile at, Böylece pençelerimle aldım çekip.
	Osı qız osınday bop qolğa tüsti, Men dağı körip jürmin ärbir isti.	Güzel kız böylece ele düştü, Ben de böyle hallettim bu işi.
	Balalar, sağan näsip buyırğanı, Düniyede adamzattıñ eti küşti.	Yavrularım size nasip kismet oldu, Dünyada insanoğlunun eti tatlı.
	Düniyede adam eti tätti bolar, Jarım es bütün bolıp äbden tolar.	Dünyada insan eti çok tatlı olur, Bu eti yiyenin aklı da yetişir dolar.
2110	Jayılp jer – jahanğa şaxaratı, Basına ketpeytuğın baqıt qonar.	Şifa olur tüm vücuda insan eti, Tutanın başına baht kuşu konar.
	Al endi, qızdı jeñder, balalarım, Bir küñge ne qılsa da awqat bolar.	Şimdi ise yavrularım kızı yiyin, Bugünlük nasılsa yiyeceğiniz var.
	“Tüsti eken ne sebepten bul batpaqqa, Bir ğajap, - dep oyladı, - şıqqan şınar.	“Acaba neden saplandı bataklığa, Bir olay,-dedi,-gelmiştir başına.
	Wa, ğajap, qanday suluw deydi munı, Boldı eken qay baqşanıñ qızıl gülü.	Allah’ım çok güzel kız bu dedi, Acaba hangi bahçenin kızıl gülü.
	Aqıldı samurıq qus bolğanımın, Körmedim bul siyaqtı adam nurı.	Akıllı simurg kuşu olsa bile, Hiç görmedi böyle insan nurlu.
2120	Pişini hordıñ qızı mısasında, Bolmasa perizattıñ deydi qızı”.	Görünüşü han kızı gibi, Değilse olmalı peri kızı”.
	Aqırı năpsi, şirkin, qanday qın, Buyırdı balalarğa “je” dep munı.	Sonuçta nefis diyen çok güçlü, Söyledi yavrularına “ye” diye onu.
	Älqısa, endigi sözdi Meyramxannan estiñizder. Onı alıp kelgen samurıq degen qus eken. Balalarına “je” degen soñ, balapandarı qanatın qağıp, jemek bolğanda Meyramxan ornınan turıp, qolın qusırıp, basın balapandardıñ ayağına salıp aytqan arızı:	Şimdi ise biraz da Meyramhan’dan bahsedelim. Onu bataklıktan götüren simurg kuşuymuş. Yavrularına “yeyin” işaresini verdikten sonra civcivleri kanatlarını çırpıp yemeye hazırlananda Meyramhan yerinden kalkıp, elini göğsüne koyup, başını yavru kuşların önüne eğip şöyle dedi:
	Nazım Meyramxannıñ zarı	Nazım Meyramhan’ın derdi
	Meyramxan sonda jılaydı:	Meyramhan şimdi ağladı:
	-Arızım tında, balalar, Oyımda qayğı – säna bar.	-Derdimi dinle yavrular, Aklımda kaygı tasa var.
	Eli, jurttan ayrılıp, Keñ dünyiye mağan boldı tar.	Elimden, yurdumdan ayrılıp, Geniş dünya oldu bana dar.
	Sizder sındı balamın, Tilimdi menin alıñdar.	Sizin gibi yavrumun, Sözümü benim dinleyin.
2130		

	Qazir jep – aq qoyasıñ,	Şimdi hemen yiyip bitirirsın,
	Bir mārte mağan toyasıñ.	Vebalimi üzerine alırsın.
	Qayğımen jürgen jetim em,	Gözümün yaşını gördünüz,
	Obalıma qalasañ.	Sizin gibi yufka yürekler,
	Közimniñ jasın siz körip,	Durduramaz mı anasın.
	Sizder sındı asıl zat,	Yurdumu düşman yok edip,
	Toqtatpay ma eken anasın.	Onlardan kaçan zavallıyım,
	Elimdi jawğa aldırıp,	Kahramandan barınak arayıp.
	Qaşıp jürgen sorlımın,	Ananıza anlatamayıp,
2140	Batırdıñ izdep panasın.	Ben medet umarım,
	Anańızğa ayta almay,	Sizin gibi yavrulardan.
	Quat etip men turmın,	Şimdi hemen yiyip bitirirsın,
	Sizder sındı balasın.	Vebalimi üzerine alırsın.
	Älqissa, samurıq qustıñ balaları Meyramxannıñ köz jasın körip, aq jüzine köñili erip, anasına: -Anajan, biz bir kün tamaq işpey – aq jatalıq. Mına qızdı jemey – aq qoyalıq, - dep balaları toqtaw söz aytadı. Samurıq qus balapandarınıñ tilin alıp jāne de Meyramxandı jegenge qımay, Meyramxañğa aytadı: -Qaydan keldiñ? Qay jerliksiñ? Ömir baqı uqqanıñdı ayt, - degende, bastan – ayaq ötken isti aytıp, Farqağadtan körgeñ qorlığın aytıp, “sol Farqağadtan kek alatın adam tawıp ber” dep, samurıq qusqa zarlandı. Samurıq qus esirkep: - Maqul, jaraydı, Farqağadqa teñ keletin bir batır bar Ğojatın balası Qozat degeñ bir palwan bar sonıñ jayın sizge tüsindireyin, - dep, samurıq qustıñ aytqanı. Samurıq qustıñ sözi Meyramxañğa:	Simurg kuşun yavruları Meyramhan’ın gözlerinden akan yaşını görüp, Ay yüzüne kalpleri eriyip analarına: Anacığım, biz bir gün yemek yemeyelim, aç yatalım. Bu kızı yemeyelim, - diye yavruları sakince annesine konuştu. Simurg kuş ise yavrularının dediğini dinleyip üstelik Meyramhan’a kıyamayıp ona dönerek şöyle dedi: Nereden geldin? Nerelisin? Başından geçenleri anlat, - dedi. Meyramhan ise tüm olayları en başından Simurg kuşa anlattı. Farkagad’dın ettiği zulmü anlattı. İşte “o Farkagat’tan öcümü alacak birini bul bana” deyip Simurg kuşa yalvardı. Simurg kuşu onu destekleyip: - Tamamdır. Farkagad’a galip gelecek bir kahraman vardı. Onun babası Gocad’dır. Gocad’ın oğlu Kozat adında bir pehlivan var. O hakkında sana bilgi vereyim, - diyerek Simurg kuşu Meyramhan’a şöyle dedi:
	-Al, qızım, men aytayın, tınla sözüm,	Şimdi kızım anlatayım dinle beni,
	Kezemın är waqıtta jerdiñ jüzin.	Daima gezerim dünyanın her yerini.
	Sen bugün osı jerde ölmek ediñ,	Sen bugün tam burada ölecektin,
	Ölimnen ajıratı qızıl jüziñ.	Ecelden kurtardı ay gibi yüzün.
	Eliñdi jawğa aldırıp jürgeñiñde,	Yurdunu düşman katliam ettiyse,
	Obaldı jep qoyğanıñ seni özim.	Vebaldir seni yesem yemek diye.
2150	Ğojad degen bir palwan burın ötti,	Gocad adlı bir pehlivan dünyadan geçti,
	Däwligin şın aqiqat kördi közim.	Devliğini gerçekten gözümle gördüm.
	Ğojad degen batır bolğan zamanında,	Gocad adlı batır vardı zamanında,
	Bolmağan heşbir duşpan mañayında.	Duramadı hiçbir düşman karşısında.
	Sırağın Nil dariyağa köpir qılıp,	Ayaklarını Nil deryasına köprü edip,
	Ötkizgen talay jandı bayağıda.	Geçirmişti nice yandı karşı yakaya.

	Boyının uzındığı kökke jetken,		Boyunun uzunluğu göğe ulaşan,
	Dariyadan özi kelip ötip ketken.		Deryayı köprüsüz akmadan geçen.
	Bir küni bir şaxarğa tura kelip,		Bir günü bir şehre denk gelip,
	Qarnı aşıp, tamaq surap ümit etken.		Acıkıp yemek isteyip umut eden.
2160	Qanşa mıñ qoy, sıırın soyıp berip,		Nice insan koyun, ineğini kesip,
	Ol şaxar qorıqqanının qurmet etken.		Şehirliler korkusundan hürmet eden.
	Sonda da toymadım dep aşılınıp,		Buna rağmen doymadım diye kızıp,
	Olarğa osılaysa azap etken.		Böylece onlara çile çektiren.
	Şaxardıñ ortasına tüzge otırıp,		Şehrin merkezinde meydana yerleşip,
	Sel qaptap barlığın da tamam etken.		Sel gibi her şeyi yıkayıp yok eden.
	Sol Ğojadtan Qozat degen tuwğan bala.		O Gocad'dın oğlu var adı Kozat bala,
	Uzındıq palwandıqta joqtı bağa.		Boyuna pehlivanlığın yoktur paha.
	Kelmeydi sırağınan sol Qozattıñ,		Ayağına kadar ulaşmaz bu Kozat'ın,
	Qandaylıq kez bop qalsa oğan dariya.		Denk gelirse ne kadar büyük derya.
2170	Tawınan Qap tawınıñ ketedi attap,		Zorlanmadan dağlardan geçer atlayıp,
	Duşpanğa oñay eme soğan batpaq.		Düşmana kolay değil ona karşı durmak.
	Dariyadan nahandardı ustap alıp,		Deryadan balıkları kolay tutup,
	Pisirer qolın sozıp künge qaqtap.		Pişirir elini uzatıp güneşe kurutup.
	Baz waqıtta balıqtardı jutıp qoysa,		Bazen de balıkları çiğ çiğ yutar,
	İşinen şığıp keter şorşalaqtap.		İçinden geri çıkar balık atlayıp.
	Kelgende şabıtına qattı şöldep,		Gelende seferinden çok susayıp,
	Dariyanı onşa – munşa qoyar urttap.		Deryayı eğilerek bitirir içip.
	Qozattıñ sol sipattı türin bayqap,		Kozat'ın böyle sıfatın fark edip,
	Saqtanıp jürüşü edim men de sırttap.		Dikkatli gezerdim bende gizlenip.
2180	Bir küni taw basınan uştım zawlap,		Bir günü dağ başına uçtum yükselip,
	Qarnı aşıp balalardın tamaq awlap.		Karnı aç yavrularıma yemek avlayıp.
	Sol zaman sol Qozatqa kez bop qaldım,		O sırada dediğim Kozat'a rastladım,
	Jatıptı şalqasınan közi jaynap.		Sırtı uzanıyordu gözleri parlayıp.
	Jerden basın köterip meni körip,		Yerden başını kaldırdı beni gördü,
	Artıma tüsti sonda sorım qaynap.		Ardımdan kovaladı başıma dert açtı.
	Bolmadı qutılarğa heş därmenim,		Bulamadım kurtulmaya hiçbir çare,
	Boldırtıp quwıp jürüp aldı baylap.		Durmadan kovalayıp tutukladı.
	Şın mağan layıqtı qus eken dep,		Tam bana uygun bir kuşmuş deyip,
	Qayıpıp salam dedi qup iñğaylap.		Koyarım kafese dedi kendime gezdirip.
2190	Toğız kün tamaq bermey aşıqtırdı,		Dokuz gün yemek vermedi aç bırakıp,
	Qustırıp qolın salıp, zorlıq qıldı.		Çile verdi kusturdu elini boğazıma salıp.
	Qolına qondırıp ap şıqqanında,		Koluna kondurup dışarı çıktığında,
	Körmedi salmağımı torğay qurlı.		Toygat gibi ağırlığımı hissetmeyip.
	Men dağı jandı qustıñ ülkeni edim,		Ben idim kuşların en büyüğü,
	Pendeni körgenim joq osı sindi.		Görmedim insanı bunun gibi.
	Jayğanda qanatımdı qaharlanıp,		Açanda kanatlarımı çırpıp,
	Sol zaman tösirmewşi em jerge kündi.		O zaman kapatırdım güneş ışığını.
	Otırdım birneşe kün qarnım aşıp,		Oturdum birkaç gün karnım acıkıp,
	Qolınan Qozat erdin tatıp näsip.		Elinden Kozat yiğidin yemek tadıp.

2200	Bir küni sayahat qıp alıp şıqtı, Aralap taw men tastı qadam basıp. Uşırdı buğı, maral körgennen soñ, Men dağı amalım joq jürmin taşıp. Sol zaman altın kiik kez bop qaldı, Tırnaqqa onı dağı ildim basıp. Aldına alıp kelip tastağanda, Quwandı Qozat köñili suwday taşıp. Kiyikke quwanıp jatqanında, Jöneldim sol mezigilde men de qaşıp.	Bir günü seyahate beni götürdü, Gezindik dağ taşın arasında adım atıp. Salıverdi maral, ceylan görünce beni, Ben ise çaresizlikten getirdim taşıyıp. O sırada altın geyiğe denk geldim, Pençeme onu dahi aldım sığdırıp. Öñüne getirip bıraktığımda, Sevindi Kozat gönlü sel gibi taşıp. Geyiğe sevindiği sırada, Ben kaçtım elinden kanat çırpıp.
2210	Bilmedim mekeniniñ qayda ekenin, Ol Qozat sonan beri jür adasıp.	Bilemem meskeninin nerede olduğunu, O Kozat'ı ondan sonra hiç görmedim.
	Älqissa, samurıq qus bastan -ayaq oqiğasin aytıp bolıp Meyramhanğa aytadı: - äy, şırağım, senin Farqağad degen duşpanıña par keletin sol Qozat. Qozattan basqa adam oğan parlamaydı, barğanmen ala almaydı. Endi seni men Qozatqa aparayın. Aparatın sebebim mınaw: ol Qozat mağan qattı qumar, meni körse tağı da ustaymın dep quadı. Seni aparıp bir jerge qoyayın da, özim barıp Qozatqa körineyin. Ol meni körüp quadı, men qaşıp sağan kelip, senen de ötip keteyin. Qozat meni quıp kelip, seni köredi, senin aq jüziñdi körgeñ soñ meni umıtıp ketedı, sonımen men de qutılamın. Seniñ aq jüziñdi adam turmaq xaywan körse de bir qarap öter, perizatın körgeñ sındı. Qozattıñ qu janın qoymay esin alıp ketesin, oğan jaqındıq söz aytıp, qöñilin jumsartıp, sonı aldap qolıña keltir. Sen onan qorıqpa. Ol sağan ğaşıqtıq qasiretke kez boladı. Biraq senimen oynap – küluwge jöni kelmeydi, - dep, samurıq sözün toqtatadı. Meyramxandı tulparı Badampaymen qosa alıp uşıp, Qozattıñ tarapına barğanınan estiniñiz:	Simurg kuşu baştan sona yaşadığı hadiseleri anlattıktan sonra Meyramhan'a dönerek: - Ey, güzelim, senin dediğın Farkagad adlı düşmanı denk gelecek insan işte bu Kozat. Kozat'tan başka insan ona yaklaşamaz, yaklaşsa da galip gelemes. İstersen şimdi seni Kozat'ın yanına götürüyim. Ancak bir şartım var. Kozat bana karşı büyük zaafı var. Beni görse yine kafese koyacağım diye kovalar. Seni götürüp bir yere bırakayım ardından kendim gidip Kozat'a gözükeyim. O ise beni kovalayacak. Ben de senin yanına doğru uçup senin yanından geçeyim. Kozat beni kovalarken seni görecektir. Senin ay parçası gibi yüzünü görünce de beni unutacak. Böylece ben de kurtulmuş olurum. Senin bu güzelliğini insan değil hayvan olsa bile hayran olur. Kozat'ın gönül tellerine dokun. Ona güzel sözler söyleyip, kalbini yumuşat. Böylece tüm iradesini eline al. Sen ondan hiç korkma. O sana âşık olacak, hasretinden yanacak. Ama seninle birlikte zaman geçmeye vakti yetmez, - dedi kuş. Ardından Meyramhan ile atını birlikte alıp uçup Kozat'a doğru yola düştüklerinden biraz bahsedelim.
	Samurıq qustıñ uşqanı	Simurg kuşun uçuşu
	Samurıq Meyramxandı ketti alıp, Köredi ärbir isti pende ğarip.	Simurg Meyramhan'ı uçtı alıp, Yapardı her bir işi bende ğarip.
	Qanatınıñ arasına qıstırıp ap, Qozattıñ tarapına tüsti barıp.	Kanadının arasına sıkıştırıp, Kozat'ın yanına götürdü uçup.
	Bir awlaq en dalağa kelip jetti, Tüsirip Meyramxandı qurmet etti.	Bir vakitte ıssız bozkıra geldi, İndirdi Meyramhan'ı hürmet etti.
	Meyramxan tulparimen turıp qaldı,	Meyramhan atı ile orada bekledi,

2220	Qozatqa samuriq qus uşıp ketti.	Kozat'ın yanına Simurg uçup gitti.
	Bir tawda işi pısıp oynap jürgen,	Dağ başında sıkıntıdan oynayan,
	Qozat ta qustı körıp şattıq etti.	Kozat da kuşu görüp çok sevindi.
	“Joğalğan samurığım kep qaldı” dep,	“Kaybolan simurgum geldi”, deyip,
	Sol jerde ustaymın dep talap etti.	Orada tutacağım diye kovaladı.
	Samuriq uşıp ketti kayta aynalıp,	Simurg geri uçtu daire çizip,
	Qozat ta quwıp keled jeldey ağıp.	Kozat da kovaladı peşinden düşüp.
	Samuriq xaylamen qalqıp uşıp,	Simurg kuş hile ile süzüle uçup,
	Körsetti Meyramxandı tuwra aparıp.	Dosdoğru Meyramhan'a geldi uçup.
	Qozat er qustı quğan arsalañdap,	Kozat er kovaladı kuşu kahkahayla,
2230	Qutırğan qasqırday bop til salaqtap.	Kudurmuş kurt gibi dili sallana.
	Bayqamay Meyramxandı aldındağı,	Fark etmeden Meyramhan'ı önündeki,
	Sol jerde kete jazdadı jerge taptap.	Az kalsın geçecekti yerle bir edip.
	Köziniñ qırı tüşip bir qaradı,	Gözleri yerdeki yıldız rastladı,
	Turğan soñ şağalalanıp aydan appaq.	Duruyordu güzel yüzü aydan parlak.
	Köz körngenmen denesin toqtata almay,	Gözü görse de vücudunu durduramadı,
	Barıp – barıp toqtadı attap – attap.	İleri varıp durakladı adım atıp atıp.
	Kelipti bir zamanda qayta aynalıp,	Bir vakitte yanına geldi geri dönüp,
	Qaradı şın aqiqat közin salıp.	Bakakaldı gözlerini alamayıp.
	-Ğaşığım, maxbüb jarım, şam – şırağım,	Aşkım, sevgilim gülen yârım,
2240	Otırsıñ aydalada, künim, nağıp?	Gezersin ıssız kırdı gülüm ne yapıp?
	Jınbısıñ, perimisiñ, adambısıñ,	Şeytan mısın, peri misin, insan mısın,
	Şambısıñ, iä bolmasa qoyğan jağıp.	Yoksa bozkırda yakılan balmum musun.
	“Ah, dünüye, ne bolsa da köreyin”, - dep,	“Eh, dünüya ne olursa da göreyip”, - deyip,
	Qaradı Meyramxandı qolına alıp.	İnceledi Meyramhan'ı eline alıp.
	Qısıp, süymek bolıp awzın aşıp,	Sarılarak, öpmek istedi ağızını açıp,
	Ol kızdın bar denesin ketti basıp.	Meyramhan'ın kapattı vücudunu basıp.
	“Jutıp qoysam, qalam, - dep, - ökinişke”,	“Yudarsam olurum,-dedi,-çok pişman”,
	Awzınan qayıp aldı asıp – sasıp.	Ağızından geri çıkarttı alelacele edip.
	İskep tanawına tartıp edi,	Koklamak için burnuna yaklaştırmış idi,
2250	Qolınan şığıp ketip, qaldı adasıp.	Elinden kaybordu gitti şasıp.
	Bir tüşkirip murnınan qağıp alıp,	Hapşırdı çıkarttı burnundan geri,
	Otırdı mañlayına qızdı basıp.	Oturdu karşısındaki kıza bakıp.
	Qoynına tığıp alıp ketti jürüp,	Kucağına gizletip gitti yol alıp,
	Tulparı sol arada qaldı turıp.	Atı ise orada kaldı unutulup.
	“Qızben oynap–küluge bolmaydı – ay”, -dep,	“Kızla eğlenmeye olmaz”, -deyip,
	Qozat palwan jıladı qayğılanıp.	Kozat pehlivan ağladı tasalanıp.
	-Ziyanısız köz quwanışım, qarağım göy,	-Zararsız kıvancım, göz bebeğim ,
	Bered,-dep,- мәjiliste şarap kuyıp.	Getirir,-diye- mecliste şarap koyup.

	Älqissa, endigi sözdi Qozattıñ qolına tüsken Meyramhannan estiñizder:	Şimdi ise Kozat'ın eline geçen Meyramhan hakkında biraz bahsedelim.
	Nazım Meyramxan	Nazım Meyramhan
2260	Meyramxan birden – birge qolğa tüsip, Qasında Qozat erdin işi pısıp. Bir köldiñ aşıp ketken suwın körse, Şarap dep Qozat otır quyıp işip. Meyramxan jüz qubılıp toqsan qırlı, Qozatqa qığaş qarap, közin qısıp. Bul iske Qozat batır bek süyinip, Oturdı Meyramxanmen sır aytısıp.	Meyramhan aniden esir düştü, Yanında Kozat erin çok sıkıldı. Bir gölün kaynamış suyunu görse, Şarap diye Kozat oturur onu içip. Meyramhan cilvelendi doksan türlü, Kozat'a yan bakarak, gözün kırıp. Bu duruma Kozat er çok sevinip, Oturdu Meyramhan'a sırın açıp.
	Äweli Qozat sırın aytıp ötti, Ne körgeñ äwel aqır, ata tekti. -Ömirde adam ulı jeñgen emes, 2270 Qozğaymın aşuwlansam jer men kökti. Qasımda Meyramxanday jarım bolsa, Armansızbın, - dep sözün tamam etti.	İlk önce Kozat sırnı anlattı, Gördüklerini, ata babaları. -Hayatta insanoğlu galip olmadı, Kızarsam ederim yerin üstün altı. Yanımda Meyramhan gibi yârım olsa, Derdim olmaz,-deyip sözün tamamladı.
	Meyramxan aytpaq boldı endi halin, Awzından ah degende şıqtı jalın. -İä, Qozat, ğasıq jarım, tıñkap otır, Söylesin bul Meyramhan endi zarın. Dünyede mendey sorlı adam bolmas, Waqıtsız şıqpağan soñ jürdi janım. Aytayın äwel aqır körgeñimdi, 2280 Tıñlañız şın niyetpen, iä, sultanım.	Meyramhan anlatacak şimdi halin, Ağzından ah çekende çıktı yalın. -Şimdi Kozat kulak ver dinle beni, Anlatsın bu Meyramhan kederlerin. Dünyada benden zavallı insan olmaz, Ecelim gelmedikçe mecbur yaşarım. Anlatayım başımdan geçenleri, Dinleyin pür dikkat benim sultanım.
	Söyledi äwel aqır körgenderin, Bul jerge qalayınşa kelgenderin. Samurıĝ qustıñ tüsip tırnağına, Ol qustıñ qalay sabaq bergenderin. Mäliktiñ ulı Ürimde qolğa tüsip, Qorlıĝın Farqağadtan körgenderin.	Anlattı ilk baştan gördüklerin, Buraya nasıl olup geldiğini. Simurg kuşun düşüp pençesine, O kuşun nasıl yardım ettiğini. Melik'i Ulu Ürim'de esir düşüp, Eziyeti Farkagad'ın verdiğini.
	Ol Qozat tıñdap otır qulaq salıp, Köz jası Meyramxannıñ ketti ağıp. -Qozat ağa, sizdi izdep kelip edim, 2290 Zäñgiden beredi dep keğimdi alıp. Dünyede teñdesi joq er degen soñ, Otırıñ arızımı sizge şağıp. El – jurtım, Jämşidim ne boldı?! – dep, Qozattıñ ayağına basın salıp.	Kozat ise dinliyordu kulak verip, Göz yaşları Meyramhan'ın akıp. -Kozat abi, seni arayıp gelmiş idim, Zalimden öcümü benim alıp. Dünyada eşsiz yiğit dedikten sonra, Otururum derdimi size anlatıp. Yurduma, Cemşid'ime ne olacak?- deyip, Kozat'ın ayağına başını eğip.
	-Er edin, Qozat, sonan keğimdi äper, Bolmasın tırşılığım bari beker. Köremisiñ közdiñ jasın, azamatım, Jasılı jas, qorlıqpenen menen öter.	- Benim öcümü al Kozat yiğidim, Yitirmesin hayatım öz manasın. Görmez misin göz yaşımı yiğidim. Olmasa gençliğim zulümle geçsin.

	Älqissañ, Meyramxan oydağı oqiğasını aytıp bolğan soñ, Qozat palwan Meyramxanğa jamı aşıp söylegen sözi:	Meyramhan yaşadığı olayları anlattıktan sonra Kozat pehlivan Meyramhan'a acıyıp şöyle dedi:
	Nazım Qozat sözi	Nazım Kozat'ın sözleri
2300	Meyramxan aytıp ötti barlıq sırın, Estidi Qozat batır sözdiñ türin. Meyramxan qorlıq kördim degeninde, Sol jerde bolmaq boldı özi şıgın. -Ğaşığım, sen qayğırıp jürgeninde, Qurısın munda turıp körgeñ künim. Sizderge zorlıq qılğan sol Farqağad Ejelden mağlum edi mağan burın.	Meyramhan anlattı bütün sırın, Dinledi Kozat yigit asıl derdin. Meyramhan çile çektim dediğinde, Orada istedi kendini parçalasın. -Aşkım sen zorluk çektiğinde, Olmasın burada raxat geçen günüm. Sizlere zulüm eden bu Farkagad Eceli malum oldu bana bu gün.
2310	Belgili Farqağad bastan mağan, Zaңgi edi alaңğasar sonday jaman. Seni munday jılatıp otırğızıp, Boladı tamaq işuw mağan aram. Bir senin qızmetiñnen bas tartpaymın, Aqırı bolğanımşa duniye tamam.	Bilirim Farkagad'ı ilk başından, Pehlivanı aceleci çok yaman. Seni böyle ağılatıpıraksam, Nefes almak olur bana haram. Ben senin hizmetinden kaçmam, Bu dünyada olana dek vadem tamam.
2320	Sol jerde Qozat batır aşuwanıp, Jaltırap eki közi ottay janıp. -Bul tawda qañğıp jürüp ne bitirdim, Jazıqsız xaywanğa qırğın salıp. Älim kelse düşpannan kegiñdi alıp, Qosayın özderine alıp barıp. Özim alıp qoyğanğa tura kelmes, Arada ülken – kişi qanşa parıq.	Orada Kozat pehlivan gazaplanıp, Parladı iki gözü alev gibi yanıp. -Bu dağlarda gezerek ne işe yaradım, Günahsız hayvanlara kırıgın salıp. Elimden gelse düşmanından öç alıp, Götüreyim yurduna seni döndürüp. Kendime yar etmek doğru olmaz, Ortada büyük küçük var nice halk.
	Oyladı Qozat batır sonday oydı, Qoynına Meyramxandı tıǵıp qoydı. Şoqparın tawday qılıp iıqqa sap, Ürimniñ tarapına tarttı joldı.	Kozat yigit bunları çok düşünüp, Kucağına Meyramhan'ı gizleyip. Tokmağını dağ gibi omzuna alıp, Ürim'e doğru yürüdü yola koyulup.
2330	Ketedi taw körinse bir – aq attap, Dariya esep emes buğan batpaq. Buringı qalğan jerden tawıp aldı, Badampay tulparın da jürgen ottap. “Jetelep äure bolıp jürem be”, - dep, Qoyına tıǵıp qoydı taza saqtap.	Karşısından çıkan dağdan geçti atlayıp, Derya hiç sorun değil ona adım atmak. Önceki bıraktığı yerden bulup, Badampay atını da gezen otlayıp. “Onu binip uğraşma”, -deyip, Atı da kucağına gziledi alıp.
	Keledi jer -jahandı burqıldatıp, Saz jerden su şıǵarıp şılqıldatıp. Jılap bargan Meyramxan külip keled, Palwannıñ qızıǵına äbden batıp. Bolğanda bir künderş qarnı aşıp, Şöldepti bek qabağat qabaq katıp.	Geliyor göğü yeri toz toprak kaplayıp, Sazlıktan su çıkartıp sel akıtıp. Ağlayıp giden Meyramhan gelir gülüp, Pehlivanın gücüne hayran kalıp. Bir günü hepsinin çok karnı acıkıp, Susamışlardı çok boğazı kuruyup.
	Sol zaman dariyağa jetti barıp,	O zaman deryaya koşarak gelip,

	Otırdı sabır etip demin alıp.	Oturdu sabır etti nefesini alıp.
	Dariyanın işindəki jayındardıñ,	Deryanın dibindəki balıkların,
2340	Tört – besewin alıptı qolın salıp.	Dört beşin tuttu kolunu salıp.
	Balıqtı qolın sozıp küñge qaqtap,	Balıǵı elini uzatıp güñeşe kızartıp,
	Sol jerde toyıp aldı raxattanıp.	Orada karın doyurdu raxatlanıp.
	-Jasımnan küñge qaqtap tamaq jep men,	-Gençliğimden güñeşe kızartıp yiyip,
	Ot jaǵıp körgenim joq azaptanıp.	Hiç ateş yakmadım çile çekip.
	Basında samurıq qus aytıp edi,	Ona da Simurg kuşu anlatmıştı,
	Meyramxan öz közimen kördi anıq.	Şimdi ise Meyramhan kendisi gördü.
	Ol köldiñ şöldegen soñ suwın işti,	Susadıkça o gölün suyunu içti,
	Dariya jarımdalıp orta tüsti.	Derya suyu azalıp yarıya indi.
	Aytadı Meyramxanǵa Qozat batır:	Anlattı Meyramhan’a Kozat yiğit,
2350	-Burıñǵı qalıbımday boldım küşti.	-Öñekime döndüm yine güçlü.
	Qozat er qara jerdi solqıldatıp,	Kozat yiğit kara topraǵı titretip,
	Toltırıp balıq, suwǵa barlıq işti.	Ağır ağır geliyor adım atıp.
	Bul palwan osılayşa kele jatır,	Bu pehlivan böylece gelir,
	Sipattap ayta bersem tolıp jatır.	Sıfatın anlatsam sözler kalır.
	Qawm dep Meyramxandı şıǵıp ed,	Kovalayıp Meyramhan’ı çıkmış idi,
	Ne boldı Farqaǵad qayran batır.	Ne olmuştur Farkagad batır.
	Ornınan ketip edi zorǵa turıp,	Gitmişti yerinden zar zor kalkıp,
	Tulpardıñ qarǵıp şapqan izin quwıp.	Badampay’ın dört nallı izini sürüp.
	Batpaqqa jıǵılǵanın ol da körgen,	Bataklıǵa saplandığını o da görmüş,
2360	Bayqadı qus tırnaǵın ketken ilip.	Fark etti kuş pençesi ile gitmiş götürüp.
	“Meyramxan samurıqqa jem boldı” dep,	“Meyramhan Simurga yem oldu” deyip,
	Sol jerden qaytqan eken küder üzip.	Oradan geri dönmüş umudun kesip.
	Ürimge Farqaǵad qayıtıp barıp,	Ürim’e Farkagad geri dönüp,
	Söyleydi ötken isti bastan anıq.	Anlattı tüm olayı baştan alıp.
	“Qus jedi Meyramxandı” degennen soñ,	“Kuş yedi Meyramhan’ı” dedikten sonra,
	Jıǵıldı Kärim mırza esten tanıp.	Yere düştü Kerim bey akıllı gidip.
	Toqtatar Farqaǵad Kärim erdi,	Kerim beyi Farkagad kaldırıp,
	Är türlü ğibrat sözben jöñge salıp.	Her türlü sözlerle sabır dileyip.
	-Tirilmes ölgen adam ökingenmen,	-Dirilmez ölen insan pişman olsan da,
2370	Berem, - dep, - bir suluw qız saǵan alıp.	Bir güzel kız alırım sana da, - deyip.
	Zar jılap Kärim qaldı mısı qurıp,	Ağlayıp Kerim yeri göǵü inletip,
	Sol jerde söz söyledi Qoñqar turıp:	Orada konuştu Konkar söyleyip.
	-Mälikti on bir mınäskerimen	-Melik’i ön bir bin askeri ile
	Tañerteñ tastaymız, - dep, - bärin qırıp.	Sabahleyin öldürürüz, - deyip.
	Sap tüzep palwandarı dayarlandı,	Topladı pehlivanları hazırlayıp,
	Tañerteñ tastaymız, - dep, -bärin qırıp.	Erkenden Konkar padişah haber salıp.
	Sap tüzep palwandarı dayarlandı,	-Cemşid’i idam ağacında sallandırıp,
	Tañ atıp Qoñwar şah xabar qılıp.	Boynuna zincir geçirin, - deyip.
	-Jämşidti darǵa asıp öltir, - deydi, -	Ürim’e Farkagad geri dönüp,
	Şınjırlap moyınnan tuzaq ilip.	Anlattı tüm olayı baştan alıp.

2380	Qoñqardıñ bul buyrığı qabıldanıp, Jämşidtiñ bar äskerin ortağa alıp, Aqiqat dünüyeden öttik qoy dep, Mötildep közdin jası jerge tamıp. Osınday qater xalde turğanında, Bir asqar taw keledi munarlanıp. Kün qusap kürkireydi sol zamanda, Adaştı aqılınan barlıq xalıq.		Konkar'ın bu emri kabul edilip, Cemşid'in bir askerini ortaya koyup. Bu yalan dünyadan göçeriz deyip, Berrak göz yaşları toprağa damlayıp. Böylece sıraya dizildikleri vakte, Bir kayalı dağ gelir onlara yaklaşıp. Gök gibi kükredi o sırada, Yere düştü oradakiler aklını kaybedip.
	Älqissa, endigi sözdi Ürim şaxarına kelgen Qozattan estiñizder:		Şimdi ise Ürim şehrine gelen Kozat pehlivan hakkında biraz bahsedelim:
	Nazım Qozat		Nazım Kozat
	Xalayıq qayran bolıp munı kördi, Sumdıq minaw qanday Qozat erdi.		İzleyenler hayretle onu izledi, Acayip koskoca bu Kozat erdi.
2390	Qozattıñ qoynında jür Meyramxan da, Jılğan öz äskerin tanıdı endi.		Kozat'ın kucağında Meyramhan da, Toplanan askerlerini tanıdı şimdi.
	-Mina turğan barlığı bizdin el, -dep, Tanıtıp Qozat erge aytıp berdi.		-Burada toplananın bizim el,-deyip, Tanıstırıp Kozat ere anlatıverdi.
	Qırğalı qoyğan deydi munı saptap, Qılışın qolına alıp jalañaştap.		Katletmek için toplamış sıralayıp, Kılıçların eline alıp ağızını yalayıp.
	-Qozat – aw, äliñ kelse eldi boşat, Eşqanday ketpes, sirä, zäñgi aqımaq.		-Kozat'ım gücün varsa eli kurtar, Hiçbir yere zaten gitmez diğər ahmak.
	Bul sözdi Qozat batır maqul körip, Tulpar men Meyramxandı jerge tastap,		Bu sözü Kozat da makul bulup, At ile Meyramhan'ı yere koyup,
2400	Şoqparın qolına alıp qanşa batpan, Duşpanın qıra berdi jerge taptap.		Tokmağını eline aldı nice batman, Düşmanı kırıgına uğrattı yere yapıştırıp.
	Qırıldı esebi joq qanşa xalıq, Say - saydan suw ornına qandar ağıp.		Katledildi sebepsiz nice insan, Arıklardan su yerine kanlar akıp.
	Joq edi bul soğısta Farqağad, Şaxarda jatır edi demin alıp.		Yok idi bu savaşa Farkagad, Şehirde yatıyordu o raxatlanıp.
	“Bir päle bizdin elge kez boldı”, - dep, Ayıptı Şabırañ ğayar barıp.		“Halkımın başına bela geldi”-deyip, Anlatmış Şabıran kâhin ona varıp.
	Qozat jür jalğız özi eldi kırıp, Birewin ustap alı, birine urıp.		Kozat döver tek başına eli kırıp, Birini tutup ikincisine vurup.
	Eşqanday buğan qarsı palwan barmas,		Hiçbir pehlivan bunu yapamaz,
2410	Qoñqardıñ äskerlerin şıqtı quwıp. Jämşidtiñäskerlerin jiip aldı,		Konkar'ın askerlerini çıktı kovup. Cemşid'in askerlerini topladı,
	Batqan ayı bulardın bugün tuwıp. Keş bolıp sonımenen qayttı bări,		Batkan ayı bunların bugün doğup. Gece oldu böylece hepsi dönüp,
	Baraban eki jaqtan birdey urıp.		Davullar iki tarafta eşit çalınıp.
	Öz basın Mälik erdin ala almadı, Şaxarğa soğısam dep bara almadı.		Kellesin Melik erin alamadı, Şehre savaşımaya varamadı.
	Badırap, Badırañ Ğaziz bări sonda, Alğaşqı qolğa tüsken Malaq tağı.		Badırap, Badıran Ğaziz'den başka, İlk olarak esir düşen Malak dahi.
2420	Tañ atıp, barabanı qağılğan soñ, Soğısqa şıqtı sol kün Farqağad.		Sabah olup davullar çalındıktan sonra, Savaşa katıldı o günü Farkagad da.

	Maydanğa jetip keldi kaharlanıp:		Meydana koşarak geldi gazaplanıp:
	-Bul kim – dep, äskerimdi ketken alıp?		-Bu kim-dedi,-askerimi giden alıp?
	Bul küni barlığın da tamam etem,		Bugün ben hepsini tamam edeceğim,
	Birewiñ qutulmaysıñ tiri qalıp.		Birin de kurtulamazsın diri kalıp.
	-Barlığın istep jürgen men edim, - dep,		-Herkesi götüren ben idim,-deyip,
	Qozat er jawap berdi qarsı barıp.		Kozat er cevapladı karşısına çıkıp.
	Seskendi Farqağad surı qaşıp,		Sıçradı Farkagad benzi atıp,
	Qozattı tanır edi bastan anıq.		Kozat'ı bilirdi baştan tanıyıp.
	-Qozat batır sen bolsan, mineki, - dep,		-Kozat er sen isen al payını,-deyip,
2430	Şoqparmen qaq mañdaydan qaldı salıp.		Tokmakla tam tepesinden vurup.
	Körmedi bit şaqqanday Qozat batır,		Hissetmedi sinek ısırığı gibi,
	Kiristi urısuwğa äwel aqır.		Başladı dövüşmeye şimdi.
	Şoqparmen kezek – kezek salısıp jür,		Tokmakla sırasıyla vuruşurlar,
	Etpeydi bir – birine heşbir raqım.		Düşmedi yorulup hiç biri.
	Urğanda ayamastan osı jerde,		Vuranda acımadan şimdi,
	Şoqparı tastay uşıp ketip jatır.		Tokmakları taş gibi uçup gitti.
	Jarqıldap jay tasınday ot şığadı,		Parlayıp ateş topu gibi alev çıktı,
	Salıp jür bir – birine zamanaqır.		Birbirine yaşıttı kıyameti.
	Körgende bul ekewin esten tandı,		Görenler ikisini kendinî kaybetti,
2440	Qaptattı qara tünek jerden şandı.		Kapladı mavi göğü toz dumanı.
	Şoqpardıñ bası sınıp aqırında,		Tokmağın ucu kırılıp sonunda,
	Qolında batırlardıñ sabı qaldı.		Elinde pehlivanların sapı kaldı.
	Qaruwsız qalğannan soñ qarap turmay,		Silahsız kaldıktan sonra boşa bakmayıp,
	Al endi bir – birine qolın saldı.		Şimdi ise birbirine kol sıvadı.
	Saqal – murtı bulardın qarağayday,		Sakal bıyığı onların çam ağacı gibi,
	Qoldarı tigenderin julıp aldı.		Ellerine gelenini koparıp aldı.
	Eki taw soğısıp jür domalanıp,		İki dağ dövüşür yuvarlanıp,
	Qarap tur köz ayırmay qanşa xalıq.		İzliyor nice insan göz almayıp.
	Ter basıp, üsti – bası – appaq qıraw,		Ter bastı, üzerleri beyaz kırağı,
2450	Tüsedı köbikteri domalanıp.		Yere damlar köpükleri yuvarlanıp.
	Bir – birin aybatpenen laqtırsa,		Birbirine heybetle saldırsa da,
	Tabanın jerden almaş jalğız adım.		Atmadılar hiç biri geriye adım.
	Kündiz – tüni damıl almay küresip jür,		Gece gündüz durmadan güreşirler,
	Barlıq el eki jaqtan jariq alıp.		Tüm halk iki taraftan seyredip, bağırıp.
	Bastap jür eki batır ärbir isti,		Deniyor iki batır bütün yolu,
	Bul künnen ayar oy joq barlıq küşti.		Bugünden esirgemez bütün gücü.
	Aqırıp Qozat batır siltegende,		Bağırıp Kozat er uzağa atanda,
	Qırıq arşın Farqağad barıp tüsti.		Kırk arşın uzağa Farkagad düştü.
	Jıgılmay tikesinen tüsken eken,		Yıkılmayıp ayak üstü düşmüş,
2460	Qaytadan bir – birine jügiristi.		Tekrardan birbirine doğru koştu.
	Tilderin jalañdatıp jılan sıpat,		Dillerini oynatıp yılan gibi,
	Ekewi bir – birine saldı tisti.		İkisi birbirine saldırdı şimdi.
	Bulardıñ jürgen jerden suwı şığıp,		Bunların sırtlarından suyu çıktı,
	Qızıl qan denesinen aqtı jılıp.		Kızıl kan vücudundan durmadan aktı.

	Küşpenen birin – biri laqtırsa,	Tüm gücüyle birbirini atsa dahi,
	Ketedi tizesinen jerge kirip.	Yıkılmadı dizine kadar toprağa battı.
	Toğız kün damıl almay kündiz – tüni,	Dokuz gün durmadan gece gündüz,
	Bir – birin ala almadı bular jığıp.	Birbirini düşüremedi bunlar yıkıp.
	Sol zaman Qozat erge bir oy tüsip,	İşte burada Kozat’a bir fikir gelip,
2470	Üstine Farqağad aldı minip.	Üzerine Farkagad’ın çıktı binip.
	Oyladı Farqağad endi jığam,	Düşündü Farkagad yıkarım şimdi,
	Ustap ap eki ayaqтан hayla qılam.	Tutarım iki ayağından bir kuş gibi.
	-İä, Qozat, öler jerge endi keldin,	-Hadi Kozat ecelin geldi şimdi,
	Aparıp dariyağa basıñ tığam.	Götürüp deryaya boğup batıracağım.
	“Aqiqat solay bolsa ölemin” dep,	“Kaderim böyle ise ölürüm”, dedi,
	Be qattı sasıp qaldı Qozat buğan.	Bu duruma şaşırdı Kozat yığidi.
	Bir – birin ala almaydı dımı qurıp,	Birbirini yıkamayıp gücü gidip,
	Burqırap aspan – kökke buı şığıp.	Yükseldi mavi göğe buharları.
	Badampay tulparına minip alıp,	Badampay atına atlayıp binip,
2480	Meyramxan sol arağa keldi jürüp.	Meyramhan oraya geldi koşturup.
	-Arğı atan Ğojad ibn Ğonıq, Qozat erim,	-Atan senin Gocad ibn Gonık Kozat erim,
	Siz qalay jasıq boldıñ sonan tuwıp.	Sen nasıl halsiz oldun ondan doğup.
	Atañ Ğojad bir şaxarğa barğanında	Baban Gocad bir şehire geldiğinde
	Bir tışqan boğımnenen ketken qırıp.	Bir fare boku ile giderdi kırıp.
	Ğonıq degen arğı atan zamanında	Gonık adlı dedenin zamanında,
	Sırağın el öztıkızgen köpir qılıp.	İnsanları geçiren ayağın köprü edip.
	Kelmeydi jarımıña Farqağad,	Farkagad yarın kadar olabilmez,
	Jığa almay jürgeñiñ ne köp kidirip?	Yıkamadığın nasıl bu kadar uğraşıp?
	Ata – teq, äsiliñe qarağanda,	Ata baba, soyuna bakılırsa,
2490	Oylap em jibere me dep laqtırıp.	Düşünmüştüm bir hamle ile atıp.
	Osı söz Qozat erge ötip ketti,	Bu sözlere Kozat’a kılıç gibi saplandı,
	Meyramxan qozğağan soñ ata – tekti.	Meyramhan konuşunca ata babasını.
	Qozat er aşuwlalıp aqırğanda,	Kozat yığid gazaplanıp bağıınca,
	Tawlardan tas domalap, qalt – qalt etti.	Dağlardan taş yuvarlanıp yere düştü.
	Siñip Ğojad ibn Ğonıq babasına,	Dua edip Gocad ibn Gonık babasına,
	Sol zaman özin – özi bilmey ketti.	O zaman fark etmeyip kendinden geçti.
	Sol jerde ol zäñgini aldı julıp,	Orada pehlivanı aldı koparıp,
	Er Qozat tizesin(en) jerge kirip.	Er Kozat dizine kadar toprağa girip.
	Tarbaytıp tasbaqaday palwandı,	Tarbaytıp kaplumbağa gibi pehlivanı,
2500	İıqqa batır Qozat saldı turıp.	Omuzuna batır Kozat aldı koyup.
	Kötergen boyımen jerge ursa,	Yukarı kaldırıp yere atınca,
	Ketedi kül – kül bolıp janı şığıp.	Parçalandı kum gibi etrafa sıçrayıp.
	Qayğırdı Farqağad esi ketip,	Tasalandı Farkagad aklı gidip,
	Özinen basım kelse hali neşik.	Halim yok nasıl ineceğim deyip.
	“Jerge ursa ölip keted” degen oymen,	“Yere atsa ölecek” düşüncesiyle,
	Asığıp Meyramxan da keldi jetip.	Aceleyle Meyramhan geldi koşup.
	-Qozat – ay, tastamağın munı jerge,	-Kozat bey bırakma onu yere,
	Dostaspaq, qayır eken jol körsetken.	Dostlaşalım, askerlere yardım eder.
	Munday er qaşan bolsa bizge kerek,	Böyle er her zaman bize gerek,

2510	Ketpesin qapılısta ömir ötip.	Boşuna gitmesin dünyadan keçip.
	Qozat ta osı sözge maquldandı,	Kozat da bu sözü onayladı,
	Aqırın ol batırdı jerge saldı.	Yavaşça pehlivanı aşağı saldı.
	“Dostasıp, ömiriñde bir jürgin” dep,	“Dost olup daima bir olalım”, deyip,
	Qozat er osılayşa söz şığardı.	Kozat er konuştu el uzatıp.
	-Könbeseñ, aytqanıma batırlıq qıp,	-Dinlemesen dediğimi yığitlik edip,
	Bas kesip ağızamin, - dedi,-qandı.	Kelleni kesip akıtırm kanını,-deyip.
	Söyledi Farqağad sonda turıp,	Konuştu Farkagad öz sırasında,
	Otır gıoy qolğa túsip bolmay mäni.	Otururum ele verip paçamı.
	Mıñ küñgi qarañğıdan bir kün jarıq,	Bin günlük karanlıktan bir günlük aydınlıq,
2520	Tätti gıoy dünyede adam janı.	Değerlidir dünyada insan hayatı.
	“Ömirde aytqanıñnan şıqpayın” dep,	“Ömrüm boyunca dediğini yaparım” deyip,
	Dostasıp berdi solay wağdanı.	Dostlaştı verdi söz yemin içip.
	-Qozat – ay, siz ağa bol, men inimin,	-Kozat er sen abi ol ben kardeşim,
	Bir jürüp ötkizeyik dünyanı.	Birlikte geçirelim bu dünyayı.
	Sol jerde sert aytışıp qasammenen,	Orada ant verişip yemin içip,
	Qozatpen quşaqtasıp Farqağad.	Kozat ile kucaklaştı Ferkagad.
	Qosıldı bir niyette eki batır,	Birikti aynı niyetle iki yığit,
	Dünyeden ötkeninşe äwel aqır.	Bu dünyaya göçene dek gidip.
	Ulı taw kişi tawmen tamır bolıp,	İki dağ gibi adam aynı kökte birleşip,
2530	Qasına Meyramxannıñ kele jatır.	Yanına Meyramhan’ın gelir yaklaşıp.
	Eki batır bir jaqqa şıqqannan soñ,	İki pehlivan meydandan çıktıktan sonra,
	Qoñqarğa tüsti endi zamanaqır.	Konkar’ın başına geldi kıyamet.
	Ol Qoñqar batırınıñ bärin jııp,	Konkar ise pehlivanlarını toplayıp,
	Jasaydı osılayşa olar aqıl.	Kendince böyle bir plan kurup.
	Älqıssa, endi sözdi Qoñqardan estiniñizder. Eki batır bir jaqqa şıqqannan soñ janı qalmay, oylap otırğan oynan estiniñizder:	Şimdi ise biraz Konkar hakkında bahsedelim. İki pehlivan aynı safa geçtikten sonra kendi canını kurtarmak için böyle düşündü:
	Söyledi Qoñqar sonda jurtın jııp,	Danıştı Konkar şimdi halkını toplayıp,
	Qorıqqannan batırlardan işi küyüp.	Kokrkusundan pehlivanlardan içi yanıp.
	-Qozat pen Farqağad erten kelip,	Kozat ile Farkagad yarın gelip,
	Qiratar bärimizdi şöptey orıp.	Yok eder hepimizi ot gibi biçip.
	Kärim degen sawdager kögermesin,	Kerim adlı bu tüccar gebersin,
2540	Bäleni qay – qaydağı kelgen jııp.	Başımıza neredeki belayı sarıp.
	Sol Kärimdi körgeñiñ mağan äkel,	O Kerim’i kim görse buraya getir,
	Öltiremin qılışpen bıt – şıt qılıp.	Öldüreceğim kılıçla parça pinçik edip.
	Qırğınğa uşıraysıñ, qayran elim,	Katliama uğrarsın zavallı halkım,
	Bul küñde üzilip tur menin belim.	Bu günleri kırıldı benim belim.
	Toqsan şaxar jurtımdı tegis jinap,	Doksan şehir yurdumun tümün toplayıp,

	Bir soğısıp şığarsam aşu terim.	Bir kere savaşısam çıxar içimdiki kinim.
	El edi jeti atamnan mağan qalğan,	Halk idi yedi atamdan bana kalan,
	Boladı ayrılğanım mağan ölüm.	Olacaq ayrılısam bana ölüm.
	Xan, sultan, qatardağı batırlarım,	Han, sultan sıradaki pehlivanlarım,
2550	Bul istiñ tabıñızdar oylap jöñin.	Bu işe düşünerek bulun çözüm.
	Ol Qozat erten bizge saldı oynaq,	O Kozat yarın başımıza oyun açacak,
	Jämşidti biz oturmız munda baylap.	Cemşid'i biz tutukladık burada bağlayıp.
	Sizderge bul aytqanım qalay keler,	Dediğimi bu benim nasıl bulursunuz,
	Men bugün bir aqıldı turmın oylap.	Ben bugün bir fikri buldum düşünüp.
	Jämşidti osı arağa kelsek alıp,	Cemşid'i buraya getirsek alıp,
	Ğayarın, batırların hām şığarıp.	Kâhinlerin, pehlivanın çağırıp.
	Uş ayğa wağda etip soğıspasqa,	Üç aylık anlaşıp savaşmamaya,
	Qayter edi bayqasaq sözge salıp.	Nasıl olur konuşsak istişare edip.
	Qozatqa teñ keletin batırlardı,	Kozat'a denk gelecek pehlivanları,
2560	Bar bolsa jer jüzinde tawıp alıp.	Var ise dünyada bulup getirip.
	Deytuğın Oraynatan bir zāñgi bar,	Deytügen Oraynatan bir pehlivan var,
	Men onı estip edim bastan anıq.	Çok önce eşittim onu duyup.
	Qozat pen Farqağad ta oğan jetpes,	Kozat ile Farkagad ona denk olmaz,
	Ol erdin jer jüzine atı qanıq.	O yiğidin dünyada adı çıkip.
	Barlığı osı sırdı maqul körip,	Hepsi bu fikri makul bulup,
	Jämşidti zındannan keldi alıp.	Cemşid'i zindandan getirdi çıkarıp.
	Älqissa, endigi sözdi Qoñqardan estiñizder. Jämşidti barlıq batır, ğayarlarmen zındannan şığarıp alıp kelip, Qoñqar patşa Jämşidke aytadı: -Ey, Mälik, sağan aytar bir sözim bar. Sen bir sebepten qolğa tüstiñ. Tüsken sebebin mınaw boldı: sen menin qızım Mahirondı özimnen bir awız suramay urlap aldıñ. Sen menen bir mārte surasañ ne qıldı, men bermesem sonan soñ isteytin isiñ edi. Sol sebepten Farqağadtı aldardım, seni öltiruwge qimadım, balamdı alğan balam ğoy dep. Al endi, Farqağad seniki boldı. Qozat degen bir batır kep, jeñip aldı. Qazir eki batır da sizdiki boldı. Mağan jamandıq oylasan, bir – aq künde Ürimdi alasın. Sen jeñdiñ, men qazir jeñilip otırmın. Biraq sağan aytar bir arızım bar. Mağan üş ay mäulet ber. Barlıq elimdi jüip, armansız bolayın dep sizden surap otırmın. Oğan şeyin sen de elindi ji. Öziñizge ğayar, batırlarıñız ben Mahiron qızımdı da berdim, - dep sözün toqtattı. Jämşid batır da bul sözdi maqul körip, wağdasın etip, Mahironın, batır,	Şimdi ise Konkar hakkında bahsedelim. Cemşid'i pehlivan, kâhinleri ile birlikte zindandan çıkartıp Konkar padişah Cemşid'e şöyle dedi: Ey, Melik sana diyecek bir sözüm var. Sen bazı nedenlerden dolayı esir düştün. Esir düşme sebebsin de aşağıdaki gibidir. Sen benim kızım Mahiron'u benim iznimi almadan kaçırdın. Sen benden ilk önce bir kere isteseydin kızımın elini. Eğer sana vermesem kaçırsaydın. Bu nedenle Farkagad'ı getirtirdim. Ancak kızım evlenen benim de çocuğumdur diye seni ölüme kıyamadım. Şimdi ise Farkagad senin safına geçti. Kozat adındaki bir pehlivan gelip onu senin safına çekti. Şu anda iki pehlivan da senin safında. Bana kötülük yapmak istersen bir günün içinde Ürim'i elimden alırsın. Bu savaşı sen kazandın, ben ise şimdilik kaybettim. Ancak sana diyecek bir sözüm var. Bana üç ay mühlet ver. Tüm halkımı toplayıp onlarla danışayım içimde ukde kalmasın diye senden zaman

	ğayarların alıp öz qosına kelip, Meyramxan äyelimen quşaqtasıp, körisip ölimnen aman qalğandarına, Qozat, Farqağad batırlarımın tanışıp, raxattanıp üç ay wağdanı kütüp jata berdi. Älqissa, endigi sözdi üç ay wağda kütken Jämşidten estinizder:	istiyorum. Ona kadar sen de halkını topla. Sana kâhinlerini, pehlivanlarını ve Mahiron kızımı da verdim, - diye sözünü bitirdi. Cemşid yiğit de onun dediklerini makul bulup sözünü verdi. Mahiron'u, kâhinlerini, pehlivanlarını alıp kendi ordusuna geldi. Meyramhan eşine sarılıp selamlaşıp ölümünden kurtulduklarına sevinip Kozat, Farkagad pehlivanlar ile tanışıp verdiği üç ay bekleme sözünü tutup raxatlandılar. Şimdi ise üç ay sözünü verip bu vaktin geçmesini bekleyen Cemşid hakkında biraz bahsedelim:
	Tiñdañız qulaq koyıp, köp jamağat, Aytayın bir ğajayıp bir ösiet.	Hey cemaat dinleyin kulak verip, Söyleyeyim sizlere güzel nasihat.
	Qozat pen Farqağad palwandarı,	Kozat ile Farkagad pehlivanları,
2570	Jämşidtiñ bolıp turdı köñili şat.	Cemşid'in her zaman oldu gönlü açık.
	Dariya Külzim degen bir özenge	Derya Külzim adlı bir nehre,
	Bar äsker köşip barıp jattı raxat.	Tüm askerler taşında oraya raxat.
	Minip – ap qol qayıqpen Jämşid batır	Cemşid yiğit bindi küçük tekneye
	Jür edi dariyada qıp sayahat.	Dolanırdı deryada edip seyahat.
	Sol zaman dariya jüzi tolqın bolıp,	Bu sırada derya yüzü dalgalanıp,
	Kez boldı Jämşid erge bir ğalamat.	Denk geldi Cemşid alpa bir alamet.
	Bir nahan payda boldı jarq – jurq etip,	Bir canlı fayda oldu parıldayıp,
	Jaw şıqtı jar astınan amal neşik.	Düşman çıktı su altından saldırıp.
	Jämşidti qayğımen jutıp alıp,	Cemşid'i kayığıyla birlikte yutup,
2580	Jöneldi bir tarapqa señdey köşip.	Yöneldi bir kenara toprak gibi göçüp.
	Ğayarlar, palwandar beyxabar bop,	Kâhinler, pehlivanlar habersiz olup,
	Är jaqqa tarap ketken tamaşa etip.	Her tarafa dağılmıştı gülüp eğlenip.
	Meyramxan Mahironmen eki äyeli	Meyramhan Mahiron ile iki eşi,
	Zar jılap qarap turdı közin qııp.	Ağlayıp seyrettiler içi yanıp.
	Suwmenen nahan ketti tömen ağıp,	Su ile canlı gitti aşağıya akıp,
	Jämşidti qayğımen işke salıp.	Cemşid'i kayığı ile içeriye alıp.
	Düniye däl sol küni tamam bolıp,	Dünya tam bu günü tamam olup,
	Tirlikten Jämşid patşa köñili qalıp.	Hayattan Cemşid'in gönlü kırılıp.
	Dariyamen däl segiz kün tınbay ağıp,	Deryayla sekiz gün durmadan akıp,
2590	Ol nahan qayırlaydı bir kün barıp.	O canlı durakladı bir günü yavaşlayıp.
	Ol nahan su şetine qayırlağan,	O canlı su kenarına durakladı,
	Ekpini qanday qattı qayırlamağan.	Şiddeti çok güçlü hiç durmayan.
	Künk örgen balıq awlap qanşa xalıq,	Geçinen balık avlayıp nice insan,
	Nahanğa kez bolıptı barlıq adam.	Bu canlıya denk gelmişti bütün adam.
	Quwanıp jabırłasıp munı körüp,	Sevindi gülümsedi onu görüp,
	-Bir jıl assaq, - dep aytar, - bolmas tamam.	-Bir yıl yesek hiç bitmez,-deyip.
	Şaxarda bar kölikti keltirsin, - dep,	Şehirde tüm aracı getirsin,-deyip.
	Ata, dos, ağayıñğa xabar qılğan.	Baba, dost, arkadaşğa haber edip.

	Jämşidtiñ körgeñ küni ne bop jatır,	Cemşid'in başına neler geldi,
2600	Bir xabar biz alayıq endi munan.	Birazda alalım ondan haberi.
	Nahannıñ işinde jür Jämşid batır,	O canlının içinde yüzer Cemşid bala,
	Basqa tüsse ärkim – aq bolar paqır.	Başka gelse çekilir her türlü bela.
	Közin aşıp qaradı jutqannan soñ,	Gözlerin açıp baktı etrafına,
	Bir ğajap qurılğanday altın şatır.	Çok güzel kurulu sanki altın çadır.
	Keñdigi baw – baqşanıñ sipatınday,	Genişliği bahçenin boyutunca,
	Tarlıqtan tier emes buğan daqıl.	Darlığı hissetmez yiğit burada.
	Zübärjat, injuw, marjan, asıl tastar,	Gevher, inci, mercan zer taşlar,
	Aytip awız jetpeydi, oylap aqıl.	Anlatmaya ne söz var ne de akıl.
	Asıldı suw tübinen nahan jatqan,	Zerleri su dibinden bu canlı yutan,
2610	Oyladı payım etip sözimdi uqqan.	Düşündü kulak verip sözümü duyan.
	Oynaqtap neşe türlü qundızdar jür,	Oynayıp nice türlü kunduzlar var,
	Nahannıñ awızına kirip sırttan.	Canlının ağızına girip dışarıdan.
	Otırdı Jämşid batır munı körip,	Cemşid yiğit oturdu onları izleyip,
	Eşqanday qawıp, qater bolmay jurttan.	Hiçbir tehlike, ses duymayıp yurdundan.
	Qabağat bir künderde aştı qarnı,	Aksilik bir günü acıktı karnı,
	Bolmadı naşarlanıp heşbir mäni.	Olmadı zayıflayıp hiçbir hali.
	Nahannıñ iş mayınan kesip alıp,	Canlının içki yağından kesip,
	-Pisirip ješem, - deydi, - bugün anı.	-Pişirip yešem,-diye düşünüp.
	Suwırıp öz qayığın otqa jağıp,	Parçalayıp kayığın ateş yakıp,
2620	Otırdı şı jandırıp, qaqtap anı.	Oturdu ateşe kızartıp yağı.
	Otqa may tigen soñ oñdıra ma,	Ateşe yağ damlayınca sakın durmaz,
	Dürildep jana berdi endi bəri.	Alevlenip hepsi yanmaya başladı.
	Ot qaptap iştin bärin örtegen soñ,	Alev sarıp her yeri yandırdıktan sonra,
	Küyzeldi ol nahannıñ endi janı.	Acıdı o canlının şimdi canı.
	Bolğanın mınaw örttiñ Mälik bilip,	Çıktığın bu yangının Melik bilip,
	Özim de ölemin dep oylap küdik.	Kendim de ölürüm diye düşünüp.
	Bir jağı suğa jaqın, bir jağı ört,	Bir tarafı suya yakın bir yanı alev,
	Astına ay qulaqtıñ turdı kirip.	Altına bağırsağın durdu gizlenip.
	Şıdamay ot şarpuwına bulqınam dep,	Dayanamayıp içindeki alevlere,
2630	Dariyadan sol sebepten ketken şığıp.	Deryadan bu nedenle gitti çıkıp.
	Nahandı qayırlağan körgennen soñ,	Canlıyı kenardan gördükten sonra,
	Qanşa jurt kölikterin jatır jıyıp.	Nice insan araçlarını başladı getirip.
	Keskilep ol nahandı jatır şawıp,	Kesiyorlar bu canlıyı parçalayıp,
	Köp artqan ögiziniñ jügi awıp.	Çok yükleyenin öküzleri düşüp.
	Şapqanda tumsığınan keyin qaray,	Burnundan vuranda arkaya doğru,
	Jämşidti saw – salamat aldı tawıp.	Cemşid'i sağ salım aldılar bulup.
	Nahannıñ işi küygen daneme joq,	Canlının içinin yandığını görüp,
	Xalayıq qorqınışpen etti qawıp.	Kalabalık korkuyla tehlike hissedip.
	Jämşidti körgennen soñ jabırlastı,	Cemşid'i görünce hepsi konuştu,
2640	-Bul qanday oқиға?-dep sır surastı.	-Bu nasıl bir olay?-diye soru sordu.
	Öz atın bayan qılmaı Jämşid mırza,	Adını söylemeden Cemşid yiğit,
	Seskenip jalğan sözben jawap aştı.	Korkudan yalanla soruyu cevapladı.

	Dep ayttı: - Balıqşımın kəsip etken,	Cemşid dedi:-Balıqçıyım bu mesleği edinen,
	Qarmaq sap, dariyağa ümit etken.	Zıpkın atıp deryadan umut bekleyen.
	Bul nahan jutıp alıp kete berdi,	Bu canlı beni yutup yoluna devam etti,
	Basımnan osılayşa dāwren ötken.	Başımdan böyle olaylar geldi geçti.
	Ot jağıp, tamaq istep işip edim,	Ateş yakıp yemek yapıp yemiştım,
	Sol jerde balıq işi küyip ketken.	O sırada balığın içini alev sardı.
2650	Şaxarım – Turanzamin, atım – Zarlıq, Pendege ne istetpes tüsse tarlıq.	Şehrim Turanzamin, adım Zarlıq, Bende neler yapmaz başına gelse darlık.
	Bir naşar kempir – şaldın balası edim, Jüremın suw jağalap künde qañğıp.	Bir yaşlı kadının ihtiyarın oğlu idim, Dolaşırım suyu boylayıp yemek arayıp.
	Bul nahan men bayğustı jutıp qoyıp, Qoydı ğoy ata – anamdı onda zar qıp.	Bu canlı ben zavallıyı yutup alıp, Zavallı ana babamı orda hor bırakıp.
	Sızder kimsiz, qay jerlik, qay taraptan, Şaxardıñ atın aytqın bir bayan qıp.	Siz kimsiniz, nereli, hangi taraftan, Şehrin adını söyledi biri yanıtlayıp.
	Olar ayttı: - Äy, Zarlıq, sözdi tında, Bir türli maşaqtapen kepsin munda.	Onlar dedi:-Hey Zarlıq sözümü dinle, Bin türlü zorluk ile gelmişsin buraya.
2660	Boladı nāsılimız qıtay halqı, At qoyğan Hawarzamin bul şaxarğa.	Bizim neslimizin adı Kıtay halkı, Hawarzamin adı verilmiş bu şehre.
	Er jigitke sın bolsa ne körmeydi, Sabır et, jābir kördiñärkez anda.	Yiğidin başına neler gelmez, Sabır et, zarar gördün mü sen orada.
	El – jurtıñ izdep kelse tawıp alar, Äzirşe bir tura ber bizben munda.	Yurdundan biri ararsa seni bulur, Şimdilik bizimle kal burada.
	Jāmşid te osı sözdi qabıl körip, Barıptı tatulıqpen oğan erip.	Cemşid de bu sözü kabul edip, Teklif edenin peşinden gelip.
	Bilmedi bul böten bala eken dep, Sol jerden bir şal şıqtı iemdenip.	Bilemedi yabancı bala deyip, Orada bir ihtiyar çıktı eğilip.
2670	Jāmşid er şal – kempirge boldı bala, İşinde tolıp jatır qayğı – sāna.	Cemşid er ihtiyara oldu bala, İçinde dolup taşır kaygı tasa.
	Bir küni Hawarzamin şaxarında, Bir meyram, qızıqtı toy bolğan jaña.	Bir günü Hawarzamin şehrinde, Bir merasim, düğün olmuştı yine.
	Sıyıldı esebi joq qanşa xalıq, Ornatıp altın tağın patşa barıp.	Toplandı sayısız nice kalabalık, Yerleştirdi tahtını padişah gelip.
	Qanşalıq āskerleri sap tūzetip, Baraban, sıbızğımen ānge salıp.	Sayısız askerleri sırasıyla, Davul, zurna, sıbızgı ile ezgi çalıp.
	Şal – kempir bir – birimen sıbırlasıp, Olar da şattanısp, köñil aşıp.	İhtiyarlar birbiri ile danışıp, Onlarda da gülüştü çok eğlenip.
2680	-Zamandas, qurbımız, - dep közin qısıp, Betinñen süygizşi, - dep awzın aşıp.	-Aşkım, yārim,-deyip göz kırıp, Yüzünden öpeyim deyip ağzını açıp.
	-Quw qaqqbas, balalardan uyat qoy, - dep, Qılımsıp kempirler de betin basıp.	-İhtiyar çocuklardan ayıptır,-deyip, Utanır yaşlı kadınlar yüzünü kapatıp.

	Jas bala jap – jalañaş arış salıp, Jaq – jaq bop töbelesip, asıq şaşıp.	Küçük çocuk çırılçıplak adım atıp, Taraflara bölünüp âşık atıp.
	Jıldı öz aldına küñ men quldar, Şaşınıñ sirkesi bar jaman qızdar.	Toplandı ayrı yerde köle, kullar, Saçında bitı var kirli kızlar.
	Quşaqtap biein – bieı betten süyip, Qalmadı ayılmağan işte sırlar.	Kucaklayıp birbirini yüzünden öpüp, Kalmadı denilmemiş içe sırlar.
	“Kimde – kim öz teñimen oynasın” dep,	“Herkes kendi dengi ile oynasın”, deyip,
2690	Sol küni patşasınıñ buyırığı bar.	O günü padişahın böyle emri var.
	Qobızdı baqsılar jür balın aşıp, Qızdırıp tilderine temir basıp.	Kâhinler, falcılar dolaşır fala bakıp, Isıtıp dillerine demir basıp.
	Qoyşılar ögizbenen kökpar tartıp, Salısıp tayaqpenen nayzalasıp.	Çobanlar öküz ile kökbörü oynayıp, Atışıp sopa ile mızrak oynayıp.
	Şapqızğan bes jüz neşe bāygesini, Şañ topır jer – jahandı tuman basıp.	Kaybedip beş yüz nice parasını, Etrafı çepeçevre toz duman sarıp.
	Qız keldi bir taraptan jüz buralıp, Basına qundız jekey qoyğan salıp.	Kızlar gelir bir taraftan cilvelenip, Başına kunduz şapkasını takıp.
	Qız şirkin, bul dūniyenıñ qızıl güli, Tañırqap qarap turdı barlıq xalıq.	Kızlardır bu dūnyanın kızıl güli, Hayranlıkla bakakaldı tüm kalabalık.
2700	Kerilgen kelinşekter buran basqan, Qızdardı qoşamettep ortağan alıp.	Gelinler grilip ceylan gibi adım atıp, Kızları alkışlarla ortaya çağırıp.
	Solardıñ ortasında bir qız otır, Ayday bop on törtinşi şağalalanıp.	Onların arasında bir kız oturur, Dolun ay gibi etrafa ışığını saçıp.
	Barlıq el bet – betimen şarap işip, Bişiler kökke şığıp, jerge tūsip.	Oturanlar eğlendi şarap içip, Oyuncular göğe atlayıp yere inip.
	Jämşid er osılarıñ bārin körüp, Qasında qarap turdı işi pısıp.	Cemşid er bunların hepsini seyredip, Orada izledi canı çok sıkılıp.
	Bir qızmet hanışağa etemiz dep, 2710 Äñşiler kelip jatır jūgirisip.	Hanıma hizmet edeceğiz deyip, Şarkıcılar geliyor koşuşup.
	Aytıstı şal men kempir, qız ben bala, Jas jigıt kelinşekpen dara – dara.	Şarkı söyledi yaşlı kadın ihtiyarla, kızla bala, Genç yiğit genç gelinle başa sara.
	Äskerler barabanmen änin qosıp, Bir adam qarap turmay osı arada.	Askerler davulları ile şarkı söyleyip, Bir insan boş durmadı bu sırada.
	Meyramnıñ qurmetine quttıq aytıp, Küñirendi jaw şapqanday osı qala,	Bayramın hürmetine tebrikler söylenip, Kükredi aslan gibi bu şehir kale.
	Qosılıp bularmen şarap işip Otırdı мәjiliste Jämşid dana.	Bunlara katılıp şarap içip, Oturdu mecliste Cemşid bala.
	Öziniñ jastan qumar öneri goy, 2720 Qozğadı sıbızgısın qolına ala.	Cemşid’in gençlik tutkusudur, Sızlattı sıbızgıyı eline ala.
	Ol küni bir bostandıq eldin bāri, İstese qanday türli oqığanı.	O günü bir hürriyet hisseti hepsi, Yapardı istediği tüm davranışı.
	Qırdıñ qızıl altay tülki emes pe, Bāri maqtap aytadı xanısanı.	Kayadaki kırmızı tilki gibi deyip, Kimse kalmadı hepsi övdü hanımı.
	Önerge asıp turğan Jämşid erdin Qubılıp kökke jetti salğan äni.	Yeteneği sel gibi taşan Cemşid’in, Avazla göğe ulaştı şarkısının sesi.

	Bir bulbul köp işinde sayrağan soñ,	Bülbül gibi kalabalıktı öttükten sonra,
	Jügirdi solay qaray eldin bəri.	Koşarak geldi kalabalık yanına.
	Tura almay köp işinen bükeleñdep,	Kalkamayıp kalabalıktan sallana,
2730	Jıǵıldı qıqalañdap kempir – şalı.	Yere düştü sallanıp ihtiyarlar da.
	Keltirdi Jämşid batır änniñ maşın,	Söyledi tüm içtenliǵı ile Cemşid şarkı,
	Barlıq jurt saldı sonda ıqılasın.	Kalabalık kulak verdi ona dikkatin.
	Äñşiler öz – özinen qattı uyalıp,	Şarkıcılar kendilerinden çok utanıp,
	Sındırdı qolındaǵı dombırasın.	Kırdılar elindeki dombırasın.
	Sol jerde turǵandardıñ boyı balqıp,	Oradakilerin vücudu gevşeyip,
	Aǵızdı qayǵılı jan közdıñ jasın.	Akıttı kederli insanlar gözden yaşın.
	Keybirew tıǵıp qoydı sıbızǵısın,	Bazıları gizledi sıbızǵısın,
	Öziniñ uyat körıp qılǵan isin.	Utanıp kendisinin yaptıǵı işin.
	“Bizdiñ tartıp jürgenim jaqsı küy dep,	“Bizi çaldıǵımızı güzel ezgi deyip,
2740	Esektiñ üyrenippiz şın dabısın”.	Meğerse öğrenmişiz eşegin anırışın”.
	Şolpannıñ juldızınday közi jaynap,	Çoban yıldızı gibi gözleri parlayıp,
	Qaynattı qasiretke qızdıñ işin.	Yandırdı hasret acısı kızın kalbin.
	İşinen qızdıñ bəri ǵaşıq bolıp,	İçinden kızların hepsi âşık olup,
	Birewdiñ iemdenip bulbul qusın.	Birisi alırım diye bu bülbül kuşu.
	Qolǵa aldı andan keyin dombıranı,	Ardından ele aldı dombırasın,
	Küzeldi onan arman eldin janı.	Ezgi çaldı alev sardı insanın için.
	Awzına sıbızǵısın qatar qoyıp,	Aǵzına sıbızǵısını da yerleştirip,
	Söyledi neşe türlü tamaşanı.	Çaldı nice türlü hoş ezgisin.
	Jämşidten başqaları malday juwsap,	Cemşid’den başqaları raxatlanıp,
2750	Otırdı sümireyip eldin bəri.	Oturdu tasalanıp insanın hepsi.
	Bostandıq bügingi kün degennen soñ,	Hürriyet bugünkü gün dedikten sonra,
	Maqtadı är sipatpen hanışanı.	Hoş sözlerle övmeye başladı hanımı.
	Möldirep eki közi, boy şımırıp,	Parlayıp iki gözü vücudu gevşeyip,
	Otırdı şıǵa jazdap qızdıñ janı.	Zor tuttu sanki çıkacaktı kızın kalbi.
	Hawarzam – ejelden – aq ulıq şaxar,	Hawarzam eskiden beri ulu şehir,
	Paşasın Qasımzeyrin Qaba atar.	Padişahı Kasımzeyrin Kaba baba.
	Xanışa sol paşanıñ qızı eken,	Hanım da o padişahın kızı imiş,
	Heş pende suluwlıqta bolmas qatar.	Hiçbir kadın güzelliğe onu geçer.
	Tamaşa sonımenen ayaqталıp,	Merasim böylece tamamlanıp,
2760	Qoştasıp üydi – üyine boldı qaytar.	Vedalaşıp kalabalık evlerine dağılıp.
	Şaqırdı Qasımzeyrin Jämşid erdi,	Çağırdı Kasımzeyrin Cemşid eri,
	Önerin saltanatpen täwir kördi.	Yeteneǵını sayǵıyla iyi buldu.
	-Qay jerlik, qay şaxarlıq adamsıñ? – dep,	-Nereli, hangi şehirdensin,-dedi,
	Söyle, - dep okqıǵanı suraydı endi.	Anlat,-diye olayı sordu şimdi.
	“Şaxarım – Turanzamin, parsımın”, - dep,	“Şehrim Turanzamin, farsıyım”, - deyip,
	Kelgenin qay sebepten aytıp berdi.	Gelmesinin sebebini anlattıp.
	-Küy tartıp köñilimdi kötergin, - dep,	-Ezgi çalıp gönümü aç,-deyip,
	Ömirlik joldas bol, - dep, - maǵan endi.	Ömürlük yoldaş ol bana, -dedi.
	Jämşid qabıl kördi tilin alıp,	Cemşid ise kabul etti sözünü dinleyip,

2770	Qolında turdı söytip birge barıp.	Sürekli padişah sarayına birlikte varıp.
	Patşa anda – sanda zerikkende,	Padişah ara sıra sıkılında,
	Beredi Jämşid batır änge salıp.	Cemşid yiğit avaz avaz söyledi şarkı.
	Boyına işken tamaq taramastan,	Yediği yemek vücuduna sinmeyip,
	Patşanın qızı da jür küyip – janıp.	Padişah kızı âşık oldu kalbi yanıp.
	-Bizge de bir tamaşa etip ber, - dep,	-Bize de bir şarkı söyleyin,-deyip,
	Qız ketti äkesinen surap alıp.	Kız götürdü babasından izin alıp.
	Mälikke Ziba eken qızdın atı,	Melike Ziba imiş kızın adı,
	Kem emes qatarınan saltanatı.	Eksik değil babasından saltanatı.
	Xanşanın şeker asın işip,	Hanımın şekerli yemeğini yiyip
2780	Oyının endi keldi waqıt şartı.	Eğlencenin şimdi geldi tam saati.
	Er Mälik kırq qızben şarap işip,	Melik er kırk kızla şarap içip,
	Mas boldı qızğa qarap közin qısıp.	Sarhoş oldu kıza baka gözünü kırıp.
	Sayradı sanduwğastay batır Mälik,	Ötüyordu bülbül gibi Mekik yiğit,
	İşine ğaşıq otı qattı tüsip.	İçine aşk ateşi koru düşüp.
	Bolğanda tañğa jaqın talıqsıtıp,	Yaklaşanda sabahın açmasına,
	Qız jattı Jämşid erdi endi quşıp.	Kız uyudu Cemşid’e şimdi sarılıp.
	Mas bolıp qızdarmenen Jämşid jattı,	Sarhoş olup kızlarla Cemşid yattı,
	Düniyede ğaşıqtıqtıñ derti qattı.	Bu dünyada aşk ateşinin azabı acı.
	“Aqın men hanışamız bir jadır” dep,	“Şairle hanımız birlikte yattı” deyip,
2790	Patşağa bir kız barıp arız ayttı.	Padişaha bir kız geldi söz çattırıp.
	Baq kündes bastan qalmas awruw ğoy,	Düşman başından gitmeyen bir ağrıdır,
	Jämşidtiñ obalına qaldı qattı.	Cemşid’in vebalini adlı şimdi.
	Älqıssa, endigi sözdi mas bolıp, qız quşaқтаған Jämşidten estiñizder. Qız barıp Qasımzeyrin patşağa aytıp, patşa aşuwanıp: - Bir küngi qonğan qonaqtıñ qoynına jattı degen ne degen sumdıq? – dep jendetterin jiberip, Jämşidti zındañğa saldırıp qoydı. Al endi Jämşid Hawarzamin zindanında jata bersin. Endisi sözdi Ürim şaxarındağı Meyramhannan estiñizder:	Şimdi ise sarhoş olup kıza sarılıp uyuyan Cemşid hakkında bahsedelim. Bir kız padişah Kasımzeyrin’in yanına gidip olan bilenı anlattı. Padişah gazaplanıp: - Bir gün geceleyen misafirin koynuna girmek de ne demektir? – diyerek bekçilerini gönderip Cemşid’i zindana attırdı. Şimdilik Cemşid Hawarzamin zindanında yata dursun. Şimdi Ürim şehrindeki Meyramhan’dan bahsedelim.
	Nazım Meyramhan	Nazım Meyramhan
	Al endi мәsele Meyramxannan,	Şimdi biraz konuşalım Meyramhan’dan,
	Ayrılgan Jämşid sındı ğaşıq jardan.	Ayrılmış Cemşid gibi âşık yâden.
	Jämşidti nahan alıp ketkendigin,	Cemşid’i canlının götürdüğünü,
	Sol jerde bärinen de xabarlangan.	Orada herkese haber eden.
	Qozat pen Farqağad, Badırap ğayar,	Kozat ile Farkagad, Badırap kâhin,
	Bäri de izdeymiz dep jalañdağan.	Hepsi arayacağız diye hazırlanan.
	Bularğa osı türli aqıl aytıp,	Onlara böylece nasihat verip,
2800	Meyramhan sonda turıp jawap qılğan.	Meyramhan orda böyle konuşan.

	Meyramxan sonda turıp söz şıǵarıp, Ġayarın Badırañ Ġaziz qasına alıp.	Meyramhan böylece dillendi konuşup, Kâhinin Badıran Ġaziz’i yanına alıp.
	-Jâmşidtiñ öli – tiri xabarınan	-Cemşid’in ölü yada diri haberinden
	Ayt, - deydi, - oqıǵasın bastan anıq.	Anlat,-dedi, - olayını ilk başından.
	Bul sözdi Badırañ Ġaziz maqul körip	Bu sözü Badırap Ġaziz makul bulup,
	Qaradı talıǵına kitap alıp.	Hazırlandı bakmaya falın açıp.
	-Dariyaǵa sezemin tura aǵıp,	-Hissederim deryada uzun süre aktı,
	Hawarzam şaxarına barǵan anıq.	Hawarzam şeherine gelip çattı.
	Qasımzeyrin patşaǵa ayıp istep,	Kasımzeyrin padişaha hata yapıp,
2810	Zındanda jatır, - deydi, - azaptanıp.	Zındanda yatıyor,-dedi-azap çekip.
	Meyramxan söz söyledi Ġayarlarǵa:	Meyramhan kâhinlere baktı:
	-Keledi qolıdarıñnan dünüye ärne,	-Elinizden gelir bilirim nice çare,
	Sizderge onda barǵan tura kelmes,	Oraya gitmeniz doğru olmaz,
	Al endi ol taraǵqa sizder barma.	Bunun için oraya siz gitmezsiniz.
	Qoñqardıñ Şabırañ sum Ġayarı	Konkar’ın Şabıran kurnaz kâhini,
	Sen ketken soñälele eter eldi munda.	Sen gidersen yok eder halkı burada.
	Haylalı siqırılıqta bar sumdarı,	Hile ile bin türlü kurnazlıǵı,
	Äskerdi uşıratar bul qırǵınǵa.	Askeri sürükler o katliama.
	Barmasın Qozat penen Farqaǵad ta,	Gitmesin Koza tike Farkagad da,
2820	Baǵınsın osılarǵa eldin bari.	Baş eǵsın onlara halkın hepsi.
	Bul jerden birde – bir ketip qalsa,	Buradan biri bile giderse,
	Qırılıp suwday aǵar eldin qanı.	Kırılır su gibi akar halkın kanı.
	Bul Ürim bul Qozattan qorqıp otır,	Bu Ürim Kozat’tan korkup durur,
	Amalsız ökingenmen, kelmes hali.	Çaresiz pişman olmak deǵıl çare.
	Jâmşidti men izdeyin özim barıp,	Cemşid’i ben arayayım kendim gidip,
	Bul sözdi tıñlañızdar qulaq salıp.	Bu sözümü dinleyin kulak verip.
	Aqıldassa jarım es bütün bolar,	Danışarak yarım aklı tamam olur,
	Beykünä qırılmasın qanşa xalıq.	Günahsız kırılmasın nice kalabalık.
	Sawdager porımında kerüwen bolıp,	Kervanlar ile tacir kılıǵına girip,
2830	Qanşalıq qızmetker joldas alıp,	Bir nece hizmetçi yoldaş alıp,
	Erkektiñ sipatında kiyim kiyip,	Erkek suretinde giysi giyip,
	Amalsız Jâmşid üşin şaşın alıp.	Çaresiz Cemşid için saçını kestirip.
	Qolınan altın şaşın keledi ne,	Elinden altın saçının ne gelirdi,
	Bir jaqta Jâmşid jatsa azaptanıp.	Zındanda Cemşid yatsa çile çekip.
	Älqissa, endigi sözdi Meyramxannıñ Jâmşidti izdegeninen estinizer. Farqaǵad, Qozattı munda tastap, Badırap, Badırañ Ġazizdi “äskerdeş qorıp tur” dep onı da tastap, özi sawdager promında bolıp, qırıq tüye qazına artıp, qızmetkerler alıp, özi erlerse kiinip, şaşın alıp, bir baybatşa retinde Hawarzamin şaxarına jürgeninen söz estinizer:	Şimdi ise Meyramhan’ın Cemşid’i arayışından bahsedelim. Farkagad, Kozat’ı yurda bırakıp, Badırap, Badıran Ġaziz’i “askerleri koruyun” diye onları da yanına almayıp kendisi tüccar kılıǵına girip, kırk deveye hazine yükleyip, hizmetçilerini yanına alıp, kendisi de erkek gibi giyinip, saçın kestirip, bir tacir gibi Meyramhan’ın Hawarzamin şeherine dolaştığından bahsedelim.

	Nazım Meyramxan	Nazım Meyramhan
	Jamağat, jalıqpastan endi tında,	Cemaat sıkılmadan şimdi dinle,
	Ketti dep söziñ uzap ayıp qılma.	Uzadı sözlerin deyip beni kınama.
	Aqılın Meyramxannıñ qabıl körip,	Fikrini Meyramhan'ın kabul edip,
	Palwan, ğayarlarmen qaldı munda.	Pehlivanlar kâhinlerle kaldı yurtta.
	Toltırıp qırıq tüye han qazına,	Doldurup kırk deveye han hazine,
2840	Hawarzam tarapına tüsti jolğa.	Hawarzam tarafına düştü yola.
	Qızmetker otız kişi joldas alıp,	Hizmetçi otuz kişi yoldaş olup,
	Bastıǵı Malaq batır boldı qolda.	Başında Malak yiğit oldu yolda.
	Hawarzam şaxarına ketti jürüp,	Hawarzam şehrine yola koyulup,
	Badampay tulparına aldı minip.	Badampay atına atladı binip.
	“Jämşidtiñ joǵalǵanın aytpaǵın” dep,	“Cemşid'in kaybolduǵunu söyleme” deyip,
	Nasixat qanşa türli aqıl qurıp.	Nasihat nice türlü akıl verip.
	Meyramxan osılayşa sapar etti,	Meyramhan böylece sefere çıktı,
	Arada qanşa şaxar basıp ötti.	Arada nice şehirlerden geçti.
	“Turannan kelemiz”, - dep, - sawdagerlik”,	“Turan'dan geliriz taciriz,-dedi,
2850	Bärine de osılayşa jawap etti.	Herkese böylece cevap verdi.
	Aytarlıq bul saparda jumıs bolmay,	Anlatacak bu seferde iş olmadı,
	Eki ayda Hawarzamğa kelip jetti.	İki ayda Hawarzam'a gelip çattı.
	Kerüwenniñ sarayına tüsti barıp,	Kervansarayına gittiler duraklayıp,
	Neşe kün otırıptı demin alıp.	Nice gün dinlendiler nefes alıp.
	Özine Janküydirgiş at qoyıptı,	Kendine Canküydirgiş adını verip,
	Aytpaydı Meyramxan dep jalǵız qarıp.	Demedi Meyramhan deyip garıp.
	Üstine neşe qabat kidi kiyim,	Üzerine çok pahalı giydi giysi,
	Bildirmes ömirinde jañǵa sın.	Bildirmez kimseye içki sın.
	Bir küni şaxar işin sayran etip,	Bir günü şehir için gezip dolaşıp,
2860	Tañ qaldı körgen adam munıñ türin.	Şaşırdı gören insan onun yüzün.
	Suluwlıq sipatına qayran qalıp,	Güzellik, ay yüzüne hayran kalıp,
	Tastadı dükenşiler essiz pulın.	Bıraktı dükkancılar akılsızca pulun.
	Körüwge qumar bolıp barlıǵı da,	Görmeyi her biri çok isteyip,
	Qaytar üyge tastap qız ben ulın.	Geri döndü evine bırakıp kızın, oǵlun.
	Osınday qumarlanıp qanşa xalıq,	Böylece hayran kalıp nice kalabalık,
	Jabılıp jürgizbeydi ortaǵa alıp.	Çepeçevre sarıp geçirmedi ortaya alıp.
	Jämşidten heşbir xabar ala almastan,	Cemşid'den hiçbir haber alamadan,
	Otırdı sarayına qaytıp barıp.	Oturdu kervansarayına geri dönüp.
	Meyramxan sonda tüsti bir qiyalğa,	Meyramhan o zaman düştü bir hayale,
2870	“Paşaǵa barayın, - dep, - tartuw alıp”.	“Padişaha gideyim,-deyip,-hediye alıp”
	Esepsiz alıp şıqqan dünüyanı,	Sayısız getirdiği servetini,
	Közi tayar qaraǵanda körgen anı.	Göz kamaşır görünce onu.
	Mülkine bir paşanın barabarlıq,	Mülküne padişahın eşit,

	Bir ton bar tüymesinin gawhar bəri.	Bir tonluk gevheri getirip.
	Qanşa bay, qanday patşa bolğanmenen,	Çok zengin, padişah olsa bile,
	Jek körer adam bolmas dünyanı.	Sevmeyen insan olmaz hazineyi.
	Toltırıp toğız narğa tartuw artıp,	Doldurup dokuz deveye hediye yükleyip,
	Körge jan qorğasında ketti balqıp.	Görenler çelik gibi kalakaldı donup.
	Köldirlep qoñırawı qızıl nardıñ,	Çalınıp zilleri kırmızı devenin,
2880	Aldına darbazanıñ keldi tartıp.	Önüne sarayın geldi yaklaşıp.
	Turıptı qojayınnan ruqsat surap,	Bekledi hizmetçiden izin alıp,
	İstegen ädepsizlik bize uyar.	Terbiyesizlik yapmayız bize ayıp.
	Patşanıñ quzırına kelgennen soñ,	Padişahın huzuruna geldiğimizden,
	Bizderge jüz körisuw ol bir minat.	Bizlere medeni selam vermek minnet.
	Tüsirdi kümet etip qonaq üyge,	İndirdi saygıyla misafir haneye,
	Dep ayttı: - Sizderdiki mına dünye.	Dedi: - Sizindir bu servet hazine.
	Otırdı bir sarayda ol Meyramxan,	Oturdu bir sarayda Meyramhan,
	Özine ilestirmey jolda birge.	Göremedi tanıdık yüz can yoldaşın.
	Taranıp totı qustay türlenedi,	Taranıp papağan gibi süslendi,
2890	Möldirep baqşadağı qızıl gülge.	Gülümseyip bahçedeki kırmızı gül de.
	Otırdı qonaq üyde jalğız qalıp,	Oturdu misafirhanede yalnız kalıp,
	Qurmettep qızmetker, qanşa xalıq.	Hürmet gösterdi hizmetçi kalabalık.
	Tartuwin Meyramxannıñ tügelimen	Hediyesin Meyramhan'ın hiç eksiksiz,
	Patşağa sol zamanda bardı alıp.	Padişaha bu sırada götürüp varıp.
	“Ömirde munday kiyim körmedim” dep,	Gevherden düğme var altı tonluk,
	Otırdı bek qabağat qayran qalıp.	Bakakaldı padişah eline alıp.
	-Kay jerlik, qay taraptan keldi eken,	“Hayatta böyle giysi görmedim” deyip,
2900	Qonaqtı şaqır, - deydi, - şapşañ barıp.	Oturdu padişah hayran kalıp.
	Meyramxan şaqırğan soñ jetip keldi,	Meyramhan çağırılınca hemen geldi,
	Patşanıñ Qasımzeyrin türin kördi.	Padişah Kazımzeyrin yüzünü gördü.
	İpıldap tal – şıbıqtay mayda sözben,	Konuşup bal gibi hoş sözler ile,
	Eñkeyip qol quwsırıp sälem berdi.	Eğilip saygıyla selam verdi.
	Otırdı siz – biz deşip amandasıp,	Oturdular sizli bizli selamlaşıp,
	Patşanıñ quzırına qup jarasıp.	Padişahın huzuruna çok yaklaşıp.
	-Qay taraptan keleşiz, năsiliñ kim?-	-Ne taraftan geldiniz, soyunuz ne?-
	Suradı sonda patşa jawaptasıp.	Soru sordu padişah merakı artıp.
	-Atıñ kim, qay şaxardan munda keldiñ,	-Adın kimdir, hangi şehirden geldin,
2910	Bul jerden qalayınşa tattın näsip?	Burayı şehir olarak nasıl buldun?
	Meyramhan ornınan uşıp turıp,	Meyramhan yerinden sıçrayıp kalkıp,
	İildi jüregine qolın basıp.	Eğildi kalbinin üzerine elini koyup.
	-Näsilim qalmaq bolar, şärim – İran,	-Neslim Kalmaktır, şehrim İran,
	Atamız sawdamenen dünye quğan.	Babamız ticaret ile dünya gezen.

	Babamız jüz eluwge jası kelip,	Babamın yüz elliye yaşı geldi,
	Men edim jaşgız bala sonan tuwğan.	Ben idim yalnız oğul ondan doğan.
	Käsibin qartayğan soñ mağan berip,	Mesleğin yaşlanınca bana verip,
	“Öziñşe sawda qıl” dep buyırıq qılğan.	“Kendin için uğraş” deyip emir edip.
	Şaxarğa Fişam Qayran barmaq edim,	Şehre Fişam Kayran gidecektim,
2920	Mal salıp kememizge dariya sudan.	Mal alıp gemimize derya sudan.
	Kemini tolqın aydap iqtıyarsız,	Gemiği dalga vurdu biz çaresiz,
	Aman – saw bul künderde şıqtım munan.	Sağ salım bu günlere çıkıp geldim
	Atımdı Janküydırğış atam qoyıp,	Adımı Canküydırğış babam koymuş,
	Balası öle beri pırım qılğan.	Balası sürekli ölüp niyet tutan.
	İä, taqsır, osılayşa menin xalim,	Böyledir hünkarım benim halim,
	Atıñız jer – jahanğa bolğan malım.	Adınız cümle cihana olan malum.
	Sizder sındı patşamen jüz köriwsu,	Sizin gibi padişahın yüzün görmek,
	Qızığı sol emes pe dünyanıñ.	En güzeli bu değil midir bu dünyanın.
	Meyramxan solay ayttı barlıq sırın,	Meyramhan böyle anlattı bütün sırın,
2930	Aytpastan aqiqatın, ketti qırın.	Anlatmadı hakikati içki sırın.
	Mayda söz, nurlı jüzi perde bolıp,	Hoş sözü, nurlu yüzü perde olup,
	Eşqanday taba almaydı munıñ minip.	Kimse bulamazdı onun derdinî bilip.
	Andan soñ tamağın jep, işti şarap,	Ardından yemek yiyip, şarap içip,
	Padişa köz ayırmay otır qarap.	Padişah göz almadan oturdu bakıp.
	“Dünyede munday bala körmedim”, - dep,	“Dünyada böyle yiğit görmedim”- deyip,
	Bir basın Meyramxannıñ mıñğa balap.	Bir başını Meyramhan’ın bine pahalayıp.
	“Qız bolsa bul nurımen osı bala,	“Bu nuruyla kız olsaydı bu bala,
	Eter em dünyemniñ bärin xarab.	Eder idim servetimin hepsini feda.
	Periniñ qızı bolsa Qap tawında,	Perinin kızı olsaydı Kaf dağında,
2940	Küşimmen alar edim bir kün talap.	Gücümle alırdım bir günü varıp.
	Armansız dünyeden öter edim,	Hiç gamsız dünyadan göçer idim,
	Bir künde aq jüzine toqsan qarap.	Bir günde ay yüzüne doksan bakıp.
	Qızdardıñ buğan tigen armanı joq,	Kızların bunla evlenen armanı olmaz,
	Ol şirkin kız bolmaydı qayğırsam köp.	Hiçbir vakit kız olmaz tasalansam çok.
	Men süymesem bul erdi qızım süysin,	Ben sevmesem bu yiğidi kızı sevsin,
	Ketpesin öz qasımnan aynalıp köp”.	Gitmesin durdun etrafımda dönüp.
	Ğaşığı Meyramxanğa äbden ötip,	Aşk oldu Meyramhan’a padişah,
	İşinen patşa otırdı wayım jep.	İçinden padişahı aşk acısı yiyip.
	Otırdı barlığı da majırasıp,	Oturdu hepsi sohbet edip,
2950	Qandiwlát, şahd, şeker tatıp nâsip.	Kandiulat, şahd, şeker yiyip.
	Patşa aqındarğa buyırıq etti:	Padişah şairlere emir etti,
	-Qonaqtıñ tamaşa etip köñilin aş.	-Misafirin eğlenceyle gönlünü aç.
	Aqındar ölen aytıp, tarttı küyin,	Şairler şarkı söyleyip, ezgi çalıp,
	Oyınşı öz älinşe oynap biyin.	Oyuncu kendi halinde oynadı oyunun.
	Sol jerde er Jämşid oyğa tüsip,	O sırada Cemşid yiğit aklına düştü.

	Bul änder qulaqqa enbes eki tiyın.	Bu şarkılar değeri yok iki kuruş.
	-İä, taqsır, saltanatın artık eken,	-Hünkarım eğlencen çok güzelmış,
	Mıñ mārte quldıq ettik etken sıyıñ.	Bin kere eğlendik gördük güzel hürmetin.
	Pendeniñ ölen men jır jelpuwişi,	Bendenin şarkı ile şiir pervanesi,
2960	Köñildiñ ketiredi qayğı, kirin.	Gönüldün temizler kaygı kirin.
	Boy şımırılup kewdeni bosatatin,	Vücut gevşeyip, kalbini beyazlatır,
	Şağırgın jırşı bolsa tağı birin.	Çağırın şarkıcı varsa daha birin.
	Patşa mına sözge bel şattanıp,	Padişah bu söze çok sevindi,
	Aytadı orğıp söylep, suwday ağıp.	Konuştı bahardaki sel gibi taşıp.
	-Bar edi bir aqınım teñdesi joq,	-Var idi bir şairim esi benzersiz,
	Zıdanğa bir sebeppen qoydım salıp.	Zindana bir nedenle soktum atıp.
	Qonaqtıñ qurmeti üşin bügingi kün,	Misafirin hürmetine bugün için,
	Zındannan äkel, - deydi, - şapşañ barıp.	Zindandan getir,-dedi-hemen alıp.
	Bul küngi мәjiliske qızmet etsin,	Bugünkü meclise hizmet etsin,
2970	Salarmız tañ atqan soñ qayta aparıp.	Atarız sabah olunca tekrar götürüp.
	Jämşidti keldi sonda olar alıp,	Cemşid'i geldi hemen bekçi alıp,
	Qalıptı naşarlanıp, esten tanıp.	Yorulmuş, zayıflamış halsiz kalıp.
	Sol jerde Meyramxandı tanımadı,	Orada Meyramhan'ı tanımadı,
	Qandaylıq qarasa da közin salıp.	Ne kadar seyretse de gözünü almayıp.
	-Azıraq şarap işip, Zarlıq pende,	-Birazcık şarap iç Zarlık bende,
	Ber, - dedi, - qonaqtarğa bir äñ salıp.	Sonrada misafire şarkı söyle,-deyip.
	Jämşid te qabıldadı estip munı,	Cemşid de kabul etti onu dinleyip,
	Azğındap bolmay qalğan munıñ surı.	Zayıflayıp etten düşmüştü kendisi.
	Qubılıp tartsa dağı sıbızgısın,	Sızlatıp çalsa dahi sıbızgısın,
2980	Şıqpaydı burıñıday qayran üni.	Çıkmadı öncekisi gibi güzel sesi.
	Sol jerde Qasımzeyrin söz söyledi:	Bu sırada Kasımzeyrin konuştu:
	-Qonağım, burıñıda körsen munı,	-Misafirim daha önce görseydin onu,
	Es qalmay estigender eñirewşi edi,	Aklı gidip duyanlar yere düşerlerdi,
	Bul künde kelmey otır sözdiñ ıǵı.	Bugün ise öyle güzel çıkmadı sesi.
	Meyramxan riza boldı qol quwsırıp:	Meyramhan razı oldu elini tutup:
	-Qaytqanşa bul şaxardan sawda qılıp,	-Dönene dek bu şehirden iş bitirip,
	Zıdanğa, taqsır, munı saldırmañız,	Zindana hünkarım bunu attırmayın,
	Otırsın bir – eki kün qızmet qılıp.	Otursun bir iki gün bize hizmet edip.
	Köñili köterilse şarap işip,	Morali yükselirse şarap içip,
2990	Bir körsek sayrağanın dawsı şıǵıp.	Bir dinlese söyleyende sesi çıkıp.
	Patşa osı sözdi maqul körip,	Padişah bu sözünü makul bulup,
	Jämşid te мәjiliste qaldı turıp.	Cemşid de mecliste kaldı oturup.
	Bul küngi мәjilisti tamam etti,	Bugünkü meclis böyle sona erdi,
	Xalayıq jay – jayına tarap ketti.	Kalabalık evlerine dağıldı gitti.
	İşine altın saray tösek salıp,	İçine altın sarayın yatak yapıp,
	Qonaqqa “jatıñız” dep quzır etti.	Misafire “buyurun” deyip hürmet etti.
	Tañ atıp as – suw işip, bas qosqan soñ,	Sabah olup kahvaltılar yapıldıktan sonra,
	Padişa oylap otır bir niyetti.	Padişahın aklına geldi bir fikir.

	Älqissa, Qasımzeyrin patşanıñ Meyramxanğa aytqan sözinen estiniñizder:	Kasımzeyrin padişahın Meyramhan'a söyle dedi:
	Padişa söz söyledi Meyramxanğa:	Padişah söz söyledi Meyramhan'a,
3000	-İä, balam, näsip aydap keldin munda,	-Bak oğlum nasip getirdi seni buraya.
	Qanşalıq qurmet penen tartuñ bar,	Sayıñız saygı ile hediyen var,
	Bul jaqqa kelgeniñe sebep bar ma?	Buraya gelgende bir sebep var mı?
	Bir sizden ayarım joq dñniye, jannan,	Esirgemem malımı, canımı senden
	Ayta ber, oydağı isin bolsa ärne.	Anlat şimdi aklındaki nedir düşüncen.
	Awızdan şıqqan sözdiñ bugin qabil,	Ağzından çıkan senin her sözün kabul,
	Biraq ta balalıq qıp qapıl qalma.	Dikkat et gençlik edip olma cahil.
	Meyramhan patşağa ayttı:-İä, hanım,	Meyramhan padişaha dedi, - Padişahım,
	Opası joq adamğa dñniyanıñ.	Faydası yok insana çok dñnyanın.
	Sizder sındı patşamen jüz köriwsu,	Sizin gibi padişahla sohbet etmek,
3010	Oylağan oyımdağı bar armanım.	Aklımda olan bütün hayal, muradım.
	Men sizden dñniye surap kelgenim joq,	Ben sizden mal istemeye gelmedim,
	Jetedi bir basıma jiğan malım.	Bana yeter biriktirdiğim servetim.
	Qaytamin, ruqsat bolsa öz elime,	Döneyim halkıma varsa iznin,
	Aqiqat bayan ettim barlıq halim.	Gerçektir, anlattığım bütün halim.
	Patşa ayttı: - Ol söziñiz tuwra kelmes,	Padişah dedi: - Bu dediğin kabul edilmez,
	Dñniyesin beker bosqa heşkim berms.	Servetini boşu boşuna kimse vermez.
	Sen mağan bala bolıp jaqın bolğın,	Sen benim oğlum ol kal yanımda,
	Bar edi jalğız qızım sağan teñles.	Var idi yalnız kızım eşit sana.
	Degen söz “qurı qasıq awız jırtar”,	“Boş kâşık ağız yırtar”diyen sözü var,
3020	Bolğanmen beker tamır eşteme önbes.	Olmazsa bir oğlun neslin devam etmez.
	Meyramxan ırza bolıp: - Taqsır xanım,	Meyramhan memnuniyetle: - Padişahım,
	Siz aytsañ bolmas derge bar ma xalim.	Sözünün üstüne nasıl söz koyarım.
	Xanniñ qızı qarağa qalay tiyer,	Padişah kızı nasıl sıradan biriyle evlenir,
	Qasına bara almaspız hanışanıñ.	Yanına yakın gidemeyiz sultanımızın.
	Qosılğan ğasıq bolıp mexnatpen	Büyük aşkla çile çekerek evlendiğim,
	Bar edi öz üyimde maxbüb jarım.	Var idi evimde can yoldaşım, âşık yarım.
	Bäybişe, toqal degen bir äñgime,	Süre gelen eş, kuma hikâyesi,

	Ejelden küyik sındı ol bir sarın.	Eskiden beri can yaktı yara gibi.
	İä, taqsır, endigisin siz bilersiz,	Padişahım, son sözü sen söylersin,
3030	Aytayın bastan – ayaq barlıq xalim.	Anlatayım baştan sona tüm hayatım.
	Patşa ayttı: - Buqara dep kem körmeymin,	Padişah: - Sıradan diye hiç hor görmem,
	Seni men patşalarğa teñ körmeymin.	Ben seni padişahlarla eşit tutmam.
	Toqal turmaq, domalaq küñ bolsa da,	Kuma değıl, evsiz barksız köle olsa da,
	Qızımdı öz erkine jibermeymin.	Kızımı kendi hâline hiç bırakmam.
	Bul sözdü Meyramxan da kördi maqul,	Bu sözü Meyramhan da gördü kabul,
	Oylanıp tabamın dep qanday aqıl.	Düşündü bulurum diye nasıl akıl.
	“Qarağım, Janküydirgiş küyewim” dep,	Yoldaşım “Janküydirgiş damadım dedi,
	Padişa qurmetpenen sıylap jatır.	Padişah büyük saygı ile ağırlayıp.
	Küyew, qızdı sol jerge qospaq bolıp,	İkisini orada evlendirmek isteyip,
3040	Tigipti saltanattı altın şatır.	Kurdurdu şatafatlı büyük çadır.
	Dawısı kün – kün sayın jaqsı şığıp,	Sesi de gün geçtikçe güzelleşip,
	Öleñdi zırıldatar Cämşid batır.	Avaz avaz şarkı söyledi Cemşid batır.
	Mälik Ziba edi kızdın atı,	Melike Ziba idi kızın adı,
	Awızben aytıp bolmas tür sipatı.	Sözle anlatılmaz güzel siması.
	Bolğanda şaşı sümbil, tisi meruwert,	Saçları ipek, dişleri inci gibi,
	Ah, dünya, bul jalgannıñ raxatı.	Vah dünya bal gibi nice tatlı.
	Cämşidke ğaşıqtıqtıan sabırı joq,	Cemşid de aşktan sabırsızlandı,
	Qaynaydı oylağanda qasireti.	Düşündükçe hasret alevi içini sardı.
	Sol zaman Meyramxandı körgeninde,	Ve ancak Meyramhanı gördüğünde,
3050	Ornadı öz basına köñil şatı.	Tedirgin gönülü huzurla buldu.
	Qosıldı qız ben küyew bolıp näsip,	Birleşti kızla damat kısmet nasip,
	Qırıq qız jeñgelermen şaşuw şaşıp.	Kırk kız yengeleri ile şeker dağıtıp.
	Bilmedi quşaqtasıp köriskendi,	Şaşıp sarılarak görüşmeyip,
	Eñkeyip tizelerin qolmen basıp.	Eğilip dizlerine eliyle yaslanıp.
	Otınday nayzağaydıñ jarq – jurq etip,	Şimşeğin ateşi gibi parıldayıp,
	Otırdı bir – birimen qup minäsip.	Oturdular birbirine çok yaklaşıp.
	Qırıq qız, seksen qatın, jüz jürma aqın,	Kırk kız, seksen kadın, yüz yirmi ozan,
	Barlığı ölen ayttı şuwıldasıp.	Hepsi de şarkı söyledi avazlanıp
	Cämşidti sol mäjiliske alıp keldi,	Cemşid’i bu meclise getirdi,
3060	Bersin dep balalardın köñilin aşıp.	Şarkısıyla gençleri eğlendirsin deyip.
	Küy tarttı dombırasın qolına alıp,	Nağme çalıp dombırasın eline alıp,
	Otırdı estigender esten tanıp.	Dinledi toplananlar kendinden geçip.
	Meyramxan bir şınımen şarap berdi,	Meyramhan bir kadeh şarap sundu,
	İşine öz jüzigin qosa salıp.	Kasenin içine kendi yüzüğünü atıp.

	Dalağa “Kusamın” dep şığıp ketti, Jüzikti awızına urttap alıp.	“Kusacağım” diyerek dışarı çıkıp Yudumlayıp yüzüğü ağızına alıp,
	Jüzikti sol zamanda qolına alğan, -Bul qanday oqiğa? – dep köp oylanğan.	Yüzüğü bu sırada eline geldi, -Bu nasıl? -diye çok düşündü.
3070	Qarasa bir ğajayıp altın jüzik, Mör etip Meyramxannın atın jazğan. “Baqtıttı baq – dāwletim kelipti” dep,	Elinde acayıp altın yüzük, Mühürle Meyramhan’ın adı yazılı. “Başıma talih kuşu kondu” dedi,
	Quwanıp üyge enip qayta aynalğan. Aqiqat Meyramxandı sonda tanıp, Joq edi heş xabarı munday halden.	Sevinçle alelacele içeriye geldi. İşte o zaman Meyramhanı tanıdı, Yok idi hiç haberi bu durumdan.
	Bul mājilis munimen tamam bitti, Qız, qatın barlığı da tarap ketti. Hanişa küyewimen uyıqtamaq bop, Tösekti jaylap salıp niet etti. Küyewden qızdın alar ırımı bar, 3080 Bir tiin aqşası joq buğan niyetti.	Vakit geldi eglence sona erdi, Kız, kadın hepsi evine dağıldı. Evli çift yatmaya hazırlandı, Yatağını hazırlayıp niyet etti. Damattan gelinin alacağı var, Bir kuruş parası yok yığitti.
	Sırlasıp, sıbırlasıp, sır surasıp, Meyramxan bir qulıqqa endi ketti.	Sır bölüşüp, konuşup, fısıldaştı, Meyramhan şimdi bir kurnazlık etti.
	Meyramxan qızben jatır quşaqtasıp, Äzili birinen de biri asıp. “Mälike, sizge aytar bir sır bar” dep, Söyledi endi bastap jawap aşıp: - Sayrağan baw – baqşada bulbul edin, Bul jerde bügingi kün boldıñ näsip. Atanıñ ruxına urınarmız, 3090 İs etsek balalıqpen jol adasıp.	Meyramhan uzandı kıza sarılıp, Şakalaştı birini diğeri geçip. “Melike size söyler sıırım var” deyip, Konuştu konuyu dolandırıp. -Gül bahçede öten bülbül idin, Bugün ise bana oldun kismet, nasip. Babanın gazabına kalırız, İstersek yanılırız toyluk edip
	Bir iske qasam etken babalarım, Keyingi urpaqtarğa babalarım Jaqundıq etpesin dep köp tapsırğan, Alğanda küyew bolıp ğaşıq jarın. Süyisip quşaqtassa bolad degen, Üş künde şartı biter uağdanıñ. Bul isti qabıl körüp, sabır etse, Köp boladı degen eken babalardın. Ömirlik joldasımsıñ, sağan aytım, 3100 Ayıpqa buyırmağın, iä, qarağım.	Bir iş için emir etmiş babalarım, Bırakmış sonraki nesile atalarım. Yaklaşmasın deyip tembihleyen, Damat olup evlenende âşık yarin. Sevişip sarılmaya vermiş izin, Üç günde süresi biter bu emirin. Bu işi kabul görüp sabır etse, Çok olur demiştiler çocukların. Can yoldaşımın seninle paylaştım, Benim ise kusuruma bakma hayatım.
	Qız aytadı: - Ondaylıq bolsa bata, Bizderge asıǵıs is bolar qata. Şıqpayın aytqanıñnan ömirimde, Ğaşığım, wağdağa etkin opa. Bir kündik näpsi tilin alamız dep, Jürmelik bizder körüp qayǵı, japa.	Kız dedi: - Eğer böyle ise hayır dua, Bizim için acele etmek olur hata. Ömür boyu sözünden çıkmam, O zaman yoldaşım emiri uygula. Bir günlük nefsimize oluruz hâkim, Sonradan çekmeyelim biz cefasın.

	Köp bolsa bala – şağa qanday jaqsı,	Çocukların çokluğu pek bir güzel,
	Köriner tüye suluw erse bota.	Deve de güzel gözüdür yavrusu olsa.
	Kız, küyew osı sözben ırzalanıp,	Kızla damat bu söze mutabık kalıp,
3110	Üş kündik uaqdanı qaldı bağıp.	Üç günlük sözü tutu emire uyup.
	Bir künniñ uzaqtığı bir jılday bop,	Bir gün ise bir sene gibi gelip,
	Tösekke ekinşi kün jattı barıp.	İkinci gece ayrı ayrı yine uzanıp.
	Meyramxan Mälikeni quşıp, süyip,	Meyramhan Melike'nin saçını okşayıp,
	Sırlastı älgi qızben söz şığarıp.	Söze başladı han kızına sırnı paylaşıp.
	Älqissa, endigi sözdi Meyramxannan estiñizder. Qoynında jatqan qızben sırlasıp, qızdñ sırnı surağanı:	Şimdi ise destanın devamını Meyramhandan dinleyelim. Kucağında yatan padişah kızı ile sırnı paylaşıp kıza şöyle dedi:
	Mälike, sözim tñda, ğaşıq jarım,	-Melike, beni dinle âşık yarım,
	Sen boldıñ osı küni intızarım.	Sen idin bugünkü arzu intızarım.
	Düniye – dawıl, aqırı körgenimniñ	Buna kadar gördüğüm her şeyi,
	Aytayın birin qoymay sağan bärin.	Anlatayım sana ezgeçmeden birini.
	Aralap jer – jahanniñ bärin kezip,	Dolaştım diyar diyar çok yer gezdim,
3120	Qızığın jaqsı kördim düniyenıñ.	Keyfini çıkarttım bu yalan dünyanın.
	Bir qızdı ğaşıq bolıp alıp edim,	Bir kıza âşık olup evlenmişim,
	Burın bir körgen eken erdin tänin.	Önce de görmüş o erkek bedenin.
	“İt jegen öz işinen bülined” dep,	“Kol kırılır yen içinde kalır” deyip,
	Keyidim, bek qınalıp ğaziz janım.	Üzüldü, hüsrana uğradı aziz canım.
	Qalğan soñ men renjip qız uyalıp,	Ben üzüldüm karşımda kız utanıp,
	O dağı bayandadı ötken xalin.	Sonra o anlattı tüm yaşadıkların.
	Äyelim sonda turıp ayttı xalin,	O zaman eşim anlattı gerçek halin,
	Awzınan ah degende şıqtı jalın.	İç çekende ağzından çıktı yalın.
	Sululuq sipattarı älemde joq,	Eşsiz güzelliği yalan dünyada yok,
3130	Bolıptı jer – jahanğa sonday sarın.	Perisi olmuş o bu yedi cihanının.
	Menen burin birewge ğaşıq bolıp,	Benden önce başkasına âşık olmuş,
	Qosılıp tarqatıptı şer – qumarın.	Bir olmuşlar gidermiş tüm ihtiyacın.
	Onan soñ elin kelip jaw ap ketip,	Sonradan halkına düşman saldırmış,
	Köre almay qalğan eken ğaşıq jarın.	Sonrası hiç görememiş âşık yarin.
	Osınday şın sebebi bolğannan soñ,	Böyle bir üzücü sebebi olunca,
	Men de keştim ol qızdñ künäların.	Ben de affettim o kızın yanlışlarını.
	-Mälike – aw, osılayşa barlıq sırnı,	-Melike'm budur benim tüm sırnım,
	Sonday bir qapalıqta qaldım burın.	Geçmişte böyle üzücü olay yaşadım.
	Sol qayğı bügingi kün oydan şıgar,	O kaygı bugün tamam aklımdan çıkar,
3140	Patşanıñ quşaqtadım qızıl gülın.	Çünkü ben kucakladım padişahın gülünü.
	Sayrağan baqşadağı siz bir bulbul,	Siz ise gül bahçede öten bir bülbül,
	Şenine bara almaytın heşbir zulım.	Yanınıza yaklaşamaz hiç bir zalim.
	Düniyede äwel aqır körgeniñdi,	Bütün olayları daha önce yaşadığın,
	Jasırmay söylep bergin endi, künim.	Gizlemeden anlat şimdi bana gülüm.

	Meyramxan jurttan asqan kemeñger göy,	Meyramhan cihandaki bilge kadın,
	Ketirdi osılayşa kızdın surın.	Böylece önünü kesti padişah kızının.
	Cämşidke ğaşıq bolıp şarap işip,	Cemşid'e âşık olup bir de şarap içip,
	Qudayım Mälikeni urğan burın.	Günaha batmıştı Melike daha önce.
	Sasqannan samay şaşın tır – tır qasıp,	Melike diyeceğini şaşırdı başını kaşıyıp,
3150	Bir awız şığarmadı söylep ünin.	Ağzını bıçak açamadı dilini yudup.
	Uyalıp Mälike qız biraz jattı,	Utançtan Melike alev gibi kızardı,
	“Ölimnen degen söz bar uyat qattı”.	“Utançtan yerin dibine girdi”.
	“Erteñ keşke boladı aqır toyım”, -	“Eninde sonunda düğün olur”-diye,
	Dep oylap, barlıq sırın bul qız da ayttı.	Düşünüp bütün sırrın kız da anlattı.
	Söyleydi äwel bastan körgenderin,	Anlattı ilk baştan yaşadıkların,
	Zarlıqtıñ meyrām toyğa keligenderin.	Zarlık'ın da o düğüne geldiğini.
	Än salıp neşe türli mäjiliste,	Nice türlü şarkı söyleyip mecliste,
	Barlıq el qumar bolıp töngenderin.	Bütün halk keyif alıp eğlendiğini.
	-Zarlıqtıñ zar eñiretti salğan äni,	-Zarlık'ın avaz avaz çıktı sesi,
3160	Şıqqanday boldı jurttıñ tätti janı.	Buz gibi eridi halkın gönlü.
	“Erden öner qutılmas” degen söz bar,	“Yiğidin marifeti çoktur” derler,
	Estir ed qoldan kelse ärkim äni.	Duyuldu bütün şehre güzel sesi.
	Bolğanday el iesi ere ken dep,	Yurt yöneten yiğitmiş deyip,
	Özim de bek süyinip dedim päli.	Kendim de sevindim işin gerçeği.
	Armansız dünyeden öter dedim,	Gözleri ardında kalmaz dedim,
	Bolsa da qanday kızdıñ ğaşıq jarı.	Olsa da hangi kızın âşık yarı.
	Öz äkem qızıqqannan qasına alıp,	Baba da merakından yanına alıp,
	Ömirlik joldas bol dep qoyğan anı.	Ömür boyu yoldaşım ol ona dedi.
	Zarlıqqa zar eñirep boldım ğaşıq,	Bağlandım Zarlık'a oldum âşık,
3170	Heşkimge sır aytpadım lebiz aşıp.	Kimseye sır demedim ağız açıp.
	Ğaşıqtıq kündeğiden künde asıp,	Aşk ateşi gün geçtikçe alevlenip,
	Tatpadım neşe kündeir tağam, näsip.	Yemedim günlerdir ağzıma lokma alıp.
	Bir küni öz äkemnen surap alıp,	Bir günü babamdan izin alıp,
	Otırdıq şarap işip majırasıp.	Oturduk sohbetle şarap içip.
	Sol küni oyda maqsut bəri bitip,	İşte o gün olacaklar oluverdi,
	Jatıppız kün şıqqanşa qara basıp.	Uyandık güneş tepedeyken şaşıp.
	Zarlıqqa ğaşıq bolğan kızdıñ bəri,	Zarlık'a âşık olan kızların hepsi,
	Küyzelgen qasiretten tände janı.	Kavruldu sevda alevi kalbini sarıp.
	Öz qolı jetpegen soñ Zarlıq erge,	Kendileri ulaşamayınca bu yiğide,
3180	Patşağa söylep Bergen oqiğanı.	Padişaha dediler tüm olayı anlatıp.
	Atamız qahar etip sonan keyin	Babamız öfkeleni olaydan sonra,
	Zıندانға alıp barıp salğandarın.	Zarlık'ı attırdı zifiri karanlık zindana.
	Mälike aytıp ötti barlıq sırın	Melike anlattı kalbindeki bütün sırrını,

	Qaldırmay oqıǵanıñ birde – birin.	Atlamadan olayların hiçbirini.
	-Men turmaq bul Zarlıqqa qumar boldı,	-Ben deǵıl çok sevdi bu Zarlık'ı,
	Padışa el bilegen körıp nurın.	Padışah halk yöneten görüp yüzünü.
	Jür eken qayda barsan jolıñ bolmay,	Bu olaydan sonra yolumuz açılmadı,
	Sawdamız bizdin daǵı bitken burın.	Böylece bizim de hesabımız kapatıldı.
	Älqıssa, endigi sözdi Meyramxannan estinızder. Mälikezeyrin qızı barlıq sıрын aytqan soñ, öz sıрын aytayın dep turıp taǵı da senbey, qastıq etip äkesine aytıp qoysa, aşılmas tumanǵa qalarımın dep Mälikezeyrin qızǵa aytıp otırǵan sözi:	Destanın devamını Meyramhan'dan dinleyelim. Melike tüm sırrını anlattıktan sonra kendinın gerçek sırrını anlatmayı düşündü. Fakat öfkesine yenik düşüp babasına anlatırsa başıma büyük bela alırım diye düşüncesinden vazgeçip Meyramhan padişahın kızına şöyle dedi:
	-Mälike, ğaşıq jarım, ayttıñ sırdı,	-Melike, âşık yarım, anlattın sırrını,
3190	Köripsiñ ğaşıqtıqpen ârbir türdi.	Çekmişsin aşkın her türlü azabını.
	Düniyeniñ eñ qorlıǵı ğaşıqtıq qoy,	Dünyanın en zorlu çilesi âşık olmaktadır,
	Köz körse de ayta almas işte sırdı.	Göz görse de anlatamaz içteki sırrı.
	Jete almay maqsutına oylaǵanmen,	Ulaşamadı maksadına çok istese de,
	Aqırı bolıp ketken ârkim jındı.	Sonunda aklını kaybedip oldu deli.
	Jolında zamandastıq janım aşıp	Yoldaş olduk seninle bir yola çıkıp,
	Aytayın men de saǵan endi şındı.	Anlatayım ben de şimdi asıl sırrı.
	Ğaşıq bop qosılıpsıñ Zarlıqpenen,	Âşık olup birleşmişsin Zarlık ile,
	Bir sizden oǵan daǵı tarlıq kelgen.	Sizden dolayı o da zorluk çekti.
	Qalmayın obalına ekewiñniñ,	Vebalinizi almayayım ikinizin de,
3200	Jaramas kisi aqısın tartıp jegen.	Günahtır hakkına girmek birinin.
	Siz – munda, ol zındanda azap körse,	Siz burada, o zindanda azap çekse,
	Ötedi jılawmenen bul dünyeden.	Ömür geçer azapla olmaz böyle.
	Jolıña zamandastıq janım qurban,	Yoldaşlığına ederim canımı kurban,
	İsimdi ayamaspın qoldan kelgen.	Ederim esirgemem elden gelse.
	Sizderdey ulıq patşa hanışası,	Sizin gibi Hazreti padişah kızı,
	Jaqsı emes uyalǵanı köringennen.	Doğru olmaz utanması herkesten.
	Qosayın ekewiñdi ebin tawıp,	Birleştireyim ikinizi yolunu bulup,
	Biled dep heşbir adam etpe qawıp.	Öğrenir diye birileri düşünme korkup.
	Umıtpa ğaşıq bolǵan Zarlıǵıñdı,	Unutma âşık olduğun Zarlık'ını,
3210	Meni de sulu ğoy dep köñliñ awıp.	Beni de güzel bulup aklını çelip.
	Köringen qorazbenen saǵılısqan,	Önüme gelen horuzu kovalayan,
	Bolmañız, iä, Mälike, siz bir tawıq.	Olmayın, Melike'm siz bir tavuk.
	Öz aytqanı özine kuwä bolıp,	Dedikleri kendisine silah olup,
	Otırdı Mälike qız esi awıp.	Kalakaldı Melike kız şaşırıp.

	Mälike söz söyledi Meyramxanga,	Melike şöyle dedi Meyramhan'a,
	Bir tüyin qattı tosıp osı arada.	İşi ise yokuşa sürüp daha da.
	-Küyewdiñ birewinen biri artıq,	-Yığidin birinden diğeri üstün,
	Qosılğan Zarlıq erge amal bar ma?!	Birleşemeye Zarlık'la çare var mı?
	Qosılıp köringenge jürgenimiz,	Birleşip herkesle böyle olmamız,
3220	Süyekke öle – ölgenşe bolar tañba.	Ölene dek yüzümüze olur damga.
	Şıqpayın aytqanıñnan, jan joldasım,	Sözünden çıkmam can yoldaşım,
	İstey ber qolıñızdan kelse anı.	Bu uğurda yap elinden geldiğini.
	Älqissa, endigi Meyramxan men Mälikezeyrin qızdan estıñızder. Eki qız bul şaxardan Cämşidti qalay alıp ketemiz dep aqıldasıp otırğanda, Meyramxannıñ “tapqan aqılım mınaw” dep Mälike qızğa ayıp otırğan sözi:	Destanın devamını Meyramhan ile Melikezeyrin kızıdan dinleyelim. İki kız Cemşid'i zindandan nasıl çıkartıp götüreceklerini istişare ederken Meyramhan'ın “bir çare buldum” diye Melike kıza şunları anlattı:
	-Mälike, sözim tında qulaq salıp,	-Melike sözümü dinle kulak kesile,
	Küyew bop men turayın sizdi alıp.	Sizin eşiniz olayım ben şimdilik.
	Ömirde adamzatqa sıırdı aytpa,	Bu dünyada kimseye sırrını açma,
	Dos em dep bir adamğa jalğız – jarım.	Arkadaşım idi diye şaşıp yanılma.
	Qaytuwğa elimizge ruqsat surap,	Dönmeye yurdumuza izin alıp,
	Men endi padişahğa aytam barıp.	Ben şimdi padişaha derim anlatıp.
	“Kuldıqqa ol Zarlıqtı berıñız” dep,	“Köleliğe o Zarlık'ı verin” deyip,
3230	Ketemiz atamızdan surap alıp.	Gideriz babamızdan onu alıp.
	Bul sözdi Mälike qız qabıl kördi,	Bu akılı Melike kız makul buldu,
	Aytıstı wağdanı ırzalanıp.	Sözleşti ikiside mutabık kalıp.
	Meyramxannıñ Qasımzeyrin atasınan qaytuğa ruqsat surağanı:	Meyramhan'ın Kasımzeyrin babasından (kayın babası) yurtlarına dönmek için izin alması:
	Meyramxan padişahğa keldi jetip,	Meyramhan padişahın yanına gelip,
	İlip qol quwsırıp, ädep etip.	Eğildi saygıyla selam verip.
	Küyewin jek köretin adam bar ma,	Damadını sevmeyen insan var mı,
	“Qarağım, şırağım” dep qurmet etip.	Padişah “Yığidım”deyip hürmet edip.
	Meyramxan sonda turıp söz bastadı,	Meyramhan bu arada söze başladı,

	Eline qaytatuğın jön körsetip.	Yurduna dönmesini doğru bulup.
	-Keşikpey kel dep edi ata – anamız,	-Geç kalmayın demişti anne babamız,
3240	Wağdam qaytam degen ketti ötip.	Söz verdiğim vakit bile geçti gelip.
	İä, taqsır, ruqsat berseñ endi bizge,	Hünkarım, izin versen şimdi bize,
	Men turmın endi sizden ümit etip.	Senin iznini beklerim umut edip.
	Jawabı mınaw boldı padişanıñ,	Cevabı şöyle oldu padişahın,
	Küyewi bolğannan soñ hanışanıñ.	Kocası olunca padişah kızının.
	-Qarağım, ruqsat berdim, eki bala,	-Yavrularım izin verdim ikinize,
	Bar ma edi menen, sirä, qalağanıñ.	Var mıdır benden bir isteğin.
	O dağı iesin körse quwanadı,	Onlarda sahibini görse sevinecek,
	Sizderdey asıl zattı balaların.	Sizin gibi nur ipek yavrularım.
	Qul men küñnen quldıqqa qanşa alasın,	Kölelerden hizmetine ne kadar alırsın,
3250	Körsetip mağan aytşı şamaların.	Karar verip bana söyle sayıların.
	Meyramxan patşağa ayttı: - Taqsır baba,	Meyramhan padişaha:-Babacığım,
	Qayda jürsek sızsiz gıy bizge pana.	Nerede olsak sızsiniz dayanır dağ.
	Bar sizden suraytuğın bir jumısım,	Benim sizden bir tane isteğim var,
	Köp eken aqın, jırşı osı arada.	Çok derler ozan, şarkıcı buralarda.
	Bizdiñ elde äw deytin bir adam joq,	Bizim yurtta şarkıcı biri insan yok,
	Bilmeydi sıbızgını jalğız para.	Bilmez sıbızgı'yı hiçbiri de.
	Bul jerden bir aqındı bizge berseñ,	Buradaki bir ozanı bize versen,
	El – jurta tañ qalarlıq bir oqiğa.	Halkımızı şaşırtacak olur vaka.
	Köp quldı topırlatıp biz qaytemiz,	Çok köle götürüp ne işe yarar,
3260	Orınsız ortağ etip qoldan – qolğa.	Boş boşuna yük olur oralarda.
	Älqissa, Meyramxan bul sözdi aytqan soñ, Qasımzeyrin patşa Meyramxanğa ayttı: - Qarağım, olay bolsa men aqın, jırşıdan jarlı emespin, tañdağanıñdı al. Sonda da bärinen basım aytqanda adamnıñ janın küydiretin mına Zarlıq qoy. Odan artıq aqın joq, osını alıp bar el – jurta, uyalmaysiñ. Qalay aytsa qolınan keledi, - dep jawab beredi. Meyramhan da ırzalanıp, qanşa kün jol jabdığın dayarlap, Mälikezeyrin qızdı alıp, Jämşidti aqın dep alıp qanşalıq saltanatpen Qasımzeyrinmen qoştasıp,	Meyramhan bu sözleri dedikten sonra, Kasımzeyrin padişah Meyramhan'a şöyle dedi: - Kurban olduğum, madem öyle, benim ozan, şarkıcı kıtlığım yok. Aralarından istediğini seçip götür. Fakat hepsinin arasından insanın gönül tellerine dokunan insanlık'tır. Ondan daha iyi ne ozanım ne de şarkıcım var. İstersen onu götür ki yurduna, başın aşağı olmaz. Nasıl şarkı istersen söyler, her şeye yeteneği var, - dedi. Meyramhan da razı oldu. Bir kaç gün yola hazırlandılar.

	öziniñ otız joldası, Malaq batırımın jolğa tüsip qaytqanınan estiniñizder:	Ardından Melikezeyrin kızı götürüp, Cemşid'i ozan olarak yanına alıp, büyük bir tören ile Kasımzeyrin ile vedalaşıp kendisinin otuz arkadaşı ve Malak bahadır ile yola koyulduklarından bahsedelim:
	Qoştasıp bul Meyramxan qayttı elge,	Vedalaşıp Meyramhan döndü yurda,
	Äyelden körüp pe ender munday pende.	Çıkmayan böyle kadın hiç bir yurttta.
	Bir ayday sapar etip dariya, şölmen,	Bir ayda yolculuk edip derya, bozkırla,
	Sır aytıp bolmas deydi böten jerde.	Sırrı açmak olmaz dedi yabancı yerde.
	Bul isin Meyramxannıñ ol da bayqap,	Düşüncesin Meyramhan'ın o da fark edip,
	Bir awız ündemeydi Jämşid er de.	Ağzını bıçak açmadı Cemşid yiğidin de.
	Bir tawğa bir künderde jük tüsirip,	Günlerin birinde bir dağa yük indirip,
	Sırların aytısatın keldi jöñge.	Karar aldı sırlarını açma yönünde.
	Meyramhan äweli bastan ayttı sırın,	Meyramhan ilk başta açtı sırrın,
3270	Ne bolğanı oqığanıñ barlıq türin.	Olan biten olayların hepsini.
	Basınan toqaldıqqa maqul bolğan,	İlk baştan kumalığa razı olan,
	Jämşidke qostı sol kün hannıñ qızın.	Cemşid ile birleştirdi hanın kızını.
	Er Jämşid jannan artıw qurmet etti	Cemşid yiğit çok büyük saygı duydu,
	Meyramxan jan joldası, baqıt gülün.	Meyramhan can yoldaşı, talih kuşun.
	Jetipti muratına ayrılğandar,	Erdiler muradına âşık olanlar,
	Sol jerde damıl aldı birneşe kün.	Orada dinlendiler bir nice gün.
	Ötken soñ bir – eki kün jürüp ketti,	Bir iki gün sonra yola devam etti,
	Qanşa kün bul arada sapar etti.	Bir kaç gün yine de yol devam etti.
	Sol zaman ayğaylağan dawıs şığıp,	Bu sırada haykıran ses duyuldu,
3280	Taw - orman barlığı da qalt – qalt etti.	Dağı taşı yankılatıp etrafı titretti.
	Barlığı bul dünyeden ümit üzip,	Hepsi de dünyadan umudunu kesti,
	Aqırı ne bolğanın bilmey ketti.	Sonunda ne olduğuna anlam veremedi.
	Qaptağan qara bult tärizdenip,	Bir anda kaplayan kara bulut gibi,
	Bir palwan tawday bolıp şığa kepti.	Bir pehlivan dağ gibi yetip geldi.

	Bağalap bolar emes tım sipatın,	Betimlemek imkansız onun yüzünü,
	Awız aňqayıp, bası tur kökke jetip,	Mağara gibi ağızı açık, başı gökte.
	Qozattay eki ese uzındığı,	Kozat'tan iki kat uzunluğu,
	Keledi köldeneňi bes jüzd arşın.	Yaklaşıyor adımları beş yüz arşın.
	Bir bassa ayağımen öltiretuğın,	Basarsa ayağı ile öldürecek gibi,
3290	Bulardıñ endi janı qaytip qalsın.	Bu durumda yolcular nasıl sağ kalsın.
	Bilmedi bul Jämşid er özin – özi,	Bilemedi Cemşid er ne olacağını,
	Tirliginiñ toqtawı dep osı jeri.	Düşündü her şeyin burada biteceğini.
	Tutılğan kündeý bolıp qızaradı,	Tutulmuş güneş gibi kıpkırmızı,
	Sol jerde ol batırdın eki közi.	Devasa pehlivanın iki gözü.
	Torğayday qırğı tigen sıırıp ap,	Toygar gibi saldırıya uğrayan,
	Batırdıñ sonda turıp aytqan sözi:	Pehlivanın yolculara dediği sözü:
	-Qay jerliksiñ, qay eldin urıǵısıñ,	-Nerelisin, hangi halkın oğlusun,
	Ayt, - deydi, - äweli bastan ata tegiñ.	Anlat,-dedi, - ilk baştan kimdir soyun.
	Söyledi Jämşid sonda ata – tegin,	Anlattı Cemşid o zaman soyun sopun,
3300	Emrah şaxar işinde tuwğan jerin.	Emran şehrinde doğduğu yerin.
	Äsil – näsilin bärin de aytıp ötti,	Soyun boyun hepsini anlattı,
	Aqırı bügingi kün ölerlerin.	Sonuçta bugündür öler günüm.
	Jämşid er bayan etti jeti atasın,	Cemşid yiğit anlattı yedi atasını,
	Sözimniñ keşirgin dep bar qatasın.	Sözümün affet deyip olsa hatasını.
	Tuwısı bul batırğa jaqın bolıp,	Bu yiğitle akrabalık bağı olup,
	Jumsattı burınǵıdan közqarasın.	Yumuşattı ona karşı bakış açısını.
	Ol batır jaqındıǵın bildi daǵı,	Pehlivan yakınlığını öğrendikten sonra,
	Aytadı öz oyında oqıǵasın.	Anlattı yaşadığı olayların.
	Älgi batır Jämşidten jön surap bolǵannan soñ aytqanı:	Pehlivan Cemşid hakkında her şeyi öğrendikten sonra şöyle dedi:
	Batır ayttı: - Kezek ber endi mağan,	Pehlivan dedi:-Şimdi ise bende sıra,
3310	Men jayımdı aytayın, - dedi, - saǵan.	Ben de anlatayım,-dedi,-kendimi sana.
	Balası Qiyamors Tariq Taroy,	Oğluyum Kiyamors Tarik Taroy'un,

	Palwan bolıp ötken dünyadan.	Pehlivan olmuştur bu dünyada.
	Tariq degen batırdın balasımın,	Tarik adlı pehlivanın oğluyum,
	Öz atımdı surasañ – batır Baman.	Adımı sorarsan pehlivan Baman.
	Taroydan Aman degen bir batır bar,	Taroy'da Aman adlı var pehlivan,
	Erligin aytıp bolmas sonday jaman.	Kahramanlığı sözle anlatılmaz yaman.
	Düniyede adam ulı jıqqan emes,	Dünyada insanoğlu galip gelememiş,
	Saladı düşpanına aqırzaman.	Düşmanının başına kıyamet koparan.
	Jämşid degen qumarşı bar dep edi,	Cemşid adlı kumarbaz var demiş idi,
3320	Boladı seninäkeñ menin ağam.	Kendisi senin baban benim ağabeyim.
	Bulğarı şaxarında sawdagerden	Bulğarı şehrindeki tüccardan
	Äyeliñiz mınaw ma utıp alğan?	Eşiniz bu mudur kazanan?
	Ürimde Qoñqarmenen soğıstı dep,	Ürim'de Konkar ile savaştı deyip,
	Mağan da bir azıraq xabar bolğan.	Ben dahi bir aralar haber aldım.
	Qonqardıñ toqsan şahar qarmağında,	Konkar'ın doksan şehir emrinde,
	Onımenen teñ bolar qanşa şaman.	Onunla nasıl eşit olur senin çaban.
	Ne bolsan da özimniñ bawırımsıñ,	Ne olursa olsun öz kardeşimsin,
	Beri kel, köriselik endi, balam.	Yakın gel, görüşelim yavrum, balam.
	Ozdıram bul bägeden endi seni,	Bu mücadeleyi sana kazandıracağım,
3330	Näsisiz qor bolmasañ nağız jaman.	Kardeşsiz tek kalmak öyle yaman.
	Baqıtı kelinimniñ senen de zor,	Talihi gelinimin seninkinden büyük,
	Beripti baq – dāwletke alşı sağan.	Ona vermiş talihi seninle armağan.
	Emrandaxan bolıpsıñ utıp alıp,	Emran'da padişah olmuştun kazanıp,
	Taqıtqa otırıpsıñ raxattanıp.	Tahtına oturmuştun raxatlanıp.
	Kärim degen sawdager, ol – bir zalım,	Kerim adlı o tüccar bir zalimdir,
	Jaw izdegen pälekettiñ otın jağıp.	Düşman arayan fitne tohumu ekip.
	-Barğanım ayağımnan uyat qoy, - dep,	-Ayağına gitmem benim ayıptır, - deyip,
	Jür edim sonımenen namıstanıp.	Gidememiştım gururuma zayıf kalıp.
	Bir seni qorlap Jürgeñ Qoñqarmenen	Sana zorluğu yaşatan Konkar ile,

3340	Köreyin bir soğısıp özüm barıp.	Deneyeyim savaşmayı kendim gidip.
	Jämşid te attan tüşip, quldıq urıp,	Cemşid de atından indi selam verip,
	Köristi ağasının qolın alıp.	Selam verdi amcasının elini öpüp.
	Sonimen qurmet etiğ birin – biri,	Böylece saygı gösterip birbirine,
	Qoñqarğa jürüp ketti qatuwlanıp.	Konkar’ın yolun tuttu gazaplanıp.
	Üş aylıq wağdası bar Qoñqarşadan,	Üç aylık sözleşen er Konkar’dan
	Tıñdañız, köp jamağat, qulaq salıp.	Dinleyin kalabalık kulak kesip.
	Älqissa, endigi sözdü üç ay wağda tosıp qalğan Qoñqardan estıñızder. Qoñqar üç ay wağda işinde toqsan şaxar eline tegis xabar aytıp, elin jinap qara jerdi qayıstırıp, äşkerin jüip jatır. Jäne de Qozatqa teñ bolatın batır izdeydi. Qap tawı degen tawda añ qusap jürgen tajal Oraynatan degen bir palwan bar eken. Öziniñ zorlıq sipatın jazıp qalam, oylap oy jetpeydi eken. Kiyimsiz, jalañaş, uyat – abıroydan xabar jok, qalay bolsa solay jüre beredi eken. Bir kunderi bir top kerüwen kele jatıp, kün batqan soñ bir – eki tawdıñ arasına qonıp jayıptı. Ol taw emes, bayağı Oraynatannıñ eki butınıñ arası eken. Ol waqıtta palwan uyıqtap jatır eken. Uyqısınan oyanıp bir ayağın qımıldatıp qoyğanda bir talay adam astında qalıp ölip qalıptı. Qalğanı qaşıp palwan ekenin bilip ketken eken. Ol batırdın işer tamağı joq. Tamaq kerek waqıtında onşa – munşa dariyağa barıp suwın urttap alıp, basqa sayğa quyıp işindegi balığın şikidey jep qoyadı eken. Sondaylıq kün körispen jürgende, bir küni Qoñqar Şabırañ ğayarına bal aştırıp, “Qozatqa teñ keletin sol Oraynatan” dep aytqan soñ, Qoñqar Şabırañ ğayarın jiberip är türlü haylaman aldap aldırıp edi. Bul tajal Oraynatan kelip, äşker qara qurttay tolıp, Qoñqar şattıqta bolıp üç ay wağda bitedi. Şabırñ ğayardı şaqırıp alıp: “Kitabıñdı aş, Jämşidti jeñemiz be, iä, bolmasa jeñilip qalamız ba?” – dep söylegeninen söz estıñızder:	Destanın devamını üç aylık sözleşmenin sona erdiği Konkar’dan dinleyelim. Konkar üç aylık barış anlaşması süresi boyunca kendisinin emrinde bulunan doksan şehrin halkına haber gönderip, halkını toplayıp ordusunun saflarını yeni askerler ile doldurmaktaydı. Ayrıca Kozat’a denk pehlivan aradı. Kaf dağı adındaki dağda yırtıcı hayvan gibi hayat tarzı süren inatçı Oraynatan adlı bir pehlivan varmış. Onun ürkütücü sıfatını anlatmaya söz, yazmaya kalem yetmezmiş. Giysi giymeden çırlıçıplak ayıptan, utançtan haberi yok nasıl ise öyle de gezermiş. Günlerin birinde bir çok kervan yolculuk yaparken güneş batınca iki dağın arasına geçerlermiş. Meğerse orası iki dağ değil de bahsettiğimiz Oraynat’ın iki bacağının arasymış. Onlar geceledikleri vakitte pehlivan uykudaymış. Uykusundan uyanıp bir ayağını kıpırdatıverince birçok insan ayağının altında kalıp vefat etmiş. Geri kalanı ise pehlivan olduğunu fark edince kaçıp kurtulmuşlar. O pehlivanın yiyecek yemeği yokmuş. Beslenme vakti geldiğin de her hangi bir deryaya gidip suyunun tamamını ağızına alıp başka vadiye doldurup deryanın dibinde kalan balıkları çiğ yermiş. Böyle gününü gün ederken günlerin birinde Konkar Şabıran kâhinine fal baktırır. Kâhinin “Kozat’a denk gelecek pehlivan işte bu Oraynatan” dediğini duyunca Konkar Şabıran kâhinin ona gönderip bin türlü hile ile onu yanına getirtmişti. İşte o

		Oraynatan gelip, askerleri karınca gibi her yeri kaplayıp Konkar her şeyin gönlünce ilerlediğine sevinirken üç ay tamamlanır. Şabıran kâhinini yanına çağırıp: “Kitabını aç bak. Cemşid’e galip gelecek miyiz yoksa mağlup olacak mıyız?” – diye sorar.
	Nazım Şabırañ ğayar	Şabıran kâhin
	Kitabın Şabırañ aldı qolğa,	Kitabını Şabıran aldı eline,
	Qaradı siqırlıqpen oñ men solğa.	Bakındı sihirle sağ ile sola.
	Jämşidtiñ tarabına qarap edi,	Cemşid’in tarafına baktığında,
3350	Dep aytar: - Hawarzamda tüsti qolğa.	Dedi:-Hawarzam’da geçti ele.
	Basında nahan jutıp ketken deydi	İlk başta deniz canavarı yuttu dedi
	Qazırde joq dep aytar Jämşid munda.	Şimdi de yokmuş Cemşid orada.
	Bul sözge Qoñqar patşa bek quwanıp,	Bu söze Konkar padişah çok sevindi,
	-Qayta aş, - dedi, - kele me qaytıp munda.	-Tekrar bak,-dedi,-dönecek mi buraya.
	Ol ğayar qaytasınan aştı baldı,	Kâhini tekrardan baktı fala,
	Söyledi äweli – aqır barlıq haldi.	Anlattı sonunda olanları.
	- Äyeli baqtısına bitken eken,	-Çok talihli bu eşi var yanında,
	Jämşidti izdep barıp qaytıp aldı.	Cemşid’i aradı bulup getirdi.
	Patşanıñ Qasımzeyrin qızın alıp,	Padişah Kasımzeyrin kızını alıp,
	Oljalı etti qatını bul sapardı.	Başarılı yaptı kadını bu seferi.
	Tübi birge tıısı jaqın edi,	Soyu aynı kandaş yakını idi,
	Bir baatır Baman degen duşarlandı.	Baman adlı pehlivana rastladı.
	Bamannıñ batırlığı älemde joq,	Baman’ın kahramanlığı eşsiz,
	Qoyar – koymas bilmeymin şıbın jandı.	Bırakır mı bilemem bu aziz canı.
	Jämşidtiñ munda joğın bilgennen soñ,	Cemşid’in yokluğunu öğrenince,
	Sol zaman Qoñqar patşa söz şığardı.	O zaman Konkar padişah konuştu.
	Qoñqar ayttı: - Xalayıq, sözim tında,	Konkar dedi: - Ey halkım, beni dinleyin,
	Ol Cämşid kelgeninşe qaytıp munda.	O Cemşid gelene dek dönüp buraya.
	Mundağı äskerlermen soğısaliq,	Buradaki askerleri ile savaşalım,
3370	Qozattı uşıratıp biz tutqınğa.	Kozat’ı uğratalıp biz bir bozguna.
	Qozat pen Farqağad qolğa tüsse,	Kozat ile Farkagad ele geçerse,
	Aqiqat şığar edik bizder qırğa.	Gerçekten olurduk biz zirvede.
	Ol Jämşid palwan emes, haylası mol,	O Cemşid pehlivan değil ama çaresi çok,

	Bir ispen kez bop qaldıq munday quğa.	Kısacası rast geldik böyle bir kurnaza.
	Bul sözdi barlığı da qabıl körıp,	Bu sözü makul buldu bekleyen kalabalık,
	Jer jüzi tolıp ketti türli tuğa.	Meydan ise doldu taştı türlü bayrakla.
	Äskerdi sanap adam bolar emes,	Askeri oradaki saymaya sayı yetmez,
	Qayısqa qamıs qusap şıqqan suğa.	Yağmurdan sonraki benzer mantara.
	Joq edi sol waqıtta jılqı tuqım,	Yok idi orada asil cins ata binen,
3380	Ayttım ğoy palwannıñ abıroy sıqın.	Oradaki pehlivanların itibarı yiten.
	Birli – jarım palwanı kerik minip,	Bazı pehlivanlar gergedan binen,
	Süyreter esek misal jerge butın.	Eşeğe binmiş gibi ayağı sürüklenen.
	Iştan etpey qoya Bergen barlıq qutın,	Şalvarsız her şeyini koymuş ortalığa,
	Qap – qara qara qayıs barlığı da.	Simsiyah karga gibi hepsi de.
	Bolmaydı ajıratıp jerden sıqın	İmkansız ayırt etmek toprakla yüzün
	Kim Quday, kim Payğambar xabarı joq,	Allah'tan, Peygamberden haberi yok,
	Almaydı tazalanıp şaşın, murtın.	Yıkamamış, tıraş etmemiş sakal, saçın.
	Soğısqa şıqtı jurtı tilin alıp,	Savaşa çıktı halkını dinleyip,
	Şoqparın iğına turdı salıp.	Tokmağını omuzuna durdu asıp.
3390	Qoñqardıñ bar äşkerin bastap alıp,	Konkar'ın tüm askerini yanına alıp,
	Palwan Oraynatan turdı barıp.	Pehlivan Oraynatan geldi çıkıp.
	Bu listen şın aqiqat xabarlanıp	Bu işin asıl astarının haberini alıp,
	Qozat pen Farqağad eki alıp.	Kozat ile Farkagad iki alp.
	Jämşidtiñ keşikkeni qayğı boldı,	Cemşid'in gecikmesine kaygılanıp,
	Bul jawdan qorıqpaydı jalğız qarip.	Yoksa düşmandan kormazlar iki alp.
	Ğayardı Badırañ Ğaziz şaqırtıp ap,	Badıran Gaziz kâhini çağırıp,
	Jämşidke bal aştırdı kitap alıp.	Cemşid için fal baktırdı kitap açtırıp.
	Qaradı kitap aşıp Jämşid erdi,	Baktılar kitap açıp Cemşid alpe,
	Dep ayttı: - Öz baqtısı basqa keldi,	Talih kuşu kondu, - dedi sevine.
3400	Esil er qayta aynalıp kelgeninşe,	Cemşid gelinceye dek geri yurda,

	Birqanşa aralaydı bizdin eldi.	Düşmanlara saldıracak yurdumuza.
	Ol ğayar osılayşa söz şıǵarıp:	O kâhin böyle bir söz dedi:
	-Bir qater bar, - dep, - ayttı bizge anıq.	-Yurdumuz tehlikede,-dedi.
	-Qanday jan men turǵanda tiedi, - dep,	-Ben varken kim saldıracak,-deyip,
	Er Qozat bek qabaǵat aşuwanıp.	Alp Kozat kâhine pek çok kızdı.
	-Bal aşıp joq nârseni aytasñ, - dep,	-Fala bakıp imkansızı dersin,-deyip,
	Kitabın laqtırdı julıp alıp.	Kitabını fırlattı elinden alıp.
	Sadaqtñ oǵınday bop zırlap uşıp,	Yaydan çıkmış ok gibi fırlayıp uçtu,
	Bir tawǵa kitap sonda tüsti barıp.	Kitap ise bir daǵın tepesine düştü.
3410	Qozatqa qoy deytuǵın şaması joq,	Kozat'a itiraz edecek gücü yok,
	Kitabın tawıp aldı özi barıp.	Kitabını buldu daǵdan kendisi gidip.
	Älqissa, endigi sözdi Farqaǵad pen tajal Oraynatan eki batırdın jekege şıǵıp soǵısqañınan estıñızder:	Destanın devamında ise Farkagad ile Oraynatan'ın teke tek dövüşmesinden bahsetelim.
	Jııldı eki asker eki jaqtan,	Toplandı iki ordu iki taraftan,
	Şoqpardı iǵında qanşa batpan.	Tokmaǵı omuzunda nice batman.
	Maydaǵa Oraynatan şıqtı jalǵız,	Meydana Oraynatan çıktı yalnız,
	Barıptı Farqaǵad bir taraptan.	Farkagad da çıktı diğەر taraftan.
	Julqıdı bir – birin qarsılasıp,	Burktular birbirini bek tutuşup,
	Soǵıssa layıqtı qüp minäsip.	Dövüşte iki birbirine laik.
	Ataqtı Farqaǵadtı bilgen edi,	Farkagad'ın namını bilir idi,
	Söylesti eki batır jawaptasıp.	Konuştı iki pehlivan karşı karşı.
3420	Zäñginiñ Oraynatan uzındıǵı	Simsiyah Oraynatan alpin boyu,
	Batırdan Farqaǵad turdı asıp.	Pehlivan Farkagad'dan baya uzun.
	-Kezekti ber, - dep ayttı Oraynatan, -	-Şimdi sıra bende, - dedi Oraynatan,
	Senderdiñ maǵan köp – ti etken qatañ.	Senin çok bana karşı yaptıǵın hatan.
	Qosılıp Qozat sındı sumırayǵa,	Bir olup Kozat gibi şeytan ile,
	Qoñqarǵa bastan maǵlum qılǵan japañ.	Konkar'a malum çektiirdiğın çilen.
	Könbedi bul sözine Farqaǵad,	İtiraz etti bu sözüne er Farkagad,
	-Bıljırap ne deysiñ, - dep, - oqıǵanı.	-Ne diye çarpıttın bütün olayı.

	Sol jerde bir – birine saldı şoqpar,	Tam bu sırada saldırdı birbirine,
	Tärtipsiz eki tawdıñ bolar añı.	Yankılandı iki dağın arası.
3430	Kürkirep kündeý bolıp jawar bult,	Kükredi birbirine aslan gibi,
	Kezezsiz birin – biri jatır urıp.	Birbirine durmadan vurup.
	Şoqparmen qaq töbeden urğanında,	Tokmak ile tepeye vurunca,
	Ketipty Farqağad jerge kirip.	Çakıldı Farkagad çivi gibi.
	Ayağı tizesinen kirgeninde,	Ayağı diz kapağına birleşip,
	Qısılıp qara jerdiñ sui şığıp.	Ezildi kara toprağın suyu çıkıp.
3440	Qalıptı qattı sasıp qayran batır,	Neye uğradığına şaşırdı yiğit,
	Bir jerge qaytasınan turdı şığıp.	Topraktan kendini çekti çıkartıp.
	Aşuwı qattı kelip Farqağad	Farkagad pehlivan küplere bindi,
	Zāñgini jiberdi laqtırıp.	Zencinin ayağından tutup attı.
	Tüsipti qırıq qadam jerge barıp,	O düştü kırk adım uzaklığa varıp,
	Eşqanday seskenbeydi, jabırqanıp.	Korkmadan derhal ayağa kalktı.
	Şıdamay aşuwına Oraynatan,	Dayanamayıp öfkesine Oraynatan,
	Sol jerde qayta ustastı demin alıp.	Tutuştular orada tekrardan.
	Aqırşa jolbarıstay eki batır,	Kükrerse kaplan gibi iki pehlivan,
	Es qalmas estigende qanşa xalıq.	Aklını kaybetti duyan kalabalık.
3450	Toğız kün kündiz – tüni damıl almay,	Dokuz gün gece gündüz durmadan,
	Baradı Farqağad naşarlanıp.	Gittikçe Farkagad zayıflayıp.
	Taw qusap soğısadı domalanıp,	Dağ gibi savaştılar yuvarlanıp,
	Şaqıldap ot şığadı mağlumlanıp.	Kılıçtan ateş püskürdü parıldayıp.
	Bul zāñgi Oraynatan basım kelip,	Bu zenci Oraynatan üstün gelip,
	Tömendedi Farqağad esten tanıp.	Güçten düştü Farkagad zayıflayıp.
	Zāñginiñ basım boldı ärbir isi,	Zencinin üstün gelip her hareketi,
	Qartayıp tün mısalı reñ, tüsi.	Simsiyah gece gibi yüzü, teni.
	Sol zaman Farqağadta män bolmadı,	Farkagad kendine gelemedi.
	Palwanğa Oraynatan kelmey küşi.	Oraynatan pehlivana denk gelmedi gücü.
3460	Aqırı Oraynatan baylap aldı,	Sonunda Oraynatan onu bağladı,
	Bitipti sonımenen barlıq isi.	Böylece Farkagad'ın sonu geldi.
	Tüsipti Farqağad sol kün qolğa,	İşte bugün Farkagad geçti ele,

	Oraldı qayran batır temir torğa.	Zavallı batur döndü demir kafese yine.
	Qoñqardıñ askerleri şattanıp,	Konkar'ın askerleri sevinçten coşup,
	Qağıptı barabanın oñ men solğa.	Çaldılar davullarını sağ ile sola.
	Körsetti Oraynatan erlik isti,	Oraynatan kahramanlığı gösterdi,
	Qoñqardı quwantpaqqa jügiristi.	Konkar'a müjde vermeye koşuştu.
	Batırdan bul siyaqtı ayrılğan soñ,	Pehlivanını böylece kaybedince,
	Jämşidtiñäsketine qayğı tüsti.	Cemşid'in ordusuna tasa çöktü.
3470	Ürimniñ qalasına barğannan soñ,	Ürim şehrine geldikten sonra,
	Toy istep sol künderde şarap içti.	Düğün yapıp eğlenip şarap içti.
	Şaqırıp Şabırañ sum ğayarın,	Çağırtıp Şabıran kurnaz kâhinin,
	Bastadı Qoñqar tağı bir jumıstı.	Başladı Konkar yine bir belayı.
	Ğayarğa Qoñqar ayttı: - Tünde barıp,	Kâhine Konkar dedi: - Gece gidip,
	Mahiron jalğız qızdı kelgin alıp.	Mahiron yalnız kızımı getir alıp.
	Qosamın Oraynatan küşi üşin,	Evlendiririm Oraynatan'a gücü için,
	Duşpannan berdi bugün keğimdi alıp.	Düşmandan sevindirdi bugün öcümü alıp.
	Sol qızdıñ qastığımen Jämşid quğa,	O kızın yüzünden Cemşid kurnaza,
	Badampay tulparımdı berdi alıp.	Badampay atımı elimizden aldırдық.
3480	Sondaylık şermendeniñ kesirinen,	İşte bu kepaze kızın yüzünden,
	Qırıldı qaza tawıp qanşa xalıq.	Vefat etti ecel bulup nice halık.
	Qız berip qızıqtırsaq bul palwandı,	Kız verip sevindirsek bu pehlivanı,
	Qozatpen soğısadı ırzalanıp.	Kozat ile dövüşecek razı olup.
	Bul sözdi Şabırañ kördi maqul,	Bu sözü Şabıran makul buldu,
	Ğayarda tolıp jatır quwlıq taqıl.	Kâhinde binlerce kurnazlık vardı.
	Bir ittin sipatında bola kalıp,	Bir köpeğin kılığına giriverdi,
	Jämşidtiñäsketine kele jatır.	Cemşid'in ordusuna doğru yola düştü.
	Äskerge keldi it bop ğayar janap,	Askere köpek kılığında yakınlaşıp,
	Timiskip köringenniñ bärin qajap.	Koklayıp önündeki her şeyi yalayıp.
3490	Qañğığan bul itti kim eskeredi,	Başı boş gezen bu köpeği kim önemser,
	İzdep Mahironı jür aralap.	Geziyor Mahiron'u didik didik arayıp.

	Uyıqtamay otırğandar birli – jarım,	Gözünü kırpmayıp oturan bir iki kişi,
	“İşed” dep tamağımızdı urdı tayaq.	“Yer” diye yemeğimizi kovaladı.
	Aqırı Mahirondo taptı barıp,	Sonunda Mahiron’u buldu arayıp,
	Mas etti murnına dări salıp.	Şarhoş etti burnuna ilaç koklatıp.
	Ğayarlıq qapşığına salıp alıp,	Kâhinlik torbasının içine atp,
	Süyekti awızına tistedi alıp.	Kemiği ağızına aldı ısırıp.
	Badırap, Badırañ Ğaziz eskermedi,	Badırap, Badıran Ğaziz fark etmedi,
	Bul itti tünde Jürgen körse de anıq.	Bu köpeği gece gezen gorse de açık.
3500	Qoñqardıñ öz aldına äkep qoydı,	Konkar’ın önüne getirip koydu,
	Ğayarlıq dorbasınan hăm şığarıp.	Kâhinlik torbasının içinden çıkartıp
	Qoñqardıñ qızdı körüp ketti surı,	Konkar’ın kızı görüp benzi attı,
	-Joğalt,-dep,-köz aldımnan şapşañ mını,	-Götürün,-karşımdan derhal bunu,
	Aparıp ol zäñgige bergin,-dedi, -	Götürün o zenciye verin, - dedi,
	Körsetsin körmegenin saldaqını.	Kepazeye yaşatsın cehennemi.
	Bala bop bir paydası mağan times,	Çocuk gibi bana bir faydası olmadı,
	Kez qıldı qanday küni munday quwdı.	Hangi günahım için bana verdi.
	Mahiron atasınan küder üzip,	Mahiron babasından umudunu kopardı,
	Köziniñ jasımenen betin judı.	Ağladı gözyaşı ile yüzü yıkandı.
3510	Ayrılğan Farqağad, Mahironnan	Ayrıldı Farkagad Mahiron’dan,
	Qozattan men aytayın endi sözdi.	Şimdi ise Kozat’ın konuşalım halini.
	Älqıssa, endigi sözdi Qozattan estinizder, Farqağad pen Mahironnan ayrılıp, qapada bolıp qalğan:	Şimdi ise Kozat’tan bahsedelim. Farkagad ile Mahiron’u kaybedip, hüzüne kapılan Kozat’ın dediği:
	Nazım Qozat sözi	Kozat’ın sözü
	Qayğısı bul Qozattıñ qattı ötti,	Üzüntüsü Kozat’ın canını yaktı,
	Baylanıp Farqağad bul da ketti.	Bağlanıp Farkagad’a o da gitti.
	Ayrılıp Mahironnan qapalanıp,	Ayrılıp Mahiron’dan hüznünlendi,
	-Mundaylıq kördim,-dedi qasiretti,-	-Çekmedim daha önce böyle hasreti.
	Jämşid kelse aytam dep ne betimdi,	Cemşid’in hangi yüzle çıkarım karşısına,
	Dolanıp maydan jerge jürüp ketti.	Duramadı meydan tarafa yola çıktı.
	Tawday bop köşkin Jürgen selkildeydi,	Toprağı kayan dağ gibi titiredi.

	Şayqalıp tolıqsıdı qara jer de.	Kara toprak köpürüp dalgalandı.
3520	Mastanıp Mahironnıñ jamalına,	Âşık olan Mahiron'un gül cemaline,
	Öl zāñgi Oraynatan qarsı keldi.	O zenci Oraynatan da karşı oldu.
	Surı da ekewiniñ oñğan emes,	Yüzleri ikisinin de ürkütücü,
	Qorqıttı aqırğanda barlıq eldi.	Korkuttu haykıranda bütün halkı.
	Boyları ekewiniñ bap parapar,	Boyları ikisinin de eşit,
	Qaharlı ızğarınan jawğızıp qar.	Gazaplı öfkesinden yağdırır kar.
	Salıstı şokparımen qanşa batpan,	Dövüştü tokmak ile nice batman,
	Qeñ dūniye közderine körindi tar.	Geniş dünya gözlerinde oldu dar.
	Tawlardan tas domalap zilzala bop,	Dağlardan taş düşüp zelzele olup,
	Quladı suğa barıp saydağı jar.	Suya düştü yuvarlanıp kaya taş.
3530	Ayaspay salısıp jür birin – biri,	Birbirine acımadan dövüştü,
	Ömirde körgen emes heşkim munı.	Kimse önce böyle dövüş görmedi.
	Qap – qara tünek basıp jer – jahandı,	Bir anda etrafa karanlık çöktü,
	Tutıldı sol mezgilde künniñ közi.	Bu sırada gökyüzünde güneş tutuldu.
	Qozat bir zamanda laqtırdı,	Kuş gibi düşmanını Kozat fırlattı,
	Siıñğan babasının qoldap piri.	Dua eden babasının kollayıp ruhu.
	Ol zāñgi jıǵılmastan turıp ketti,	Fakat zenci düşmeden ayağa kalktı,
	Bir tiin oyğa almay heşbir munı.	Sinek ısırığı gibi de önemsemedi.
	Ere di Oraynatan qayratı asqan,	Yiğit idi Oraynatan gücü taşan,
	Sırtınan qorqar edi bilgen düşpan.	Korkar idi onu tanıyan düşman.
3540	Ömirde jeñilmegen batır edi,	Hayatta mağlup olmaz yiğit idi.
	Qaytpağan heş adamnan bala jastan.	Yenilmeyen kimseye çocukluktan.
	Kün men tün birdey bolıp tünek,	Gece gündüz durmadan dövüştü,
	Ekewi on bes künde y jaǵalasqan.	İkisi on beş gün boyunca savaştı.
	Qaytuğa bağı bastan sebep bolıp,	Kaybetmeye en baştan sebep oldu.
	Qozat er bir qatelik jaza basqan.	Kozat alp ufak bir hata yaptı.
	Şań topır birin – biri jumalasıp,	Toz toprak birbirin silkip çarpıp,
	Küşteri birinen de biri asıp.	Birinin gücü diğerinden artık.

	Köterip ol zāñgini siltegende, Jıǵıldı Qozat batır jaza basıp.	Kaldırıp o zenciye sallayanda, Kozat er yere düştü yanlış basıp.
3550	Asqar taw sipatınday Oraynatan Turǵızbay Qozat erdi kaldı basıp.	Kayalı daǵ suretli Oraynatan, Kozat'ın üzerinden durdu basıp.
	Jıǵıldı qapılısta Qozat batır, Qamdanıp Oraynatan baylap jatır.	Yere düştü yanlışlıqla Kozat batur, Baǵladı onu Oraynatan bahadır.
	Qozat pen Farqaǵadtı baylaǵan soñ, Tüsipti äskerine zamanaqır.	Kozat ile Farkagad'ı baǵladıktan sonra, Başına askerlerin çöktü kara.
	Qawuǵa niyettenip turdı bāri, Küş jetpes dedi daǵı turǵanda aqır.	Kaçmayı düşünüp niyetlendi, Nasılca güç yetmez diye düşündü.
	Alısıp āli jetpes oylap oyı, Tünimen aldı – aldına ketip jatır.	Düşünüp el çatmaz düşünceyi, Gece boyu göz kırıp uyumadı.
3560	Äskerdiñ qalǵanına ie bolıp Badırap, Badırañ Ğaziz eki paqır.	Geride kalan askerleri sahiplendi, Badırap, Badıran Ğaziz iki kâhin.
	Ğayarlar jasap qoydı ottan qorǵan, Buza almas heşkim munı oylap oymen.	Kâhinler yapıverdi ateşten kale, Bozamaz ne yapsa da kaleyi kimse.
	Jalını kökke şıǵıp siqırılıqpen, Bularǵa adam kelmes basıp qadam.	Sihirle yükseldi alevi gökyüzüne, Hiç bir insan yaklaşamaz bu aleve.
	Qoñqardıñ quwanışı älemde joq, Şattanıp tamaşalı toyın qılǵan.	Konkar'ın sevincinin sınırı yok, Coşkuyla eǵlence, oyun kurup.
	Jamaǵat, jalıqpastan tıñdañızdar, Aytalıq bir jañalıq endi buǵan.	Dinleyin kulak kesip kalabalık, Anlatalım bir olay haber verip.
3570	Hawarzam şaharınan qayıp edi, Sol zaman Jämşid keldi saparınan.	Hawarzam şeherine dönmüş idi, Şimdi döndü Cemşid seferinden.
	Lawlap turǵan taw sipat ottı kördi, Äskerden körinbeydi jalız adam.	Daǵ gibi alevlenen ateşi gördü, Ordudan bir insan gözükmeydi.
	Bul Jämşid qarap turdı qayǵı basıp, Jön surar adam tappay jawaptasıp.	Cemşid er endişeyle bakakaldı, Olan biteni sorar insan bulamadı.
	Ot işinde otırǵan Badırañ Ğaziz “Keler,-dep,-Jämşid qanşa?” kitap aşıp	Alev içinde oturan Badıran Ğaziz, “Ne zaman gelir?”-diye fala baktı.
	Qarap kördi, Jämşid kelip qaptı, Qazir ğana köriser quşaqtasıp.	Bir baktı Cemşid er çoktan gelmiş, Görüşmeye onunla derhal koştı.
3580	Qaq jarıp qalıñ ottı şıǵa keldi, Siqırmen ot işinen esik aşıp.	Yükselen alevleri ortadan yarıp, Sihir ile alev içinden kapı açıp.

	Qurmettep körisedi Jämşid xanmen,	Hürmetle görüştü er Cemşid ile.
	Meyramxan, Baman sındı palwanmen.	Meyramhan, Baman gibi pehlivanla.
	Qozat pen Farqağad qolğa tüsip,	Anlattı olayları en başından,
	Äwelden aqırğa şeyin oqiğanıñ,	Kozat ile Farkagad'ın ele geçtiğin,
	Jarımı äskeriniñ qaşıp ketip,	Yarısı askerinin kaçıp gittiğin,
	Qalğanın otpen ustap turğandarın.	Kalanın ateşten kaleyle koruduğun.
	Jämşid er qapakıqta qattı renjip,	Cemşid yiğit öfkelenip çok tüzüldü,
	Qozat pen Farqağad batırları.	Kozat ile Farkagad pehlivanlarına.
3590	Jämşidtiñ sol zamanda ketti surı,	Cemşid'in işte şimdi tepesinin tası attı,
	Palwannıñ qalmadı dep birde – biri.	Pehlivanın hiçbiri kalmadı deyip.
	Baman batır küñirenip tura almadı,	Baman pehlivan kükreyip diyemedi,
	Aqiqat estigen soñ sonda munı.	Cemşid'den böyle gerçeği duydu.
	Älqissa, endigi sözdi Baman batırdan estiñizder. Oraynatanmen soğısıp Qozattı, Farqağadtı bosatamın dep maydan jerge barğanın, Jämşid jāne de qaşıp ketken äskerin ğayarların jiberip jinatıp alıp, soğısqa qayta şıqqanı:	Şimdi ise biraz da Baman'dan bahsedelim. Oraynatan ile dövüşüp Kozat ile Farkagad'ı kurtaracağım diye savaş meydanına gittiğinden, Cemşid ise kaçak askerlerinin peşinden kâhinlerini gönderip onları toplatıp tekrar savaşa girmesinden bahsedelim.
	Baman er bar äskerin şıqtı bastap,	Baman batur tüm askeri yanına alıp,
	Bizderge layıq emes jawdan qaşpaq.	Bizlere yakışmaz düşmandan kaçmak.
	Jämşidtiñ munda qaytıp kelgendigin,	Cemşid'in yurduna geldiğini geri dönüp,
	Şabırañ baldama aşıp aytqan qaqsap.	Şabıran fala bakıp demişti tekrarlayıp.
	Qağısıp barabanın eki jaqtan,	Çalarak davulların iki yandan,
	Bulttay jawatuğın turdı qaptap.	Düşman durdu meydanı kaplayıp.
3600	Maydañğa Baman batır turdı barıp,	Meydana Baman batur durdu varıp,
	Şaqırdı ol zāñgini ayğay salıp.	Çağırdı o zenciye haykırık salıp.
	Er Baman qayrattanıp aqırğanda,	Er Baman tüm gücüyle haykırınca,
	Dawısı kete jazdadı jerdi jarıp.	Haykırışı parçalardı toprağı yarıp.
	Taw basınan kulağan taw mısalı,	Dağdan yuvarlanan bir dağ gibi,

	Awzınan köbik tüser jarıp – jarıp.	Ağzından buram buram köpük akıp.
	Aqırğanda köbigi oqtay zawlap,	Haykırınca köpükler bir ok gibi,
	Qoñqardıñäskerine tüsti barıp.	Konkar'ın askerine yapıştı varıp.
	Qırğınğa uşıradı solayınşa,	Böylece katliama uğradılar,
	Köbik basıp köp äsker ölip kalıp.	Köpük düşen çok asker canın verip.
3610	Ol zāñgi Oraynatan munı körip,	Zenci Oraynatan olanı görüp,
	Soğısqa qumarpaz göy tüsti jelik.	Savaşın bağımlısı hemen gelip.
	Tawday bop köşip keledi jalğız özi,	Dağ gibi beliriverdi tek başına,
	Sipatın aytıp bolmas adam körip.	Sıfatı anlatılmaz insan görüp.
	Ayğaylap:-Sen be meni şaqırğan?-dep,	Haykırıp:-Sen mi beni çağırdın,- deyip,
	Bamanğa jawpastı sonda kelip.	Baman'a cevap verdi şimdi gelip.
	-Şakırdıñ men de keldim qonaq bolıp,	-Çağırdım ben de geldim konuk olup,
	Qaytarğın öz başındı kesip berip.	Bana sun kelleni kesip verip.
	Zāñgi göy alañğasar jabayı ösken,	Batur zenci aceleci sabırı tükenip,
	Bamandı şoqparımen qaldı perip.	Baman'ı tokmağıyla vurdu geçirip.
3620	Bir urğan şoqparına Baman ölmes,	Tokmağın bir darbesine Baman ölmez,
	Qayratı ekewiniñ boldı teñdes.	Güçleri iki bahadırın oldu denkleş.
	Alısıp işten teri şıqtı kökke,	Dövüşüp içteki buharı yükseldi göğe,
	Bulardıñ qayrattansa közi körmes.	Bunların öfkelense gözleri görmez.
	Maydan jerde batırlar	Meydankı batırlar,
	Birin – biri julqıdı.	Birbirini savurdu.
	Sıqırlasıp eki taw	Direnerek iki dağ,
	Soğısqanday bolıptı,	Savaşır gibi oldu.
	Eki ajdaha betpe – bet	İki ejderha teke tek,
	Bolısqanday bolıptı.	Dövüşür gibi oldu.
	Jaydıñ bultı jay bultqa	İki bulut birbirine,
	Toğısqanday bolıptı,	Çarpışır gibi oldu.
3630	Aristan men jolbarıs	Aslan ile kaplan,
	Şawısqanday bolıptı.	Saldırır gibi oldu.
	Qıran, tazı tülkimen	Hızlı tazı tilkiyle,
	Jarısqanday bolıptı,	Yarışır gibi oldu.
	Aq iıq bürkit tırnaqtı,	Yırtıcı kartal pençesin
	Salısqanday bolıptı.	Batırır gibi oldu.
	Qarap turğan xalayıq,	Bunu izleyen kalabalık,
	Sawısqanday bolıptı.	Aklını kaçıırır gibi oldu.

3640	Birin – biri ala almay, Qayırp jerge sala almay, Eki batır haylasın Tawısqanday bolıptı.	Birbirine galip olamayıp, Sırtını yere vuramayıp. İki batur çaresin, Kaybetmiş gibi oldu.
	Aqırı sözdiñ qısqaşı, Däl on bes kün soğısıp, Sansırap erler zorıqtı. Aşuwlalıp batırlar, Qarsılasıp alıstı, Qarsı şeñgel salıstı.	Uzun sözün kısaşı, On beş gün dövüştü, Zayıfladı erler yoruldu. Öfkeli pehlivanlar, Acımasızca savaştı, Birbirine pençe batırdı.
3650	Qolındağı şoqparı Heş nārsege jaramay, Bekerge jatıp qalıstı. Laqtırsa bir – birin, Jüz arşın jerge barıstı. Sonda da jeñbey bir – birin,	Elindeki tokmaklar, Hiç bir işe yaramadı, İkisi de yere fırlattı. Birbirini atanda, Yüz arşın uzağa düştü. Buna rağmen yenilmedi,
	Jügirip kelip ekindep, İqpenen qağıstı. Qoşqardayın süzisip, Basımenen urğanda, 3660 Eki birdey batırdıñ, Jerge barıp jabıstı, Baman batır qayğırar, Almadım dep namıstı. Küşı muniñ teñ bolıp,	Öfkeyle koşarak geldi, Omuzları ile çarpıstı. Koç gibi boynuzlaştı, Kafasıyla vurunca, İki pehlivan aynı anda, Kara toprağa yapıstı. Baman batur hüzünlü, Koruyamadım diye namusu. İkisinin güçleri birbirine denk gelip,
	Jeñilmey biri kem bolıp, Öler xalge jetkende Qoñqar menen Mälikten Arağa kisi barıstı.	Yenilmez biri halsız düşüp, Ölecek hale gelince Konkar ile Melik'ten Onlara yaklaştı birer kişi.
	Aarağa kisi saldı Qoñqar, Jämşid:	Araya kişi saldı Konkar, Cemşid,
3670	-Toqtasın bul batırlar demin alıp, Biraz kün tınıqqan soñ esin jüp, Sonan soñsoğısar,-dep,-qayta barıp.	-Pehlivanlar dursunlar az dinlenip, Birkaç gün dinlensin güç toplayıp, Sonradan savaşır tekrar varıp.

	Älqissa, endigi sözdi Jämşidten estiñizder. Eki batırdan ayrılıp, Baman batır Oraynatandı ala almay qayıp kelgen soñ, Jämşid Qoñqarğa kişi jiberdi. -Men qazır naşarlap turmın. Meniñ tilegim, mağan bir ay waqıt ber. İrannan äşker aldırıp armansız bolayın. Sen de naşarlap üş ay uağda surağanda men berip edim, - dep jön sözün ayıtıp, kişi jiberdi. Qoñqar bul sözdi maqul körip, bir ay uağda tosıp jata berdi. Al endi Jämşid İran şaxarğa xabar qıp äşker surap jäne Badırap pen Badırañ Ğaziz ğayarlarına aqıldasıp otırğan sözi:	Şimdi ise biraz Cemşid'den bahsedelim. İki pehlivanını kaybedip Baman pehlivanı ise Oraynatan'a galip gelemeyip dönünce Cemşid Konkar'a elçi gönderdi. -Benim ordum şu anda çok zayıf. Senden tek isteğim bana bir ay mücadele et. İran'dan asker getirtip ordumu güçlendireyim, kaybetsem de içimde ukde kalmayın. Senin de ordun zayıflayıp üç ay mücadele istediğinde ben de sana zaman tanıdım. - diye fikrini belirtip elçi gönderir. Konkar Melik'in isteğini kabul edip bir ayın bitmesini bekledi. Cemşid ise İran şehrine haber gönderip asker isteyip Badırap ve Badıran Gaziz kâhinleri ile istişare etmesi:
	Jämşid er qasına aldı ğayarların	Cemşid alp yanına çağırdı kâhinlerin,
	Bul künde korıp turğan eldin bärin.	Zor günde koruyup kollayan yurtların.
	-Qoñqardıñ Şabırañ sum ğayarın,	-Konkar'ın kurnaz kâhini Şabıran'ın,
	Qorlığı da ötip tur ğoy bizge onıñ.	Zorbalığı can yakar oldu onun.
	Sol sumdı qayıp qolğa tüsiresiz,	O kurnazı nasıl ele geçireceğiz,
	Ekewiñ oylap tapqın bir amalın.	İkiniz düşünüp bulun bir çaresini.
	Sol ittin kesirinen qolğa tüsip,	O itin yüzünden ele geçip,
3680	Mahiron ne boldı eken ğaşıq jarım.	Ne durumda Mahiron âşık yarım.
	Badırañ Ğaziz ayttı: - Jämşid mırza,	Badıran Gaziz dedi: -Cemşid beyim,
	Biz endi xayla etelik onday quwğa.	Biz şimdi çare bulalım bu kurnaza.
	Ğayardı kündiz – tünı bizder bağıp,	Kâhini gece gündüz izleriz,
	Aqırı tüsiremez biz tutqınğa.	Sonunda düşürecekiz kapana.
	Eki ğayar wağdasın otır berip,	İki kâhin yakalama sözü verip,
	İzdelik Şabırañdı jolğa enip.	Şabıran'ı aramaya yola düşüp.
	Bulardıñ munday qulıq oylağanın	Onların bu kurnaz düşüncesin,
	Şabırañ baldı aşır otır körip.	Şabıran falından oturdu görüp.
	Ol ğayar osı türli oyğa ketip,	Şabıran böyle düşünceye daldı,
3690	Sıqırlıq ğılımañ abden jetik.	Sihirbazlık biliminden su içen.
	“Bir tawğa sayahat qıp kelemen” dep,	“Seyahat edip gelirim”, deyip,
	Bir küni jürüp ketti sapar etip.	Bir günü Şabıran yola düştü.
	Öndirdi sıqırlıqpen türli jemis,	Sihirle nice meyve yetiştirdi,
	Baw – baqşa aşmasımen bärin tegis.	Bağ bahçe elma, erik, kışmış.

	Ornatıp neşe türli qaynar bulaq, Sipatın bayqasañız boldı peyiş.	Nice tür kaynar bulup çıkarttı, Görenler sanar bir cennetmiş.
	Suwlarğa siqırlıqpen dâri salıp, Jıǵılar işken adam esten tanıp.	Sihirle sulara ilaç kattı, İçenler kendinî kaybetti.
	Osınıñ bärin istep Şabırañ, 3700 Bir jerge jasırındı özi barıp.	Şabıran bunları bitirip, 3700 Kendisi bir köşeye gizlendi.
	Badırap, Badırañ Ğaziz eki ğayar	Badırap, Badıran Gaziz iki kâhin,
	Bir küni kitap aştı qolına alıp. Şabırañ sapar tartıp ketkeb eken, Baldama söylep berdi bastan anıq.	Bir günü kitap açıp fala baktı. Şabıran seyahate gittiğini, Fal taşı baştan sona anlattı.
	Eki ğayar ketkendigin anıq bilip, -Artınan baramız,-dep ketti jürüp.	İki kâhin gittiğini net öğrenip, -Ardından gideriz,-diye yola düşüp.
	Özgertip adam tüsin ekewi de, Taw eşki sipatına bular kirip. Baw – baqşa mäuiljigen jemisterdi 3710 Jemedi siqırlıǵın bul da bilip.	İnsan suretini ikisi de deǵıstırıp, İkisi daǵ keçisi kılıǵına girip. Bağ bahçedeki güzel meyveleri, Yemediler sihirli olduğunu bilip.
	Eki ğayar eşkige uqsap tasqa şıǵıp, Ğayardı izdep jürdi zır jügirip. Sol jerde Şabırañ bürkit bolıp, Aspannan quyılıp kep ketti ilip.	İki kâhin keçi gibi kayaya çıkıp, Kâhini aradılar hızla koşup. O sırada Şabıran kartal olup, Semadan saldırıp gitti alıp.
	Badırap, Badırañ Ğaziz qolğa tüsip, Jartasta eşki bolıp beyǵam jürüp. Heş xayla istey almay, dımı qurıp, Bastarın salbıratıp tömen qılıp.	Badırap, Badıran Gaziz ele geçti, Kayada keçi gibi raxat gezip. Hiçbir şey yapamadı çaresi bitip, Kafalarını salladı aşağıya eğip.
	Ekewin Şabırañ baylap aldı, 3720 Aşılmas bir bälege bular qaldı. Sol jerden jer qazdırıp teren qılıp, Zındañğa essiz qılıp munı saldı.	İkisini de Şabıran baǵladı, Çaresiz bir belaya rastladı. Oraya derin bir çukur kazdırdı, Zindana esir olarak onları attı.
	Aǵaşpen ol zındannıñ betin japtı, Qalıñ qıp topraqpen hām sılaptı. Üstinen ol zındannıñ suw jürgizip, Jasadı osılayşa maşaqattı.	Aǵaçla zindanın üstünü kapattı, Üstünden toprak ile sıvazladı. Üzerinden zindanın su akıttı, Böylece onlarla baya uğraştı.
	Ekewin Şabırañ ketti kömip, Muqatıp duşpandarın köñli tolıp. Qayǵıǵa Jämşid batır tüsti endi,	İkisini Şabıran gitti gömüp, Sevindi düşmanı neşelenip. Cemşid'e kara bulut çöktü şimdi,

3730	Ğayarın, bar äşkerin tozğan qurıp.	Kâhinin, askerlerin kaybedip.
	Qolında jalğız Baman iske jarar,	Elinde yalnız Baman işe yarar,
	Basqası qolğa tüsti toyı bolıp.	Başkaları düşmanın eline geçti.
	Bir tünnen aman şığar şaması joq,	Sabaha sağ kalma güvencem yok,
	Keter dep Şabırañ közimdi oyıp.	Şabıran belki gider gözümü oyup.
	Qayğırdı Jämşid sonda zarlıq etip,	Kahroldu Cemşid bey üzülüp,
	Ğayardan ayrıldım dep jön körsetip.	Kâhini pusula olan kaybettim deyip.
	Jamağat, jalıqpastan tındañızdar,	Kalabalık dinleyin kulak kesilip,
	Aytayın bir qızıq söz qurmet etip.	Anlatayım bir olay size saygı gösterip.
	Älqissa, endiği sözdı Badırañ Ğazizdiñ nemeresi, Badırap ğayardıñ balası Qamaqqayanidan estiniñzder. Bul Badırañ Ğaziz ben Badırap ğayar Turanzamin degen şaxardıñ adamı edi. Bulardıñ barlıq şaxarınıñ kāsibi siqırlıq edi. Sol Badıraptıñ balası Qamaqqayani degen bala jasınan siqır oquwın oqıp, oquwın bitirgen. Är türlü “qanattır, qanıttıra” degen sözder ğayarlıq ğılımnıñ belgisi edi. Jası sol kezde 12 jasta edi. Ğayarlıqta birinşi bolıp öz üyine keldi. Öziniñäkesiniñ şeşesi Badırañ Ğazizdiñ kempiri bar edi. Balasın körıp, quwanışı qoynına sıymay qaldı. Qamaq bala anasınan suradı: -Babaların qayda? – dep. Şeşesi ayttı: - İran şaxarına Jämşid degen patşa bolıp, Ürim şaxarına jawlasıp jatr. Sol tarapqa ketkeli eki jıl boldı, ata – babañ sol Jämşidtiñ qızmetinde. Qamaq bala anasına: - Anajan, mağan ruqsat ber, önerdi üyrenip üyde otırıp adamnıñ atı şığa ma? Men sol tarapqa barayın. Atalarım qanday xalde jür eken? – dep aytqan soñ, anası da qabıl körıp, Qamaq balağa ırzalıq batasın berip, qala berdi. Endi Qamaq balanın Ürim şaxarına jürgeninen söz estiniñzder:	Şimdi ise biraz Badıran Gazizin torunu, Badırap kâhinin oğlu Kamakkayani’dan bahsedelim. Badıran Gaziz ile Badırap kâhin Turanzamin adlı şehrin sakinleriydi. Bu şehirde yaşayan herkesin mesleği sihirbazlık idi. İşte Badırap’ın oğlu Kamakkayani sihirbazlık eğitimi alıp sihirbazlık okulundan mezun olmuştur. “Kanattır, kanıttıra” gibi sözler sihirbazlık biliminin bir simgesiydi. Bu sırada 12 yaşındaydı. Okulu kâhinlik üzere birincilikle bitirip evinde dönmüştü. Evde babasının annesi, Badıran Gaziz’in eşi vardı. Torununu görüp sevincinden yaşlı kadının etekleri zil çaldı. Kamak oğul ninesine soru sordu: - Nine, babalarım nerede?. Ninesi: - İran şehrindeki Cemşid adlı padişah Ürim şehri ile savaşmaktadır. Babalarının da oraya gittiğini iki sene oldu. Baban ile deden işte o Cemşid padişahın emrinde çalışırlar,-diye cevap verdi. Kamak oğul ninesine: - Nineciğim, kâhinlik yeteneği öğrendim, evde oturmakla ünlü olunur mu? Sen bana mücade et ben oraya gideyim. Babam ile dedem ne halde onlara bir bakayım,-dedi. Ninesi de torunun dediğini makul buldu hayır duasını verip torununu yolcu etti. Şimdi ise Kamak oğlanın Ürim şehrine varışından bahsedelim.
	Nazım Qamaq bala	Kamak oğul
	Qamaq jas Ürim jaqqa ketti jürıp,	Kamak genç Ürim’e yola çıktı,
3740	Üyrenip siqırlıqtı äbden bilip.	Çok iyi sihirbazlığı öğrendi.

	Aspannan duğamenen bult tüsirip, Sol bulttı at sipattı ketti minip.	Göklerden duayla bulut indirip, O bulutu at yerine gitti binip.
	Aspanda ne bar, ne joq kim bileci, Bolmaydı ol sırdı heşkim uğıp.	Semada ne var ne yok kim bilir, O sırrı asla kimse öğrenemez.
	Ürimge kelgennen soñ sağıatında, Bir torğay sipatında uştı şığıp.	Ürim'e gelince el saatinden, Bir toygar kılığında çıktı uçup.
	Jämşidti qayğı basıp otır edi, Qamaq jas sol mezigilde keldi kirip.	Cemşid alp tasalanıp otururdu, O sırada Kamak genç içeri girdi.
	Jämşidke qol quwsırıp sälem berdi,	Cemşid'e eğilip saygıyla selam verdi,
3750	Balanı jaynap turğan sonda kördi.	Kamak'ı gülümseyen karşında gördü.
	Ğayarlıq sipattarın aytpay tanıp, Ölşewsiz ere ken dep bağa berdi.	Kâhinlik yeteneğini gözünden okudu, Paha biçilemez alp diye değerlendirdi.
	-İä, balam, qay taraptan, qay jerliqsiñ, Söyle,-dep,-jön-jayıñdı,-suraydı endi.	-Buyur oğlum nerelisin, nereden geldin, Anlat bakalım,-diyerek halini sordu.
	Qamaq ta bastan -ayaq oqiğasın, Äwelden aqırğışa söylep berdi.	Kamak da en başından sonuna kadar, Eksiksiz hikâyesini tamam anlattı.
	Älqissa, Jämşid patşanıñ Qamaq ğayarğa bastan – ayaq körgeñ oqiğasın söylegeni:	Ardından Cemşid padişah yaşadığı olayları baştan sona kadar Kamak oğlana şöyle anlattı:
	Nazım Mälik sözi	Melik'in sözü
	Söyledi Jämşid sonda oqiğasın, Balanıñ jaqın tartıp ıqlasın.	Anlattı Cemşid şimdi hikâyesin, Samimi bulup gencin niyetin.
	Ayrılp ğayarı men palwandardan, 3760 Bul künde qalıp turğan jalğız basın.	Kaybedip kâhinle pehlivanların, İşte böyle yapayalnız kalan basın.
	-Üş kün boldı, joğaldı Badırañ Ğaziz, Badırap – birge Jürgeñ zamandasım.	-Üç gündür Badıran Gaziz kayıp, Badırap beraberdi arkadaşım.
	Solardı tiri körer kün bar ma?-dep, Ağızdı Jämşid sonda közden jasın.	Onları canlı görebilir miyim?-diyip, Akıttı Cemşid bey gözünden yaşın.
	Estidi bul jawaptı Qamaq bala, Oyına neşe türlü tüsti jara.	Duyunca bunları Kamak bala, Aklına nice türlü geldi bela.
	Qalmadı sabır – tağat surı qaşıp, Degen soñ tutqın boldı ata – baba.	Tükendi sabrı da benzi attı, Duyunca tutsak oldu dede, baba.

	-Öli – tiri xabarın bileyin, - dep,	-Ölü, canlı hallerini öğreneyim,-diyip
3770	Kitabın qarap jadır qolına ala.	Eline kitap aldı bakıp fala.
	“Zıdanğa sap babandı kömdi göy”, - dep,	-Zindana atıp babanı gömdü,-diyip,
	Baldama aytıp berdi tuwra ğana.	Fal taşı anlattı olanları Kamak’a.
	Qamaq jas baldama aşp aldı bilip,	Kamak genç fal taşından öğrendi,
	Onan soñ sol tarapqa ketti jürüp.	Ardından zindana doğru yola düştü.
	Suw men ağaş barlığın alıp tastap,	Su, ağaç her şeyi kaldırıp atıp,
	Äkesin tawop aldı jatqan buğıp.	Zindandaki babasına kavuştu bulup.
	Murnına iisketip bir dārini,	Koklatıp babasına bir ilacı,
	Söyledi babasına jawap qılıp.	Uyandırdı babasını onunla konuşup.
	Qamaq balanın atası Badırap, Badırañ Ğazizge joliğıp aytqanı:	Kamak oğlan dedesi Badıran Gaziz, babası Badırap’a kavuşup dediği sözü:
	Qamaq jas esen kördi babaların,	Kamak genç sağ buldu babaların,
3780	Tarqattı işte qayğı – sänaların.	Dağıldı gönlündeki derdi, hasreti.
	-Beyqamdıq bolmasın dep ömiriñde,	-Hazırlıksız olmayın diye hayatta,
	Moldañız aytpap pa edi sizge barın.	Molanız dememiş miydi size daim.
	Basqağa bir öziñnen senbesin dep,	Güvenme kendinden başkasına deyip,
	Osınday tärbie etken balaların.	Böylece terbiye eden çocuklarını.
	Badırap, Badırañ Ğaziz qattı uyalıp,	Badırap, Badıran Gaziz çok utandı,
	Sasqannan suray berdi anaların.	Şaşkınlıkla soruverdi anasının halin.
	Aqırı ötken iske şükir etip,	Sonunda olanlara şükür etti,
	Balasın ortağa alıp qurmet etip,	Oğluna saygı duydu hürmet etti,
	Xikmet qapşığına şaldardı sap,	Sihirli torbasına ihtiyarları koydu,
3790	Jämşidke Qamaq ğayar keldi jetip.	Cemşid’in yanına Kamak geldi.
	Bir – birin tiri körip han men ğayar,	Hanla kâhin birbirini canlı gördü,
	Mäjilis, qıran külki duw – duw etip.	Meclis sevinç, coşku, neşeyle doldu.
	Qamaq jas köp äskerdi aylandırıp,	Kamak genç askerleri çepeçevre,

	Aydahar jasap qoydı siqır etip.	Sihir ile koca bir ejderha yapıverdi.
	Älqissa, endigi sözdi Şabırañ ğayardan estinizder. “Bul tünde Jämşidtiñ äskerine barıp, Meyramxandı alıp kelip, Meyramxandı Kärimgе qosayın”, - deydi. Heş nârseden xabar joq, Qamaq ğayar keldi degen bir tiin oyda joq. Jämşidtiñ äskerine barmaq bolıp sıqqaninan söz:	Şimdi ise biraz Şabıran kâhinden bahsedelim. “Bu gecede Cemşid’in askerlerine gideyim. Meyramhan’ı onların ellerinden çekip alayım da Kerim tüccara teslim edeyim”, - diye düşündü. Hiçbir şeyden endişe duymadı, Kamak kâhinin geldiğinden haberi bile olmadı. Şimdi Şabıran’ın Cemşid’in askerine doğru yola koyulduğundan bahsedelim.
	Nazım Şabırañ ğayar	Şabıran kâhin
	Attandı Şabırañ Jämşid erge,	Yola düştü Şabıran doğru Cemşid’e,
	Ğayarın öz qolınan kömgen jerge.	Kâhinlerini elleriye gömdüğü yere.
	Eşqanday baldama aşıp bayqamadı,	Fal bakmadı, önem vermedi bir şeye,
	Közine körinbeydi heşbir pende.	Gözüne gözükmeydi hiçbir nesne.
	Äskerge sol mezigilde keldi jetip,	Bu sırada askerin yanına geldi,
3800	Qaradı aydahardı fahim etip.	Şaşkınlıkla koca ejderhaya baktı.
	-Bul qanday oqiğa?-dep turıp qaldı,	-Bu nasıl olaydır? - diye şaşırdı,
	Eşqanday lajı joq keterge ötip.	Geçmeye hiç bir çare bulamadı.
	Qamaq ta sol zamanda munı kördi,	Kamak da bu sırada onu gördü,
	Äskerde jürgen edi küzet etip.	Askere bakıyordu kontrol edip.
	Şabırañ bilmey turdı barar jolın,	Şabıran şaşırdı gidecek yönün,
	Baldama aşıp qararğa sozdı qolın.	Fal balmaya torbasına uzattı elin.
	Körinbeyjın mısalı Qamaq ğayar,	Gözükmey ruh gibi Kamak kâhin,
	Siqırlıq ol ğayarğa saldı torın.	Sihirle Şabıran’a attı ağı.
	Ğayardı torğa salıp qaldı basıp,	Kâhini ağına düşürdü bağlayıp,
3810	Heş xayla ete almadı awzın aşıp.	Hiç çare bulamadı kaldı şaşıp.
	Siqırlap esek qılıp minip aldı,	Sihirle eşeğe döndürüp bindi,
	Esinen Şabırañ qaldı adasıp.	Şabıran donakaldı aklını kaybedip.
	Ğayarlıq şıbıqpenen şartıldıtsa,	Kâhine sopa ile vurduğunda,
	Jer basıp jorğalaydı asıp – sasıp.	At gibi koşturdu pek hızlanıp.
	Esekti tabıs etti babasına,	Eşeği emanet etti babasına,
	-Şabırañ ğayar bul nanasın ba?	-Şabıran kâhindir bu baba.
	Siz minip bul ğayardı äsker küzet,	Sen binip bu kâhine askere bak,
	Men baram ol Qoñqardıñ qalasına.	Ben giderim Konkar’ın şehrine.
	Badırap bul isine bek süyinip,	Badırap çok sevindi bu işe,

3820	Köp qurmet söz söyledi balasına.	Büyük saygı gösterdi oğluna.
	Qamaq ğayardıñ tün işinde Qoñqardıñ şaxarına barğanı:	Şimdi ise Kamak kâhinin gece yarısında Konkar'ın şehrine geldiğinden bahsedelim:
	Oyladı Qamaq ğayar bir niyetti,	Üretti Kamak kâhin bir fikri,
	Qandaylıq öner etse sonday epti.	Sergiledi öğrendiklerinin hepsini.
	Eşkiniñ tuyağınday iz tüsüpti,	Keçinin toynağı gibi bir iz düştü,
	Şığarar Jürgen jerge türli şöpti.	Bitirer nerede olsa istenilen otu.
	Tüsirip qara tuman, qara tünek,	Çöktürüp kara duman kara basan,
	Qoñqardıñ sarayına kelip jetti.	Konkar'ın sarayına gelip çattı.
	Eşqanday qaperi joq dünyeden,	Zerrece haberi yok dünyadan,
	Bop jatır atqarğanday bar mindetti.	Sanıyor dünyanın etrafında döndüğünü
	Qoñqardıñ kördi Qamaq saltanatın,	Konkar'ın saltanatını gördü Kamak
3830	Tolqığan ay men kündeý eki qatın.	Acayip ay ile güneş gibi iki kadın.
	Sıqırmen bir dem salıp qatındarğa,	Sihirle üfleyerek kadınlara,
	Özgertti osılayşa nur sipatın.	Değiştirdi böylece nur sıfatın.
	Qatınnıñ biri qasqır, biri qabilan,	Kadınlardan biri kurt biri kaplan,
	İñiranıp xaywan sipat dıbis qılğan.	Kükreyip vahşice ses çıkartan.
	Qoñqardıñ altın täjin qojınğa sap,	Konkar'ın altın tacın torbaya attı,
	Tük qoymay saqal – murtın bärin alğan.	Ayna gibi tertemiz sakal, bıyığını kesti.
	Onan soñ Mahiron qız oyğa tüsip,	Ardından Mahiron kızı hatırladı,
	Ol qızdıñ sarayına izdep barğan.	Padişah kızının sarayını arayıp buldu.
	Bul qızdı Oraynatan almaq edi,	Bu kızı Oraynatan'a vereceklerdi,
3840	Zäñgiden qız kişkene köñili qalğan.	Zenci ise kızın hoşuna gitmezdi.
	Mahiron sarayında uyıqtap jatır,	Mahiron sarayında uyuyordu,
	Xabarsız heş nârseden äwel aqır.	Hiçbir şeyden haberi olmadan.
	Badırap, Badırañ Ğaziz kömilgen soñ,	Badırap, Badıran Gaziz gömülünce,
	Jämşidten küder üzgen taza taqır.	Cemşid'den tamamen umudunu kesen.
	Ol qızğa iisketip dârinı beyiisti,	Mahiron'a Kamak ilaç koklattı,
	Dorbağa salıp aldı Qamaq batır.	Ardından kızı torbasına attı.
	İstedi Qamaq bala oqığanı,	Kamak oğlan bitirdi tüm işini,
	Bilmedi xabarlanıp heşkim anı.	Fark etmedi kimse onun yaptığını.

	Baldama kitap alıp sol mezigilde,	Fala bakmaq için kitabını çıkarttı,
3850	Ndi armanı Qozat pen Farqağad-tı.	Şimdi dileği Kozat ile Farkagad'dı.
	Köripti baldama aşıp turğan jerin,	Fala bakıp o gördü yerlerini,
	“Olar körge joq,-depti,- äzir karin.	“Onlar görmedi işin aslın, -dedi,
	Xabarın Baman erdin estigen soñ,	Duyunca Baman'ın haberin,
	Qaymıgıp aman qoyğan eki erin.	Öldürmeyip sağ bırakan iki erin.
	Şınjırlap qoyğan dedi onı baylap,	Zincire vurmuştu onu bağlayıp,
	Aqırıp arıstanday közi jaynap.	Kükreyip aslanca gözleri parlayıp.
	Armansız dünyeden öttim der em,	Gözlerim arkada kalmadı derdim,
	Zäñgimen bir soğısıp salıp oynaq”.	Zenci ile aslan gibi bir dövüşsem”.
	Kitaptan Qamaq bala barıp körüp,	Kitaptan Kamak bala hepsini gördü,
3860	Tirilik axwalına köñili erip.	Onları sağ görüp gönlü raxatladı.
	Tup – tuwra aytqan jerden tawıp aldı,	Kitapta gördüğü yerden ikisini bulup,
	Sırlastı, jön surastı jüzin körüp.	Hal hatırlarını sordu yüzlerini görüp.
	Dostasıp bir – birine ayttı sırdı,	Dost oldu birbiriyle sır paylaştı,
	Bolatpen qıdı qamaq bar şınjırdı.	Polat ile Kamak bala zinciri kırdı.
	Qozat pen Farqağad bosağan soñ,	Kozat ile Farkagad kurtulunca,
	Mastanıp eki batır boldı jındı.	Kurtulunca iki batur epey coştı.
	-Qutılğannıñ quwanış belgisi dep,	-Kurtuluşumuzun simgesi deyip,
	Bastaymın bul şaxarğa bir qırğındı.	Yaşatacağım bu şehire kıyameti.
	Dep aytar: -Bul şaxardan kegiimdi alam,	-Bu şehirden öcümü alacağım,-dedi,
3870	Basına ornatam dep aqırzaman.	Yaşatacağım bu şehire ahir zaman.
	Özi joqta biz munda qolğa tüstik,	O yokken biz böyle esir düştük,
	Uyalmay Jämsid hanğa qaytip baram.	Utanmadan Cemşid'e nasıl bakacağım.
	Qamaq ayttı:-Sabır et, Qozat ağa,	Kamak dedi:-Sabır et Kozat ağa,
	Qayrat pen qaharıña joq qoy şama.	Gücünle gazabına yok had sahfada.

	Şaxarmen soğışqannıñ jöni kelməs,	Şehirlililerle savaşman doğru olmaz,
	Jazıqsız qırılardı qatın – bala.	Günahsız ölüp gider kadın, bala.
	Toqsan mınâskerı bar Qoñqar şahtıñ,	Doksan bin askeri var Konkar'ın,
	Qamap tur aldıñızda darbazada.	Tutuyor öndeki kale kapısında.
	Qalıptı işin pısıp köpten beri,	Belli sıkılmışsın uzun zamandır,
3880	Bir oyran salıp ötkin sol arada.	Kasırğa gibi esip geç tam orada.
	Qos batır jürıp ketti tilin alıp,	İki batur yola düştü onu dinleyip,
	Qısılıp qayratına mıranıp.	Öfkesinden kendinî zorla tutup.
	Sol zaman darbazağa kelip jetti,	İşte şimdi o kaleye gelip çattı,
	Qaqqasın qoldarımın julıp alıp.	Kapısın eliyle dibinden kopardı.
	Seksen palwan zorğadan aşar edi,	Seksen pehlivan dışarı çıkmıştı,
	Sonı şoqqar etipti qolına alıp.	Onları tokmak niyetine kullandı.
	Qırılıp qanşa adam qaza taptı,	Şehit oldu nice insan eceli geldi,
	Qandarı arıqtağı suwday aqtı.	Kanları arıktaki su gibi aktı.
	Bulttay burşaq jawar küñirenip,	Dolu yağacak bulut gibi gürledi,
3890	Sonımen aqırısı tañ da attı.	Böylece sonunda sabah açıldı.
	-Jämşidpen jüz körısip qaytarsız, - dep,	-Cemşid'le görüşüp göndersin,-deyip,
	Qamaq jas batırlarğa toqtaw ayttı.	Kamak genç baturları durdurdu.
	Eki дәu bosanğanga şattanııp,	İki dev özgürlüğüne pek sevinip,
	Baylawda jatqan sorlı işi pısıp.	Zindanda yatmışları canı sıkılıp.
	Jämşidpen sağınsıp qalğan erler,	Cemşid'e hasret kalan baturlar,
	Kezek – kezek qolğa alıp süydi quşıp.	Sırasıyla onu kaldırdı sıkı sarılıp.
	Ataqtı palwandar Meyramxanmen	Bu ünlü pehlivanlar Meyramhan'a,
	Qurmettep bări keldi jügirisip.	Saygıyla yanına geldi koşup.
	Qapşıqtan Mahironı şıgarğanda,	Torbadan Mahiron'u çıkartınca,
3900	Jämşid te quwanğannan talıp tüsip.	Cemşid de sevinçten yere düştü.
	Jämşidtiñ tap sol küni köñili toldı,	İşte bugün Cemşid'in eteği zil çaldı,
	Buringı ketken baqıt basqa qondı.	Uçurduğu talih kuşu tekrar kondu.
	Daryadan Qozat batır nahan äkep,	Deryadan Kozat batur canavar getirip,

	Bir ğajap tamaşalı etip toydı.	Eğlenceye daha coşkulu renkli etti.
	Nahandı Farqağad jatır soyıp,	Canavarı Farkagad oturdu temizleyip,
	Qayğının köñildegı bärin joyıp.	Gönüldeki dert, kederi kovalayıp.
	Sol küni on mınäsker bir nahannan,	İşte o gün on bin asker bir canavarı,
	Esinen qayğısız bop äbden toyıp.	Lezzetle tıka basa karın doyurdu.
	“Jandıda balıq ülken” degen bir söz,	“Candı balığı büyük” diyen bir söz,
3910	Bul künde xalıq awzında miras boldı.	Bugün de halk ağzında dolaşır oldu.
	Qosılıp bir – birimen şattıq kördi,	Görüşüp birbiriyle coşup eğlendi,
	İstedi tamaşamen är önerdi.	Gösterdiler bahadırılık maharetleri.
	Sol zaman jerdiñ jüzin tozdan basıp,	Bu sırada çepeçevre bir toz sardı,
	Qaptağan dünüye jüzin äsker kördi.	Karınca gibi yeri kaplayan asker gördü.
	Qamaq bala sol zaman baldama aşıp,	Kamak oğul hemen fala baktı,
	Bul äsker taraptan xabar berdi.	Yaklaşan asker hakkında haber verdi.
	Jämşidtiñ öz şaxarı İran edi,	Cemşid’in kendi şehri İran idi,
	On bes mındap sol küni äsker keldi.	On beş bince oradan asker geldi.
	Toy üstine toy bolıp quwanışpen,	Sevinç üstüne sevinci katlanıp,
3920	Ata dosı körgennen soñ tuwğan eldi.	Soydaş dostu öz yurdu ile görüşti.
	Körisip bir – birimen qurmet etti,	Saygıyla birbirine selam verdi,
	Surasıp äwel aqır ötken kepti.	Hasret giderip hal hatır soruştu.
	Bular endi şattıqpenen jata bersin,	Bunlar şimdi sevinçlerini paylaşsın,
	Qoñqardan men aytayın xikayamdı.	Konkar’dan konuşalım biraz sözü.
	Qoñqardıñ ne bop jatır körgen küni	Konkar padişah ne yaptı ne etti,
	Jamağat, jalıqpastan tında munı.	Cemaat sıkılmadan dinleyin beni.
	Körsetip körmegenin ketip edi,	Rüyasında bile görmeyeni gösterip,
	Qor qılıp Qamaq ğayar ötken tüni.	Zor durumda bırakmıştı Kamak onu.
	Tañ atıp türegeldi Qoñqar taqsır,	Sabah açılıp Konkar batur uyandı,
3930	Qarasa qasında tur qabilan, qasqır.	Yatağında kurt, Kaplan ile uyandı.

	“Jep qoyıp qatındardı men qappın” dep,	“Kadınları yemiş ben kaldım” deyip,
	Jöneldi oybay salıp qara basqır.	Bağırarak köşküden koşup çıktı.
	Şaqırdı attan salıp üäzirlerin,	Çağırttı alelacele vezirlerin,
	Sol jerge jiip aldı eldin bärin.	Oraya topladı bütün halkın.
	Ayrılğan saqal – murttan daneme joq,	Sakal, bıyıktan bir tel bile yok,
	Barşası osılayşa kördi halin.	Kalabalık böylece gördü halin.
	Wäzirler arız boldı padişğa:	Vezirler derhal geldi yanına:
	-İä, raqsır, saqal qayda, ne oqiğa?	-Hükümdarım sakalın yok, nedir vaka?
	Bul jerge ğayar kelgen siyağı bar,	Buraya kâhin gelmiş gibi,
3940	Bir türli uşırapsız qater xalge.	Böylece size atmış tehlikeye.
	Qasqır emes bul turğan qatındarın,	Kurt değil uyuyanlar kadınların,
	Şaqırğın Şabırañdı qazir munda.	Çağırtın Şabıran’ı derhal buraya.
	Şaxardıñ bärin kezip taba almadı,	Şehrin her yerini aradı bulamadı,
	Oyladı tüsken – dür dep ol tutqınğa.	Düşündüler atıldı diye o zindana.
	Sol zaman zar eñirep birew keldi,	Bu sırada bağırarak biri geldi,
	“Qozat pen Farqagad joq, -dep, -munda”.	“Kozat’la Farkagad yok burada”.
	Estidi barlıq jurtı oqiğanı,	Bütün halk duydu olan olayı,
	Küyzeldi qorıqqanınan eldin xali.	Titredi korkusundan halkın canı.
	Baldama kitap aşıp qarap kördi,	Fal açıp fal taşına bakıverdi,
3950	Bar edi Qiyan degen bir ğayarı.	Var idi Kiyan adlı bir kâhini.
	Söyledi Qiyan ğayar barlıq isti,	Anlattı Kiyan kâhin bütün olayı,
	Dep ayttı: -Şabırañ qolğa tüsti.	O dedi: -Şabıran esir düştü,
	Bir ğayar Qamaq degen payda boldı,	Kamak adlı bir kâhin ortaya çıktı,
	Bir tünde istep ketken barlıq isti.	Bir gecede halletmiş bütün işi.
	Siqır oqip tüzetti qatındardı,	Sihir ile dönüştürdü kadınları,
	Barlığı kördi közben munday xaldi.	Herkes kulaklarıyla duydu olayı.
	“Jämşidti bügingi gün – tün öltirgin”, -dep,	“Cemşid’i bugün gece öldürün”, -deyip,
	Jiberdi Oraynatan palwandı.	Gönderdi Oraynatan pehlivanı.
	Tükteri temir qusap tikireyip,	Tüyleri demir gibi ürperip,
3960	Qorqıttı aybatımen tiri jandı.	Korkuttu bakışıyla tüm canlıyı.
	Maydanga bul batırdın kelgendigin	Meydana bu baturun geldiğini,
	Sol zaman Qamaq bala xabarlandı.	Kamak oğlan herkese haberledi.

	Jämşid şıqtı jawğa dayarlanıp,	Cemşid çıktı düşmana hazırlanıp,
	Qozat, Baman barlığı turdı barıp.	Kozat, Baman hepsi hazır durup.
	Zāñgige: -Menimen soğısıp körsin,- dep,	Zenciye:-Benimle bir savaş,-deyip,
	Maydanğa şıqtı Qamaq nayza alıp.	Meydana çıktı Kamak mızrak alıp.
	Segiz arşın jerine ol nayzanıñ,	Sekiz arşın yerine o mızrağın,
	Türli uıttan qoyıptı birew jağıp.	Çeşitli acılardan sırayla sürüp.
	Zāñgige Qamaq bala bardı jetip,	Kamak bala zencinin yanına gelip,
3970	Jolıqtı bir – birine jawap etip.	Görüşti birbirine selam verip.
	-Bul jerde, jerdiñ qurtı, ne qıp jürsiñ,	-Burada fındık kurdu ne aradın,
	Qolıñda bizin mınaw tiger etik.	Mızrağın anca çizmemezi dıker.
	Onıña öler erin men emespin,	İşte buna ölecek ben değılim,
	Sen munı alıp kepsin qaruw etip.	Sen ise bunu pusat sanıp getirip.
	Senimen soğıspaymın, Baman qayda,	Seninle dövüşmem Baman nerde,
	Şapşañ barıp xabar ber munan ketip.	Derhal çağır haber ver ona gidip.
	Qamaq ayttı: -İä, zāñgi, sözim tıñda,	Kamak dedi:-Zenci önce beni dinle,
	Jas balamın jay oynap Jürgen qırda.	Genç adamdım gezinen ıssız çölde.
	Batırlıq bir qara jetkennen soñ,	Pehlivanlık yaşına geldikten sonra,
3980	Senimen sınaşpaqqa keldim munda.	Seninle dövüşmeye geldim buraya.
	Qolımdağı bizbenen suğıp alıp,	Elimdeki mızrağı canına bıtırıp,
	Nahandardı öltirdim jatqan suwda.	Canavarları öldürdüm yaşayan suda.
	Sen bizge bolıp tursıñ bir jaman jaw,	Sen bize pek yaman düşman oldun,
	Qarasam sipatıña bir asqar taw.	Bakıyorum sıfatın bir kayalı dağ.
	Sol bizben suğıp alsam sen de ölesin,	Mızrağı batırsam ölürsün sen de,
	Oylaymın sen nahannan emessiñ dāw.	Eminim sen canavardan değılsin dev.
	Tüs kördim bugün tünde uyıqtap jatıp,	Bir rüya gördüm bugün gece,
	Men bilsem, Oraynatan, bolmaysıñ saw.	Buna göre Oraynatan kalmazsın sağ.
	Bul sözge Oraynatan aşuwlalıp,	Bu söze Oraynatan öfkelendi,
3990	Şoqqarın qanşa batpan qolına alıp.	Tokmağın nice batman eline aldı.

	-Özinen sözi ülken zalım gey,-dep,	-Özünden lafı büyük zalimin,-dedi,
	Qamaqtı naq töbeden qaldı salıp.	Kamak'ı tam tepesinde vuruverdi.
	Ol geyar siqırlıqpen joq bop ketti,	Kâhin ise sihirle kayboluverdi,
	Astına taqımınıñ turdı barıp.	Baturun bacağının çatına girdi.
	“İä, zalım, jerge kirip kettin gey” dep,	“Ya zalım toprağa girdin mi?”-dedi,
	Aqırdı Oraynatan aşuwanıp.	Kükreyip Oraynatan öfkeleni.
	Qamaq ayttı: - Men jerge kettim kirip,	Kamak:-Evet toprağa girdim,-dedi,
	Senbeseñ qarap körşi, sen üñilip.	İnanmazsan eğilip bir bak,-dedi .
	Qolımnan tartıp alşı, öler boldım,	Buradan çekip çıkart ölürüm yoksa,
4000	İä, batır, jas bala edim raqım qılıp.	Genç yiğitim merhamet edip.
	Ol zâñgi körsemin dep eñkeygende,	İşte zenci bakmak için eğildiğinde,
	Nayzasın köteninen aldı suğıp.	Mızrağın kıcına soktu batırıp.
	Şıdamay uw dârinin zaharına,	O ilacın acısına dayanamayıp,
	Ol zâñgi oybayladı uw – şuw qılıp.	Dev zenci haykırdı ortalığı karıştırıp.
	Nayzası işi – qarnın ketti aralap,	Mızrağı bağırsakların gitti delip,
	Qamaqtı bolmas, sirä, heş bağalap.	Kamak'ı rakip görmedi dengine alıp.
	“Bul dñniye beybaqıdan öttim gey” dep,	“Bu yalan dñnyadan geçtim”,-deyip,
	Öz janın zâñgi ketti joqqa sanap.	Düşündü canından umudun kesip.
	Muqatıp bargan jerin Qamaq bala,	Genç yiğit düşmanına galip gelip,
4010	Öziniñäskerine keldi oralıp.	Kendi ordusuna geldi dönüp.
	Älqissa, endigi sözdi Qoñqar men Oraynatannan estinizder. Oraynatannın körgen küni qayran bop, ne öli, ne tiri emes bop işi ılbrap jatıp qaldı. Sonan soñ Qoñqar Jämşidke kişi jiberdi: - Mağan on bes kün ruqsat ber, mına batırım ne öler, ne jazılar. Bul jazılmasa, men jeñildim, öris seniki boladı, - dep guzır etip surağan soñ, Mälik te qabıl körüp: - Bul üş batırım, Qamaq geyarım barda almasqa ne, - dep, on bes kün uağdanı kütüp jata berdi. Sol on bes kün işinde Qamaq geyardıñ körgen oqıçası:	Şimdi ise biraz da Oraynatan ile Konkar'dan bahsedelim. Oraynatan'ın yaşadığı her gün cehenneme çevrilip, ne ölü ne diri olduğunu bilmeyip bir noktaya gözünü dikip yatmakla geçti günleri. Bu olan olaylardan sonra Konkar Cemşid'e elçi gönderdi: - Bana on beş gün mücadele ver. Benim bu pehlivanım ya ölsün ya ayağa kalsın. Eğer ölürse sen kazandın zafer senindir, - diye istekte bulununca, Melik de ricasını kabul edip:- Dağ gibi üç pehlivanım ve Kamak varken zafer kazanmak işten bile değil,-diyerek izin verdiği on beş günün bitmesini bekledi. Şimdi ise işte o on beş gün içinde Kamak

		kâhinin gördüğü olaylardan bahsedelim.
	Nazım Qamaqtan söz	Kamak'ın sözü
	Jamağat, jalıqpastan tıñda munı,	Cemaat sıkılmadan beni dinle,
	Bir tarap mǵaylandı sözdiñ türi.	Diğer taraf hazır gibi gözüktü.
	Esek qıp Qamaq ğayar minip aldı,	Eşek olup Kamak kâhini bindirip,
	Qurısın Şabırañnıñ körgen küni.	Şabıran'ın yaşamasından ölüm iyi.
	Esek bop aqıradı anda – sanda,	Eşek gibi anırır ara sıra,
	Sıqırlıq etuwıne kelmes ebi.	Sihirbazlık edemedi yok mecali.
	Qamaqtıñ tuwğan jeri – Turanzamin,	Kamak'ın doğduğu yer – Turanzamin,
	Bir ğayar xat alıp keldi tap sol küni,	İşte o gün bir kâhin getirdi mektub.
	“Berdi, -dep,-osı hattı ülken şeşeñ”,	“Ninen verdi bu mektubu”,-dedi,
4020	Er Qamaq oqımaqqa aldı munı.	Kamak yiğit okumaya onu aldı.
	Oqıdı ol qağazdı Qamaq alıp,	Okudu o kağıdı Kamak alıp,
	Äkesiniñ şeşesi jazğan anıq.	Babasının anası yazdığı açık.
	Qamaqqa üş qaytara sälem aytqan,	Kamak'a üç kere selam gönderip,
	Qaterli ölüm xalde mawqastanıp.	Ölümcül hastalığa yakalanıp.
	Badırap, Badırañ Ğaziz kerek emes,	Badırap, Badıran Gaziz lazım değil,
	Qamaqqa ıntızarı sonday parıq.	Kamak'a inancı ay gibi açık.
	“Bir kelip öler halde körinbeseñ,	“Ben ölmeden göremezsen gelip,
	Batamdı berdim, -degen,-nazalanıp.	Hayır duamı verdim,-dedi-üzülüp.
	Ölerdegi batamdı almasan,	Ölmeden duamı alamazsan,
4030	Ömirde oñalmaysıñ jalğız qalıp”.	Yolun hiç açılmaz yalnız kalıp”.
	Ananıñ munday xalin estigen soñ,	Ninesinin bu halini duyunca,
	Köz jası Qamaq erdin ketti ağıp.	Gözyaşları Kamak'ın gitti akıp.
	-Bir qayğı bizdin başka kez boldı,-dep,	-Başımdan dert eksik olmadı,-deyip,
	Jämşidke sol zamanda aytı barıp.	Cemşid'e derhal anlattı gidip.
	Jämşidke arız boldı Qamaq bala:	Cemşid'in yanına geldi Kamak bala:
	-İä, taqsır, bul qayğımdı tıñdap qara.	-Hünkarım bu derdime bul bir şifa.
	Düniyeden öterine jaqın bolıp,	Bu dünyadan az kalmış göçmesine,
	Şaqırğan arızdasıp bizdiñ ana.	Çağırılmış yakınarak bizim ana.

	Körmesem ölerinde altın jüzin,	Göremezsem ölmeden ay yüzün,
4040	Qabağat qarğıs berip, bolmaq nala.	Karğısı omzumda yük olur bana.
	Ata – ananın qarğısı oqtay tier,	Anne babanın qarşı ok gibi olur,
	Mağan xabar boladı jarıq dünye.	Cehenneme döner bu dünya bana.
	İä, taqsır, eki küngə ruqsat ber,	Hünkarım iki günlük izin ver bana,
	Barmasına bolmaydı heşbir şara.	Gitmezsem hiç olmaz çağırır ana.
	Älqissa, Jämşid patşanıñ Qamaqqa aytqan sözi:	Kâhinin anlattıqlatını dinledikten sonra Cemşid'in ona dediği sözü:
	Söyledi Jämşid patşa Qamaq erge,	Şöyle dedi Cemşid Kamak yığide,
	Önerli etip tuwğan kemeñgerge.	Yetenekli, mahir genç kâhine.
	-Qamaq – aw, siz ketseniz ne bolamız,	-Kamak'ım gitsen biz ne yaparız,
	Bop tursıñ öziñ pana barlıq elge.	Tüm halka oluyorsun sen tek çare.
	Bir kempir ölgende jurt kün körmey me,	Bir yaşlı kadın ölür diye,
4050	Biz turmız osı küni aqqan selde.	Atamayız bunca insanı tehlikeye.
	Bir şeşen dey körmeseñ mundağı eldi,	Ninen kadar göremezsen bunca eli,
	Öz qolıñnan tıgıp ket qara jerge.	Kendi elinle göm de git kara yere.
	Qamaq ayttı: -İä, taqsır, sabır äyla,	Kamak dedi:-Hünkarım sabır eyle,
	Sabırlı jan köredi talay payda.	Sabırlı can görür bu hayatta fayda.
	Ömirlik baqtıma ziyan bolar,	Büyük ziyan olur gelecek hayatıma,
	Siz meni jibermeseñ bul saparğa.	Siz beni göndermezseniz bu sefere.
	Qorqatın Şabırañ esek bop tur,	Korktuğumuz Şabıran şu an eşek,
	Oraynatan kez boldı onday xalge.	Oraynatan ise bilirsiniz ne halde.
	Alıstan añdıp jürgen düşpan bolsa,	Uzaktan izleyen düşman varsa,
4060	Sizderden tabılmaydı oğan xayla.	Siz de bulursunuz ona bir çare.
	Ananıñ qarğısına urındırıp,	Tutulup büyük ananın karğısına,
	İä, taqsır, obalıma menin qalma.	Hünkarım vebalimi benim alma.
	Qamaq jas turıp aldı ruqsat surap,	Kamak genç ısrarla izin istedi,

	-Barmasam boladı, - dep, - qattı uyat.	-Gitmezsem çok ayıp olur,-dedi.
	-Qalmastan eki künnen keliniz, - dep,	-İki günden fazla kalma,-deyip,
	Jämşid ruqsat berdi jılap – jılap.	Cemşid bey izin verdi ağlayıp.
	Qamaq jas andan keyin ketti jürüp,	Ardından Kamak genç yola düştü,
	“Kelem” dep eki künde uağda qılıp.	“Gelirim” diye iki güne söz verip.
	“Qandaylıq qasiretke kez bolam”,-dep,	“Nasıl bir belayla rastlaşırım”-deyip,
4070	Jämşid ke sol künderde tüsti bülük.	Cemşid’in üzerine endişe çöküp.
	Meyramxan Mahironmen eki bekzat	Meyramhan Mahiron ile iki kadın,
	Sayrandap taw basına ketti şığıp.	Gezmeye dağ başına gitti çıkıp.
	Jamağat, jalıqpastan tındañızdar,	Cemaat sıkılmadan beni dinle,
	Aytayın bir oқиға түsindirip.	Anlatayım bir olay size açıklayıp.
	Älqissa, endigi sözdü bayağı Jämşidke Meyramxandı utqızğan Kärım sawdagerden estıñızder. Bul Ürim şaxarına Qamaq ğayar kelgensoñ bir tünde Qozat, Farqağad, Mahironı, Badırap, Badırañ Ğazizi boşatıp alğan soñ, Şabırañ qolğa tüsken soñ, bul jerden küder üzip Fişqayran degen şaxarğa barğan edi. Ol şaxardı bilegen Mälikezerin QoşQoy degen qız patşa edi. Soğan barıp arağa ot jağıp, “Jämşidti jamandap, Qoñqar sizge jiberdi” dep, Mälikezerin Qoşqoyğa ayıp otırğan sözi. Nazım Kärım sawdagerdiñ Mälikezerin Qoşqoy qızğa aytqanı:	Şimdi ise biraz Meyramhan’ı kumada Cemşid’e kaybeden Kerim tüccar hakkında bahsedelim. Ürim şehrine Kamak kâhin geldikten, bir gecede Kozat, Farkagad, Mahiron, Badırap, Badıran Gaziz’i kurtardıktan, Şabıran tutsak düştükten sonra bu şehirden tamamen umudunu kaybeden tüccar Fişakayran adlı şehire gitmişti. O şehri Melikezerin Koşkoy adlı kadın hükümdar yönetirdi. Kerim o kadın hükümdarın huzuruna çıkıp ortalığı karıştırmak için Cemşid’i kötüleyip “Konkar beni size gönderdi” deyip Melikezerin Koşkoy’a aşağıdakileri anlattı. Kerim tüccarın Melikezerin Koşkoy kıza anlattıkları:
	Söyledi sonda qızğa Kärım sözün,	Anlatmaya başladı Kerim kıza,
	Toltırıp qandı jasqa eki közin:	Doldurup gözlerin kanlı gözyaşına:
	-Körmegen bul dünyede qorlığım joq,	-Bu dünyada çekmediğim çile yok,
	Ölmegen soñäytewir keldim özim.	Ölmeyince geldim özüm huzurunuz.
	Kep turmın zor ümitpen quzırıña,	Büyük bir umudla geldim huzurunuz,
4080	Ete kör bir marxabat, asqar belim.	Merhamet et dayanar dağım ol bana.
	Adasqan naşarğa aql bolar desip,	Yol gösteren yolunu şaşırana,

	Ädil dep estip edim ata – tegiñ.	Adaletli diye duydum ata baban.
	Ayrıldım ata – jurtım, baqıtımnan,	Kaybettim ata yurdumu, huzurumu,
	Kez bolıp bir düşpanğa sındı belim.	Rastladım bir düşmana büküldü belim.
	Men özim sawdager em äwel bastan,	Ben ise tüccar idi en başından,
	Üyrogen kāsibim edi bala jastan.	Öğrendiğim meslek idi çocukluktan.
	Şaxarğa İran degen barıp edim,	Şehire İran adlı gitmiş idi,
	Ayrıldım Meyramxanday qalamqastan.	Ayrıldım Meyramhan gibi hatundan.
	Meyramxan äyelim edş, ğaşıq jarım,	Meyramhan eşim idi, âşık yarım,
4090	Ol özi suluwlıqta jurttan asqan.	Güneş gibi güzelliği dillere destan.
	Bar dūniye, äyelimdi tartıp aldı	Mal mülküm, eşimi aldı elimden,
	İrannıñ padişası Jämşid zalım.	İran'ın padişahı Cemşid zalım.
	Barlığı ayta berseem ada bolmasü	Doğru olmaz her şeyi anlatsam,
	Köz jetpes, oylap aqlı oqığannıñ.	Hayali bile güç bütün olayın.
	Körgende suluw qızdı saytanı bar,	Görende güzel kadın dayanamayan,
	Estipti Mahironın Qoñqar hannıñ.	Görmüş Mahiron'un Konkar Hanın.
	Ürimniñ padişası Qoñqar degen,	Ürim'in padişahı Konkar diyen,
	Ol Jämşid qızın estip sonda kelgen.	O Cemşid kızı duyup oraya gelen.
	Ol qızdı ğayarımen uraltıp ap,	Mahiron'u kâhini ile kaçırıp,
4100	Qosılıp Mahironmen oynap – külgen.	Birlikte han kızı ile çok eğlenen.
	Qanşa da soğıssa da Qoñqar patşa,	Ne kadar savaşsa da Konkar onla,
	Jämşidtiñ batırınan qorlıq körĝen.	Cemşid'in baturundan çile çeken.
	Bir kız üşin qırılıp talay xalıq,	Bir kız için öldürüldü nice insan,
	Xal ketip qaljıradı barlıq elden.	Hali gidip zayıfladı nice pehlivan.
	Qoñqardıñ Mahironday hanışası	Konkar'ın Mahiron gibi ay güneşi,
	Toqal bop ıqtıyarsız azar köĝen.	Kumalığa isteksiz zorla razı gelen.
	Jämşidtiñ Qamaq degen bar ğayarı,	Cemşid'in Kamak adlı bir kâhini,
	Büldirer aşuwlansa dūniyeni.	Alt üst eder öfkelense dūniyanı.
	Körĝen qızdıñ bärin Jämşid alsa,	Gördüğü tüm kızları Cemşid alsa,
4110	Boydaq bop ötkizermiz dūniyeni.	Bekarlıkla geçiririz biz hayatımızı.

	İä, taqsır, ayıp etpe endi mağan,	Hükümdarım gazaplanma bana şimdi,
	Aytayın tañ qalarlıq oqiğanı.	Anlatayım şaşirtan bir olayı.
	Bir küni oy oylağan Jämşid jana,	Cemşid padişah bir günü düşündü,
	Ğayarıñ Qamaq degen qasına ala.	Kâhinin Kamak adlı yanına çağırdı.
	“Fışaqayran şaxarda QoşQoy qızğa	“Fışakayran şehrindeki Koşkoy kıza
	Baldama aşkın” degen sol arada.	Fal taşına bakıver” dedi o sırada.
	Ol Qamaq sonımenen baldama aşıp,	Kâhin Kamak derhal baktı fala,
	“Qoşqoyday qız joq,-degen,-düniyada.	“Koşkoy gibi kız yoktur dünyada.
	Jämşid, armanınız joq,-dep aytqan,	Cemşid bey gözün kalmaz ardında,
4120	Sol qızben jatar bolsan bir uyada”.	Eğer onunla yatacaksan bir yuvada”.
	Ol ğayar sipattağan sizdin nurın,	O kâhin betimledi sizin yüzünüzü,
	Gawharday salbırağan degen tulım.	Cevher gibi parlayan saçı var dedi.
	Aq jüzin körgeñ adam talıp tüser,	Kendinden geçer görenler ay yüzünü,
	Es qalmay, esten tanıp bosar buwın.	Dizlerinin bağları çözülür dedi.
	Ğayardıñ aytqanıñday bar ekensiz,	Kâhinin anlattığı kadar güzelmışsiniz,
	Aқиқat öz közimmen kördim bugün.	Gerçekten kendi gözümle gördüm sizi.
	Körmesten sizge ğaşıq bolıp otır,	Görmeden size sırılsıklam âşık oldu,
	Alam dese aladı Jämşid zulım.	Evlenirim derse alacak Cemşid zalım.
	Jämşidtiñ sizge söytip ğaşığı ketti,	Böylece Cemşid han size âşık oldu,
4130	Oyladı batırlıqpen bir nietti.	Aklında kahramanlık var bir niyeti.
	Şaxarın qoymay qıramın oyran etip,	Şehrini yerle bir edip yıkarım deyip,
	Qoşqoydı alamın dep qasam etti.	Koşkoy’u alacağım diye bir ant içti.
	Mahirondı Meyramxanmen qos hanımğa	Mahiron, Meyramhan iki kadına,
	Qoşqoy qız isteydi dep qızmetti.	Katılıp Koşkoy kız da hizmet eder dedi.
	Aytqan isin orındar Jämşid zalım,	Dediğini yapacak bu Cemşid zalım,
	Ondaylıq bir körmedik qara betti.	Daha önce görmedik böyle inatçıını.

	Bir sizge Jämşid jatır dayarlanıp,	Cemşid size gelmeye hazırlanıp,
	Boljalsız palwandardıñ bärin alıp.	En güçlü pehlivanların yanına alıp.
	Ğayarı Qamaq degen bir sumpayı,	Kâhini Kamak adlı şeytan tüylü,
4140	Ketpesin bir tünde kep öziñdi alıp.	Gitmesin bir gecede seni alıp.
	Qolğa tüssen ne bolar körgeñ küñiñ,	Tutsak düşsen nasıl olur hayatın,
	Qüñ bolıp otırasıñ otın jağıp.	Köle gibi yaşarsın sobasın yakıp.
	Munda – paşa, onda küñ bolğanıñız,	Burada-hükümdar, orada köle olursun,
	Süyekke ketpeytindey tañba salıp.	Yüzüne silinmez damga vurdurup.
	Qızığar qızdı körse Jämşid zalım,	Göz koyar kız gorse Cemşid zalım,
	Anası qızdıñ sütin bergen burın.	Annesi kız sütüyle besleyen daim.
	Jämşid tiri turğanda qızğa kün joq,	Cemşid hayattayken kıza raxat yok,
	Tağı bir qorlığı bar, ol – bir sıırım.	Daha bir zalimliği var, o benim sıırım.
	Hawarzam şaxarında Qasımzeyrin,	Hawarzam şehrinde Kasımzeyrin,
4150	Alıp kep toqal etti hannıñ qızın.	Evlendirip kuma etti hanın kızın.
	Bir tiin bağası joq qız bayğustıñ,	Bir kuruş değeri yok zavallı kızın,
	Jürgende otın alıp kördim türin.	Odun toplayan halini gördüm kızın.
	İä, taqsır, osılayşa körgeñ isim,	Hünkarım bunlardır görüp, yaşadığım,
	Sarğaydı qayğımenen menin tüsim.	Sarardı keder, tasa bile benim yüzüm.
	Jeter ek barlığımız bir muratqa,	Ulaşırdık hepimiz kendi amacımıza,
	Sol quğa jeter bolsa sizdin küşiñ.	O zalime yetse eğre gücünüz sizin.
	Qız üşin qırıp jatır talay jandı,	Kız için kıyıyor canına nice insanın,
	Äliñ kelse tındırğın sonıñ isin.	Gücün yetse kesiverin onun hesabın.
	Dostıqtı bildirmekke öziñizge,	Dostça niyetimi bildirmeye kendinize,
4160	Bir sizdi izdep kelgen bar jumısım.	Bu yüzden dolaşıp size bulup geldim.

	Älqissa, endigi sözdi Mälikezerin QoşQoydan estiñizder:	Tüccarın anlattıklarını duyduktan sonra Melikezerin Koşkoy'un dedikleri:
	Qoşqoydın muni estip ketti surı,	Koşkoy'un bunları duyup attı benzi,
	Ğumırda jeñgen emes heşkim muni.	Bugüne kadar yenmeyen kimse onu.
	-Şınımen ayaq basıp jaqındamas,	-Gerçekten asla gelemes buraya yakın,
	Men emes ol zalımın alar qızı.	Ben değilim o zalimin evlenecek kızı.
	Läklek, Şabşak deytin eki ğayardı	Leklek, Şabşak adlı iki kâhini,
	Şaqırdı qaharlanıp tap sol küni.	Çağırttı gazaplanıp tam o günü.
	Eki ğayar şaqırğan soñ keldi kirip,	İki kâhin çağırılınca geldi içeri girip,
	Patşa qız tüsi kaşıp, jüz qubılıp.	Padişah kız benzi atmış rengi değişip.
	-İä, taqsır, qalayınşa qaharlandın,	-Buyur hünkarım neden gazaplandın,
4170	Aytıñız, -dep suradı ğayar turıp,-	Anlatın bakalım, - dedi kâhin cevaplayıp.
	Bizderden bir qatelik is boldı ma,	Bizim bir yaptığımız hata oldu mu deyip,
	Bir düşpan aytqan şığar túsindirip.	Düşmanımız anlattı mı size raxatsız edip.
	Qapañdı oyındağı şığarmasaq,	Akındaki şüpheyi gideremezsek,
	Düniyede biz jürmelik tiri bolıp.	Bu dünyada yaşamayalım nefes alıp.
	Ğayarğa Qoşqoy ayttı:-Sözim tında,	Kâhin'e Koşkoy dedi: - Beni dinle,
	Bir qayğı bolıp otır qazir munda.	Bir garip derdimiz var şimdi burada.
	İrande Jämşid degen patşa bolıp,	İran'da Cemşid adlı bir padişah,
	Qoñqardı uşıratqan köp qırğınğa.	Konkarı uğratmış epey yıkıma.
	Sol Ürim alğan soñ talan etip,	O Ürim'i aldıktan sonra yağmalayıp,
4180	Odan soñ kelem depti bizge, munda.	Şimdi ise buraya geleceğini söylemiş.
	Fişaqayran şaxarın oyran qılıp,	Fişakayran şehrini talan edip,
	Qün qılıp ot jaqqızbaq Qoşqoy qızğa.	Köle edip Koşkoy'u soba yaktıracakmış.
	Ekewiñ qazir soğan kitap aşqın,	İkiniz şimdi bunun için fala bakın,
	Ol Jämşid jeter me eken aytqan oyğa.	O Cemşid ulaşacak mı düşüncesine.
	Şabşak pen Läklek jadu w qabıldanıp,	Şabşak ile Leklek sözü makul görüp,

	Baldama kitaptarın qolına alıp,	Fal bakmaya kitablarını eline alıp.
	Söyledi bulbuldayın eki ğayar:	Bülbül gibi ötüverdi iki kâhin,
	-Jämşidtiñ bul şaxarğa kelmegi anıq.	-Cemşid'in bu şehre geleceği açık.
	Onan burin qamdansaq biz alamız,	Ondan önce biz hazırlansak kazanırız,
4190	Jol aşıq, sapar etsek Aydan anıq.	Yol açık, sefere çıksak her şey aydınlık.
	Jämşidten Qamaq ğayar ketken, -dedi,	Cemşid'den Kamak kâhin gitmiş,- dedi,
	Şın qaza şeşesine jetken, - dedi.	Ninesi hakka boyun sunmuş, - dedi.
	Qoñqardıñ Şabırañ ulı ğayarı	Konkar'ın Şabıran adlı güçlü kâhini,
	Esek bop qayğımeneñ ötken, - dedi.	Eşek olup dert içinde yanıyor, -dedi.
	-İä, taqsır, ruqsat berseñ baralıq biz,	-Hünkarım iznin varsa biz gidelim,
	Äskerin qanşa bolsa alıp kelip,	Askerini ne kadar varsa getirelim,
	Tılsımat qudıǵına salalıq biz.	Tılsımlı kuyumuza onları atalım.
	Qızdardı küñ qılatın Jämşid edi,	Kızları köle edecek Cemşid idi,
	Qayratı qalay eken qaralıq biz.	Ne kadra güçlüymüş bir bakalım.
4200	Qoşqoy qız ywaqıt söyledi söz,	Koşkoy kız uzun uzadıya konuştu,
	Ğayarğa buyırıq etti: - Bargın,-dep,-tez.	-Gidin,- diye kâhinlere emir verdi.
	Ğayarsız beyğam turğan waqıtında,	Kâhinsiz raxat uyup yattığında,
	Äskerge haylameñ bolıñızdar kez.	Askerin aniden çıkın karşısına.
	Sıqırlıq tılsımatqa salğın, - deydi,	Sihirbazlık yöntemleri kullanın,-dedi,
	Estip qulaqtar men körsin köz.	Kulak duyup, gözler de görsün,-dedi.
	Älqıssa, endigi sözdi Şabşak Läklekten estıñızder:	Şimdi ise biraz Şabşak ile Leklek hakkında konuşalım.
	Eki ğayar sol mezgilde ketti jürip,	İki kâhin bu sırada yola düştü,
	Aspannan bult tüsirip soğan minip.	Semadan bulut indirip ona bindi.
	Ürimniñ şaxarına barıp tüsti,	Ürim şehrine indi varıp,
	Bolmaydı bul jürisin adam uğıp.	İmkansız yürüyüşünü insan duyup.
4210	Esekti Badırañ Ğaziz minip alıp,	Badıran Gaziz eşeğe binip,
	Äskerdi jürip edi küzet qılıp.	Askerleri dolaşıyordu teftiş edip.

	Heşkimge bul eki ğayar körinbedi,	Kimseye bu iki kâhin gözükmədi,
	Sıqırlıq önerinə erinbeydi.	Sihirbazlık yeteneğine iyi hakimdi.
	Kelgenin eki ğayardıñ esek bilip,	Geldiğini kâhinlerin eşek fark etti,
	Aqırıp bar dawsımen ańıraydı.	Anırıp yüksek sesle durakaldı.
	Sol jerde äskerlerge bir dem salıp,	Orada askerlere bir üfürdü,
	Mısalı tünge samal jelpin dedi.	Gece meltemi gibi esin dedi.
	Eki ğayar sıqırlıqpen dări salıp,	İki kâhin sihir ile ilaç katıp,
	Jıǵıldı essiz bolıp qanşa xalıq.	Kendini kaybetti nice halk.
4220	“Esekte bir xikmet bar şıǵar” dep,	“Eşekte bir hikmet var”deyip,
	Qaradı Şabşak jaduıw kitap alıp.	Bakıverdi Şabşak cadı kitap alıp.
	Qoñqardıñ Şabırañ ğayarı dep,	Konkar’ın Şabıran kâhini deyip,
	Söyledi aqiqatın baldama anıq.	Anlattı gerçekleri fal taşı anık.
	Bilgen soñ ğayarlıǵın bul bayǵustıñ,	Bildiği için kâhinliğin zavallının,
	Bosattı esektikten bir dem salıp.	Kurtardı eşeklikten ona üfleyip.
	Aspannan bult túsirdi sıqır etip,	Sihir ile semadan bulut indirdi,
	Ol bulttan kümbez etti qup tüzetip.	O buluttan çok güzel gemi yaptı.
	Qanşalıq palwandar men barlıq äsker,	Nice pehlivanla bütün askeri,
	Kümbezge mingizip ap qaldı ketip.	Gemiye bindirip alıp götürdü.
4230	Jurtına tastamadı jalǵız adam,	Yurduna bırakmadı tek bir insan,
	Mundaylıq önerpazǵa haylan neşik?	Böyle bir yeteneğe nedir çare?
	Meyramxan Mahironmen tawda qaldı,	Meyramhan Mahiron’la daǵda kaldı,
	Basında ketip edi tamaşa etip.	Dinlenmeye dağa gitmişti gezip.
	Barlıǵın öz qolınan attandırıp,	Hepsini kendisi yola salıp,
	Qostasıp Şabırañǵa qurmet etip.	Vedalaştı Şabıran saygı gösterip.
	Jamaǵat, jalıqpastan tıñda munı,	Cemaat sıkılmadan dinle beni,
	Tawsılmas ayta bersem munıñ sırrı.	Hiç bitmez anlatsam bunun sırrı.
	Jıyırma bes mıñ äsker qolǵa tüstı,	Yirmi beş bin asker ele geçti,
	Ne bolmaq aqırında körgeñ küni.	Nasıl olur sonraki gören günü.
4240	Barlıǵın bulutpen tartıp aspanǵa uşıp,	Hepsini bulutla göğe uçurup,
	Túsirdi tılsımatqa däl sol küni.	Hepsini tılsımladı tam o günü.
	Sıqırmen ot jandırıp bir tesikten,	Sihirle ateş yakıp bir delikten,
	Bir kempir baǵıp turǵan kündiz – tünü.	Bir kadın besledi gece gündüzü.
	Bekitti sıqırmenen alıp barıp,	Tutukladı sihir ile götürüp,
	Tıñdañız, jalıqpastan barşa xalıq.	Dinleyin sıkılmadan beni halk.

	Qoşqoy qız düşpanınan kegin alıp,	Kokşkoy qız düşmanın öcün alıp,
	Otırdı taqtında raxattanıp.	Oturdu tahtında raxatlanıp.
	Şeşesi nawqastanıp ketken edi,	Ninesi raxatsızlanıp ona gitmişti,
	Bu listen xabarı joq Qamaq nalıp.	Bu olaydan habersiz Kamak yazık.
4250	Şeşesi balasimen arızdasıp,	Ninesi torunuyla son kez görüşüp,
	Aqiqat ajal jetip ölgeni anıq.	Eceli gelip bu dünyadan göçtüğü açık.
	Älqissa, endigi sözdi Qamaqtan estinizder. Üyine barıp, şeşesin körüp, ölgen soñ kömip, üş kündeý sonda turıp, törtinşi küni qayıtıp Ürim şaxarına barsa, Mäliktiñäskerinen bir adam joq. Bul iske qayran bolıp, baldama kitabın qolına alıp qarağanı:	Şimdi ise biraz Kamak hakkında konuşalım. Evine gidip ninesini görüp o vefat ettikten sonra ninesini yere verip, üç günce orada kalıp dördüncü gün olanda Ürim şehrine döndüğünde Melik'in askerlerinden bir insan kalmadığını görür. Bu işe şaşıran kâhin fal bakan kitabını eline alıp fala baktı.
	Nazım Qamaqtıñ baldama qarağanı	Kamak'ın fala bakması
	Sol küni köşken jurtqa Qamaq keldi,	O günü göç eden yurda Kamak geldi,
	“Bul qanday oқиға?” dep oyladı endi.	“Bu nasıl bir olaydır?” diye düşündü.
	Baldama kitap alıp qarap körse,	Fal açıp fal taşlarına bakınca gördü,
	Barlıgın oқиғанıñ söylep berdi.	Taşları olan bitenin hepsini söyledi.
	Qaterli jaman jolğa tüsipti dep,	Çok tehlikeli bir yolda yürüyor deyip,
	Qayğırıp qapalıqpen jılay berdi.	Dayanamayıp kederinden ağlayıverdi.
	-Tırşılık endi mağan eki tım,	-Bundan sonraki ömrüm bana iki kuruş,
	Jürgenim jawğa aldırıp barlıq eldi.	Nasıl yaşarım düşmana verip bütün eli.
4260	Läklek pen ketti Şabşak alıp,	Leklek ile Şabşak gitti alıp,
	Qoydı dep tılsımatqa bärin salıp.	Hepsini tılsımlı kuyuya atıp.
	Meyramxan Mahironmen munda deydi,	Meyramhan Mahiron'la burada dedi,
	Bir tawda jatır deydi raxattanıp.	Bir dağda dinlenip yatıyor dedi.
	Solarman jönin aytıp sırlaspaqqa,	Onlarla olan biteni konuşmaya,
	Qamaq jas jürüp ketti qapalanıp.	Kamak genç yola düştü tasalana.
	Jolıgıp Meyramxan men Mahironğa,	Rastladı Mahiron ile Meyramhan'a,
	Köristi kuşaqtasıp ayğay salıp.	Görüştü kucaklaşıp sevincinden haykıra.

	Qamaq er:-Ketti,-deydi,-qayran elim,	Kamak genç:-Gitti elimizden halk,-dedi,
	Qos tawım sındı,-deydi,-asqar belim.	Dayanır dağım çöktü, kayam göçtü.
4270	Patşanı äskerimen jaw alıptı,	Padişahı askeri ile düşman götürdü,
	Sualdı dewge bolar şalqar kölim.	Masmavi dalgalı deryam soldu.
	Ayrıldıq aqsuñqarday batırlardan,	Ayrılmak şahin gibi batırlardan,
	Waqıtsız kez bop qaldı bizge ölim.	Bu ölüm zamansız bize rastladı.
	Jaw şığıp Fişaqayran şaxarınan,	Düşman çıkmış Fişakayran şehrinden,
	Qazıptı şıqqas etip eldin körin.	Atmışlar çıkamaz zindana halkın çoğun.
	Läklek pen Şabşak munda kelgen,-deydi,	Leklek ile Şabşak buraya geldi,-dedi,
	Äskerdi essiz jatqan körgen,-deydi.	Askeri kendinı kaybetmiş gördü,-dedi.
	Bul jaqta oqiğaniñ bärin ayıp,	Buradaki olayların hepsini anlatıp,
	Sawdager Kärım xabarın bergen,-deydi.	Tüccar Kerim gidip haber verdi-dedi.
4280	Qız edi Fişaqayran padişası,	Kız idi Fişakayran hükümdarı,
	Heşkimnen qor bolmağan ğaziz bası.	Kimseden zorluk çekmeyen aziz canı.
	Läklek, Şabşak deytuğın eki ğayarı,	Leklek, Şabşak adlı iki kâhini,
	Jaynağan sipattarı jaydın tası.	Parıldayan yüzleri sahil taşı.
	On segiz han murası ğayarlıqta,	Kâhinlikte on sekiz hanın mirası,
	Menen de artıq edi mārtebesi.	Benden de üstün idi mertebesi.
	Eki türli bilimi menen artıq,	İki türlü bilimi ile üstün,
	Eki talay Qamaqtıñ qalar bası.	İki tane Kamak'ın alır başını.
	Xan muram on toğızğa jetse menin,	Han mirasçım on dokuza yetse benim,
	Sığar em Fişaqayran barlıq elin.	Yok ederdim Fişakayran'ın bütün halkın.
4290	Bilimniñ bir azıraқ kemdiginen	Bilimin birazcık eksikliğinden,
	Kez bolar dep oylaymın mağan ölim.	Denk gelir diye düşünürüm bana ölüm.
	Sol jaqqa baramın ba, barmaymın ba,	Oraya gideyim mi, gitmeyeyim mi?
	Meyramxan, qalay deysiñ, qara kögim?	Meyramhan ne dersin buna boncuk gözlüm.
	Älqissa, endigi sözdi Meyramxannan estinizer:	Şimdi ise biraz Meyramhan'dan bahsedelim.
	Meyramxan estigen soñ etti jäbir,	Meyramhan duyunca telaşlandı,
	Jäbirge jaqsı deydi etse sabır.	Telaşa iyi gelir etse sabır.
	Toqtaw söz bir – birine aytsa dağı,	Metinlikle birbirin avutsa da,

	El – jurtın erek oylap bolıp malul.	Yurdunu düşünüp edemedi sabır.
	Meyramxan söz söyledi qapalanıp,	Meyramhan konuştu tasalanıp,
	Ayrılğan barlığan boldı anıq.	Her şeyini kaybettiği aydınlanıp.
4300	-Qamaq – aw, tirşiliktñ keregi ne,	-Kamak’ım yaşamak niye lazım,
	Adasıp bul üşewmiz tawda qalıp.	Üçümüz yurttan ayrı dağda kalıp.
	Baqıtñdı aşsa Quday qın emes,	Yolunu açsa Yaradan iyi olur,
	Qaytarsıñ düşpandardan kegiñdi alıp.	Dönersin düşmandan öcünü alıp.
	“Batırdıñ jolı artıq” degen bir söz,	“Baturun yolu üstün” diyen bir söz,
	Burıñı ötkenderden miras qalıp.	Ata babalarımızdan bize miras kalıp.
	Biz sizge joldas bolıp jüre almaspız,	Biz size yolda eşlik edemeyiz,
	Ğayarlıq aramızda qanşa parıq.	Kâhinlik yeteneğe değiliz sahip.
	Jiberem Mahironı öz elime,	Gönderirim Mahiron’u öz elime,
	Otırsın qorlıq körmey sonda barıp.	Otursun çile çekmeden oraya gidip.
4310	Bul jerde jürgeniniñ jöni kelmes,	Burada olması uygun olmaz,
	Köringen ğaşıq bolar közin salıp.	Önüne gelen göz koyar âşık olup.
	Men dağı bir tarapqa sapar etip,	Kendim de bir yerlere yola çıkıp,
	Jürermin bir xaylamen jandı bağıp.	İdare ederim bir şekilde gün geçirip.
	Üşewi osi jerde qoş aytıstı,	Üçü de tam burada vedalaştı,
	Jastarı jañbirday bop jerge tamıp.	Gözyaşları yağmur gibi toprağa yağıp.
	Älqıssa, endigi söz bul üşewi jılasıp, “köremiz be, körmeymiz be” dep quşaqtasıp, ajırasıp, Qamaq ğayar: “Älim kelse, alıp qaytarmin, iä, bolmasa ölermin,” – dep wağda berisip, Fişaqayran şaxarına jürgen:	Şimdi ise biraz da üçünün burada birbirine sarılıp ağlayarak “bir daha birbirimizi görür müyüz, görmez miyiz” diye vedalaştığından, Kamak kâhinin: “gücüm yeterse hepsini kurtarırım, gelmezse de orda can veririm”, - diye söz verip Fişakayran şehrine doğru yola çıktığından bahsedelim.
	Qamaq sapar etip ketti jürüp,	Kamak kâhin yola düştü vedalaşıp,
	Bilimniñ az – kemdigin qayğı qılıp.	Biliminin eksikliğin tasa edip.
	Jer – jahannıñ barşasın sıqırlıqpen	Yedi cihanın hepsini sihir ile
	Bekitken Lâklek jadu w torın qurıp.	Kapatmıştı Leklek cadı ağını kurup.
4320	Aqqan su, şıqqan jemis bări sıqır,	Akan su, biten meyve hepsi sihir,

	Bayqadı Qamaq ğayar munı bilip.	Fark etti Kamak kâhin bunu sezip.
	“Jermen jürsem bir qater körermin” dep,	“Karayla gitsem başıma tehlike gelir” deyip,
	Siqırlap bult túsirip aldı minip.	Sihirle bulut indirdi ona binip.
	Bul dağı önermen bultpen uştı,	O da yeteneği ile buluta binip,
	Xaylalı bilimderi sonday küştı.	Bilgilerin çaresi bitmez, güçlü.
	Aspanda uşqan qusqa jer alıs pa,	Semadaki kuşa kara uzak olmaz,
	Jaqındap Fişaqayran barıp tüsti.	Yaklaşp Fişakayran’a varıp indi.
	Jasırp ğayarlıqtıñ kiyimderin,	Saklayıp kâhinlik giysilerin,
	Jay adam porımında jolğa tüsti.	Sıradan insan kılığında yola düştü.
4330	Şaxardıñ qaqpasına kelgen jerde	Şehirin kapısına geldiğinde
	Bir erge aqsaqaldı jolıǵıstı.	Beyaz sakallı biriyle karşılaştı.
	Toqtamay birin – biri öte sıqtı,	Duraksamadan yanından geçerken,
	Qamaqqa sol adamnıñ közi tüsti.	O insan Kamak’a göz gezdirdi.
	Qamaqqa älgi adamnıñ qaraǵanı,	O insanın Kamak’a bir bakışı,
	Balanı mıñ adamğa baǵaladı.	Oǵlanı bin insana denk deǵerlendirdi.
	Oyladı ğayarlıqtıñ ölşewi joq,	Düşündü kâhinliğin sınırı yok,
	Kelmes dep heşkim turaw şamaldı.	Denk olmaz ona kimse diye kıyasladı.
	“Üş kündik bilimniñ kemdigi bar,	“Üç günlük bilimin eksikliği var,
	Böldirer tüǵeldense dünüyeni”.	Yok eder tamamlansa dünyanı”.
4340	Şaqırdı älgi adam Qamaq erdi,	Çağırdı yabancı adam Kamak yiǵidi,
	Balanı bir sebepten täwir kördi.	Bu genci bir sebepten makul gördü.
	Aqsaqaldı atası şaqırpan soñ,	Beyaz sakallı dede çağırdıktan sonra,
	Qamaq ta qurmet etip qaytıp keldi.	Kamak da saygı gösterip yanına geldi.
	-İä, balam, qay taraptan, qay şaxardan,	-Anlat oǵlum nereden, hangi şehirden,
	Aytqın, -dep atı – jönin suraydı endi.	Söyle,-dedi adın, soyun sopun sordu.
	Qamaq ayttı:-Atajan, tıñda sözim,	Kamak:-Dedeciğim dinle sözümü benim
	Adamın bir kemberi menin özim.	Çok fakir insanım kendim.
	Şaxarğa Fişaqayran barmaq edim,	Fişakayran şehrine gidecek idim,
	Bir käsip eteyin dep kelse jönim.	Yapabilsem bir meslek öğreneyim.

4350	Ata – anadan ayrılğan jetim edim,	Ana babasını kaybeden yetim idi
	Aytarğa da bilmeymin eldin jönin.	Anlatmaya pek de yok soyum sopum.
	Köringenniñ qolında quldıqta bop,	Herkesin kapısında hizmet ettim,
	Jılap Jürgen sorlımın sınıp belim.	Çile çekip yorgun düşen zavallıyım.
	Şal aytadı: - Ol söziñ tura kelmes,	İhtiyar dedi:-Bu sözün doğru olmaz,
	Aldağanğa bul qartıñ tegi könbes.	Kandırmaya ihtiyarı gücün yetmez.
	Atası ıqlaspen surağanda,	Dedesi samimiyetle soru soranda,
	Şın sözben balan qalay jawap bermes.	Oğulu nasıl doğru cevap vermez.
	Bastan -ayaq bilemin oqiğañdı,	Baştan sona kadar bilirim hayatını,
	Jan berseñ de bul qartıñ oğan senbes.	Ne dersen de bu ihtiyar inanmaz.
4360	Şabşak jaduw men emes elindi alğan,	Şabşak cadı değılim halkını alan,
	İä, balam, bul atana aytpa jalğan.	İşte oğlum dedene söyleme yalan.
	Bir menin batamdı alıp attanbasañ,	Benim hayır duamı almazsan,
	Tegi joliñ bolmaydı bul sapardan.	Bu seferde yolun açılmaz inan.
	Bilemin, senin atın Qamaq ğayar,	Bilirim senin adın Kamak kâhin,
	Seniñ sırın bar ma edim enen ayar.	Sırrın mı var benden sakınan.
	Jämşidti äskerimen jawğa aldırıp,	Cemşid'i ordusuyla düşmana verip,
	Oyıñda bolıp tek kegiñ alar.	Şimdi öcünü almak tek düşüncen.
	Läklekten äzir kekti ala almassıñ,	Leklek'ten şu an intikam alamazsın,
	Ustap ap tılsımatqa seni salar.	Seni de tutup tılsımlı kutuya atar.
4370	Sen menen üş kün oğıp sabaq alsan,	Sen benden üç günlük bir ders alsan,
	Sonan soñ qayda barsan joliñ bolar.	Sonradan nereye gitsen yolun açılır.
	Qamaq jas şal sözine qayran qalıp,	Kamak genç ihtiyarın dediğine şaşırıp,
	Bar sırın aytıp otır mağlumlanıp.	Bütün sırrın oturdu ihtiyarla paylaşıp.
	Bul özi siqır ğoy dep, sır bilemin,	Bu sözü sihirdir diye gizemli bulup,
	Baldama kitap aştı qolına alıp.	Fala baktı eline fâl kitabını alıp.
	Qas emes dos adam dep söylep berdi,	Düşman değil dostur diye söyledi,

	Jamandıq bolmaydı dep jalğız qarıp.	İhtiyardan zarar gelmez diye anlattı.
	-Atajan, aytqanıñnan şıqpayın,-dep,	-Dedeciğim dediğinden çıkmam,-dedi,
	Bul qartqa joldas boldı tilin alıp.	İhtiyara dost olup eşlik etti.
4380	Bul qartpen joldas bolıp üyge keldi,	Bu ihtiyarla arkadaşlık edip evine geldi,
	Älgi qart balasındaıy täwir kördi.	İhtiyar da oğlu gibi onu sevdi.
	Jaylanıp as – suw işip otırğan soñ,	Yemek yiyip suyun içtikten sonra,
	Şın sırn şal da bastap söyledi endi.	Bütün sırnın ihtiyar da paylaştı oğlanla.
	Şaxarın, äsili – näsilin bärin aytıp,	Şehrin aslı nesli her şeyini anlattı,
	Tariqılğaql atın laqap der – di.	Tarikılgakıl diyen lakabım var dedi.
	“İä, balam, üş kün menen oqısıñ” dep,	“Üç gün benden ders alırsın”, dedi,
	Ğayarlıq ğılımınan sabaq berdi.	Kâhinlik biliminden ders anlattı.
	-Tariqılğaql,-dedi,-meniñ atım,	-Tarikılgakıl,-dedi,-benim adım,
	Parsıdan boladı,-dep,-näsıl zatım.	Farslardan gelir benim neslim.
4390	Jer jüzinde ğayarlıq ustazımın,	Dünyada kâhinlik ustadıymın,
	Jayılğan mağlum bolıp şaxaratım.	Yayıldı malum olup şan şöhetim.
	Jämşidpen näsilim bir bolğannan soñ,	Cemşid’le soyumuz bir olduğu için,
	Men sizge aytıp turğan ösietim.	Benim size vereceğim şu tavsiyem.
	Meniñ de qanım qaynap, köñilim naşar,	Benim de canım yandı, tasalandım,
	Bul türlü körgennen soñ ğalamattıñ.	Görünce bu türlü olayları.
	Jämşidti eki jaduı kelgen alıp,	Cemşid’I iki cadı getirdi alıp,
	Tastadı tılsımatqa alıp barıp.	Bıraktı tılsımlı zindana atıp.
	“Qamaq bala bir izdep kellersiñ” dep,	“Kamak oğul arayıp gelir” deyip,
	Jür edim sonan beri seni bağıp.	O günden beri dururum seni bekleyip.
4400	Üş kündik sabağıñdı bitirgen soñ,	Üç günlük dersini bitirdikten sonra,
	Aytayın bar sırmıdı jöñge salıp.	Anlatırım bütün sırmımı raxatlanıp.
	Qaterli osı sapar, balam, sağan,	Tehlikeli bu sefer senin için oğlum,
	Öziñdi – öziñ jürgen qattı bağıp.	İyi bak kendine çok dikkat edip.

	Älqissa, endigi sözdi Tariqlğaqlıdan estinizder. Üş kün sabaq bitken soñ, Qamaq ğayarğa aytıp otırğan aqlı:	Şimdi ise biraz da Tarikılğakıl’dan bahsedelim. Üç günlük ders bittikten sonra Kamak kâhine aşağıdaki gibi öğütler verdi:
	-Qamaq – ay,sözim tıñda endi, balam,	-Kamak’ım sözümü dinle balam,
	Tariqlğaqlı aytar endi sağan.	Tarikılğakıl’ın diyecek nasihatı sana.
	Jämşidti qalay etip bosatardı,	Cemşid’i ne yapıp kurtaracağını,
	Men sizge uqtırayın bärin tamam.	Ben sana anlatayım hepsini tamam.
	Qoşqoy qız – bul şaxardıñ padişası,	Koşkoy kız-bu şehrin hükümdarı,
	Tawsılmas ayta berseem hadisası.	Hiç bitmez anlatırsam olayları.
4410	Jaqn jerde bir batır haman degen,	Yakın yerde bir batur Haman adlı,
	Sol qızben tipti jaqsı ıqlası.	O kız ile çok samimi ilişki alakası.
	Mälikeniñ ol batırmen tuısı bir,	Melike’nin o baturla var akrabalığı,
	Oğan da mağlum boldı bul barlıq sır.	Ona da malumdur bütün bu sır.
	Jämşidke batır bolsam dep oylaydı,	Batur olmak tek arzusu Cemşid gibi,
	Baruğa ayağınan namıs qıp tur.	Ayağına gitmek namusuna dokundu.
	Hamannıñäkesi de bayır Tariq,	Haman’ın babası batur Tarik,
	Hamannıñ jer jüzine atı qanıq.	Haman’ın bu cihanda adı açık.
	Haman batır Jämşidpen şöbereles,	Haman batur Cemşid’le akrabadır,
	Sırtınan bir – birine äbden anıq.	Dışından birbirine benzerliği açık.
4420	Tutqunğa bawırları tuskennen soñ,	Akrabası tutsak olduktan sonra,
	Ne derin bilmey otır qapalanıp.	Ne diyeceğini bilemez tasalanıp.
	Sen menin tilimdi alıp osı jerde,	Sen benim dediğimi dinle burada,
	Hamañğı bir jolıqqın tezden barıp.	Haman’la bir görüş çabuk varıp.
	Qoşqoy qız Haman erdi qurmet eter,	Koşkoy kız Haman alpe saygısı büyük,
	Haman er aşuwlansa esi keter.	Haman batur öfkelense akılı gider.
	Haman barıp surasın Mälik handı,	Haman gidip istesin Melik hanı,
	Bolmasa oydağı isiñ bəri beker.	Olmasa düşündüğün her şey boşa gider.

	Haman barıp surasın sonda qızdan,	Haman gidip istesin şimdi kızdan,
	-Jämşidpen duşpan em,-dep,-men burınnan.	-Cemşid'le düşman idim ben önceden.
4430	Qoşqoy qız aldırıptı dep estidim,	Koşkoy kız tutukladı diye duydum,
	Soğısıp jatqanında ol Ürimmen.	Savaşırken Cemşid batur Ürim'den.
	Qoñqardıñ toqsan şaxar qarmağında,	Konkar'ın doksan şehir emirinde,
	Bolmaydı heşkim şıdap zardabına.	Kimse dayanamaz onun zalimliğine.
	Sol Mäliki bir körsem dep oylap em,	O Melik'i bir görsem diye düşünürdüm,
	Qoñqardıñ tañ qalamın salmağına.	Konkar'ın şaşırırım ağırlığına.
	Qoşqoy qız sonda turıp jawap berer:	Koşkoy kız onu dinleyip cevap verdi:
	-Jämşidtiñ öneri joq adam körer.	-Cemşid'in yeteneği yok seyreder.
	Bop Jürgen "älin bilmey älek" eken,	Şans eseri halkın başına geçmiş,
	Aytarlıq qaruw joq jawın jeñer.	O kadar gücü yok düşmanını yener.
4440	Läklek, Şabşak bir künde alıp keldi,	Leklek, Şabşak bir günde getirdi,
	Jämşidke waqıt joq munda keler.	Cemşid'in vakti yok buraya harcar.
	Suraydı Haman tağı söz şıgarıp:	Tekrar sordu Haman batur:
	-Qanday jadu w Mälikte kelgen alıp.	-Hangi cadı Melik'i geldi alıp.
	Sol ğayardı körsetkin, - dep surasın,	O kâhini bana göster,-deyip,
	Qattı qurmet etemin qumarlanıp.	Saygımı sunacağım eğilip.
	Läklek ğayar äkeldi dep aytadı,	Leklek kâhin getirdi dedi,
	Körseter mineki dep ırzalanıp.	Göstereyi bak burda -razı olup.
	Sen burin bir almanı dayındap qoy,	Sen şimdi bir elmayı hazırlayıver,
	Siqırlıq xaylamenen bir dem salıp.	Sihirle çare bulup bir üfleyip.
4450	Qoynına Haman sonı barsın salıp,	Koyununda Haman onu götürsün alıp,
	Ol almanı ğayarğa bersin alıp.	O elmanı kâhine versin varıp.
	Jämşidti üstağannıñ tursın qağıp.	Cemşid'I tutuklamanın mükafatı deyip,
	Qoş körıp jawırınğa tursın qağıp.	Saygıyla uzatsın elmanı başın eğip.
	Läklek jadu w jemeydi ol almanı,	Leklek cadı yemeyecek o elmayı,
	Haman sonda urissın aşu wlanıp.	Bu sırada Haman azarlasın öfkelenip.

	Jegizsin ol almanı qattı zorlap,	Yedirtsin o elmanı kâhini zorlayıp,
	Aşuw, arın aqılmen qızdı torlap.	Zehir gibi zekası ile kızı önleyip.
	-Patşanıñ qurmeti üşin sağan bersem,	-Hükümdarın şerefine sana sundum,
	Turmısıñ qız patşanı sen de qorlap.	Sen de mi durursun kız diye kaale almayıp.
4460	Jämşid degen bir qattı düşpanım edi,	Cemşid benim kan düşmanımdı,
	Sıyım dep ap kelgen soñ öziñ torlap.	Saygımdı getirdiğin için onu bağlayıp.
	Men senin taqımıña tolmaymın ba,	Ben senin dengin mi olamadım,
	Alma jemey qalayşa tursıñ boylap.	Kibirlene bakıp elmayı yemedin.
	Aqiqat düşpan bolsan onıñdı ayt,	Eğer düşman isen gerçeği söyle,
	Ketermin jerdi taptap salıp oynaq.	Burayı getiririm altın üstüne.
	Qoşqoy qız estigen soñ osı xaldi,	Koşkoy kız görünce bu gerginliği,
	“Er Haman büldirer,-dep,-bul şaxardı,	“Alp Haman yağmalar, bu şehiri,
	“Batırdıñ sözün jıqpa, je” dep aytar,	Baturun elin itme elma ye dedi,
	Köndirer aşuwanıp ol ğayardı.	İkna etti kızarak kız kâhinini.
4470	Ol ğayar almanı jep keter şıǵıp,	O kâhin elmayı yiyip dışarı çıkar,
	Sender de kidirmeñder birge turıp.	Siz de vakit kaybetmeyin içerde.
	Qoştasıp Qoşqoy qızben Haman batır,	Vedalaşıp Koşkoy’la Haman batur,
	Ğayardıñ art jaǵınan barsın jürip.	Kâhinin ardından takip etsin varıp.
	Alma jep jıǵılǵan soñ Lâklek ğayar,	Elma yiyip düşünce Leklek kâhin,
	Siqırlıq qapşıǵıña alǵın tıǵıp.	Sihirbazlık torbana koy içine atıp.
	Qolıña Lâklek tüsse Şabşakke bar,	Leklek’i aldıktan sonra Şabşak’a git,
	Bir tawdı eki ğayar meken qılar.	Bir daǵda iki kâhin ikamet eder.
	Öz janı ğayarlardıñ özinde emes,	Kendi canı kâhinlerin kendinde deǵıl,
	Bir qūsqa siqırlıqpen qoyǵan bolar.	Koymuştır sihirle kuşa dönüştürüp.
4480	Bul künde Jürgen janı kepter janı,	Bugünleri onun canı güvercin canı,
	Öz janın kepter etip qoyǵan anı.	Dönüştüren güvercine kendi canını.

	Özderin otqa salıp örteseñ de,	Kendilerini ateşe atıp yaksan dahi,
	Bir tiin bit şaqqanday körmes anı.	Sinek sokmuş gibi görmez onlar bunu.
	Sol kepterdi tawıp ap bawızdasañ,	Güvercini arayıp bulup öldürürsen,
	Ğayardıñ sol mezgilde aǵar qanı.	Kâhinin hemen orada akar kanı.
	Şabşaktı qalay ustap alarıñdı,	Şabşak'ı nasıl tutuklayacağını,
	Tabarsıñ bir xaylasın oylap anı.	Bulursun düşünüp kendin çaresin.
	Älqissa, Tariqlğaqıl Qamaqtı üş kün oqıtıp, ğayarlıq bilimin on toǵızǵa toltırıp jäne de “men qanşa da bolsa senen xabarsız bolmaspın, Xamanğa bar” dep jolǵa saldı. Qamaq ğayar Haman batırǵa kelip tanışp, oqıǵasın söylep berdi. Haman da maqul körıp, Qoşqoy qızǵa barmaq boldı. Qamaq ğayardı qoynına tıǵıp, almasın dayarlap jürıp kelip, Qoşqoy qızǵa bastan – ayaq Tariqlğaqıl aytqan sözün aytıp, Läklekke almanı bergende jemedi. Haman aşuwanıp aytqan soñ, Qoşqoy qız “ölseñ de je” degen soñ almanı jep turıp: “Men tutıldım, Jämşid qutuldı”, - dep şıǵıp ketti. Haman batır qızben qoştasıp dalaǵa şıqsa, Läklek ğayar essiz jatqanın köredi. Qamaq ğayarlıq qaltasına salıp alıp, Hamanmen qoştasıp tılsimatqa qaray qadam basadı. Haman batır da öz eline qaytıp ketti. “Bul jaqta aman – esen qalsañ, men xabarsız bolmayın”, - dep waǵdalasıp jürıp ketti. Nazım Qamaq ğayardan söz tılsimatqa baruwınan:	Tarikılğakıl Kamak'a üç gün boyunca der verip kâhinlik bilimini on dokuza tamamladıktan sonra “ben her zaman senden haber alırım. Sen ise şimdi Haman baturun yanına git” – diye yolcu etti. Kamak kâhin Haman pehlivanın yanına gelip onunla tanıştıktan sonra bütün olayları baştan sona anlattı. Haman da kâhinin dediklerini kabul edip Koşqoy kızın yanına gitmeye karar verir. Kamak kâhini koyununa alıp elmasını hazırlayıp Koşqoy kızın yanına gelip ona Tarikılğakıl'ın dediği gibi her şeyi baştan sona kadar konuşup Leklek kâhine elmayı uzatınca o yemez. Haman öfkelenip küplere binice Koşqoy kız: “Ölürsen de ye” diye emir verir. Kâhin elmayı yedikten sonra: “Ben tutuklandım, Cemşid özgürlüğüne kavuştu”, - deyip dışarı çıktı. Haman batur kızla vedalaşıp dışarı çıktığında Leklek kâhinin kendinî kaybedip yerde yattığını gördü. Kamak kâhinlik torbasına onu koyup Haman ile vedalaşıp tılsımlı zindana doğru yola düştü. Haman batur da kendi evinin yolunu tuttu. “Burada sağ kalırsan mutlaka bana haber ver. Beni habersiz bırakma”, - deyip sözleşip ayrıldılar. Şimdi ise Kamak kâhinin o tılsımlı zindana gitmesinden bahsedelim:
	Qamaq jas sapar etti Läklekti alıp,	Kamak genç yola düştü Leklek'i alıp,
	Tıñdañız jalıqpastan, qanşa xalıq.	Dinleyin beni sıkılmadan kulak kesip.
4490	Bir kepter sipatında ketti uşıp,	Bir güvercin kılığında gitti uçup,
	Tılsimat tarafına tüsti barıp.	Tılsımlı zindan tarafa kondu varıp.

	Bir tesikten lawıldap ot janadı,	Bir delikten alevlenip atəş yanar,
	Bir kempir jip iirer urşiq alıp.	Yaşlı kadın örgü örər ipini alıp.
	“Tılsımattıñ qojası osı ğoy”, -dep,	Tılsımlı zindan sahibi budur, -deyip,
	Qamaq jas bastan – ayaq bildi anıq.	Kamak genç inceledi iyice bakıp.
	Bul kempir siqırlıqta jannan asqan,	Bu kadın sihirbazlıkta sınır tanımayan,
	Jılap qaytar şenine barğan duşpan.	Eli boş döner onun inine giden insan.
	Jämşidti äskerimen bağıp otır,	Cemşid’i ordusuyla burada tutuyor,
	Urşıqtan ot jandırıp bul bir mıstan.	Alevlendire atəş yakıp bir delikten.
4500	Oy tüsti Qamaq jasqa osı arada,	Bir soru oluştı Kamak’ın akılında,
	“Buğan men qoldanam, -dep, -qanday şara?	Nasıl çare bulurum, -deyip-buna?
	Täwekel ne bolsa da köremiñ”, -dep,	Alına yazılanı görürüm deyip bala,
	Bolıptı siqırlıqpen bir jas bala.	Sihriyle dönüşüverdi küçük çocuğa.
	Apıl – topıl qaz turğan bala mısıl	Yeni yürümeye başlayan çocuk gibi,
	Kempirge keldi jürüp sol arada.	Yaşlı kadının yanına geldi bu sırada.
	Kempir ayttı: -Ey, balam, qaydan keldin,	Kadın dedi: -Çocuğum nerden geldin,
	Joq pa edi äke – şeşeñ, ey beyşara?	Yok mu annen baban zavallım senin?
	Elsiz, künsiz arada jürsiñ nağıp,	Evsiz, yurtsuz burada ne yapıyorsun,
	Qalayşa meken boldı bul quw dala?	Nasıl sana mesken oldu bu ıssız tarla?
4510	Ağızdı Qamaq sonda közden jasın,	Akıttı işte o an Kamak gözyaşın,
	Bul kempir sala ma dep ıqılasın.	Merhamet eder mi diye bu kadın.
	Aytuğa awzı kelmey öksip – öksip:	Konuşmaya mecali yok ağlayıp,
	-Qaldı, -dep, -quw dalada jalğız basım.	Dedi: -İssız çölde kaldı yalnız başım.
	Äkemniñ käsibi edi awlar balıq,	Babamın mesleği idi balıkçılık,
	Turuşı ek sonimenen awqattanıp.	Tuttuğu balıkla gün geçirirdik.
	Qol qawğamen şeşemiz balıq süzip,	Ağ ile annemiz balık tutup,
	Äkemiz oturuwşı ed qarmaq salıp.	Babamız da deryaya olta atıp.
	Jar basında jarbiip otırğanda	Bir günü böyle ikisi oturanda,

	Bir jayın ekewin de ketti qağıp.	Kartal gelip ikisini de gitti götürüp.
4520	Bir basım panalarğa jer taba almay,	Tek başıma yatacak yer bulamayıp,
	Bul jerge kelip turmın esten tanıp.	Buraya geldim kendimden geçip.
	Bir künge qonaq bolsam qayter edi,	Bir günlük misafirin olmaya izin ver,
	Äjetay, jetim edim meyiriñ salıp.	Nineceğim yetimim merhamet edip.
	Kempirdiñ buğan tüsti ıqlası,	Yaşlı kadın çocuğa acıdı,
	Tıyılmay otırğan soñ közden jası.	Tutamadı gözünden akan yaşı.
	-İä, balam, jata ğoy,-dep jawap etti,	-Gel çocuğum içeri buyur,-dedi,
	Bos tur ğoy qaytemin,-dep,-oşaq bası.	Zaten boş duruyor sobanın yanı.
	“Kempirdi qaytip qolğa tüsirem” dep,	“Kadını nasıl ele geçireceğim”,-deyip,
	Oylağan oyındağı madduğası.	Aklında dolaşan tek düşüncesi.
4530	Tünimen kempir otır üyqı körmey,	Gece boyu kadıncağız hiç uyumadı,
	Qamaq ta qawiptenip buğan senbey.	Kamak da şüphelendi güvenmedi.
	Turğanda ertemenen Qamaq ğayar	Erkenden Kamak kâhin uyanandı,
	Ot jaqtı, şay qaynatıp bärin jöndey.	Soba yaktı, çay kaynattı hazırladı.
	Kempirge barğan sayın jaqındasıp,	Gittikçe kadına samimi davrandı,
	Qızmeti birinen – biri asıp.	Saygıyla kadına güzel hizmet etti.
	-İä, balam, ketpey – aq qoy osı jerden,	-Oğlum, sen buradan hiç gitme,
	Qalarsıñ bir pälege uşırasıp.	Belki de kalarsın bir belaya rastlayıp.
	Erikseñ ermek bolıp qasımda tur,	Sıkılsam yanımda olursun burada kal,
4540	Ziyan emes arqamdı berseñ qasıp.	Zararı olmaz sırtımı versen kaşıyıp.
	Zeriksem küldirersiñär söz aytıp,	Sıkılsam güldürürsün espiri yapıp,
	Söylesip otırmamız köñil aşıp.	Beraber sohbet ederiz gönül açıp.
	Uqsadı Qamaq ğayar balasına,	Benzedi Kamak kâhin oğuluna,
	Tatuwlıq jan jetpeydi arasına.	İkisinin arasından su sızmadı.
	Kündiz – tün damıl tappay erkinsidi,	Gece gündüz ikisi sohbet etti,
	Qamaq jas söz söyleydi anasına:	Kamak genç şöyle dedi anasına:
	-Anajan, bir azıraq damıl almay,	-Anneciğim, sen hiç dinlenmedin,

	Bir kün şarşap ölip qalasın ba?	Bir günü yorgunluktan ölürsün ya.
	Bir kün ölesin – aw, qayran anam,	Böylece ölürsün ya zavallı anam,
	Sen ölsen jalğız basım qayda baram?!	Sen ölsen tek başıma ne yaparım.
4550	Tuwmasam da tuwğanday ana bolıp,	Doğmazsan da öz anam gibi oldun,
	Bolıp eñ jel jağıma tawday panam.	Sen benim olmuştun dayanar dağım.
	Kempir ayttı: - Urşıqtı iyirmesem,	Kadın dedi:-Bu örgüyü örmezsem,
	Boladı bir sağatta dünüye tamam.	Bir saatte olur bu dünya tamam.
	Qamaq ayttı: - Apatay, mağan bergin,	Kamak dedi:-Bana ver anacığım,
	Üyrenip bir öziñnen tağlım alam.	Öğreneyim kendinden alıp talim.
	Üyretti kempir sonda tilin alıp:	Öğretti kadın çocuğu dinleyip,
	-Ot janar oñ iirseñ dir – dir qağıp,	-Sağa önersen ateş yanar alevlenip.
	İyirseñ solğa qaray ot öşedi,	Önersen sol tarafa ateş söner,
	Men kişlene uyıqtayın tınım alıp.	Ben biraz uyuyayım göz dinlendirip.
4560	Urşıqtı Qamaq ğayar aldı qolğa,	Örgüyü Kamak kâhin ele aldı,
	Bosadı qızmetten kempir sonda.	İşte kadın şimdi biraz raxatlandı.
	Tınığıp kempir bayğus uyıqtap jatır,	Dinlenip kadıncağız uykuya gitti,
	Pırıldap demin alıp azar – zorğa.	Yorgunluktan zar zor nefes alıp.
	Kempirdiñ murnına dâri salıp,	Kadının burnuna ilaç döküp,
	Mas etip Qamaq ğayar saldı torğa.	Böylece Kamak onu ağına düşürdü.
	Urşığın sol iirip ottı öşirdi,	Örgüyü sola örüp ateşi söndürdü,
	Qaradı hər jağına, oñ men solğa.	İyice sobanın sağına soluna baktı.
	Qarasa, arğı jağı miday dala,	Meğerse arkası ucsuz bucaksız tarla,
	Adamnıñ köptigine bolmas bağa.	Sayısız insan var arkasında.
4570	Qozat pen Farqağad, Baman batır,	Kozat ile Farkagad, Baman batur,
	Mâlik pen Badırañ Ğaziz kari baba.	Melik ile Badırap Gazizi da orada.
	Qor bolğan bäriniñ de qayran bası,	Çile çekti hepsinin altın başı,
	Qamaqtıñ tüsti körüp ıqlası.	Kamak'ı görüp sevindi heri biri.
	Şınjır qıp baylağanı qol – ayağın,	El ayağı bağlayan kadının zinciri,

	Äyeldiñ basındağı bir tal şaşı.	Kadının başındaki bir tel saçı.
	Şabşaktı almay, olardı bosattı barıp,	Şabşak'ı tutmadan onları kurtardı,
	Tariqılğaql aytqan wağdası.	Tarikılgakıl'ın ona verdiğı akılı.
	Olarğa körinbesten ketti jürip,	Onlara gözükmeden ordan ayrıldı,
	Kempirdi öltiripti bıt – şıt qılıp.	Kadını parka pinçik edip öldürdü.
4580	Läklekti öltiripti haylası joq,	Çare olmayınca Leklek'i öldürüp,
	Qapşıqqa salıp aldı mıqtap tıǵıp.	Ardından torbasına attı iyice sıkıştırıp.
	Läklek pen Şabşaktıñ mekenine	Leklek ile Şabşak mesken ettiğı yere,
	Qamaq jas sol mezigilde keldi jürip.	Kamak genç işte şimdi geldi çatıp.
	Läklektiñ tüsti Qamaq porımına,	Kamak girdi Leklek'in kılığına,
	Şabşakpen esendesip joliǵuwğa.	Şabşak ile görüşüp buluşmaya.
	“Şabşağım qaydasıñ?” – dep Läklek bolıp,	“Şabşak'ım neredesin?”-deyip,
	Joliqtı qumarlasıp kelip tuwra.	Görüşti hasretle ona sarılıp.
	Bir – birin qoşamettep şarap işip,	Birbirini alkışlayıp şarap içip,
	-Bizge duşpan, jaw joq,-dep,-oy men qırda.	-Bize denk düşman yok,-deyip.
4590	“Aqiqat Läklek pe eken, sınayın” dep,	“Gerçek Leklek midir bakayım” deyip,
	Oyladı bir sumdıqtı Şabşak quw da.	Şabşak bir plan kurdu akılında.
	Oyladı: “Osıǵan bir dări bersem,	Düşündü: “Şuna bir ilaç versem,
	Bir taldırıp, qaltasın tintip körsem.	Bayılıp torbasını didik didik etsem.
	Aqiqat Läklek bolsa tipti jaqsı,	Gerçek Leklek ise peki ala olur,
	Osılay bir is etip, sinap körsem”.	Böyle bir şey yapıp onu sinasam”.
	Xaylası bul Şabşaqtiñ bastan anıq,	Planı bu Şabşak'ın dünden belli,
	Läklekti jaqsı körıp qumarlanıp.	Hasretle sarıp sarmaladı Leklek'i.
	Qamaqqa bir şınımen şarap berdi,	Kamak'a bir kadeh şarap verdi,
	Bildirmey bir dărini qosa salıp.	Göstirmeden ilacı katıverdi.
4600	Aqırı ne bolmaqşı Qamaq jastıñ,	Sonu ne olacak Kamak gencin,
	Essiz bop, şalajansar jattı talıp.	Kendinî kaybedip bayıldı.
	Ğayarlıq qapşıqtarın tintip körse,	Kâhinlik torbasını didik didik etti,
	Läklek jatır işinde naşarlanıp.	Baygın yatan Leklek'i gördü içinde.

	Läklekti tiriltpiti bir dem salıp,	Leklek'i ayılttı sihirle üfleyip,
	Bul iske Şabşak qattı aşuwanıp.	Bu işe Şabşak çok öfkelenip.
	Läklek bolıp otırğan Qamaq eken,	Leklek'in kılığında Kamak idi,
	Bul sırtı mağlum boldı bastan anıq.	Onun planı ortaya çıktı şimdi.
	Söyleydi ötken isti Läklek sonda,	Anlattı Leklek olup biten olayı,
	Basında ne sebepten tüsti qolğa.	Ne sebepten tutsak düştüğünü.
4610	Kempirdiñ ölgeniniñ bärin ayttı,	Anlattı kadının da öldüğünü,
	Tılsımat buzıldı dep qoyğan jolda.	Söyledi tılsımın bozulduğunu.
	-Bilmedi meni qalay öltirerin,	-Bilemedi beni nasıl öldüreceğin,
	Kez boldım bilimiñmen sağan munda.	Biliminle sen kurtardın beni.
	Sen dağı qolğa tüssen osı jerde,	Burada sen de tutsak düşsen,
	Bolıp ek üşiraytın toydan – toyğa.	Kurtulamazdık onun elinden.
	Eki ğayar esebi joq ajırasıp,	İki kâhin birbirine borçsuz ayrıldı,
	Bul düşpan izdep kelip boldı näsip.	Kendi ayağıyla geldi eline düşmanı.
	Läklek jaduı üyine alıp barıp,	Leklek cadı evine kâhini götürüp,
	Qamaqtı ayağınan qoydı asıp.	Kamak'ı ayağından aşağı koydu asıp.
4620	Sağınğan eki ğayar birin – biri,	Özlemişti iki kâhin birbirini,
	Qalmaq ayılmağan işte sırtı.	Kalmaq paylaşmadığı içte sırtı.
	“Tünimen şarap işip toy jasaymız,	“Gece boyu şarap içip eğleniriz,
	Qamaqtı öltiremiz erten muni”.	Yarın ise Kamak'ı öldürürüz”.
	Läklektiñ üyinde tur Qamaq bayğus,	Leklek'in evinde Kamak zavallı,
	Sıqırlıq haylasına kelmey tili.	Sihirbazlık yapmaya yok mecali.
	Qamaqtı baylap qoyğan közi kördi,	Kamak'ı bağladığını gözüyle gördü,
	Bar edi ol Läklektiñ suluw qızı.	Var idi Leklek'in çok güzel kızı.
	Qız ayttı ol Qamaqqa:-Tursıñ nağıp,	Kız dedi Kamak'a:-Neden buradasın?
	Ajalıñ şın, aqiqat jetkeni anıq.	Gerçekten ecelinin geldiği kesin.
4630	Ölimge bugün seni buyırıptı,	Ölüm kararını vermiş bugün,
	Qoyıp eñ atamızdın nesin alıp?	Bu kadar babama sen ne yaptın?
	Qamaq ayttı: -Aqısın alğanım joq,	Kamak dedi:-Hakkına ben girmedim,
	Bar edi adamzatta basqa parıq.	İnsanoğlu çiğ süt emmiş bilirsin.
	Ölsem qanım, obalım qızğa bolsın,	Ölsem vebalım kızın üzerine kalsın,

	Awızğa tüsken men boldım kebin balıq.	Bu sefer küçük balık ben oldum.
	Bul sözge bul suluw qız tañ qaladı,	Bu sözlere güzel kız çok şaşırdı,
	Qamaqqa “qalay sır?” dep söz saladı.	Kamak’a “sırın nedir” diye sordu.
	Menen körgeñ kesiriñ joq edi ğoy,	-Ben sana nasıl bir kötülük ettim,
	Sendey tegi körmedim heş balanı.	Senin gibi insanı ben hiç görmedim.
4640	Şıpası jaman bitken qamısdardı	Tedavisi kötü olduktan sonar
	Degen söz “su işinde ört aladı”	Suyun içinde ateş var dedi.
	Qamaq ayttı: -Suluw qız, beri qara,	Kamak dedi: -Güzel kız beni dinle,
	Siz meni körgeñ joqsız jeke, dara.	Siz beni görmedinîz tek başıma.
	Qız degen qızıl altay tülki emes pe,	Kız dediğin kurnaz tilki değil mi,
	Körmesten ğaşıq bolar jigit jana.	Görmeden yiğitler âşık olur sana.
	Läklektiñ qızı suluw degenmenen,	Leklek’in kızı güzel dediklerine rağmen,
	Men boldım qumarlanıp bir diwana.	Ben oldum size aşkımdan deli divane.
	Qayteyin, bir sen üşin ölmek boldım,	Ne yapayım senin için öleceğim,
	Basımnan ketpek bop tur pāni dūniya.	Göçüp gidecek oldum bu dünyadan.
4650	Kelip ema q jūziñdi körmek üşin,	Senin ay yüzünü görmek için geldim,
	Aluwğa ğayarlıqpen kelmes küşim.	Sihirle almaya yetmez benim gücüm.
	“Jay adamğa qızımdı bermeymin” dep,	“Kızımı sıradan birine vermem”, deyip,
	Äkeñniñ körip tursıñ qılğan isin.	Babanın görüyorsun yaptığı işin.
	Obalıma qaldıñ ğoy, iä, xanışa,	Vebalimi üzerine aldın sen sultanım.
	Osınday oyımdağı bar jumısım.	Budur aklımdaki düşüncem benim,
	Jastardı qasiretke salıp Jürgeñ,	Delikanlı yiğitleri hasret ateşine atan,
	Munday bolsa qayteyin, qızdıñ qursın.	Böyle ise hiç olmasın güzel kadının.
	Bul sözge qızdıñ tüsti ıqlası,	Bu söze kız inanacak gibi oldu,
	Qamaqtıñ jerge tamıp közden jası.	Kamak’ın gözyaşı yere damladı.
4660	Sırtınan ğaşıqtıǵı rastay bop,	Bakınca gözünden görünür aşkı,

	Şın deydi aytıp turğan oqiğası.	Gerçek gibi anlattığı bütün olayı.
	Köñil şirkin, jüyrük qoy kök dönennen,	Gönül bir pervanedir ateşe koşan,
	Ölimge kez bop qaptı ğaziz bası.	Ölüm ile rastlaşmış altın başı.
	Tar jerde ajıratı bir ölimnen,	Dar durumda kurtardı ölümden,
	Qanday jaqsı adamnıñ zamandası.	Ne kadar iyi insanın arkadaşı.
	-Ölimnen, iä, zamandaş, bolğın aman,	-Ölümden kurtuldun arkadaşım,
	Densawlıq qanday jaqsı esen – aman.	Sağlık ne kadar iyi sağ salım.
	Men qızdı iä alarsıñ, iä almassıñ,	Sen kızı ya alırsın ya alamazsın,
	Jaramas obalına körnew qalğan.	Bilerek vebalini almak olmaz senin.
4670	Sonimen qız bosattı Qamaq jastı,	Böylece kız Kamak genci çözdü,
	“Ah” dep bayğus bala közin aştı.	“Ah” diye kâhin oğlan gözünü açtı.
	“Bir xayla tağı buğan isteyin” dep,	“Buna bir çözüm bulayım”, dedi,
	Ğayarlıq qalıbına qayta bastı.	Kâhinlik kılığına yine girdi.
	-Közime körindi, - dep,-ölüm, qawıp,	-Gözüktü,-dedi,-bana ölüm tehlikeli,
	Qandaylıq is etem dep ebin tawıp.	Nasıl bir çare bulsam çözüm üretip.
	Läklek, Şabşak eki ğayar şarap işip,	Leklek, Şabşak iki kâhin şarap içip,
	Läklek ğayar jıǵıldı es awıp.	Leklek kâhin bayıldı sarhoş olup.
	Salqınğa tastap qoyğan Läklek erdi,	Serin yere bıraktık Leklek kâhini,
	Bul Qamaq şın aqiqat tanıdı endi.	Kamak şimdi öğrenecek gerçeği.
4680	Ğayarlıq qapşıǵına salıp alıp,	Kâhinlik torbasına onu attı,
	“Köpten beri işpep em, mas boldım” dep,	“İçmemiştim bayadır sarhoş oldum”,
	Ol Qamaq osılayşa jawap berdi.	Diyerek Kamak böyle cevap verdi.
	Söylesti Şabşakpenen oqiğanı,	Konuştı Şabşak ile olan biteni,
	Mastıqta ol Şabşaqtıñ boldı xali.	Şabşak da iyice sarhoş oldu.
	Şabşaktıñ şınısına bir dâri sap,	Şabşak’ın kadehine ilaç atıp,
	Qamaq ta qurmet etip berdi onı.	Kamak da saygı ile onu sundu.
	Dâriini işip alıp Şabşak ğayar,	İlacı içtikten sonra Şabşak kâhin,
	Sol jerde şalqasınan tüsti barıp.	Durduğu yerde bayılıp yere düştü.
4690	Şabşaktı Läklekpenen aldı baylap,	Şabşak’ı Leklek ile ele geçirdi,

	Umıttı ötken istiñ bärin de oylap.	Yaşadığı tüm olayları hemen unuttu.
	Bulardı şın, aқиqat qurtayın dep,	Bunları hemen yok edeyim dedi,
	Kepterin tawıp alıp, qoyğan baylap.	Güvercinin tutup kafese attı.
	Tastamay eki ğayardı alıp ketti,	Bırakmayıp kâhinleri de yanına aldı,
	Bir tawda bir terekke kelip jetti.	Dağdaki bir ağacın yanına geldi.
	Basında eki kepter qonıp otır,	Ağaç tepesinde iki güvercin vardı,
	Sol jerde ustap alıp qatıl etti.	Orada ikisini de tutup katletti.
	Kepterdi ustap basın keskeninde,	Güvercini tutup başını kopartanda,
	Eki ğayar öz – özinen ölip ketti.	İki kâhin kendi kendine vefat etti.
4700	Läklek pen Şabşaktan kegin alıp,	Leklek ile Şabşak'tan öcünü alıp,
	Muratqa Qamaq ğayar kâmil jetti.	Kamak kâhin dilediği amacına ulaştı.
	Qamaq jas ğayarlıqpen jawın jeñip,	Kamak sihirbazlıkla düşmanın yendi,
	Aspanmen qaytıp uştı qustay tönip.	Gökyüzünde özgürce kuş gibi uçtu.
	Tılsımat qudıǵına kelip jetti,	Tılsımlı zindana uçup geldi,
	Qurmettep quşaqtastı elin körip.	Saygıyla halkı ile selamlaştı.
	Badırap atası men Mâlik patşa,	Badırap babayla Melik padişah,
	Köz jası ağa berdi qarday erip.	Kar gibi gözyaşı akmaya devam etti.
	Jämşid patşa suradı Meyramxandı,	Cemşid Han Meyramhan'ı sordu,
	-Sizbenen kelmedi me,-dep,-munda erip.	-Sizinle gelmedi mi buraya,-dedi.
4710	Qamaqjan bosatar dep bul qayǵıdan,	Kamak oğlan kurtarır bu tasadan,
	Biz jürdik bir öziñdi quat körip.	Zindanda senden kuvvet aldık.
	Közimniñ tirisinde sizdi kördim,	Göçmeden dünyadan sizi gördüm,
	Düniyeden armansızbın ketsem ölip.	Ukdem yok içimde şimdi ölsem.
	Qamaq jas siqırmenen tüsirdi bult,	Kamak genç sihirle bulut indirdi,
	Minipti osı bultqa jılğan jurt.	Toplanan halk bu buluta bindi.
	Xaylamen bult işine kümbez jasap,	Sihirle bulut içine bir ev kurup,
	Eşqanday jıǵılam dep etpeydi ümit.	Korkmadı kimse düşeriz deyip.
	Qaptadı qara bult künniñ közin,	Kapattı siyah bulut güneş yüzün,
	Xalayıq bilmey ketti özdi – özin.	Kalabalık anlamadı ne olduğun.
4720	Xabarın bir jolıǵıp bildirmekke	Sebebin onlara açıklamaya,
	Haman men Tariqlıǵaqlı aytqan sözün.	Haman'la Tarikılgakıl dedi sözün.
	Eline Tariqlıǵaqlı tüsti barıp,	Tarikılgakıl halkına varıp çattı,
	-Bul jerden uşamız, -dep,-bir demalıp.	-Buradan dinlenip uçarız,-dedi.
	Qutılıp siqırılıqtan ıqtıyarı,	Kurtulup sihirden canları,

	Palwandar oyun oynap raxattanıp.	Pehlivanlar oynayıp raxatlandı.
	Qamaqtıñ qanday türli oqiğasın	Kamak'ın yaşadığı tüm olayların,
	Tariqlığaql baldama aşıp bilgen anıq.	Tarikılgakıl öğrenmişti fala bakıp.
	Qonarin munda kelip tağı bildi,	Konacaklarını buraya öğrendi,
	Kölikpen qanşa qamıs alıp jürdi.	Yanında epey kamış götürdü.
4730	Biaban en dalağa alıp kelip,	İssız ucu bucaksız tarlaya getirip,
	Qamıstı siqır oqip asker qıldı.	Sihirle kamışları askere döndürdü.
	Qolında şoqparları qanşa batpan,	Eline tokmakları nice batman,
	Sap tüzep barlığı da qarap turdı.	Sıraya girip hepsi de emir bekledi.
	Jämşidtiñäskerlerin körgennen soñ,	Cemşid'in askerlerini görünce,
	Maydanda “jekpe – jek” dep qarap turdı.	Meydanda “teke tek” deyip bekledi.
	Dariyanıñ tolqınınday eki asker,	İki asker Deryanın dalgası gibi,
	Qabağat aralasıp soğıs qıldı.	Dövüşüp birbirine girdi.
	Qozatpen soğısıp jür Farqağad,	Kozat ile Farkagad da dövüştü,
	Ayanbay qimildadı eldin bari.	Kaçmadı halkın hepsi savaştı.
4740	Şoqpar tise jıǵılar tawday bolıp,	Tokmak deǵince göçecek dağ gibi,
	Ölip qalıp şıqpaydı heşbir janı.	Bayılıp ölmedi orada hiç biri.
	Olar ursa eşqanday zarar etpes,	Pehlivan dövüşse zararı yok,
	Qalay ursa keledi eldin xali.	Bu savaşta ne olur halkın hali.
	Qamaq ğayar sol zaman kitap aştı,	Kamak kâhin bu sorada fala baktı,
	Mundaylıq körgennen soñ oqiğanı.	Böyle bir olaya rastlayınca halkı.
	-Bul özi adam emes, qamıs,-dedi,	-Bunlar hiç insan deǵıl kamış dedi,
	Tariqlığaql etken bul xaylanı.	Tarikılgakıl etmiş bu olayı.
	Qamaq sonda söyledi oqiğasın,	Bu sırada Kamak anlattı olayları,
	Tariqlığaql erdin bul haylasın.	Tarikılgakıl baturun bu yaptıǵını.
4750	-Önerdiñ jer jüzinde ustazı dep,	-Yeteneğın dünyadaki tek ustadı,
	Biz de kördik bul erdin köp paydasın.	Biz de yararlandık onun çaresini.
	Özi de bizdi izdep kelse kerek,	Kendisi bizi arayıp gelmiş olmalı,
	Umıtpas dep oylaymın waǵdasın.	Unutmamış umarım verdiǵi antın.
	Aqlıǵa aǵa tuwǵan, bilim zor,	Zekası zehir gibi, çok eǵitimli,
	Ölşewge bolmas onday erdin basın.	Ölçmeyiz bu yiǵidin deǵerini.
	Sol zaman bir bulbul kus keldi zawlap,	Bu sırada bir bülbül kuş geldi uçup,
	Ağaşqa qonıp alıp turdı sayrap.	Ağaca konudu da durdu ötüp.
	Sol jerde qonıp turǵan ağaşıniñ,	Orada konuǵu ağacının,
	Japraǵınan birin qoymay qoydı jalmap.	Yapraǵının hepsini yok etti yolup.
4760	Basqa eldin heş narseden xabarı joq,	Diğer halkın hiçbir şeyden yok haberi,
	Qamaq jas aqlımenen bildi oylap.	Kamak genç zekasıyla bildi düşünüp.
	Qamaq ayttı: -Xalayıq, sözim tında,	Kamak dedi:- Halkım beni dinle,
	Bir bulbul ağaştı otır munda.	Bu bülbül konu buradaki ağaça.
	Bir özi bir ağaştı jep bitirdi,	Tek başına bir ağacın yapraǵını yedi,
	Bir hikmet bolsa kerek, körsen munda.	Bir hikmet de olsa gerek bunda.
	“Bir patşanı bir özim tındıram” dep,	“Padişahı kendim bitireceğim”, dedi,

	Xaylamen fahim etip aytqan sır da.	Çare bulup çalışır anlatmaya.
	Körsetken köp önerin sınamaqqa,	Sergiledi yetenekin bizi sınamaya,
	Tariqlığaql şığar bul bulbul da.	Tarikılğakıl olsa gerek bu bülbül de.
4770	Qamaq jas fahim etip munı bilip,	Kamak genç öğrendi bakıp fala,
	Jämşid te batırlarmen keldi jetip.	Cemşid de alpleriyle geldi buraya.
	Tariqlığaql sonda şığa keldi,	Tarikılğakıl çıkageldi bu sırada,
	Bulbul bop turğannan bir silkinip.	Silkinip durduğu yerde bülbül kılığında.
	Köristi bir – birinen biri asıp,	Selamlaştı birbirini geçip,
	Barlığı qızmet etti qol quwsırıp.	Hepsi hizmet etti saygıyla eğilip.
	Sıqırdan bir şaxardı jasap qoyğan,	Sihirle bir şehir yaptı,
	Barlığı mawjırasıp sonda kirip.	Hepsi oraya girip raxatlandı.
	Peyiştin sipatınday dewge bolar,	Cennetin bahçesi gibi güzel,
	Sän – saltanat, säwletin bolmas uğıp.	Şen saltanatın anlatılmaz sözle.
	Älqissa, endigi sözdi Tariqlığaqlıdan estiñizder. Bul sıqırdan jasağan sarayda Jämşidti segiz kün sıylap, odan soñ Mälikke qoş aytıp qaytpaq bolğanda, Mälik aytadı: - Bizben birge jürseñiz, - dep. Sonda Tariqlı: - Men qazir sizben birge baruğa waqıt joq. Keyingi künderde özim siz şaqırmay – aq baramın, - dep wağdasın berdi. Bul sözine rizalanıp turğanda Qamaq ğayar: “Men Haman batırmen uağdam bar edi” dep, onı izdep jolğa şığadı. Qamaq ğayar Hamanğa barıp jolğıp, ötken istiñ bärin aytıp, onı alıp kelgenin, Jämşid patşanıñ bawırlastarımen joliğuwınan söz estiñizder:	Şimdi ise biraz Tarikılğakıl’dan bahsedelim. Sihirle yaptırdığı sarayda Melik’ askerleri ile birlikte sekiz gün ağırladıktan sonra onlarla vedalaşıp yola düşmek üzereyken Cemşid ona dönüp şöyle dedi: -Bizimle beraber gelin. Melik’in sözüne Tarikılğakıl: - Benim şu anda sizinle gelecek vaktim yoktur. Ama ilerleyen zamanlarda sizin davetinizi beklemeden kendim geleceğim,-diye cevap verdi. Cemşid onun sözüne razı olduğu sırada Kamak kâhin: “Benim Haman batura bir sözüm vardı”, deyip onu aramak için yola koyuldu. Kamak kâhin Haman’ı bulup onunla buluşup olan bitenin hepsini anlatıp onu da kendisiyle birlikte getirdiğini Cemşid padişahın kardeşleri ile buluşmasından bahsedelim:
	Nazım Haman batır	Haman Batur
4780	Hamannıñ jer jüzine atı qanıq,	Dünyada adı meşhur alp Haman’ın,
	Tıñdañız jalıqpastan, barşa xalıq.	Kalabalık sıkılmadan beni dinleyin .
	Jämşidpen tuisqandıq tübi birge,	Cemşid’in akrabası soyu aynı,
	Bar edi arasında sonday parıq.	Var idi ortasında böyle bir bağı.
	Köpten beri körmegen birin – biri,	Bayadır görmemişti birbirini,
	Salamat jüz köristi bek şattanıp.	Sağ salim görüşüp çok sevindi.
	Ağa – ini bar bop tursa qanday jaqsı,	Ağabey, kardeşin olması iyi,
	İnisi ağasının qolın alıp.	Kardeşi büyüğüne saygı duyup.
	Hamannıñ palwandıq tulğasında,	Haman’ın pehlivanlık yapısını,
	Aytuwğa ölşew etip bolmas narıq.	Betimlemeye söz yetmez anlatıp.
4790	Körsetti ağayındı bular jüzin,	Gördüler abi kardeş birbirin,
	Söylesti bastan keşip ötken sırın.	Konuştular baştan sona bütün sırın.

	Hamannın batırlığı älemde joq,	Haman'ın kahramanlığı dünyada yok,
	Awızben aytıp bolmas mıñnan birin.	Anlatmak mümkün değil binde birin.
	Pirler boljap aytıp qarağanda,	Bilgeler göz kararı ile baktığında,
	Qozat, Baman Hamanğa bolmas murın.	Haman alıp Kozat, Baman'dan da güçlü.
	Saqal – şaş, murtımenen bılay tursın,	Sakal, saçı, bıyığı bir yana,
	Perde dewge boladı jay bir tügin.	Perde devle olurlar aynı güçte.
	Daryanın bir ayırığı dep oylaydı,	Düşünür deryanın bir nehri diye,
	Qaqırğan Haman erdin tükirigin.	Tüküren Haman alpin tükürüğü.
4800	Hamandı körge adam tağzım qılıp,	Haman'ı gören insan saygıyla eğilip,
	Egesip bolmas deydi heşkim jıgıp.	Güreşse kimse galip gelemez onu yıkıp.
	Mälik te Haman erge quzır etti,	Melik de Haman alpin huzuruna gelip,
	-Siz bizge başşı bol, -dep,-birge jürüp.	-Siz bizle gelin başımızda olun, -deyip.
	Qoñqarmen soğısqalı üş jıl boldı,	Konkar ile savaşalı üç yıl oldu,
	Eşqanday jeñe almadım köñilim tolıp.	Gönlümce mağlup edemedim onu.
	Endi jeñip alam dep otırğanda,	Şimdi galip geleceğim dediğimde,
	Qaladı jar astınan bir jaw şıgıp.	Aniden beklenmedik bir düşman çıktı.
	Haman ayttı Jämşidke: -Sözim tında,	Haman dedi Cemşid'e:-Beni dinle,
	Men turğanda joq isti uayım qılma.	Ben varken bunları hiç dert etme.
4810	Baruwğa ayağımnan namıs qıp em,	Ayağına gitmeye gurur yapmışım,
	Sen keldin bir sebeppen qazir munda.	Sebep oldu sen geldin sen buraya.
	Jer jüzi jabılsa da bir öziñe,	Tüm kapılar kapansa da yüzüne,
	Bir şığaram aqırı seni qırğa.	Çıkaracağım seni zafer zirvesine.
	Haman da barğandığın qabıl alıp,	Haman'ın gelmesini Kabul edip,
	Bul iske barlığı da rızalanıp.	Bu işe hepsi de razı kalıp.
	Qamaq ğayar tağı da bult tüsirip,	Kamak kâhin yine bir bulut indirip,
	Jöneldi bultqa minip munarlanıp.	Yola çıktılar buluta binip yükselip.
	Ejelden kekesindi şın duşpanı,	Ecelinden daha çok asıl düşmanı,
	Qoñqardıñ tarapına tüsti barıp.	Konkar'ın diyarına indiler varıp.
4820	Jol boyı Külzim degen bir özenge	Yol boyunca Kulzim adlı bir nehre,

	Jaylanıp bular jattı raxattanıp.	Uzanıp dinlendiler bunlar raxatlanıp.
	Japanda eki äyel qalıp edi,	Sadece iki kadın kalmış idi,
	Jamağat, tıñdañızdar qulaq salıp.	Cemaat beni dinleyin kulak kesilip.
	Jämşidtiñ qasireti qattı ötti,	Cemşid'in hasreti canını yaktı,
	Muratqa jawın jeñip äbden jetti.	Düşmanın yenip maksadına ulaştı.
	İñiranıp oq tigendey tura almadı,	Ok deymiş gibi yerinden kalkamadı,
	Sağınıp Meyramxanday qızıl betti.	Özleyip Meyramhan gibi al yanağı.
	“Meyramxan baq–däwletim ne boldı?” dep,	“Meyramhan servetim nasıl?” deyip,
	Köz jası er Jämşidtiñ timey ketti.	Gözyaşı Cemşid alpin durmadan aktı.
4830	“Jer jüzinde eki äyel tiri bar ma?”	“İki kadınıym hayattalar mı?”
	Qamaqqa “Baldama aş” dep ämir etti.	Kamak’a “Fala bak” diye emir etti.
	Qamaq jas sol zamanda aştı balın,	Kamak genç anında fala baktı,
	Ne bolğanın äwel – aqır oқиғanıñ.	Ne olup bittiğın olaylara baktı.
	Meyramxan uşıraptı bir tutqınğa,	Meyramhan tutsak düşmüş,
	Mahiron qolında eken Qoñqar şahtın.	Mahiron elindeymiş Konkar’ın.
	“Paşanıñ köñili jasıp qaladı” dep,	“Padişahın canı acımasın”, deyip,
	Aytpadı Meyramxannıñ sonda halin.	Anlatmadı halini Meyramhan’ın.
	Dep ayttı:-Mahirondı kelgin alıp,	Dedi han:-Mahiron’u getir alıp,
	Qalayşa ajıradı jağız qalıp?	Ne oldu da ayrıldı yalnız kalıp?
4840	Mahiron qalayınşa onda bardı,	Mahiron nasıl oldu babasına vardı,
	Mänisin bileyin,-dep, sözge salıp.	Nedenin öğreneyim onunla konuşup.
	Qamaqtıñ bul Ürimge kelgendigin,	Ürim’e bu sefer geldiğini Kamak’ın,
	Qoñqardıñ Şabırañı bilgeni anıq.	Konkar’ın Şabıran’ı bildiği kesin.
	Bul Qamaq bir soyqandı bastaydı dep,	Bu Kamak bir belayı getirecek deyip,
	Şabırañ sol küni qaşıp ketken arıp.	Şabıran o günü gitmişti uzağa kaçıp.
	Qamaqtay ğayar bolmas xaylası mol,	Kamak gibi kâhin yoktur çaresi bol,
	Belgili qayda barsa özine jol.	Görünür nereye gitse kendisine yol.
	Qoñqardıñ şaxarına keldi ayañdap,	Konkar’ın şehrine geldi planlayıp,

	Qaptağan jer – jahandı esepsiz qol.	Kaplamış yedi cihanı asker sayısı bol.
4850	Mahiron sarayına kelip kirdi,	Mahiron'un sarayına girdi gelip,
	Ğayarlıq qaltası bar, belinde tor.	Kâhinlik torbası var sırtında bol.
	Esiktiñ aldına kep boldı mısıq	Kapının önünde kediye dönüp,
	Miyawlaıp bekledi gözün kırıp.	Miyavlaıp bekledi gözün kırıp.
	“Vakitsiz neden burda gezinir” deyip,	“Vakitsiz neden burda gezinir” deyip,
	Mahiron eğildi eline alıp.	Mahiron eğildi eline alıp.
	Mahiron bir qiyalğa sonda tüsip	Mahiron hayale şimdi daldı,
	Süt berdi bul mısıqqa köñili tüsip,	Süt verdi kediye onu görüp.
	“Ğayar bolsa işpeydi Bergen astı,	“Kâhin ise içmez verilen sütü,
	Şın mısıq talğamaydı, qoyar işip”.	Asıl kedi seçmez içir bu sütü”.
4860	Ğayarlar ömirinde jañğa senbes,	Kâhinler hayatta kimseye inanmaz,
	Sütün tögip, jöneldi qarğıp tüsip.	Sütü koyup çaktırmadan uzaklaştı.
	Mahiron ğayarlığın endi bildi,	Mahiron kâhin olduğun şimdi
	-İä, Qamaq, söyle,-dedi,-ötken sırdı.	öğrendi,
	-Oqiğa elge barıp estirsiz,-dep,	-Hadi Kamak anlat olanları, - dedi.
	Siqırlıq qapqa salıp alıp jürdi.	-Olayları yurda varınca duyarsınız, - dedi,
	Jämşidtiñ aldına äkep qoyğannan soñ,	Sihirbazlık torbasına atıp yoluna devam etti.
	Köziniñ jasımenen betin judı.	Cemşid'in önüne koyduktan sonra,
	Ketken kelip, bulardan kemtik tolıp,	Gözyaşları ile yıkadı yüzünü.
	Burıñğı ötker iske şükir qıldı.	Giden dönip, eksikler tamamlanıp,
		Geçmişte yaşananlara şükür etti.
4870	Suradı Mahironniñ Mälik sırın,	Mahiron'dan Melik sordu onun sırrın,
	Bir tawda Meyramxanmen qalğan burin.	Bir dağda Meyramhan ile kaldığın.
	-”Tawda jürseñ bir iske kez bolasın,	-”Dağda gezsən başına bir iş gelir,
	Qızığar körgeñ adam senin nurıñ”.	Dikkatin çeker insanın senin ay yüzün”.
	Sonimen Meyramxannıñ tilin alıp,	Böylece Meyramhan'I dinleyip,
	Qoñqardıñ öz qolına turdım barıp.	Konkar'a kendim teslim oldum gidip.
	Solayşa Meyramxanmen ajı rastım,	Böylece Meyramhan'dan ayrıldım,
	Sonan soñ xabarım joq, jalğız ğarip.	Bundan sonra ondan hiç haber alamadı
	Jamağat, jalıqpastan endi tıñda,	Cemaat sıkılmadan şimdi dinle,

	Aytayın Meyramxannan sır şığarıp.	Anlatayım Meyramhan'ın şimdiki halin.
	Älqissa, endigi sözdi Meyramxannan estiñizder:	Şimdi ise biraz da Meyramhan hakkında bahsedelim:
4880	Meyramxan Badampaymen Jürgen tawda,	Meyramhan Badampay ile yalnız dağda,
	Qandaylıq kün körüwge tüsken oyğa.	Nasıl gün görürüm diye batmış kaygıya.
	Qoñqardıñ ğayarınan qattı qorqıp,	Konkar'ın kâhininden baya korkup,
	Şınşaxar tarapına tartqan jolqa.	Şın şehir tarafına düşmüş yola.
	Şabırañnan qorıqqannan tarttı joldı,	Şabıran'dan korktuğu için yola düştü,
	Sarğayıp zağıpıranday jüzi soldı.	Sararan yaprak gibi yüzü soldu.
	Bolğanda bir künderi arıp – aşıp,	Günlerin birinde çok yorgun düştü,
	Bir tawğa jalğız özi kelip qondı.	Bir dağa tek başına gelip kondu.
	Batqanda tätti uyqığa beyqamdıqpen,	Raxatlanıp tatlı uykuya daldığında,
	Qisaosız qalıñäsker payda boldı.	Sayısız kalabalık asker fayda oldu.
4890	Sol jerde tulpar atın ustap aldı,	Oracıkta kız atını hemen tuttu,
	Axuwlı Meyramxannıñ qalay boldı?!	Durumu Meyramhan'ın nasıl oldu?!
	Usındı barlığı da qızdı körüp,	Şaşırdı bütün asker kızı görüp,
	Aldına patıçasınıñ alıp kelip.	Karşısına padişahının getirdi alıp.
	Aq jüzin Meyramxannıñ körgennen soñ,	Ay yüzün Meyramhan'ın görünce,
	Patşanıñ boyı balqır qarday erip.	Padişah'ın gönülü kar gibi eriyip.
	“Ğaşığım, maxbüb jarım, qarağım” dep,	“Göz bebeğim, can yarım” deyip,
	Qasınan keter emes qustay tönip.	Yanından gitmedi pervane gibi dönüp.
	-Düniyede teñdesi joq, şam – şırağım,	-Dünyada eşi benzersiz güneşim deyip,
	Otırsıñ bul arağa qaydan kelip?!	Otursun buraya yalnız nereden gelip?!
4900	Meyramxan jawap berdi padişaha:	Meyramhan cevap verdi padişaha:
	-Kep turmın bir sebeppen bul arağa.	-Gelmişim bir sebeple ben buraya.
	Sen öziñ qay jerliksiñ, qay patşasıñ,	Kimsin, nerelisin, hangi padişahsın,
	Bildirip şın näsiliñ, aytış jana.	Neslini, soyun sopunu anlat bana.

	Beyädep is etkenin duris emes,	Terbiyesizlik yaptığın doğru değil,
	İsteydi munday isti bala – sağa.	Bu davranışı sergiler toy insan anca.
	Ol özi jalğız Jürgen äyel gıoy dep,	Tek başınan gezinen kadınmış deyip,
	Siz mağan qıyanat pen zorlıq qılma.	Keyfine göre zorbalık etme bana.
	Söyledi patşa sonda Meyramxağa:	Cevap verdi padişah Meyramhan'a:
	-Atım-Ğabit, belgili oñ men solğa.	-Adım Gabit, herkes bilir sağ da sol da.
4910	Surasañ şaxarımdı Farañ degen,	Ğaran adlı şehirdir eğer sorarsan,
	Mağan qastıq etken jan tüser torğa.	Bana düşmanlık eden düşer ağıma.
	Aqıqat tüsip tursıñ bugün qolğa.	İşte gerçek sen düştün benim ağıma,
	Körem,-dep,-baq – sarayda qızığıñdı,	Eğleniriz benim bahçeli sarayımda,
	Ğabit patşa qızdı alıp tüsti jolğa.	Gabit padişah kızı alıp düştü yola.
	Sonımen şaxarına ketti jürüp,	Böylece şehrine gitti yola düşüp,
	Meyramxan qolğa tüsip mısı qurıp.	Meyramhan tutsak olup çaresi tükenip.
	Ğabit patşa üyine kelgennen soñ,	Gabit padişah evine geldikten sonra,
	Öziniñ qatınına saldı bülük.	Kendi eşinin hayatın çevirdi zindana.
4920	-Öz basıma layıq äyel taptım,	-Kendime layik eş buldum, - deyip,
	Bul üyden ketkin,-dedi,-qazir şığıp.	Bu evden git, - dedi, - derhal çıkıp.
	Bul isin padişanıñ körgennen soñ,	Padişahın bu yaptığın gördükten sonra,
	Meyramxan söz söyledi sonda turıp.	Meyramhan ağız açtı dönüp padişaha.
	Meyramxan patşağa ayttı: -Sözim tıñda,	Meyramhan padişaha dedi: -Beni dinle,
	Munday is jaraspaydı sizge şın da.	Bu yaptığınız yakışmaz size aslında.
	Men sizge äyel bolıp tura aşmaymın,	Bir ömür ben sana eş olamam,
	Jazıqsız äyeliñdi talaq qılma.	Günahsız eşini hiç boşama.
	Meniñ erim boladı Jämşid patşa,	Benim eşim Cemşid padişah,
	Soğısıp jatır qazir ol Ürimde.	O şimdi savaşıyor Ürim'de.
4930	Qamaq degen qolında ğayarı bar,	Kamak adlı kâhini var elinde,
	Äskeri qazir jetti otız mıñğa.	Askerinin sayısı çattı otuz bine.

	Ol ğayar kitap aşıp bärin biler,	O kâhin fala bakıp her şeyi öğrenir,
	İä, Ğabit, aytqan sözge bolsan sener.	Gabit eğer insansan sözüme inanır.
	Bu künde mağan zorlıq etsen dağı,	Bugün bana zorbalık etsen dahi,
	Tübinde öz basıña ziyan keler.	Sonunda kendine bir zarar gelir.
	Amandıqta ärkim – aq patşa bolar,	Barışta her insan padişah olur,
	Qolda qaruw bar bolsın, jawdı jeñer.	Yeter ki güç olsun düşmanı yener.
	Qozat, Haman deytuğın eki batır,	Kozat, Haman adlı iki bahadır,
	Ayaqpen bir – bir tewip qanıñ töger.	Tekmeleyip senin kanını döker.
	Älqissa, endigi söz Meyramxannan Ğabit patşa bul sözdi estip, oylanıp qaldı. Qozattıñ atın estigenmen önerin bilmeydi eken. “Bul ulı patşanıñäyeli eken, buğan jamandıq etpeyin. Bir küni Qozat kelse, jurtımdı bosqa qırıp keter”, - dep Meyramxandı jaqsılap bağıp turğan eken. Jämşid patşa Qamaqtı jumsap: - Ölip qalsa süyegin, tiri bolsa özin tawıp kel, - degen soñ, baldamasın aşıp: - Farañ şaxarında tur, - deydi. Endi Qamaqtıñ Farañ şaxarına barğanınan söz:	Gabit padişah Meyramhan’dan bu sözleri duyunca düşünceye daldı. Kozat’ın adını duysa da yeteneğine, kahramanlığına şahit olmamış. “Bu yüce padişahın eşitmiş bu nedenle on zarar vermeyeyim. Günlerin birinde Kozat gelirse halkımı boşuna katletmesin”, - deyip onunla padişah kızı gibi davranıp, ona çok iyi bakmış. Cemşid padişah Kamak’ı gönderip: - Öldüyse naaşını, diri ise kendisini bulup getir”, - der. O zaman Kamak hemen fala bakıp: - Hayatta, şu anda Faran şehrinde, - der. Şimdi ise Kamak’ın Faran şehrine doğru yola koyulmasından bahsedelim:
4940	Jamağat, jalıqpastan tıñda munı,	Cemaat sıkılmadan dinle bunu,
	Qamaqtıñ ğayarlıqta mağlum torı.	Kamak’ın malum kâhinlik yöntemi.
	Qus sipat sol zamanda uşıp ketti,	Kuş kılığında hemen uçup gitti,
	Eşqanday mağlum emes janğa sırrı.	Kimseye malum değil onu sırrı.
	Farañnıñ şaxarına kelip tüsti,	Faran şehrine gelip kondu,
	Ürimnen qanat qağıp uşqan küni.	Ürim’den kanat çırpıp uçtuğu günü.
	Kepter bop baw – baqşada otır qonıp,	Bahçeye güvercin kılığında kondu,
	“Meyramxan qayda eken” dep jürse şolıp.	“Meyramhan nerede diye”, düşündü.
	Meyramxan bir zamanda şığa keldi,	Bir zamanda Meyramhan çıkageldi,
	Sarğayıp zağıpıranday jüzi solıp.	Sararan yaprak gibi yüzü soluğun.
4950	Qamaq ta sabır etip tura almadı,	Kamak da sabır edip dayanamadı,

	Sayradı muñlı dawıs qayğı körüp.	Kederlendi hüzünlü ses ile öttü.
	Kepterdiñ küñirengen dawısın estip,	Güvercinin hüzünlü sesini duyup,
	Meyramxan jılay berdi qarday erip.	Meyramhan ağlayıverdi kar gibi eriyip.
	Meyramxan oyğa tüsip ötken küni,	Meyramhan geçen gece düşünceye daldı,
	Qaradı “Qamaq pa?” dep qayta munı.	Bakakaldı “Kamak mı?” diye bu kuşu.
	Közinen keperdin de jas ağıp tur,	Gözlerinden güvercinin de yaş döküldü,
	Tanıdı osılayşa birin – biri.	Böylece tanıdılar birbirini.
	“Ölispegen körisedi” degen osı,	Ölmeyen insanlar görüşür dedikleri bu,
	Qalmadı ayılmağan işte sırrı.	Kalmadı paylaşılmayan içte sırrı.
4960	El - jurt, batırların tügel surap,	Halkını, pehlivanların hepsini sordu,
	Joldası Jämşid patşa qızıl hülü.	Can yoldaşı Cemşid padişah âşık yarı.
	Farañnıñ patşası Gabit erge	Faran’ın padişahı Gabit bahadıra,
	Söyledi bastan – ayaq barıp munı.	Anlattı baştan sona her bir şeyi.
	Ğayardı Ğabit patşa özi kördi,	Kâhini Gabit padişah kendisi gördü,
	Aqiqat aytqanına endi sendi.	Gerçeği söylediğine şimdi inandı.
	Sol jerde Meyramxandı qurmet etip,	Orada Meyramhan’a saygı gösterip,
	Qanşalıq qımbat bağa dünüye berdi.	Pahalı nice türlü servet verdi.
	Sonımen Qamaq ğayar ketti jürüp,	Böylece Kamak kâhin gitti yola düşüp,
	Siqırlıq qaltasına bärin tıǵıp.	Sihirbazlık torbasına hepsini koyup.
4970	Aynakmay Meyramxan men Qamaq ğayar,	Meyramhan’la Kamak yürüyerek gitme
	Aspannan bult tüsirip ketti minip.	Gökyüzünden bulut indirip gitti ona binip.
	Qonǵan baq – dāwşeti – bāybişesin	Başındaki talih kuşun, yoldaşın, can yarin
	Jämşid te kördi söytip köñli tımp.	Cemşid de gördü gönlü raxatlanıp.
	Jılıp qay – qaydaǵa ketken erler,	Her tarafa dağılıp giden askerler,
	Juldızday jaltıradı birge turıp.	Yıldız gibi parladılar bir yere toplanıp.

	Aqırın Jämşid aytar: -Qayğı, japam,	Sakince Cemşid dedi:-Göz bebeğim,
	Düniye joq dep edim heşbir opañ.	Dünyaya yok demişdim hiçbir faydam.
	Bul künde äskeriniñ bar awqatı,	Bugünlerde askerimin tek yemeği,
	Dariyanıñ işindegi jayın, nahan.	Deryada yaşayan balıklar, canavar.
4980	Qozat pen Farqağadtı keler alıp	Kozat ile Farkagad'ı getirir alıp
	Dariyağa aw sipattı qolın salıp.	Deryaya avcı gibi kolunu batırıp.
	Bul künde otız mıñday äskeri bar,	Bugünlerde otuz bince askeri var,
	Qarıq bop kündiz – tüni raxattanıp.	Memnun olup gece gündüz raxatlanıp.
	Bolğan soñ bas – ayağın tegis jinap,	Kendisin tamamen toparlayıp,
	Söyledi Jämşid patşa aqıl salıp.	Konuştı Cemşid padişah istişare edip.
	-Köp jılday bul Qoñqardıñ qorlığı ötti,	-Uzun yıldır Konkar'ın zorbalığı yetti,
	Köñlimdi tındırğın, -dep,-osını alıp.	Beni raxata kavuşturun ona galip gelip.
	Älqıssa, endigi sözdi Qoñqardan estiniñizder:	Şimdi ise biraz da Konkar'dan bahsedelim:
	Jämşidtiñ jılğanın Qoñqar bilip,	Cemşid'in toparlandığını Konkar öğrenip
	Söylegen öz jurtına túsindirip.	Konuştı kendi halkıyla olayı anlatıp.
4990	Bir künde Mahironnan tağı ayrılıp,	Bir günde Mahiron'dan yine ayrılıp,
	Haman sındı batırdı bastan uğıp.	Haman gibi baturu hakkında duyup.
	Ölipti Oraynatan bayağıda,	Ölmüştü Oraynatan geçenlerde,
	Soğısar adamı noq qarsı şığıp.	Savaşacak insan yok ona karşı gelip.
	Haman, Baöan, Qozattı estigen soñ,	Haman, Baman, Kozat'ı duyunca,
	Otırdı Qoñqar patşa jerge kirip.	Konkar padişah şaşırdı çare bulamayıp.
	Qoñqardı osılayşa qayğı basıp,	Konkar'ı böyle bir kaygı sardı,
	Esepsiz elin jııp aqıldasıp.	Sayısız halkını toplayıp konuşup.
	Baqtısın öz qolınan kim beredi,	Elindeki talihini kim verecek,
	“Soğısıp köremiz,-desti,-qandı şasıp”.	“Savaşmayı deneriz kanımızı döküp”.
5000	Qaptağan qara tuman jer – jahandı,	Kara duman kapladı yedi cihanı,
	Maydanğa sıqtı jurtı qahar şasıp.	Meydana çıktı halkı gazaplanıp.
	Jämşidtiñ tawday – tawday batırları,	Cemşid'in dağ gibi pehlivanları,

	Bular da kele jatır xabarlanıp.	Onlar da geliyor haber alıp.
	Eki asker maydan jerde jolığıstı,	İki ordu meydanda buluştı,
	Bulardıñ birinen de biri küşti.	Bunların birinden diğeri güçlü.
	Er haman aşuwanıp jer tepkende,	Haman alp öfkelenip tekme atınca,
	Jerden tas oqtay bolıp aspağa uştı.	Yerdeki taş ok gibi gökyüzüne uçtu.
	Maydanda turdı jalğız Haman barıp,	Meydana yalnız Haman durdu çıkıp,
	Aqırıp aydaharday demin alıp.	Haykırıp ejderha gibi nefes alıp.
5010	Sipatı, tulğasına qarağanda,	Yüzüne, dev yapısına bakınca,
	Oña ma buğan qarsı adam barıp.	Ona karşı gelir mi biri cesaret edip.
	Bir adam jekpe – jekke şıqpağan soñ,	Bir insan teke tek savaşa çıkmayınca,
	Äskerge jürip ketti aşuwanıp:	Eslerin yanına gitti öfkelenip.
	-Qozat, Farqağad, Baman batır,	-Kozat, Farkagad, Baman batur,
	Jabıldı barlıq asker, tursıñ nağıp?	Saldırdı askerler ne duruyorsunuz burda?
	Ğalamat bir osınday soğıs qıldı,	Kıyamet kopmuş gibi bir savaş oldu,
	Bolmaydı ajıratıp kün men tündi.	İmkansız ayırt etmek gece ile gündüzü.
	“Köp qırmay, Qoñqardı ustasın” dep,	“Öldürmeden Konkar’ı tutun” deyip,
	Sol küni Jämşid patşa buyırq qıldı.	Cemşid padişah böyle bir emir verdi.
5020	Qañbaqtay jelge uşırğan kökke şığıp,	Yaprak gibi rüzgara uçan göğe kalkıp,
	Tartıp türli sözdi Qamaq jürdi.	Bağırıp nice sözü Kamak savaştı.
	Haman darbazasın julıp alıp,	Haman batur kale kapısını koparıp,
	Qoñqardo sol qünderde tutqın qıldı.	Konkar’ı o günü tutukladı.
	Qoñqardı baylap aldı däl sol küni,	Konkar’ı tutukladı tam o günü,
	Ala almas ajıratıp heşkim munı.	Elinden alamadı kimse onu.
	Sıqırlıq qaltasına salıp alıp,	Sihirbazlık torbasının içine atıp,
	Ap kepti Qamaq ğayar qosqa şını.	Götürdü Kamak kâhin burden onu.
	Jämşidpen jüz körsetip, bir söyleşip,	Cemşid’le görüştü konuşup,
	Aytılsın ülestirip işte sıırı.	Paylaştı içindeki bütün sıırı.
5030	Berip jol Jämşid dedi ğayarına:	Müsade edip Cemşid kâhinine:
	“Qoñqar da qorlap edi o bir jolı”.	“Konkar da zorbalık etmişti bir kere onu”.

	Älqissa, endigi sözdi Jämşidten estinizder. Qoñqardı Qamaq ğayar baylap alıp kelgen soñ, Jämşidtiñ qaydağı ötken isi oyna tüsip, Qoñqarğa aytıp otırğan sözi:	Şimdi ise biraz da Cemşid'den bahsedelim. Konkar'ı Kamak kâhin bağlayıp getirdikten sonra Cemşid'in aklına geçmişteki olaylar gelip onları Konkara şöyle anlattı:
	-İä, Qoñqar, nağıp keldin bizdin elge,	-Konkar alp ne kaybettin bizim elde,
	Öziñ kettiñ, kelmediñ heşbir bizge.	Bir gittin sonra hiç gelmedin bizim ele.
	Kärimniñ sözün söylep, jaw izdenip,	Kerim'i dinleyip kendine düşman edindin,
	Qas boldıñ qarap jürip munıñ jön be?!	Düşman oldun durduk yerde bizim ile.
	“Tırşılık endi sağan joq” dep ediñ,	“Yağmurlu havada su yok sana” demiştin,
	Men qusap qalıpsıñ ğoy bugin sen de.	Benim halime düşmüşsün bugün sen de.
	Ögizdey bolamın dep, köp suw işip,	Öküz gibi olurum diye çok su içip,
	Jarılıp ölgen eken baqa kölde.	Patlayıp ölmüş derler kurbağa gölde.
5040	Kärimniñ bir qıyanat tilin alıp,	Kerim'in fitnekar sözlerini dinleyip,
	Qırğın sap, tidi kesiriñ talay elge.	Öldürdün, deĝdi zararın nice halka.
	Bar dep eñ bir basıma toqsan şaxar,	Demiştin var emrimde doksan şehir,
	Dep edin palwandıqpen qılma bahar.	Demiştin pehlivanlardan pazarım var.
	Köptiğın bugün közge körindi me,	Boşun şiştiğın şimdi gözüktü mü?
	Qazir ölip, tartasın dünüye sapar.	Şimdi ölüp, gidersin dünyadan göçüp.
	Basında meni mazaq etşp edin,	En başta benimle dalga geçmiş idin,
	Bul künde bolıp turmın aqıl aytar.	Bugün ise konumdayım sana akıl veren.
	Qastıq, dostıq oyında qaysısı bar,	Düşmanlık, dostluk aklında hangisi var,
	Bir jöniñ keldi bilem atın atar.	Zamanı geldi şimdi birini seçer.
	Qoñqardıñ Jämşidke aytqan sözi:	Cemşid'in dediklerini duyan Konkar'ın ona cevabı:
5050	Söyledi Qoñqar sonda ötken xalin,	Anlattı Konkar şimdi geçmiş halin,
	Awızdan “Ah!” degende şıqtı jalın.	Ağzından “Ah” diyende çıktı yalın.
	-El bilep, taqqa minip otırğan soñ,	-Halk yönetip tahta oturduktan sonra,
	Tırısıp joqtapanmun eldin zarın.	Çalıştım dinlemeye halkın derdin.

	Şetten kelip jaw alsa ajratpas,	Dışarıdan düşman saldırsa destek çıkm
	Patşamız boldı deydi nağız zalım.	Padişahımız oldu dedi nasıl böyle zalim.
	“Arıstan ayğa şawıp beli üzilgen”,	Evet, Melik bugün başına talih kuşu kondu,
	Jer жүzinde batırdın jıyıp bärin.	Dünyadaki bütün pehlivanları topladın.
5060	Öltirseñ de, keşirseñ de endi öziñ bil,	Öldürsen de, bıraksan da sen bilir
	Barlığı öz qolıñda oqiğaniñ.	Hayatım iki dudağının arasında artık senin
	Qızımdı alıp bala bop qalıp edin,	Kızımı alıp bana damat olmuş idin,
	Qızım Bergen suradım qasıq qanım.	Kızımın hatırına isterim kâşık kanımı,
	Men ölgende toymaydı sum qara jer,	Ben ölünce doymayacak bu kara yer.
	Tutqası men emespin düniyaniñ.	Anahtarı değilim ben bu dünyanın,
	Mıñ küñgi qarañğıdan bir kün jariq,	Bin günlük karanlıktan bir günkü aynılık,
	Jüremiñ biri bolıp buqaraniñ.	Yaşarım biri gibi sıradan halkın.
	Mahiron sabır etip tura almadı,	Mahiron sabır edip duramadı,
	Äkeniñ körgennen soñ munday halin.	Babasının görünce böyle halin.
5070	Meyiri atasına qattı tüşip,	Babasının hâline çok acıyıp,
	Qalsam dep ajırtıp jalğız janın.	Kurtarsam eşimden babamın canın.
	Älqissa, endigi sözdi Mahironnan estiñizder. Mahiron sonda söyleydi:	Şimdi ise biraz Mahiron’dan bahsedelim. Mahiron şöyle dedi:
	-Aldiyar, Jämşid xanımız,	-Hünkarım Cemşid padişahımıza,
	Jolıñızğa qurbandıq	Yolunuza kurban ederiz,
	Bir şınıday qanımız.	Damardaki damla kanımız.
	Aytatuğın zarım bar,	Anlatacak derdim var,
	Buğan qulaq salınız.	Beni biraz dinleyin.
	Äyel de bolsam joldas em,	Kadın da olsam yoldaş idim,
	Esiñizge alınız.	Bunu da hatırlayınız.
	Ölimge bası ilinip,	Eceli kapısını çalıp,
5080	Esinen tanıp, бүgilip,	Kendini kaybedip bayılıp.
	Pende bop tur aldıñda	Köle gibi durur karşında,
	Qoñqar patşa şalımız.	Konkar padişah ihtiyarımız.
	Toqsan eldin işinde,	Doksan insan içinde,
	Közine jalğız köringen,	Gözüne yalnız gözüken,
	“Qızım” degen barı biz.	“Kızım” diyen yalnız ben.

	Naşarıñda jaq boldım,	Zor gününde dost oldum,
	Adasqanda tap boldım,	Kaybolanda pusula oldum,
	Jayawıñda at boldım,	Yaya kalanda at oldum,
	Aqılğa oylap salıñız.	Bunların hepsini hatırlayınız.
5090	Ömirlik joldas bolıp ek,	Ömürlük yoldaş olmuştuk,
	Qolıña tüsken bir şaldıñ	Tutsak düşen bir ihtiyarın,
	Amalın, taqsır, tabıñız.	Çaresin hünkarım bulunuz.
	Ayamasañ, iä, taqsır,	Acımzasan hünkarım,
	Ötken isti umıtıp,	Geçmişin hepsini unutup,
	Bir tilekti bermeseñ,	Dileğimi gerçekleştirmezsen,
	Meni qosıp şabıñız.	Benim de canımı alınız.
	Qız da bolsam balası em,	Kız da olsam çocuğu idim,
	Jel jağında panası em,	Fırtınada limanı idim,
	Qurbandıq şalğa qanımız.	Kurbandır ihtiyara canımız.
5100	Tıñdasañ, taqsır, sözimdi,	Dinlesen hünkarım sözümü,
	Qasiretpen qayğırıp	Hasretle dert çekip
	Jılawmen oyma közimdi.	Oyma ağlayan gözümü.
	Zındannan şığıp jürgende,	Zindandan çıkıp gelende,
	Qonaq bop üyge kirgende,	Misafir olarak eve girende,
	Diwana bolıp turğanda,	Derviş olup gezdiğinizde,
	Bayqadım söñda öziñdi.	Farketmiştim işte sizi.
	Holoadonda şam - şıraq	Karanlıkta yanan ıstık
	Lawlap janıp tur eken,	Aydınlatıp yanıp dururmuş,
	Şıqqan küñdey dep bildim	Doğan güneş gibi diye bildim
	Mañdaydağı köziñdi.	Alındaki parlayan gözünü.
5110	Köziñnen bayqap oyladım,	Gözüne bakıp düşündüm,
	Basılmas dep arını,	Sönmez diye içindeki öfken,
	Ükiminde bolar dep,	Hükümünde senin olur deyip,
	Esepsiz qanşa xalığı.	Sayırsız nice halkın.
	Şıraqtan tağzım etip em,	O zaman inanmıştım,
	Eregisken duşpanıñ	Düşmanlık eden hasımın
	Jeñedi dep birini.	Mağlup olur diye bir günü.
	Baq qonar dep basıña,	Talih kuşu konar diye başına,
	Joldas boldım sol küni,	Yoldaş oldum o günü,
	Oyımnan ketpes is bolıp,	Akılda kalan iş olup,
5120	Farqağadtıñ qorlığı.	Farkagad'ın zorbalığı.
	Eñbeksiz baqıt – opasız,	Emeksiz talih – faydasız,
	Er sürindey tanımas,	Yiğit emeksiz tanınmaz,
	Basına tumay zor küni.	Yaşamayıp zor günleri.
	Atanıñ xaqı balada,	Babanın hakkı balada,
	Ajıratqın qarızdan,	Kurtarın evlatlık borcumdan,
5126	Aşuwiñ tastap, siz meni.	Öfkenizi basıp siz beni.
	Jämşid patşa Mahiron äyeliniñburingı qızı datın eskerip, Qoñqardı öltirmeydi. Ata – abal bolıp rizalasıp, Qoñqardı	Cemşid padişah eşi Mahiron'un düşmanının kızı olduğunu, onun geçmişteki üzerindeki hakkını

	Ürimge han saylap, özderi öz jurtına qayıp ketti.	hatırlayıp Konkar'ı öldürmekten vaz geçer. Baba oğul gibi konuşup anlaşıp Konkar'ı Ürim'e padişah atayıp kendileri ise öz yurtlarına döndü.
--	---	---

SONUÇ

Destanlar bir milletin manevi tarihleridir. Toplumların yaşayışlarını anlatan, toplumları derinden etkileyen, toplumda iz bırakan, toplumun aynası olan metinlerdir. Destandaki kahraman toplum gibi düşünür, toplum için mücadele eder. Bu metinler de icracılar tarafından belli bir üslup ve kompozisyon ile toplum hayatına dâhil olmuştur.

Kazak Türklerinin sözlü edebiyatının büyük bir bölümünü destanlar oluşturmaktadır. Kazak Türkleri arasında destan sözcüğünü karşılamak için “epos, arhaik epos, dastan, lıro-epostik cırlar, batırlık epos, köne epos, kıssa gibi isimlendirmeler kullanılmaktadır.

Cemşid Kıssası ve içinde yer alan motifleri incelemeyi hedef edinilen bu çalışmaya öncelikle destan teriminden başlanılmıştır. Kazak folklorunda destanlar genellikle arkaik destanlar, batırlık jırları ve aşk destanları şeklinde üç başlıkta değerlendirilmektedir. Kaynakları açısından ise iki gruba ayrılmakta, birincisi Doğu kaynaklı olanlar ikincisi ise Kazakların günlük yaşamlarına dayanan destanlar. Doğu kaynaklı destanları da hikâyelik, dinî, kahramanlık ve aşk konulu olarak sınıflandırmaktadırlar. Burada karşımıza çıkan hikâyelik destan terimi bizdeki halk hikâyelerine karşılık gelse de muhteva ve şekil açısından bu metinlere destan denilmektedir. Hikâyelik destanlar, içerik yönünden geleneksel destan türlerinden ayrılırlar. Hikâyede tesadüfiliklere, olağanüstülüklerle, komikliklere, hüznü sonlarla karşılaşılabilir. Buradaki destan terimi ise Kazak folklorunda bunların kullanımları üzerinde durulmuştur. “Kazak destan anlatıcıları” başlığı altında ise “jırav, akın, jırşı, termeci, öleñşi, Sal-seri ve Küyşi, Kobızşı, Dombıraşı, Sıbızgışı” terimi üzerinde durulmuş bu konuda araştırmacıların görüşlerine de yer verilmiştir

Cemşid Kıssası her ne kadar kıssa, hikâyelik destan gibi isimlerle anılsa da aslında bu metin bir destan metnidir. Destanlar her toplumda ayrı bir önem taşımaktadır. Kazak folklorunda önemli olmasının sebebi ise sadece kahraman üzerine yoğunlaşmaması, destanda geçen hemen her kişi üzerinde durulması, bu kişilerin karakter yapıları, alışkanlıkları, iyi huyları, kötü huyları, haklı ve haksız oldukları yerler, yaşayışları hakkında bilgi vermesidir.

Çalışmada Kazak destanlarının tasnifi sürecinde Şakir İbrayev, Marğulan, Sübhanberdina’nın tasniflerine yer verilmiştir. Şakir İbrayev destanlar için geniş bir tasnif

yapar. Destanları hem konu hem de ait oldukları milletleri ile vererek ayrı bir başlık altında ayırır. Marğulan daha çok tarihî bir sınıflandırma üzerinde durur ve Şakir İbrayev'den daha az kapsamlı bir tasnifte bulunur. Sübhanberdina ise Doğu temelli sınıflandırmada bulunur.

Çalışmanın konusu olan Kazakların hikâyelik destan adını verdikleri bu tür hakkında az sayıda çalışma vardır. Kazak sanatçısı Seyit Kaskabasov'dan alınan bilgilere göre hikâyelik destanların genel içerik ve güzellik olarak diğer destanlardan farklı olduğu görülür. Hikâyelik destanların Doğu ülkelerinden geldiğini ama hiçbir millettten etkilenmediğini dile getirir. Böylece hikâyelik destanlar bir kültürün yaratıcısı olarak karşımıza çıkar. Hikâyelik destanlarda mutlaka olağanüstülük vardır. Sihir motifinin çok geçmesinin sebebi de bu şekilde açıklanabilir. Kazakların hikâyelik destanları Anadolu'da teşekkül eden halk hikâyeleri ile benzerlik gösterir. Örneğin Kerem ile Aslı adlı halk hikâyesinde kahramanların birbirini rüyada görmeleri, kahramanların yolculuğa çıkıp yolda türlü felaketlerle karşılaşmaları göze çarpan benzerliklerdendir.

Cemşid Kıssası'nın anlatıcısı Ertay Külsariyev'dir. Ertay Külsariyev, 1892-1958 yılları arasında Almatı'da yaşayan Kazak halk sanatçısıdır. Sanatçı; Köroğlu, Muñlık Zarlık gibi önemli destanları da anlatmıştır. Başka hiçbir sanatçı Cemşid Kıssası'nı seslendirmemiştir. Destanlar sözlü olarak aktarıldığı için mutlaka bir icracıya ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden tarihin eski dönemlerinden günümüze kadar olan süreçte destan anlatıcılarına ve destan anlatıcılarının işlevlerine göre farklı isimler verilmiştir. Araştırmacılar icracıların genel olarak âşık tarzı tipin temsilcileri olduklarını dile getirir. Bu icracıların bazıları rüya görür bazıları görmez. Kimi sanatçılar bu kişilerin destanlara sağladığı faydaları göz önünde bulundurarak onların sadece icracı değil aynı zamanda yaratıcı oldukları da söyler. Bazıları müzik aleti çalar bazıları sadece şarkı söyler. Bazıları ise usta çırak ilişkisi ile yetişir. Böylece bu kişilerin sadece irticalen şiir söyleyen, aktaran olmadığı görülür. Bu kişiler Türklerin en eski dönemlerinden itibaren her alanda onların yanında bulunan çeşitli yeteneklere sahip kişilerdir.

Hemen her icracı belli bir geleneğe mensup olarak yetişir. Destancılar ürünlerini ya yazarak ya da okuyarak ortaya koyar. Bunun için mekâna, ustaya, karşılaşmaya ihtiyacı vardır. Her sanatın bir okulu olmasıyla birlikte bir çırağın da onu eğitecek bir ustaya ihtiyacı vardır. Kazaklarda destan geleneğinin içinde Batı Kazakistan Geleneği, Güney Kazakistan Geleneği, Yedisu Jırşılık Geleneği, Orta ve Doğu Kazakistan Jırşılık Geleneği vardır. Batı Kazakistan Geleneği'nde göze çarpan Gülnar Kebdirbayeva'nın bu

ekolün başlatıcısı olarak Dede Korkut'u görmesidir. Güney Kazakistan Geleneği'nde diğer geleneklerden daha farklı olarak Doğu edebiyatı kaynaklı âşıklık, kahramanlık ve dinî hikâyeler bulundurmasıdır. Yedisu Jırşılık Geleneği'nde önce tarihî destanlar icra edilirken bazı sanatçılar zamanla kahramanlık ve aşk destanları ile bu ekolü değiştirmiştir. Son gelenek Orta ve Doğu Kazakistan Jırşılık Geleneği'dir. Bu gelenek sözsüz müzik ve halk müziği yaygınlaşınca kenara itilmiştir. Bu bilgidен hareketle yine icracıların aynı zamanda bir kültürün veya geleneğin yaratıcısı olduğunu söylemek mümkündür.

Cemşid Kıssası'nın konusu itibari ile aşk ve kahramanlık destanı ile benzer olsa da farklı yönleri de vardır. Örneğin kahramanlık destanında kahraman, kendi menfaati ve halkı uğruna verdiği mücadelesi anlatılır. Cemşid Kıssası'nda da Cemşid, önce kendi için mücadele eder; ardından zengin, varlıklı olduğu için emrinde birçok insan vardır bu yüzden onlar için de savaşmaktadır. Kahramanlık destanları ile en belirgin farkı ise kahramanlık destanlarında kahramanlar, olağanüstü bir şekilde doğar; hızlıca büyürler. Cemşid Kıssası'nda böyle bir durum yoktur. Cemşid, bir olağanüstülük olmadan doğar, büyür ve yaşı geldiğinde ise okula gider. Cemşid Kıssası, aşk destanları ile de benzerlik gösterir. Aşk destanlarında yer alan eşine ve sevgilisine mücadeleler sonrasında kavuşma durumu Cemşid Kıssası'nda da vardır.

Cemşid'in tüm yaptıklarının temelinde aşk, sevgi vardır. Sevdіği kadınlar için mücadelelere girişir. Cemşid, destanda çok yetenekli bir kahramandır ama o kolay yoldan para kazandığı için kumar oynamayı tercih eder. Belki de annesi hayatı boyunca hep fakirlik çektiği için kumar oynar. İsteği yıllar boyunca gün yüzü görmemiş annesini refaha erdirmektir. Ama hırslarına yenik düşer ve elindekiyle yetinmez, hep daha fazlasını ister. Her daha fazlasını istediğinde ise kaybeder ve daha çok insan ölür. Destanın en sonunda yaptığı hatayı anlar ve elindeki her şeyi eşinin babasına teslim eder. Destan bu bakımdan didaktik özellikler taşımaktadır. Destanın vermek istediği mesaj her zaman elindekinin kıymetini bilmek, hırslarına yenik düşmemektir.

Bu çalışmayla destan çalışmalarına katkı sağlanmak istenmiştir. Çalışmanın konusu olan Cemşid Kıssası, Doğu edebiyatına aittir. Destanın başkahramanı olan Cemşid, yetenekli, cömert ama elindekiyle yetinmeyen hep daha fazlasını isteyen bir kişidir. Bu yüzden başına türlü felaketler gelir. Fakirken zengin, sıradan biriyken padişah, kumar oynayarak bekârken olağanüstü güzellikte iki kadının eşi olur. Bu yüzden düşmanları artar ve başına türlü belalar gelir. Kaçırılır, zindanlara atılır ama her defasında emrindeki kâhinler tarafından kurtarılır. Düşmanının kızına âşık olur, düşmanı ile türlü

savaşlar yapar, bu savaşlar yıllar sürer, binlerce insan ölür, kanlar dökülür. Sonunda ise yıllarca savaştığı düşmanını padişah yapıp eşleriyle birlikte memleketine döner.

Destanda savaşın ve kötülüğün bir sonunun olmadığı, eldekinin değeri bilinmezse her zaman daha fazla kaybedileceği, hırsın ve aza tamah etmemenin başa türlü felaketler açacağı ama asıl önemli olanın para değil sevgi olduğu anlatılır.

Cemşid Kıssası yapısı bakımından genel olarak değerlendirildiğinde genellikle manzum, az da olsa mensur yapıda olduğu görülmektedir. Cemşid Kıssası'nda her iki anlatım şekline faydalanılmıştır. Anlatıma coşku katılması gerektiği durumlarda, bir yolculuğa çıkmak, aşkı dile getirmek, başından geçen olayları anlatmak için manzum kısımlar kullanılmıştır. Burada amaç dinleyiciye ve okuyucuya coşkuyu yansıtabilmektir.

Cemşid Kıssası'nda olay akışını anlatmak ve dinleyiciye olaylar hakkında bilgi vermek için destanın başından itibaren bilinen geçmiş zaman yapısı kullanılmıştır. Cümleler genellikle kısa ve anlaşılırdır. Anlatıcı destana bir kıssa ile başlayayım diyerek dinleyicinin dikkatini çeker. Dünyanın faniliğinin üzerinde durur ve destana manzum ifade ile başlar. Destan belli bir anlatım tekniği ve formel ifadelerin yardımıyla zenginleşir. İki bölüm arasındaki bağlantıları sağlamak için bazı formel ifadeler oluşturulmuştur. Manzum kısımlardan mensur kısımlara geçerken kullanılan formel ifadelerin yanı sıra destanın geleneksel kurallar çerçevesinde kalmasını sağlayan başka kullanımlar da bulunmaktadır. Destanda yer alan kahramanlar, çeşitli nesneler, diğer canlılar ve bazı mekân adları gelenek tarafından belirlenmiş bazı sıfatlarla birlikte kullanılmaktadır. “Epitet” adı verilen bu sıfatlar bazen tek kelimeden ibaret olabildiği gibi bazen de kelime grubu şeklinde de olabilmektedir. Destanın sözlü gelenekte icrasını kolaylaştıran epitetler, her bir destancılık geleneğinde kendine has bir görünüm sergilemektedir.

Manzum bölümlerde hece kalıbı çoğunlukla on birli ve yedili şekilde kullanılmıştır. Bununla birlikte hecenin çeşitli kalıpları kullanılır. Tek bir kalıba bağlı kalınmaz. Nazım birimleri de hece ölçüsü gibi değişmektedir. Bazı manzum bölümler on, bazıları dört, bazıları altı dizelerden oluşur. Dize sayıları bunların haricinde de değişmektedir. Bu yüzden belirli bir uyak düzeni yoktur. Metin içerisinde manzum bölümlere oranla çok daha az görülen mensur ifadelerde ise manzum kısımlarda anlatılan olaylar hakkında bilgi verir. Amaç okuyucunun manzum kısımları daha iyi anlayabilmesidir. Olay geçişleri bu mensur kısımlarda daha ayrıntılı anlatılır. Burada

okuyucunun manzum kısımlarda gözünden çarpan olaylar belirgin bir şekilde verilir. Destanda manzum bölümlerde kafiye ve redif görülmektedir. Destanda kafiye kullanılması anlatıcı ve dinleyici açısından akıcılığı sağlamaktadır.

Destanda yer yer Arapça ve Farsça kelimeler bulunsa da destanın açık, anlaşılır bir dili vardır. Devrik cümleler olmasına rağmen kafiye sağlanmış, devrik cümleler destanın ahengini yaratmıştır. Destan hikâyelik destan olarak da geçmektedir. Buna uygun olarak fazlaca motif kullanılır. Zaman terimi olarak net bir zaman yoktur. Ama bazı yerlerde eyerin daha icat edilmediği ya da halk tarafından bilinmediği görülür. Destanda sürekli şehir değiştirme vardır. En çok adı geçen Ürim adında bir şehirdir. Destanda anlatıcı olayları birbirine bağlamak için manzum kısımlardan sonra sürekli araya girer, sıkılmayın ey cemaat, dinleyin bu sözümü diyerek dinleyicilerin dikkatini tekrar destana vermelerini ister.

Bu çalışmada metin merkezli yöntemler kullanılmıştır. Metindeki motifler Stith Thompson'ın Motif Index of Folk Literature adlı eserine göre ele alınmıştır. Stith Thompson'ın eserinde yer alan sihir motifi Cemşid Kıssası'nda oldukça fazla yer almaktadır. Sihir motifi daha çok masallarda görülmektedir. Bu yüzden sihir motifinin çok olması destanın hikâyelik destan olarak adlandırılmasını sağlamaktadır. Metinde olağanüstülük, devler, aldatmalar, toplum, esirler ve kaçaklar, çeşitli motif grupları, şans ve talih sıkça rastlanan motiflerdir. Anormal zulümler, cinsiyet, mizah, karakter özellikleri, cinsiyet gibi motifler hiç kullanılmamıştır. Hayvanlar, yasaklar, imtihanlar, geleceğin tayini, din gibi motifler ise az kullanılan motiflerdir. Motif incelemesinin ardından epizot incelemesine geçilmiştir. Epizot incelemesi Ali Berat Alptekin'in Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı adlı kitabındaki gibi incelenmiştir. Cemşid Kıssası'nda incelenen epizotlar: kahramanın ailesi, kahramanın eğitimi, kahramanın sevgili ile karşılaşması, kahramanların âşık olmaları, kahramanın gurbete çıkması, sevgilinin bir başka kahramanla evlendirilmek istenmesi, kahramanın memlekete dönüşü ve sonuç kısmıdır.

“Kazak Destanlarından Cemşid Kıssası Üzerine Metin ve Motif İncelemesi” isimli tezin amacı Cemşid Kıssası'nı; konusu, metni, yapısı, kahramanları, motifleri, epizot özeti, epizot incelemesi, bazı halk hikayeleriyle ilişkisi, bakımından incelemektir. Bunlarla birlikte Kazak Türkçesinde basılan destan metninin Latin alfabesini ve Türkiye Türkçesine yapacağımız aktarma metnini sunmak; Kazak sahası destanlarından Cemşid

Kıssası'nın Türk dünyası destan geleneği içindeki yerini belirlemektir. Bu tez bundan sonra yapılacak çalışmalarla Türk dünyası motif kataloğuna katkı sağlayacaktır.

Türkiye'de Türk topluluklarının destanları üzerinde yapılan çalışmalar oldukça önemli bir seviyeye gelmiştir. Ancak bazı destanlar istenilen ölçüde ele alınamamıştır. Çalışmanın konusu olan hikâyelik destanlar da bunlardan bir tanesidir. Cemşid Kıssası Türkiye'de yeterince tanınmayan bir destandır. Ancak söz konusu destanın Anadolu'da teşekkül eden halk hikâyeleriyle önemli ölçüde ortak noktalara sahip olması, zengin bir motif yapısına sahip olması, daha çok kahramanlık destanlarıyla ilgil çalışmaların olması Cemşid Kıssası'nı tam olarak anlamamızı zorlaştırmaktadır.

Kazakların Cemşid Kıssası gibi yeterince tanınmayan ve dolayısıyla üzerinde akademik çalışmaların yapılmadığı Cemşid Kıssası, araştırılması gereken önemli destanlardan biridir. Cemşid ile Hurşid denilince daha çok akla ilk "Cemşid ü Hurşid", İranlı şair Selmân-ı Sâvecî (ö. 778/1376) tarafından Celâyirli Hükümdarı Sultan I. Üveys'in isteği üzerine 763'te (1361) nazmedilen eser akla gelmektedir. Bu eser daha sonra mesnevi türüyle Türk edebiyatında kendine yer bulmuştur. Tez konusu olarak ele alınan metin bu eserden farklıdır. Cemşid ile Hurşid aşk hikâyesi olarak değerlendirilirken Cemşid Kıssası daha çok realist halk hikâyesine benzemektedir.

Cemşid Kıssası'nın Türkiye'de başka bir varyantı yoktur. Bu kıssa Kazakların manevi kültür mirası olan Babalar Sözü'nden alınmıştır. Babalar Sözü'nün birinci tomundan itibaren dokuzuncu tom da dâhil olmak üzere içerisinde hikâyelik destanlar yer almaktadır. Birinci ciltte altı tane hikâyelik destan yer alır. Bunlar: Sırşı Molda, Ğayar Katın, Kıssa Zeyne-Zayub, Jetim Ködek, Orka Külşe ve Kıssa Tahir'dir. İkinci ciltte sadece Şahmaran adlı hikâyelik destan yer alır. Üçüncü ciltte: Kıssa Şerizat, Karkabat, Kulkanıs- Zeberşe, Kıssa Gülşahra Dohtori Sultan Kaşmir yer alır. Dördüncü ciltte: Kıssa Hatımtay Jomart, Hikayat Dastan Hatımtay, Kıssa Kasım Jomart, beşinci ciltte: Kağıra Men Taymus, Hikayat Selimjan, Hikayat Marğuba Katın, Balıkşı ile Ğifrit Kıssası, Tejbakit Horşahra Kız, Kıssa Üş Kız, altıncı ciltte: Bolat Janat, Kıssa Samurık, Kıssa Jemşid, Altın Balık, yedinci ciltte: Ebuğalisina Ebilharis, sekizinci ciltte: Kıssa Kırık Vezir, dokuzuncu ciltte: Baktiyar Kıssası, Kıssa Şekir Şekirat Padişa Haşım Balaları, Kıssa Şah Ğabbas Uğlı İranğayıp, Kıssa Hamra Husrav Patşa, Kıssa Melik Hasen destanları yer almaktadır.

Babalar Sözü altıncı tomdan alınan bu destanla birlikte Babalar Sözü altıncı tomda üç destan daha yer almaktadır. Cemşid Kıssası bunların üçüncüsüdür. Kıssa-1 Cemşid, Babalar Sözü'nde 170 sayfa 5126 mısradan oluşmaktadır. Çalışmada 5126 mısra Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Aktarımda gramerden ziyade arkaik kelimelerin anlamlarında zorlanılmıştır. Arkaik kelimelerin anlamları metin içindeki konumundan anlaşılmaya çalışılmıştır. Cemşid Kıssası hikâyelik destandır ancak Türkiye'de hikâyelik destan hakkında yeterli çalışma olmadığı için hikâyelik destanlarla ilgili yeterli kaynaklara ulaşılamamıştır.

Mahsullerinin sadece Türkiye ve Kazakistan'da değil; Kazak kültürünün uzandığı bütün coğrafyalarda araştırılması, incelenmesi Türk dünyası destan geleneği için gereklidir. Bu destanın araştırılması Türk dünyası destanlarına büyük faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aça, M. (2002). *Kazak Türklerinin destanları ve destancılık geleneği*. Konya: Kömen Yayınları.
- Aça, M., Akarpınar, R. B., Arslan, M., Düzgün, D., Eker, G. Ö., Ekici, M., Oğuz, Ö., Özkan, T. Yılmaz, A. M., (2013). *Türk Halk Edebiyatı el kitabı*. Ankara. Grafiker Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2000). *Hayvan masallarının formel yapısı*. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 7, 157-185.
- (2002). *Taşeli masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- (2016). *Halk Hikâyelerinin motif yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arıkan, M. (1999). *Köroğlu'nun Kazak Varyanları* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- (2010). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Kazak Jırav ve akınları*. Uşak: Elik Yayınları.
- Ata Yıldız, N. (2019). *Türk dünyası destancılık geleneği ve destanlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Babalar Sözü. (2004). Kazaktın Dinî Dastandarından Gazavatı Sultan. *Babalar Sözü* içinde (C.13) ss.9. Astana: Foliant.
- Bars, M. E. (2011). Formeller ve Kerem ile Aslı Hikâyesi'nde Bazı Kullanımları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4(2), 7-14.
- Başgöz, İ. (1998). Dede Korkut Destanında Epitetler. *Milli Folklor Dergisi*, 5(37), 23-25.
- Başkapan, V. Bayniyazov, A., Koç, K. (2019). *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi sözlüğü*. Ankara. TDK Yayınları.
- Bayat, F. (2007). *Türk mitolojik sistemi 2*. Ankara: Ötüken Yayınları.
- Berdibay, R. (2002). *Destan halk hazinesi*. Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.
- Boratav, P. N. (2002). *Halk hikâyeleri ve halk hikâyeciliği*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
- Dorson, M. R. (1984). *Günümüz folklor kuramları*. (N. Ulutaş, Çev.). İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Elçin, Ş. (1986). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, M. (2002). *Kopuz Sarını Kazak Âşık tarzı şiir geleneği akın ve cıravlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Genç, R. (1999). *Türk inanışları ile milli geleneklerinde renkler ve sarı kırmızı yeşil*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2012). *Türk Halk Edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Işık, N. (2009). *Türk masallarının sembolik açıdan çözümlenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- İbrayev, Ş. (1998). *Destanın yapısı* (A. A. Çınar, Çev.). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Karagöz, E. (2020). Masallarda başlayış formelleri. *Milli Folklor Dergisi*, 16(128), 60-75.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kaya, D. (2003). *Âşık edebiyatına giriş*. Bişkek: Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- (2007). *Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimler sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. ve Koz, M. S. (2000). *Halk hikâyeleri 1*. İstanbul: Kitabevi.
- Koñıratbayev, A. (1975). *Epos Jäne onun ayтуşıları*. Almatı: Jazuvşı Basımevi.
- Kozgambayeva, G., Urazbyaeva, U., Yegızbaeva, M. (2021). Kazak kültüründe yedi ata kavramı ve yedi kuşağa kadar evliliğin yasaklanması geleneği, *Milli Folklor Dergisi*, 17(33), 45-57.
- Köprülü, M. F. (1999). *Edebiyat araştırmaları*. Ankara: Alfa Yayınları.
- Kültür Bakanlığı. (1992). *Karşılaştırılmalı Türk lehçeleri sözlüğü-1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1993). *Türk mitolojisi 1*. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Reichl, K. (2021). *Türk boylarının destanları* (Metin Ekici, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Schimmel, A. (2000). *Sayıların gizemi* (M. Küpüşoğlu, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Solmaz, E. (2017). Formel ifadeler ve bazı formellerin Alpamış Destanında kullanımları üzerine bir deneme. *Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Dergisi*, 1, 1-14.
- Şahin, H. İ. (2009). *Türkmenistan sahası destancılık geleneği ve Türkmen destancıları* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Veliyev, K. (1989). *Destan poetikası* (H. Açıkgöz, Çev.). İstanbul: Türkiyat Matbaacılık.
- Yardımcı, M. (2015). *Başlangıcından günümüze Türk halk şiiri*. İzmir: Dora Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, S. (2015). *Kazakların Dariyğa Kız Destanı*. Ankara: KalemKitap Yayınları.
- Yücel Çetin, A. (2003). *Kazakistan sahası halk hikâyeciliği geleneği*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- (2016). *Türk Halk Hikâyelerinde anlatıcı tipolojisi*. Ankara: Kitabevi Yayınları.

DİZİN

-A-

Akın, viii, 17, 19, 24

-B-

Baksı, viii, 23

-C-

Cemşid Kıssası, v, vii, ix, 1, 2, 28, 48,
95, 252, 253, 254, 255

-D-

Destan, v, viii, 4, 5, 6, 7, 11, 15, 17, 30,
33, 95, 252, 256, 258
Dombıraşı, viii, 22

-F-

Formeller, viii, 34, 38, 256

-J-

Jırav, viii, 20, 25, 256
Jırşı, viii, 21

-K-

Kobızşı, viii, 22
Küyşi, viii, 22

-M-

Motif, vii, ix, xi, 2, 47, 48, 71, 253, 254